

2020

Cilt | Volume 5

Sayı | Issue 2

ISSN 2458-8857

# SAMSUN SAĞLIK BİLİMLERİ DERGİSİ

JOURNAL OF SAMSUN HEALTH SCIENCES



## ÖZET

*Baba olma ve babalık kavramı gün geçtikçe değişmektedir. Geçmişte bebeklerine dokunmayan, insanların yanında bebeklerini sevmeyen sert bir otorite figürü olan babalar, günümüzde bebeğinin doğumuna katılan, onunla ten tene temas kuran, banyosunu yaptıran, oyunlar oynayıp zaman geçiren bireyler olmuşlardır. Özellikle kadınların çalışma hayatında daha çok yer alması nedeniyle bebek bakımına katılıp, anne ile birlikte ortak bir şekilde bebeklerini büyütebilmektedirler. Babaların bebek bakımına katılması çocuğun fiziksel, zihinsel olarak gelişimine olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Bunların yapılabilmesi için hemşirelerin perinatal sürece babaları aktif olarak dahil etmesi, bilgi ve eğitim vermesi, doğum öncesi hazırlık sınıflarına yönlendirmesi, doğum sonu dönemde de ilk karşılaşma, temas ve bağlanmayı sağlıklı bir şekilde başlatabilmesi önemlidir.*

**Anahtar kelimeler:** Babalar; Babalık; Hemşirelik; Hemşirelik bakımı

## Nurse's Role About Fathers Baby Care Participation

## ABSTRACT

*The concepts of becoming a father and paternity change day by day. While the fathers in the past, as a tough authoritative figure, didn't use to touch their babies and show their affection in front of others; today they have become individuals attending the birth, bathing their babies, playing and keeping skin-to-skin contact with them. They have started to involve in infant care more and grow their children together with their wives especially because women take part in working life more. Father involvement in prenatal process may have positive contributions to the infant's physical and mental development. In order for these mentioned above to be realized, it is important that nurses should provide active father involvement in perinatal period, inform and educate them and direct them to the perinatal preparation classes, start the processes of first touch and affiliation properly and ensure father involvement in postpartum period.*

**Keywords:** Fathers; Paternity; Nursing; Nursing care

DOI: 10.47115/jshs.755020

<sup>1</sup> Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü

<sup>2</sup> Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği

**Sorumlu Yazar:** Sümeyye BAL e mail: sumeyye.bal@omu.edu.tr

## GİRİŞ

Aile toplumu oluşturan en önemli ve en küçük birim olup, çocuğun büyüyüp gelişmesini, davranışlarını biçimlendirmesini yönlendiren ortamdır. Aile üyelerinin tümünün, aile içinde ve dışında en üst fonksiyonel kapasitede olması toplumun gelişimine de olumlu katkılar sağlamaktadır (Lowdermik ve ark., 2014; Riley ve ark., 2009; St John ve ark., 2005). İnsanlık tarihi boyunca aile; hayatta kalma mücadelesi veren, kendi değerlerini çocuklarına aktaran, zorlu yaşam koşullarında uyumu kolaylaştıran, günlük ilişkilere katılımı ve aile içi ilişkilerin gözlemlenerek aktarımını sağlayan, çocukların bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimini destekleyen en sağlam yapıdır (Asher ve ark., 1981; Darling & Steinberg, 1993; Eagly ve ark., 1991; Feldman ve ark., 2010). Bireylerin yaş, eğitim düzeyi, mesleği gibi sosyodemografik değişkenleri ve aile bireylerinde mevcut olan fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik kaynaklar gibi çeşitli durumlar, aile süreçlerinde değişiklik meydana getirebilmektedir. Aile üyeleri arasındaki işbirliğinin olması, stresin azalmasına ve pozitif duygusal ifade ile uyumlu bir aile sürecinin oluşmasına neden olmaktadır (Bai ve ark., 2016; Favez ve ark., 2012; Jacobvitz ve ark., 2004; McHale, 2007; Robles ve ark., 2016). Aynı zamanda aile sürecini pek çok durum değişikliğe uğratabilmektedir. Yeni bir kronik hastalığın tanı konulması, ekonomik durum değişiklikleri, çalışma durumunda meydana gelen değişimler bunlardan sadece birkaç tanesidir. Aileye yeni bir bireyin katılması haberi ile başlayan gebelik, doğum ve doğum sonu dönemi kapsayan perinatal süreç de aile sistemini etkileyen önemli değişikliklere neden olan bir durumdur (Pontes ve ark., 2009) Perinatal sürece babanın dahil edilmesi, hem babanın babalık rolüne daha erken uyumunu sağlayacak hem de bebek bakımına katılımını destekleyecektir.

### Babalık Kavramı

Evlilik, evliliğe yüklenen anlam, demografik ve ekonomik değişikliklerle birlikte, baba olmanın ne anlama geldiğine dair anlayışlar da zamanla değişiklik göstermiştir (Lamb, 2010). Yirminci yüzyılın ortalarına kadar, batı toplumlarında babalık, ekonomik terimlerle tanımlanan, erkeklerin sorumluluklarına vurgu yapan, otorite figürü olarak tanımlanmaktadır (Coltrane, 1996). O zamandan günümüze, erkeklerin günlük aile aktivitelerine, çocukların fiziksel ve duygusal bakımındaki uygulamalı rollerine daha fazla ağırlık veren bir birey haline dönüşümü gözlenmektedir (Gerson, 1993; Tichenor ve ark., 2011). Bu değişim, babaların çocuklarıyla geçirdikleri zamanın ve içeriğin giderek artmasına da yansımaktadır. Craig ve ark. (2014) babaların bebek bakımı da dahil olmak üzere giderek daha fazla çocuklarıyla zaman geçirmeye başladıklarını ifade etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avusturya ve Norveç de dahil olmak üzere diğer birçok ülkede babaların bebek bakımına katılımında artış olduğu bildirilmektedir (Berghammer, 2013; Hofferth & Sandberg, 2001; Kitterød & Pettersen, 2006).

Babaların eşlerinin gebeliği sırasında psikolojik, sosyal ve / veya fiziksel değişiklikler yaşadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Chin ve ark., 2011; Fenwick ve ark., 2012; Finnbogadóttir ve ark., 2003). Ebeveynliğe geçişi kolaylaştırmak için babalara yeterli bilgi ve desteğin gerekli olduğu kanıtlanmıştır (Deave & Johnson, 2008; May & Fletcher, 2013). Bu destek ve bilgi hemşireler tarafından sağlanmalıdır. Bebek bakımında kullanılacak olan bilgiler

babalara eğitim aracılığı ile aktarıldıktan sonra doğum izni sonrası çalışma hayatına dönecek olan annenin sorumluluklarının azalmasına, annenin desteklenmesine ve baba-bebek ilişkisinin gelişmesine yardımcı olacaktır (Fägerskiöld, 2008; Premberg ve ark., 2008).

Toplumsal cinsiyete dayalı rol değişiklikleri, erkeğin yalnız doğuma katılmasını değil tüm perinatal sürece dahil olmasını teşvik etmelidir. Bu sürece eşinin gebelik kontrollerine gidip, muayene sırasında yanında olması ile başlanmalıdır. Yapılan bir çalışma sonucuna göre anne ve babanın gebelik kontrolünde ultrason çekimi esnasında kalp atım sesini duymaları, bebeklerini görmeleri ve bebeğin varlığını hissetmeleri ebeveynliğe geçişi hızlandırabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Draper, 2007). Aynı şekilde Righetti ve ark.'nın (2005) fetüse bağlanma durumlarının değerlendirildiği çalışmada, anne ve baba adaylarının ikinci trimester, gebelik kontrolü ultrason taraması öncesi ve sonrası bağlanma düzeyleri arasında anlamlı düzeyde arttığı tespit edilmiştir.

### Babanın Bebek Bakımına Katılması

Yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren babalar, bebek ve çocuklarının hayatlarına eskisinden daha fazla dahil olmaya başlamışlardır (Gauthier ve ark., 2004 ; Hook, 2006 ; Maume, 2011; O'Brien ve ark., 2007; OECD, 2011). Değişimin zamanlaması ve hızı ülkeler arasında büyük farklılıklar gösterse de, dünya çapında babalık rolünde değişiklik meydana gelmiştir ( O'Brien ve ark., 2007). Artık geçmişte olduğu gibi erkeklerden evin geçimini sağlayan kişiler olması değil, ev içi sorumlulukları ortaklaşa paylaşmaları beklenmektedir. Bu paylaşımlar olsa da kadınlar hala bebek bakımının üstlenen asıl kişilerdir. Bu durum hane içinde ve dışında işbölümünde cinsiyet eşitliğini desteklemede öncü olan İskandinav ülkelerinde bile aynıdır (Miranda, 2011).

Erkeklerin ev işi ve bakım faaliyetlerine katılımının artmasına çok sayıda faktör katkıda bulunmuştur. Artan kadın istihdamı, artan aile tipi çeşitliliği, işe ve bakıma yönelik tutumlarında meydana gelen değişiklikler ve aile dostu politikaların gündeme gelmesi, babaların bebek bakımına dahil olmasını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, erkeklerin bebek bakımına katılmasının ana belirleyicisinin, kadınların ücretli işe daha fazla katılımı ve hane halkının kazancına katkıları olduğu iddia edilmektedir (O'Brien & Moss, 2010; Maume, 2011). Günümüzde ailelerin çoğunluğu çift gelirlidir (OECD, 2011). Bu nedenle, hem anneler hem de babalar, iş ve aile sorumlulukları arasında yeni bir denge kurmak zorunda kalmaktadır.

Kadınlar toplumsal cinsiyet özellikleri nedeniyle bebeğin bakımını üstlenmektedirler. Özellikle doğum sonu dönemde kadınlar partnerlerinden anlayış ve destek beklentisi içine girmektedir. Dünyaya gelen bebeğin varlığı ile babanın doğum sonu sürece katılımı anne tarafından beklenmektedir. Doğum sonu sürece eşinin dahil olması, onu baba olarak görebilmesine de yardımcı olmaktadır. İlk kez bebeğini görüp kucağına alması ile babanın teması gerçekleşmektedir. Bu durum babada güçlü duygusal bir etki yaratırken babayı, bebeğin ve bakımın uzağında tutan kültürel uygulamalar ve toplumsal cinsiyete yönelik roller babanın babalık uyum sürecini geciktirebilmektedir (Alpöge, 2001; Güngörmüş, 2003; Sherwen ve ark., 1999). Oysa ki bebek ile babanın en erken dönemde ve uzun paylaşımlar yapması aralarındaki iletişim ve bağlanmayı artırıp ilişkilerini kuvvetlendirebilmektedir (Castillo ve ark., 2011).

## Babaların Bebek Bakımına Katılmasını Etkileyen Faktörler

Bebek bakımına babaların katılma durumunu bazı sosyodemografik değişkenler etkileyebilmektedir. Araştırmalar; babanın eğitim düzeyi, yaşı, çalışma durumu, gelir durumu, aile tipi ve eşinin eğitim durumunun babanın bebek bakımına katılmasını olumlu ya da olumsuz olarak etkilediğini tespit etmiştir (Castillo ve ark., 2011; Dennis & Dowswell, 2013; Güngör, 2004; Tiedje & Darling-Fisher, 1996; Widarsson ve ark., 2012).

### Yaş

Babaların bebek bakımına katılma durumunu etkileyen önemli değişkenlerden biri yaştır. Gelişimsel dönemlerden biri olan adölesan dönem, bireye kendi içinde farklılıklar yaşatabilmektedir. Özellikle bu dönemde baba olanların ebeveynliğe geçiş yapması ile birlikte ikinci bir krizi yönetemeyecekleri ve aile içi süreçlerde bozulma yaşayabilecekleri, bu ebeveynliğe geçiş sürecini de diğer yaş gruplarındaki babalara göre daha zor atlabilecekleri ifade edildiği için bu yaş grubu babalar bebek bakımına katılma konusunda riskli grubu oluşturmaktadır (Castillo ve ark., 2011; Coverman & Sheley, 1986). Yaş ilerledikçe erkeklerin, evlilikten beklentilerinin değişmesi, kariyerini geliştirme ve ekonomik olarak kendini gerçekleştirebilme durumundan dolayı bebek bakımına katılma ve doğum sonu dönemde eşine destek olma durumunun fazla olacağı bildirilmektedir (Castillo ve ark., 2011; Coverman & Sheley, 1986; Sevil & Özkan, 2009; Baxter & Smart, 2011). Sevil ve Özkan'ın (2009) çalışmasında erkek yaşının artmasının, bebek bakımına katılımında etkili olmadığı sonucu ifade edilirken, literatürde erkek yaşının artmasının bebek bakımına katılma durumunu azalttığı tespit eden çalışmalar bulunmaktadır (Yeung ve ark. 2001; Maume, 2011). Yaşı genç babaların, daha yaşlı babalara göre enerjileri daha fazla ve daha az cinsiyetçi tutumlara sahip olduğu ifade edilebilmektedir. Bu da bebek bakımı faaliyetlerine katılmayı kolaylaştırabilmektedir. Diğer taraftan genç babalar kariyerlerine yeni başlıyor olabilir ve bu nedenle bebekleriyle geçirdikleri zamanı "yönetme" konusunda yaşı daha büyük babalara göre daha az esnekliğe sahip olabileceği düşünülmektedir.

### Eğitim Durumu

Eğitim düzeyi kişinin karar verme süreçlerini etkileyip, kişilerin nasıl davranacaklarını belirleyen, bilişsel süreçlerin gelişimini sağlayan bir süreçtir. Eğitim durumu ile bebek bakımına katılma durumu arasında literatürde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Ahmeduzzaman&Roopnarine, 1992; Maridaki-Kassotaki, 2000; Sevil&Özkan, 2009; Hildingsson ve ark. 2014; J. Jeong ve ark., 2016; Lin ve ark., 2017; McMunn ve ark., 2017) Eğitim düzeyi arttıkça babanın bebek bakımına katılımının daha fazla olduğu tespit edilirken (Ahmeduzzaman&Roopnarine,1992) bu çalışmayı destekleyen nitelikte bir çalışma olan Maridaki-Kassotaki'nin çalışmasında (2000) kırsal alanda yaşayan, düşük eğitim düzeyli ve düşük statülü işi olan babaların, bebek bakımına şehirli, yüksek eğitimli ve yüksek statülü işe sahip babalardan daha az katıldıkları tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi yüksek, gelir durumu iyi olan ve kentsel alanlarda yaşayan babaların daha fazla bebek bakımına katılımı ile ilişkilendirildiği çalışmalar literatürde mevcuttur (Jeong ve ark., 2016; Lin ve ark., 2017; McMunn ve ark., 2017) Ülkemizde yapılan bir çalışma sonucuna göre ise babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuk bakımına daha fazla katıldığı sonucuna ulaşılmıştır

(Sevil&Özkan,2009). Hildingsson ve ark. (2014) ise üniversite mezunu babaların bebek bakımına katılmada zorluk yaşadıkları bulunmuştur.

### Eşin Eğitim Durumu

Kadınların eğitim durumu babaların bebek bakımına katılma durumunu etkileyebilmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça eşlerin bebek bakımına katılması teşvik edilebilmektedir. Kuzgun'un (2004) araştırmasında kadınların eğitim düzeyi arttıkça, babaların bebek bakımına katılımının arttığı, aynı zamanda eğitim düzeyi yüksek kadınların eşlerine destek olarak bebek bakımına babaları kattıklarını belirtilen çalışma literatürde bulunmaktadır (McVeigh ve ark., 2005).

### Çalışma Durumu ve Gelir Düzeyi

Gelir düzeyi aile için gerekli kaynaklara ulaşmanın belirleyicisi olabilmektedir. Sevil ve Özkan'ın (2009) yaptığı çalışmada orta gelir düzeyine sahip babaların, yüksek gelir düzeyine sahip babalara göre bakım aktivitelerine daha fazla katıldıklarının saptanmasına rağmen, Hildingsson ve ark. çalışmasında (2014) gelir düzeyi düşük olan ailelerde, babaların bebek bakımına katılma durumunun fazla olduğu saptanmıştır. Mc.Gill'in (2014) yaptığı çalışmada, işi olmayan babaların çalışan babalara göre bebek bakımına daha çok katıldığı ve eşine daha çok destek olduğu tespit edilmiştir. Eğitimli ve çalışan babanın iş kalitesinin ve sorumluluklarının artması nedeniyle çalışmaya daha fazla zaman ayırmasının, bebek bakımına katılımını azalttığı belirtilmektedir (McGill, 2014). Yapılan diğer çalışmalara göre; gelir düzeyi düşük ailelerde babaların bebek bakımına katılımının daha düşük olduğu, çünkü babaların gelir getirebilmek için ev dışında bulabilecekleri herhangi bir iş arayışında olduklarını düşündürmektedir (Cabrera ve ark., 2007 ; Garfield & Mesman, 2016; Hamadani & Tofail, 2014; J. Jeong ve ark., 2016 ).

### Aile Tipi

Aile tipi bebek bakımında çok önemli bir göstergedir. Ülkemizdeki yaygın kültürel inanışlardan dolayı doğum sonu dönemde bebek bakımına babalar çok fazla dahil olamamaktadır. Daha çok bebek bakımı büyükanneler, teyzeler, halalar gibi toplumsal cinsiyet özellikleri nedeniyle kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Ülkemizle benzer özellikler geliştirmekte olan pek çok ülkede gözlemlenebilmektedir. Örneğin Pakistan'da geniş aile tipinde yaşayan babaların, çekirdek aile tipinde yaşayan babalara göre 3 ay daha az bebek bakımına katıldıkları tespit edilmiştir (Maselko ve ark.,2019). Bu durum erken bebeklik döneminde, büyükanneler veya evdeki diğer kişiler tarafından bebek bakımının gerçekleştirilmesi nedeniyle olmaktadır. Güney Asya'daki geniş ailede yaşayan birçok babanın bebek bakımına daha fazla dahil olmak istediğini, ancak annelerin toplumsal cinsiyet rolü olarak 'daha iyi' bebek bakımını gerçekleştirmesi ve aile normlarının engel olması nedeniyle bebeklerinin bakımını daha az gerçekleştirdikleri sonucu tespit edilmiştir (Lewis ve ark., 2015; Maken ve ark., 2017; Sriram, 2011). Singapur'da anneler, geniş aileler ve evdeki yardımcılarla birlikte çocuklarının birincil bakım veren kişiler olduğu için, babaların bebek bakımına katılmaları beklenmemektedir (Shan & Hawkins, 2014; Yeung, 2013).

### Babaların Bebek Bakımına Katılmasını Yararları

Çalışmalar, babaların perinatal bakım sürecine dahil olmasıyla babalık rolünü daha kolay benimsemesine yardımcı olup, emzirmenin erken dönemde başlamasını ve annenin bebeğini emzirmesini kolaylaştırdığını (Goodman, 2005; OC Hall,



1995), bebeğin aşılama oranını artırdığını ve daha güçlü bir baba-bebek ilişkisi oluşturduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bebek bakımına katılma durumları çocukların bilişsel gelişim ve sosyal davranışını olumlu yönde etkilemektedir (Riley ve ark., 2009; Sigle-Rushton & McLanahan, 2004; Yapıcı & Yapıcı, 2005)

Babanın bebek bakımına katılımının artması, annenin çalışma hayatına dönmesini kolaylaştırmakta, annenin bakım ve çalışma yükünü hafifletmekte, kariyerinde ilerleme imkanı vermekte ve diğer sosyal etkinliklere katılma fırsatı sunmakta dolayısıyla annenin doğum sonu psikolojik rahatsızlıkları yaşamasını azaltmaktadır (Balkaya, 2002; Lowdermik, 2014). Tayvan'da yapılan bir araştırma, doğumdan 1 ay sonra eşleri tarafından desteklenen annelerin doğum sonrası depresyon riskinin 4 kat daha düşük olduğunu ortaya konmuştur (Lin ve ark., 2017). Babaların bebek bakımına katılmasıyla annelerin sigara tüketiminin azaldığı tespit edilmiştir (Martin ve ark., 2007). Yapılan çalışma sonuçlarına göre babanın bakıma katılması, anneye mesleki açıdan değer gösterildiği, günlük yaşamda kaygıların azalmasını sağladığı ve anneye daha çok kişisel zaman sağladığı tespit edilmiştir (Balkaya, 2002; Lowdermik, 2014). Aile içi düzenle sorumluluk paylaşımı ile partnerlerin psikolojik doyumları yüksek ve evliliğe ilişkin duyguları olumlu olmaktadır (Balkaya, 2002; Castillo ve ark., 2011; Hung & Chung, 2001; Lamb, 2010; Özdemir ve ark., 2008). Ev işine ve çocuk bakımına daha fazla katkıda bulunan babalar, daha az katkıda bulunan babalara göre daha düşük boşanma riski yaşamaktadırlar (Sigle-Rushton, 2010). Çocuklarıyla daha fazla ilgilenen babalar, daha az meşgul olanlara göre hayatlarından daha çok memnun olmaktadır (Eggebeen, 2001).

### **Babalık Rolüne Hazırlanma ve Baba-Bebek İlişisini Sağlamada Hemşirenin Rolü**

Ebeveyn olmak, hayattaki en büyük geçişlerden biridir. Bu geçiş babada bilinç, eşi ile olan bağlılık ve duygu değişikliklerine neden olabilmektedir (Meleis, ve ark., 2000). Bu geçiş sürecinde babaları desteklemek ve perinatal döneme dahil etmede, baba ile bebek arasında oluşacak olan ilişkinin olumlu yönde olmasında en önemli rol hemşirededir (Ahmeduzzaman & Roopnarine, 1992).

Perinatal süreçte sadece kadının bakımını üstlenme ile kalmayıp, bebek sahibi olma düşüncesi olan her çift için destekleyici bakım vererek bu süreçte mutlaka eşlerin olması için çaba göstermelidir. Dünyaya gelecek olan bebek için ebeveyn desteğinin sağlanması ancak bu şekilde sağlıklı olarak ilerleyebilir. Kadının hamile kalmadan önceki dönemde de sağlığının korunup yükseltilmesi, varsa zararlı alışkanlıklardan arınması sağlanmalıdır. Bu süreçler eş ve ailenin diğer bireyleriyle de ilgili olduğunu önemsenmeli, kadının çevresinden ayrı düşünülmemeyeceğini göz önünde bulundurulmalıdır (Carpenito-Moyet, 2005).

Bebek sahibi olma kararı alındıktan sonra erkeğin aile olma, bebeğin doğması ve doğduktan sonra bakım verme durumu ile ilgili bilişsel, sosyal ve duygusal olarak hazırlık yapılmalıdır. Erkeğin bu yönleriyle desteklenmesi, güçlendirilmesi, korku, anksiyete, belirsizlik gibi duygularının üstesinden gelmesi, eşi fizyolojik ve psikolojik değişimler geçirirken destek sağlama açısından önem arz etmektedir. Bebek bakımına istekli olan eş desteklenip, arka planda kalmaması için cesaretlendirilmelidir. Babaya kendi güven kapasitesini güçlendirmesi için güç verebilirler. Hemşire bebeğe bakım veren kişi ve aile arasındaki etkileşime rehberlik etmelidir.

Babaların perinatal dönemde, eşi ile beraber kontrollere dahil olma isteği sağlık profesyonelleri tarafından görülmelidir. Gebelik kontrollerine katılan babalar, bu süreçte dahil eden hemşirelere minnettarlıklarını ifade etmiş ve dahil etmeyenler için hayal kırıklığına uğradıklarını belirtmişlerdir. (Ellberg, ve ark., 2010; Fenwick ve ark., 2012; Persson ve ark., 2011; Widarsson ve ark., 2015). Babaların sürece katılma isteği, hemşirelerin ebeveynlerin güçlendirmesini sağlamak için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Sürece dahil edilmiş, bilgi ve eğitim verilmiş ebeveynler, beklenmedik ve yeni durumlarla başa çıkmak için daha hazırlıklı olabilirler (Hermansson & Mårtensson, 2011).

Ülkemizde özel hastaneler dışında gebelik kontrolleri ve doğum sırasında annenin yanına alınmayan baba, hastane politikaları nedeniyle doğum sonu dönemde de eşi ve bebeğiyle çok fazla bir arada kalamamakta, sadece belli saatlerde görüşebilmektedir. Bebek bakımının toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle "anneye" ait olduğu görüşü, sağlık sistemimiz tarafından da desteklenmektedir. Çoğunlukla doğum sonu dönemde lohusaların yanında kadın refakatçiler yer almaktadır. Doğum sonu dönemde bebeğin tüm sorumluluğunu üstlenen annede uykusuzluk, halsizlik, yorgunluk ve hatta tükenmişlik meydana gelmekte bu da aile süreçlerinde bozulmaya ve babanın bebek bakımına katılmasında isteksizliğe yol açabilmektedir. (Draper, 2007; Lamb, 2010; Güngörmüş, 2003). Babanın bebek bakımı ile ilgilenmesi annenin bebeği ile daha fazla zaman geçirmesi ya da aile büyüklerinin babaya bakım konusunda fırsat vermemesi babayı doğum sonu dönemde de ikinci plana yerleştirmektedir. Bebeğe bakım verme işlevi anne ya da aile büyükleri, kız kardeş, arkadaş tarafından babaya bırakılmamakta, bu durumda da doğum öncesi dönemde babalık rolüne yeterince hazırlanmamış, eğitim almamış ve desteklenmemiş babanın bakım verme davranışlarını öğrenme fırsatlarını, isteğini elinden almaktadır. Aynı şekilde geniş ailelerde bebeğin bakımı kadımlar tarafından sürdürülürken, anne çalışmaya başladığında, babanın bebek bakımına katılımının tam olması bekleyebilmektedir. Bu durumda katılım istenen düzeyde olamayacaktır (Atmaca Koçak, 2004; Draper, 2007; Henderson, 2004; Yapıcı & Yapıcı, 2005).

Doğum sonu dönemi de kapsayan perinatal süreçte hemşirelik bakımı planlanırken anne kadar, babanın da ele alınması ve sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Anne-baba olmanın anlamı, duygular, algılar, inançlar, değerler, tutumlar ve davranışları hemşirelik tanılamasının içine alınmalıdır. Babanın ve annenin hamilelik ve sonrası ile ilgili görüşleri alınmalı, babanın sürece katılımını kolaylaştıran ve zorlaştıran faktörler tespit edilmelidir. Doğum sonu dönemde işe başlama durumu, zamanı belirlenmeli bu dönemde bebek bakımının nasıl sağlanacağı konuşulmalıdır.

Hamile kalmadan önce erkekleri gebelik sürecine ve babalığa hazırlamak, hemşirelik girişimlerinde bulunmak önemlidir. Gebelik süresince anne ve baba birlikte kontrollerde bulunmalı ve bebeğinde olan değişimler anlatılmalıdır. Özellikle ilk gebelik sürecini yaşayan ailelerin doğum öncesi hazırlık sınıflarına yönlendirilmesi, özgüvenleri ve bebek bakımı konusundaki bilgilerinin artırılması amacıyla hemşireler tarafından yapılmalıdır. Doğumdan hemen sonra baba-bebek etkileşimini başlatmak amacıyla bebek babaya verilebilir ve ten tene temas yaptırılabilir. Doğumdan sonra aile sürecinin düzenli olabilmesi için babanın da eşinin yanında kalması ve yeni doğan bebeği ile ilgilenebilmesi için fırsatlar sunulmalıdır. Babanın yeni doğan bebeği ile erken



dönem bağlanması sağlanması, babanın bebek bakımına katılması bebek, anne, kendi sağlığını, dolayısıyla toplum sağlığını olumlu olarak etkileyecektir.

## KAYNAKLAR

Ahmeduzzaman, M., & Roopnarine, J. L. (1992). Sociodemographic Factors, Functioning Style, Social Support, and Fathers' Involvement With Preschoolers In African-

Atmaca Koçak, A. (2004). Türkiye'de babaların şimdiki durumu. Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu. *Anne Çocuk Eğitim Vakfı*, Boğaziçi üniversitesi, İstanbul, 1-65.

Bai, S., Repetti, R. L., & Sperling, J. B. (2016). Children's Expressions Of Positive Emotion Are Sustained By Smiling, Touching, And Playing With Parents And Siblings: A Naturalistic Observational Study Of Family Life. *Developmental Psychology*, 52(1), 88.

Balkaya, N. A. (2002). Postpartum Dönemde Annelerin Bakım Gereksinimleri ve Ebe-Hemşirenin Rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(2), 42-49.

Baxter, J., & Smart, D. (2011). Fathering in Australia Among Couple Families With Young Children. *Australian Department of Families, Housing, Community Services and Indigenous Affairs, Occasional Paper* (37).

Berghammer, C. (2013). Keine Zeit für Kinder? Veränderungen in der Kinderbetreuungszeit von Eltern in Deutschland und Österreich/No Time for Children? Changes in Parents' Child Care Time in Germany and Austria. *Zeitschrift für Soziologie*, 42(1), 52-73.

Cabrera NJ, Shannon JD, & Tamis-LeMonda C (2007). Fathers' Influence On Their Children's Cognitive And Emotional Development: From Toddlers To Pre-K. *Applied Developmental Science*, 11, 208–213.

Carpenito-Moyet, L. (2005). *Hemşirelik Tanıları: El Kitabı* (F. Erdemir, Çev.) İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Castillo, J., Welch, G., & Sarver, C. (2011). Fathering: The Relationship Between Fathers' Residence, Fathers' Sociodemographic Characteristics, And Father Involvement. *Maternal and Child Health Journal*, 15(8), 1342-1349.

Chin, R., Daiches, A., & Hall, P. (2011). A Qualitative Exploration Of First-Time Fathers' Experiences Of Becoming A Father. *Community Practitioner*, 84(7).

Coltrane, S. (1996). *Family Man: Fatherhood, Housework, And Gender Equity*: Oxford University Press.

Coverman, S., & Sheley, J. F. (1986). Change In Men's Housework And Child-Care Time, 1965-1975. *Journal of Marriage and the Family*, 413-422.

Craig, L., Powell, A., & Smyth, C. (2014). Towards Intensive Parenting? C Hanges In The Composition And Determinants Of Mothers' And Fathers' Time With Children 1992–2006. *The British journal of sociology*, 65(3), 555-579.

Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style As Context: An Integrative Model. *Psychological bulletin*, 113(3), 487.

Deave, T., & Johnson, D. (2008). The Transition To Parenthood: What Does It Mean For Fathers? *Journal of advanced nursing*, 63(6), 626-633.

American Families. *Journal of Marriage and Family*, 54(3), 699.

Alpöge G. , Gündüz E. (2001). *Çocuğun Yaşamında Babanın Yeri ve Önemi* Aralık 2000 Sempozyum Raporu, Anne-Çocuk Eğitim Vakfı, 2001, İstanbul, Kansu matbaacılık, Yayın no: 12.

Asher, S. R., Markell, R. A., & Hymel, S. (1981). Identifying Children At Risk In Peer Relations: A Critique Of The Rate-Of-Interaction Approach To Assessment. *Child Development*, 1239-1245.

Dennis, C. L., & Dowswell, T. (2013). Psychosocial And Psychological Interventions For Preventing Postpartum Depression. *Cochrane database of systematic reviews*(2).

Draper, H. (2007). Paternity Fraud And Compensation For Misattributed Paternity. *Journal of medical ethics*, 33(8), 475-480.

Eagly, A. H., Ashmore, R. D., Makhijani, M. G., & Longo, L. C. (1991). What Is Beautiful Is Good, But...: A Meta-Analytic Review Of Research On The Physical Attractiveness Stereotype. *Psychological bulletin*, 110(1), 109.

Eggebeen DJ, Knoester C. (2001). Does Fatherhood Matter for Men? *Journal of Marriage and Family*.;63(2):381–93.

Ellberg, L., Högberg, U., & Lindh, V. (2010). 'We Feel Like One, They See Us As Two': New Parents' Discontent With Postnatal Care. *Midwifery*, 26(4), 463-468.

Fägerskiöld, A. (2008). A Change In Life As Experienced By First-Time Fathers. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 22(1), 64-71.

Favez, N., Lopes, F., Bernard, M., Frascarolo, F., Lavanchy Scaiola, C., Corboz-Warnery, A., & Fivaz-Depeursinge, E. (2012). The Development Of Family Alliance From Pregnancy To Toddlerhood And Child Outcomes At 5 Years. *Family Process*, 51(4), 542-556.

Feldman, R., Masalha, S., & Derdikman-Eiron, R. (2010). Conflict resolution in the parent–child, Marital, And Peer Contexts And Children's Aggression In The Peer Group: A Process-Oriented Cultural Perspective. *Developmental Psychology*, 46(2), 310.

Fenwick, J., Bayes, S., & Johansson, M. (2012). A Qualitative Investigation Into The Pregnancy Experiences And Childbirth Expectations Of Australian Fathers-To-Be. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 3(1), 3-9.

Finnbogadóttir, H., Svalenius, E. C., & Persson, E. K. (2003). Expectant First-Time Fathers' Experiences Of Pregnancy. *Midwifery*, 19(2), 96-105.

Gauthier A, Smeeding TM, Furstenberg FF(2004). Are Parents Investing Less Time in Children? Trends in Selected Industrialized Countries. *Population and Development Review*, 30(4):647–71

Gerson, K. (1993). *No Man's Land: Men's Changing Commitment To Work And Family*. New York: Basic Books.

Güngör, İ. (2004). *Babaların Doğuma Katılmasının Doğum Deneyimi Üzerine Etkisi*. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi., İstanbul,(Danışman: N. Kızılkaya Beji)

Güngörmüş O. (2003). Ana-Baba Okulu. In Y. H (Ed.), *Baba-Çocuk İlişkisi* (Vol. 10. Baskı. , pp. 245-254). Ankara: Remzi Kitabevi.

Garfield CF, & Mesman J (2016). Time and Money: Extending Fathers' Role in Economically Challenging Contexts. *Pediatrics*, 138, 2



- Goodman, J. H. (2005). Becoming an involved father of an infant. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 34(2), 190-200.
- Hamadani JD, & Tofail F (2014). *Childrearing, Motherhood and Fatherhood in Bangladeshi Culture*. Selin H (Ed.), *Parenting Across Cultures*. Dordrecht: Springer
- Henderson C, M. S. (2004). *Mayer's Midwifery* (Vol. 13th ed). Toronto&New York: Elsevier.
- Hermansson, E., & Mårtensson, L. (2011). Empowerment In The Midwifery Context—A Concept Analysis. *Midwifery*, 27(6), 811-816.
- Hildingsson, I., Johansson, M., Fenwick, J., Haines, H., & Rubertsson, C. (2014). Childbirth Fear In Expectant Fathers: Findings From A Regional Swedish Cohort Study. *Midwifery*, 30(2), 242-247.
- Hofferth, S. L., & Sandberg, J. F. (2001). How American Children Spend Their Time. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 295-308.
- Hook JL. (2006). Men's Unpaid Work in 20 Countries, 1965-2003. *American Sociological Review*;71(4):639–60.
- Hung, C. H., & Chung, H. H. (2001). The Effects Of Postpartum Stress And Social Support On Postpartum Women's Health Status. *Journal of Advanced Nursing*, 36(5), 676-684
- Jacobvitz, D., Hazen, N., Curran, M., & Hitchens, K. (2004). Observations Of Early Triadic Family Interactions: Boundary Disturbances In The Family Predict Symptoms Of Depression, Anxiety, And Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder In Middle Childhood. *Development And Psychopathology*, 16(3), 577-592.
- Jeong, J., McCoy, DC, Yousafzai, AK, Salhi, C. ve Fink, G. (2016). Düşük Ve Orta Gelirli Ülkelerde Babanın Teşvik Edilmesi Ve Erken Çocuk Gelişimi. *Pediatric*, 138 (4), e20161357.
- Kitterød, R. H., & Pettersen, S. V. (2006). Making Up For Mothers' Employed Working Hours? Housework And Childcare Among Norwegian Fathers. *Work, Employment And Society*, 20(3), 473-492.
- Kuzgun, Y., & Sevim, S. A. (2004). Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum Ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 14-27.
- Lamb, M. (2010). *The Role Of The Father In Child Development* Fifth Edition. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Lewis S, Lee A, & Simkhada P (2015). The Role Of Husbands In Maternal Health And Safe Childbirth In Rural Nepal: A Qualitative Study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 15, 162.
- Lin W-C, Chang S-Y, Chen Y-T, Lee H-C, & Chen Y-H (2017). Postnatal Paternal Involvement And Maternal Emotional Disturbances: The Effect Of Maternal Employment Status. *Journal of Affective Disorders*, 219, 9–16
- Lowdermilk, D. L., Perry, S. E., Cashion, M. C., & Alden, K. R. (2014). *The Newborn. In In Maternity&Women's Health Care -E-Book*. Elsevier Health Sciences. (11th ed., pp. 549-601). Philadelphia: Mosby & Evolve.
- Maridaki-Kassotaki, K. (2000). Understanding Fatherhood In Greece: Father's Involvement In Child Care. *Psicologia: Teoria E Pesquisa*, 16(3), 213-219.
- Maken ZH, Nasir Idrees I, Zahid A, Zulfiqar A, Munib A, Hassan F, et al. (2017). Factors Influencing Father's Antenatal And Perinatal Involvement In Maternal Health Care. *J Matern Fetal Neonatal Med*, 1–7.
- Martin, L. T., McNamara, M. J., Milot, A. S., Halle, T., & Hair, E. C. (2007). The Effects Of Father Involvement During Pregnancy On Receipt Of Prenatal Care And Maternal Smoking. *Maternal And Child Health Journal*, 11(6), 595-602.
- Maselko, J., Hagaman, A. K., Bates, L. M., Bhalotra, S., Biroli, P., Gallis, J. A., ... & Rahman, A. (2019). Father Involvement In The First Year Of Life: Associations With Maternal Mental Health And Child Development Outcomes In Rural Pakistan. *Social Science & Medicine*, 237, 112421.
- Maume DJ. (2011). Reconsidering the Temporal Increase in Fathers' Time with Children. *Journal of Family and Economic Issues*.;32(3):411–23.
- May, C., & Fletcher, R. (2013). Preparing Fathers For The Transition To Parenthood: Recommendations For The Content Of Antenatal Education. *Midwifery*, 29(5), 474-478.
- McGill, B. S. (2014). Navigating New Norms Of Involved Fatherhood: Employment, Fathering Attitudes, And Father Involvement. *Journal of Family Issues*, 35(8), 1089-1106.
- McHale, J. P. (2007). Charting The Bumpy Road Of Coparenthood: Understanding The Challenges Of Family Life. [https://digital.stpetersburg.usf.edu/fac\\_publications/537/](https://digital.stpetersburg.usf.edu/fac_publications/537/)
- McMunn A, Martin P, Kelly Y, & Sacker A (2017). Fathers' Involvement: Correlates and Consequences for Child Socioemotional Behavior in the United Kingdom. *Journal of Family Issues*, 38, 1109–1131.
- McVeigh, C., St John, W., & Cameron, C. (2005). Fathers' Functional Status Six Weeks Following The Birth Of A Baby: A Queensland Study. *Australian Midwifery*, 18(1), 25-28
- Meleis, A. I., Sawyer, L. M., Im, E.-O., Messias, D. K. H., & Schumacher, K. (2000). Experiencing Transitions: An Emerging Middle-Range Theory. *Advances In Nursing science*, 23(1), 12-28.
- O'Brien M, Berit B, Elin K. (2007). Fathers, Work and Family Life. *Community, Work and Family*.10(4):375–86.
- O'Brien, M., & Moss, P. (2010). Fathers, Work And Family Policies In Europe. In: *The Role Of The Father In Child Development*. Wiley, Hoboken, New York.
- OC Hall, E. (1995). From Fun And Excitement To Joy And Trouble: An Explorative Study Of Three Danish Fathers' Experiences Around Birth. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 9(3), 171-179.
- OECD. Doing Better For Families. Paris: OECD Publishing; 2011. <https://www.oecd.org/social/soc/doingbetterforfamilies.htm>
- Özdemir, S., Marakoğlu, K., & Çivi, S. (2008). Konya İl Merkezinde Doğum Sonrası Depresyon Riski Ve Etkileyen Faktörler. *TAF Prev Med Bull*, 7(5), 391-398.
- Persson, E. K., Fridlund, B., Kvist, L. J., & Dykes, A. K. (2011). Mothers' Sense Of Security In The First Postnatal Week: Interview Study. *Journal Of Advanced Nursing*, 67(1), 105-116.
- Pontes, C. M., Osório, M. M., & Alexandrino, A. C. (2009). Building A Place For The Father As An Ally For Breast Feeding. *Midwifery*, 25(2), 195-202.
- Premberg, Å., Hellström, A. L., & Berg, M. (2008). Experiences Of The First Year As Father. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 22(1), 56-63.



Riley, A. W., Coiro, M. J., Broitman, M., Colantuoni, E., Hurley, K. M., Bandeen-Roche, K., & Miranda, J. (2009). Mental Health Of Children Of Low-Income Depressed Mothers: Influences Of Parenting, Family Environment, And Raters. *Psychiatric Services*, 60(3), 329-336.

Righetti, P., Dell'Avanzo, M., Grigio, M., & Nicolini, U. (2005). Maternal/Paternal Antenatal Attachment And Fourth-Dimensional Ultrasound Technique: A Preliminary Report. *British Journal Of Psychology*, 96(1), 129-137.

Robles, T. F., Carroll, J. E., Bai, S., Reynolds, B. M., Esquivel, S., & Repetti, R. L. (2016). Emotions And Family Interactions In Childhood: Associations With Leukocyte Telomere Length. *Psychoneuroendocrinology*, 63, 343-350.

Sevil, Ü., & Özkan, S. (2009). Fathers' Functional Status During Pregnancy And The Early Postnatal Period. *Midwifery*, 25(6), 665-672.

Sigle-Rushton, W., & McLanahan, S. (2004). Father Absence And Child Well-Being: A critical review. *The future of the family*, 116, 120-122.

Sigle-Rushton W. (2010). Men's Unpaid Work And Divorce: Reassessing Specialization And Trade In British Families. *Feminist economics*;16(2):1-26.

Shan, C. H., & Hawkins, R. (2014). Childcare And Parenting Practices In Singapore: A Comparison Of Fathers' And Mothers' Involvement. *Journal Of Tropical Psychology*, 4.

Sherwen, L. N., Scoloveno, M. A., & Toussie-Weingarten, C. (1999). *Maternity Nursing: Care Of The Childbearing Family*: Appleton & Lange.

Sriram R (2011). Evidence Of Change And Continuity In Fathering: The Case Of Western India. *Marriage and Family Review*, 47, 625-647.

St John, W., Cameron, C., & McVeigh, C. (2005). Meeting The Challenge Of New Fatherhood During The Early Weeks. *Journal Of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 34(2), 180-189.

Tichenor, V., McQuillan, J., Greil, A. L., Contreras, R., & Shreffler, K. M. (2011). The Importance Of Fatherhood To US Married And Cohabiting Men. *Fathering*, Vol. 9, No. 3, Fall 2011, 232-251

Tiedje, L. B., & Darling-Fisher, C. (1996). Fatherhood reconsidered: A Critical Review. *Research In Nursing & Health*, 19(6), 471-484.

Widarsson, M., Engström, G., Tydén, T., Lundberg, P., & Hammar, L. M. (2015). 'Paddling Upstream': Fathers' Involvement During Pregnancy As Described By Expectant Fathers And Mothers. *Journal of Clinical Nursing*, 24(7-8), 1059-1068.

Yapıcı, M., & Yapıcı, Ş. (2005). Çocukta Ahlâk Gelişimi. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 5 (3). In.

Yeung, W. J., Sandberg, J. F., Davis-Kean, P. E., & Hofferth, S. L. (2001). Children's Time With Fathers In Intact Families. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 136-154.

Yeung, W.-J. J. (2013). *Asian Fatherhood*. In: Sage Publications Sage CA: Los Angeles, CA.



## EBELİK ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİMLERİ İLE ÖZGECİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yasemin AYDIN KARTAL<sup>1</sup>, Sema AKER<sup>1</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu çalışmada, Ebelik Bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ve özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve empatik eğilim ile özgecilik düzeylerini etkileyebilecek çeşitli değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

**Yöntem:** Tanımlayıcı, korelasyonel türde olan araştırmanın örneklemini, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümünde 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 264 öğrenciden gönüllü olarak araştırmaya katılan 208 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, “Özgecilik Ölçeği” ve “Empatik Eğilim Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Veriler, SPSS paket programında ortalama, yüzdelik, Bağımsız Örneklem t-testi, One-Way ANOVA ve Pearson Korelasyon Analizi ile değerlendirilmiştir.

**Bulgular:** Araştırma kapsamındaki öğrencilerinin yaş ortalamasının 19.97±1.90 olduğu, %36,1'inin birinci sınıf, %30,8'nin ikinci sınıf ve %33,2'sinin ise üçüncü sınıf olduğu belirlendi. Ebelik öğrencilerinin özgecilik ölçeği toplam puan ortalaması 68.40±15.84 ve empatik eğilim ölçek toplam puan ortalaması 53.28±16,03 olarak saptanmıştır. Ebelik öğrencilerinin özgecilik ile empatik eğilimleri arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Sınıf düzeyi, bölümü isteyerek tercih etme değişkenlerinin özgeci tutumu etkilerken, ailesinde sağlık çalışanı bulunma durumu, mesleği seçme nedeni ve sınıf düzeyi değişkenlerinin öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerini etkilediği belirlenmiştir.

**Sonuç ve Öneriler:** Araştırma, ebelik öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ebelik öğrencilerinin empati ve özgecilik gibi profesyonel değer ve becerilerini geliştirmeye yönelik yapılabilecek faaliyetlerin ve derslerin etkinliğinin artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Ebelik; Öğrenci; Özgecilik; Empatik eğilim

### Investigation of The Relationship Between Levels of Altruism And Empathic Tendencies Among Midwifery Students

#### ABSTRACT

**Objective:** The aim of this study is to identify the relation between empathic tendencies and altruism levels of students at the midwifery department; and to investigate the various variables that may affect empathic tendency and altruism levels.

**Methods:** The sample group of this descriptive study consisted of 208 midwifery students who voluntary to participate in the study among 264 students receiving education in the Department of Midwifery at the Faculty of Health Sciences in the school year of 2018-2019. The data were collected using the “Personal Information Form”, which was formed by the researchers, and the “Empathic Tendency Scale”. The data were evaluated with SPSS package program by means of mean, percentage, Independent Sample t-test, One-Way ANOVA and Pearson Correlation Analysis.

**Results:** The average age of the students was found to be 19.97±1.90. 36.1% of students were first, 30.8% of students were second and 33.2% of students were third grade. The average age of the students in the study was 19.97 ± 1.90, 36.1% was first class, 30.8% was second class and 33.2% was third class. The midwifery students' average score on the Altruism Scale was 68.40±15.84, and their average score for Empathic Tendency Scale was 53.28±16,03. t. It was determined that a weak, positive relationship was shown between midwifery students' altruism and empathic tendencies.

**Conclusion:** The research shows that there is a positive relationship between the midwifery students' altruism and empathic tendencies. It is thought that it will be beneficial to increase the effectiveness of the activities and lessons that can be done in order to develop professional values and skills of midwifery students such as empathy and altruism.

**Keywords:** Midwifery; Student; Altruism; Empathic Tendency

<sup>1</sup>Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul

**Sorumlu Yazar:** Yasemin AYDIN KARTAL, e-mail: yasemin.aydin@sbu.edu.tr

Yazar Notu: Bu çalışma, 2 nd International Istanbul Midwifery Days Congress'de (25-27 April 2019) sözel bildiri olarak sunulmuştur

## GİRİŞ

Empati, sağlık uygulamaların temelini oluşturan profesyonel değerlerden biridir. Empati çok kullanılan ancak az anlaşılan bir kavramdır. İletişimin çok önemli bir parçası hatta başlangıç unsuru olması nedeni ile empati; günümüzde üzerinde durulan ve önemi vurgulanan bir beceridir (Dökmen, 2012). Empatik Eğilim, bireyin empati yapabilme potansiyelini ifade eder ve danışanın duygularını anlama ve duygusal yaşantılarından etkilenme yeteneği, yardım etme isteği olarak tanımlanabilir (Dökmen, 2004; Manav, 2008; Mete & Çerçek, 2005). Empatik beceri ise, kişinin kendisini karşısındakini yerine koyup, onun düşüncelerini ve duygularını doğru olarak anlaması ve bu durumu o kişiye iletmesi sürecidir (Mete & Çerçek, 2005). Bu beceri, bir çok meslekte olduğu gibi, ebelik mesleği için de vazgeçilmez öneme sahiptir. Uluslararası Ebeler Konfederasyonu (ICM); bir ebenin mesleki yetkinlik kriterleri arasında; empatik anlayışa dayalı iletişimi, en temel kriter olarak belirtmektedir (Hunter, 2009). Ebeler, hastalara empatik bir tutum ile yaklaştıklarında bakım gereksinimleri doğru saptayabilir ve etkili bir şekilde karşılayabilirler. Doğum gibi özel bir deneyime eşlik eden ebelerin kadının fiziksel ve duygusal bakım gereksinimlerini belirleyebilmek için empatik becerilerinin iyi düzeyde olması gerekir (Aktaş, Pasinlioğlu & Çalık, 2016; Dağlar & Güler, 2004).

Ebelik uygulamalarının temelini oluşturan profesyonel değerlerden biri de özgecildir (Rognstad, Nortvedt & Aasland, 2004; Johnson, Haigh & Yates-Balton, 2007). Özgecilik başkalarının yararını da kendi yararı kadar gözetme ya da diğer insanlara maddi veya manevi kişisel çıkar gözetmeksizin yararlı olmaya çalışma ve bencillik karşıtı hareketlerde bulunma olarak tanımlanmaktadır (Gintis, Bowles, Boyd & Fehr; 2003; Khalil, 2004). Başka bir tanımda ise, gereksinimi olan bir kimseye gönüllü olarak ve ödül beklemezsizin yapılan yarar sağlayıcı davranış' olarak tanımlanmaktadır (Erkuş, 1994). Özgecilik paylaşma, yardım etme, destekleme ve koruyup bakım verme gibi birçok sosyal davranışı kapsamakta ve olumlu sosyal davranış grubu içerisinde ele alınmaktadır (Batson, 2003; Gormley, 1996). Sağlık hizmeti veren disiplinlerde özgeci davranışın önemli olduğu ve özgeci tutum sergileyen bireylerin kendi çıkarlarından öte diğerlerinin yararlarına davrandığı bildirilmektedir (McGaghie, Mytko, Brown & Cameron, 2002).

Empatik eğilimler özgeci davranış üzerine olumlu etkiye neden olmakta ve özgeci davranışın tanımlanmasında empatik eğilim bir kriter olarak kullanılmaktadır (Eisenberg, 2002; Eisenberg, Fabes & Spinrad, 2006). Empatik eğilimlere sahip olan insanlar, ihtiyaç içinde algıladıkları kişiye daha yüksek oranda yardım etmektedirler (Eisenberg, 2002; McCamant, 2016). Yapılan çalışmalarda zor durumda ve yardıma gereksinimi olan kişilere empati kuranların, empati kurmayanlara oranla daha fazla özgeci oldukları bildirilmektedir (Eisenberg, 2002; McCamant, 2016; Rognstad ve ark., 2004).

Byrom ve Downe (2010) yaptıkları çalışmada; işini severek yapan, empati ve iyi iletişim kuran, duygusal zekası olan ve kişilere destek sağlayabilen meslek mensuplarını "iyi ebe" olarak tanımlamıştır (Byrom & Downe, 2010). Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi; empatik iletişim bir ebede olması gereken en temel becerilerinden biridir. Literatürde, kadınların doğumda ebelerden en büyük

beklentilerinin empatik iletişim becerilerinin (saygı, gülyüz, etkin dinleme vb.) olduğu belirtilmektedir (Dağlar & Güler, 2004; Çankaya ve ark., 2014; Gaskin, 2015).

Bu bağlamda nitelikli ebelik bakımı için ebelik eğitiminde iletişim ve yardım etme becerilerini geliştirmek oldukça önemlidir. Literatürde ebelik öğrencilerinin özgecilik tutumları, empatik eğilimleri ve özgecilik tutumları arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmalara rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada ebelik öğrencilerinin empatik eğilimleri ve özgeci tutumları arasındaki ilişki ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

## GEREÇ VE YÖNTEM

**Araştırmanın Evreni ve Örneklemi:** Tanımlayıcı, korelasyonel türde olan araştırmanın örneklemini, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü'nde 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 264 öğrenciden gönüllü olarak araştırmaya katılan 208 öğrenci oluşturmuştur (*Katılma Oranı:%78.7*).

**Veri Toplama Araçları:** Veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu", Özgecilik Ölçeği" ve "Empatik Eğilim Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

**Kişisel Bilgi Formu:** Araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen ve öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin soruların yer aldığı formdur. Kişisel bilgi formunda, öğrencilerin sınıfı, yaşı, aile tipi, ekonomik durumu, ailesinin eğitim durumu, ailesinde sağlık çalışanı varlığı, empati konusunda eğitim alıp almadığı vb. sorular yer almaktadır.

**Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ):** EEÖ, kişilerin günlük yaşantılarındaki empati kurma potansiyellerini ölçmek üzere Dökmen tarafından 1988 yılında geliştirilmiştir (Dökmen, 1988). Empatik Eğilim Ölçeğinin güvenirlik katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur. Yapılan bu çalışmada cronbach alfa kat sayısı 0.75 olarak belirlenmiştir. Birey her bir maddenin yanındaki 1'den 5'e kadar olan sayılardan birini işaretleyerek, ilgili maddedeki görüşe ilişkin katılımlarını ifade etmektedirler. Ölçekte 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. sırada yer alan ifadeler ters maddelerdir. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 100, en düşük puan 20'dir. Toplam puanın yüksek olması empatik eğilimin yüksek olduğu anlamını taşır. Bu çalışma için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı değeri 0.77'dir.

**Özgecilik Ölçeği:** London ve Bower tarafından 1968 yılında ölçeğin, Türkçeye uyarlanması Akbaba tarafından 2001 yılında yapılmıştır (Akbaba, 2001; London & Bower, 1968). Ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Beş dereceli Likert tipi ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Özgecilik ölçeği; aile, sosyallik, yardımseverlik ve sorumluluk olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Dört boyutun tümünden elde edilen toplam puan ile özgecilik düzeyi puanı elde edilir. Ölçek puanının yüksekliği, bireyin özgecilik düzeyinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanır. Bu çalışma için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı değeri 0.72'dir.

**Verilerin toplanması:** Veriler, araştırmanın yapıldığı Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde bulunan, araştırma hakkında bilgi verilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden, bilgilendirilmiş onamları alınan öğrencilerden toplanmıştır. Veri toplama araçları sınıf ortamında öğrencilere dağıtılmış, isim yazmamaları belirtilmiş ve ölçüm aracındaki yönerge



okunarak her bir maddeyi doldurmaları istenmiştir. Verilerin toplanması ortalama 20-25 dakika sürmüştür,

#### **Verilerin Değerlendirilmesi**

Araştırma verileri, SPSS 16.0 (Statistical Package for Social Science) paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistiksel analizlerinden sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanıldı. Verilerin dağılımı Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirildi. Gruplar arası karşılaştırmalar Bağımsız Örneklem t-testi, One-Way ANOVA kullanılarak değerlendirildi. Özgecilik Ölçeği puanları ve alt boyut puanları ile Empatik Eğilim Ölçeği puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde; Pearson Korelasyon Analizi yapıldı. 0.05 in altındaki “p” değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

**Araştırmanın Etik İlkeleri:** Araştırmanın yapıldığı üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakóltesi’nden yazılı izin alındı. Araştırmaya alınacak öğrencilere çalışma hakkında bilgi verildikten sonra öğrencilerin sözel izinleri alındı. Araştırmaya katılacak öğrencilere, bireysel bilgilerin gizli kalacağı konusunda açıklama yapıp “gizlilik ilkesine” uyulmuştur ve Helsinki bildirgesinde yer alan kurallara uygun olarak hareket edilmiştir.

**Araştırmanın Sınırlılıkları:** Bu araştırma tek bir üniversitedeki öğrenim gören Ebelik Bölümü öğrencileri ile yapıldığı için araştırmadan elde edilen sonuçlar tüm Ebelik Bölümü öğrencilerine genellenemez. Ayrıca araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin 3 yıllık bir akademik hayatı bulunduğu için araştırmada 4. sınıfların olmaması da araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

#### **BULGULAR**

Araştırma kapsamındaki öğrencilerinin yaş ortalamasının  $19.97 \pm 1.90$  olduğu, %36.1’inin birinci sınıf, %30.8’nin ikinci sınıf ve %33.2’sinin ise üçüncü sınıf olduğu belirlendi. Ebelik öğrencilerinin %82.7’sinin Ebelik bölümünü isteyerek tercih ettiği belirlendi.

Ebelik öğrencilerinin özgecilik ölçeği toplam puan ortalaması  $68.40 \pm 15.84$  ve empatik eğilim ölçek toplam puan ortalaması  $53.28 \pm 16.03$  olarak saptandı.

Tablo 1. Ebelik öğrencilerin sosyo-demografik ve bazı özelliklerinin Empatik Eğilim, Özgeçicilik Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının karşılaştırılması

		EÖ Aile alt boyutu	EÖ Sosyal	EÖ Yardımselik	EÖ Sorumluluk	ÖÖ Toplam puan	EÖÖ Toplam puan
		$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$
Sınıf	1.sınıf (n=75)	16.89±4.29	14.85±4.40	17.08±3.88	15.78±5.41	65.81±12.58	36.84±10.63
	2.sınıf (n=64)	18.21±7.45	15.54±4.84	17.13±4.25	16.04±4.98	69.40±21.61	59.30±12.92
	3.sınıf (n=69)	19.73±4.36	17.82±5.32	18.48±6.13	18.22±3.97	69.93±12.23	62.00±11.18
		f: 4.813	f: 6.767	f: 1.809	f: 4.767	f: 5.359	f:92.489
		<b>p: .009</b>	<b>p: .001</b>	p: .166	<b>p: .009</b>	<b>p: .005</b>	<b>p: .000</b>
Aile tipi	Geniş aile (n=77)	18.62±7.12	16.62±5.70	17.68±5.96	15.99±5.09	67.70±19.40	52.05±16.07
	Çekirdek aile (n=131)	18.15±4.46	15.66±4.50	17.44±4.03	16.08±4.76	68.81±13.39	57.00±15.50
		t: .522	t: -1.262	t: .321	t: -.286	t: -.446	t: -1.975
		p: .602	p: .209	p: .749	p: .775	p: .657	p: .051
Bölümü isteyerek seçme durumu	Hayır (n=36)	18.02±5.78	15.60±4.92	17.05±4.91	16.30±5.10	67.00±16.09	53.90±16.12
	Evet (n=172)	19.75±4.35	18.00±4.91	19.80±3.66	17.55±4.69	75.11±12.80	50.33±15.51
		t: -1,688	t: -2,655	t:3,173	t: -1,351	t: -2,840	t:1,217
		p: .093	<b>p: .009</b>	<b>p: .002</b>	p: .178	<b>p: .005</b>	p: .225
Ailede sağlık çalışanı bulunma durumu	Hayır (n=176)	17.16±4.90	15.06±4.90	17.04±5.13	15.48±4.75	64.75±14.98	52.15±16.60
	Evet (n=49)	18.68±5.75	16.31±4.99	17.68±4.73	16.84±5.10	69.52±15.98	56.97±15.53
		t: -1.674	t: -1.556	t: -.817	t: -1.647	t: -1.854	t:2.064
		p: .096	p: .125	p: .415	p: .101	p: .065	<b>p: .042</b>
Mesleği tercih etme nedeni	İsteyerek	17.96±5.21	18.60±6.01	17.38±4.25	17.00±4.96	67.58±14.15	58.72±13.95
	Aile yönlendirmesi	20.54±6.98	15.23±4.49	17.90±5.16	14.84±5.61	72.66±19.56	44.24±15.69
	Tesadüf	17.62±5.85	16.09±5.28	16.66±6.26	15.91±5.18	67.20±19.91	54.45±15.33
	İş bulma	17.81±3.62	17.00±5.06	18.66±5.78	16.81±2.92	68.63±14.29	54.79±15.78
		f: 2.121	f: 4.643	f: .929	f: 1.774	f: .966	f:4.602
		p: .099	<b>p: .004</b>	p: .427	p: .153	p: .410	<b>p: .004</b>

t: Bağımsız Örneklem t-testi, f: One-Way ANOVA



Öğrencilerin ailelerinde sağlık çalışanı bulunma durumunun ve mesleği seçme nedeninin empatik eğilimi etkilerken, özgecilik tutumunu etkilemediği saptanmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre empatik eğilim, özgecilik leği aile, sosyal, sorumluluk alt boyutunun ve ölçek toplam puan ortalamasının farklılaştığı belirlenmiştir. Bölümü isteyerek tercih etme değişkeni ile özgecilik sosyal

boyut yardımseverlik boyutu ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Araştırma bulguları, özgecilik tutumunun ve empatik eğiliminin mezun olunan lise türü (sırasıyla f:2.339 p:.099; f:2.218 p:.111) ve aile tipi (t:-.446, p:.657; t:-1.975 p:.051) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi.

**Tablo 2. Ebelik Öğrencilerinin Özgencilik Ölçeği Toplam Puan ve alt boyut puan ortalamaları ile Empatik Eğilim Ölçeği'ne Ait Puanlar Arasındaki İlişki**

		ÖÖ Aile Alt Boyutu	ÖÖ Sosyal Alt Boyutu	ÖÖ Yardımseverlik Alt Boyutu	ÖÖ Sorumluluk Alt Boyutu	Özgencilik Ölçeği Toplam Puan
Empatik Eğilim	*r	.010	.276	.165	.385	.247
Ölçek Toplam Puanı	p	.882	.000	.177	.000	.000

\*Pearson korelasyon testi

Ebelik öğrencilerinin özgecilik leği sosyal, yardımseverlik, sorumluluk alt boyutu ve toplam puan ortalaması ile empatik eğilimleri arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

#### TARTIşMA

Bu alışma, Ebelik Bölümü öğrencilerinin özgecilik tutumları ve empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yürütüldü. Çalışmaya katılan öğrencilerin empatik eğilim leği puan ortalamasının orta düzeyde ( $53.28 \pm 16.03$ ) olduğu saptandı. Benzer şekilde literatürde, Bekmezci ve arkadaşlarının (2015), Oran ve Kurul'un (2019) Ebelik Bölümü öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada empatik eğilimin orta düzeyde olduğu bildirilmiştir (Bekmezci, Yurttaş & Özkan; 2015; Oran & Kurul, 2019). Ebelik öğrencilerinin hasta bakımında temel oluşturacak olan empatik eğilimlerinin orta düzeyde olması, bu düzeyin daha ileri eğitimlerle geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Araştırmaya katılan Ebelik Bölümü öğrencilerinin özgecilik tutumu değerlendirildiğinde ise, orta düzeyin biraz üzerinde olduğu ( $68.40 \pm 15.84$ ) belirlenmiştir. Literatürde ebelik öğrencilerinin özgecilik tutumunu belirlemeye yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmadan elde ettiğimiz sonuçlar literatüre önemli katkı sağlamaktadır. Veriler, diğer sağlık disiplinlerinde yapılan çalışmalarla karşılaştırarak yorumlanmıştır. Arpacı & Özmen (2014) hemşirelik öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada Özgencilik Ölçeği puan ortalaması  $72.85 \pm 8.18$  iken, Banbal'ın (2010) yaptığı çalışmada ise hemşirelik öğrencilerinin özgecilik toplam puan ortalamaları  $67.21 \pm 10.42$  olarak bildirilmiştir (Banbal, 2010; Arpacı & Özmen, 2014). Bu sonuçlar doğrultusunda ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin özgecilik tutumların benzer olarak orta düzeyin biraz üzerinde olduğu söylenebilir. Ebelik ve hemşirelik uygulamalarının temelinde yer alan yardımseverlikle eş anlamlı olan özgecilik kavramı profesyonel bir değerdir. Temel değerlerinde özgeciliğin yer aldığı profesyonellerin amacı, insanlığa hizmet vermek, yardım etmek ve toplumsal gelişimi sağlamaktır (Pehlivan & Lafcı, 2014). Bu yaklaşımla ele alındığında Ebelik öğrencilerinin işbirliği, paylaşma, yardımlaşma, sorumluluk alma gibi olan özgeci davranışlarını geliştirecek etkinliklere katılımları desteklenmelidir.

Araştırma sonucuna göre Ebelik öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik alt boyutu olan sosyal, sorumluluk boyut ve özgecilik leği toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi. Benzer şekilde, Arpacı & Özmen'in çalışmasında öğrencilerin özgecilik düzeyi ile empatik eğilim davranışları arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Arpacı & Özmen, 2014). Nitekim empatik eğilimi yüksek insanlar yardım etme davranışını daha fazla göstermektedirler (Dökmen, 2004). Ayrıca empatik eğilim düzeyi yüksek olanların, danışanın sorununu fark etme ve ona daha etkili yardım etme olasılığının, empatik eğilimi düşük olanlardan fazla olduğu belirtilmektedir (Öz, 1998). Ebeler hastalar ile empatik bir iletişim kurduklarında onların gereksinimlerini daha doğru saptayabilir ve bakım gereksinimlerini etkili bir şekilde karşılayabilirler. Özgencilik; yardım etme, sorumluluk üstlenme, bağışta bulunma gibi birçok olumlu sosyal davranışı içermektedir. Yardım edici davranışların en önemli bileşeni empati olarak kabul edilir ve kişiye yardımcı olma sürecinin de bir parçasıdır (Reynolds & Mercer, 2002). Bu bağlamda çalışma bulguları literatürü destekler niteliktedir.

Öğrencilerin empatik eğilimini etkileyen faktörler incelendiğinde, ailelerinde sağlık çalışanı bulunanların empatik eğiliminin yüksek olduğu belirlendi. Özgencilik tutumunun erken çocukluk döneminde aile içinde geliştiği düşünülürse, ailede sağlık profesyonelinin bulunması yüksek özgecilik tutumunu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca üçüncü sınıf öğrencilerin, empatik eğilim ve özgecilik aile, sosyal ve sorumluluk alt boyut puan ortalamasının diğer öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlendi. Mesleki eğitim süresince gerek alınan akademik dersler, gerekse klinik uygulamalar bu becerilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Karaca, Aıkğöz & Akkuş, 2013). Nitekim, alışma bulguları, mesleki eğitimin profesyonel değerleri geliştirdiğini kanıtlar niteliktedir. Bölümü isteyerek tercih eden öğrencilerin özgecilik tutumunun yüksek olduğu belirlendi. Özgencilik tutumu yüksek olan bireylerin insanlara sevgi ve özveri ile yardım etmeyi istedikleri için topluma sağlık hizmeti veren ebelik mesleğini tercih ettikleri düşündürmektedir.

**SONUÇ VE ÖNERİLER**

Araştırma, ebelik öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeyleri arasında pozitif zayıf yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Sınıf düzeyi, bölümü isteyerek tercih etme değişkenlerinin özgeci tutumu etkilerken, ailesinde sağlık çalışması bulunma durumu, mesleği seçme nedeni ve sınıf düzeyi değişkenlerinin Ebelik Bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerini etkilediği belirlenmiştir. Ebelik öğrencilerinin empati ve özgecilik gibi profesyonel değer ve becerilerini geliştirmeye yönelik yapılabilecek faaliyetlerin ve derslerin (Davranış Bilimleri ve İletişim becerileri, Değerler Eğitimi vb.) etkinliğinin artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

**KAYNAKÇA**

Akbaba, S. (2001). Özgecilik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 85-95.

Aktaş, S., Pasinlioğlu, T., Çalık, K.Y. (2016). The Effect Of Empathy Training Given To Midwives On Mothers'birth Perceptions And Their Satisfaction With Midwives. Life Sciences, 11, 1-10.

Arpacı, P. ve Özmen, D. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Özgecilik ve Empatik Eğilim Düzeyleri ve Aralarındaki İlişki. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 11 (3), 51-57.

Banbal, G. (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Özgecilik Düzeyleri. İstanbul Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Batson, C.D. (2003). Altruism And Prosocial Behavior. Weiner IB, ed. Handbook of Social Psychology, 5. Baskı. John Wiley & Sons, Newyork, 463-485.

Bekmezci, H., Yurtaş, Ç.B., Özkan, H. (2015). Ebelik Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Belirlenmesi. HSP, 2(1), 46-54.

Byrom, S. ve Downe, S. (2010). She Sort of Shines: Midwives Accounts Of Good Midwifery And Good Leadership. Midwifery, 26(1), 126-37.

Çankaya, S., Ak, A., Polat, Y., Filiz, F., Künduro, F., Mızrak, F. ve diğerleri. (2014). Doğum İçin Başvuran Gebelerin Empatik İletişim Beklentilerinin Ebeler Tarafından Karşılama Durumu. Genel Tıp Derg., 24 (1), 7-14.

Dağlar, G. ve Güler, H. (2004). Ebelerin Doğum Anında Annelere Verdiği Bakım Hizmeti Annelerin Değerlendirmeleri ve Beklentileri. Artemis, 5, 42- 7.

Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21, 155-190.

Dökmen, Ü. (2012). İletişim Çatışmaları ve Empati. 48. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 12-25.

Dökmen, Ü. (2004). İletişim Çatışmaları ve Empati. 18. Baskı. Ankara: Sistem Yayıncılık, 151-155.

Eisenberg, N. (2002). Distinctions Among Various Modes of Empathyrelated Reactions: A Matter Of Importance in Humans. Behav. Brain Sci., 25, 33-34.

Eisenberg, N., Fabes, R.A., Spinrad, T.L. (2006). Prosocial development, "Damon W, Lerner RM ed. Handbook of Child Psychology, 6. Baskı, John Wiley & Sons. Newyork, 646-719.

Erkuş, A. (1994). Psikoloji Terimleri Sözlüğü. Ankara: Doruk Yayınlar.

Gaskin, I.M. (2015). İna May'in Doğuma Hazırlık

Rehberi. Erkök ÖE, Güler ZB (Çev). 1.Baskım. İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi, 305-78.

Gintis, H., Bowles, S., Boyd, R., Fehr, E. (2003). Explaining Altruistic Behavior in Humans. Evol. Hum. Behav., 24, 153-72.

Gormley, K.J. (1996). Altruism: A Framework For Caring And Providing Care. Int. J. Nurs. Stud., 33(6), 581-588.

Hunter, B. (2009). Midwifery: The Emotional Context Of Midwifery. Ed: Fraser DM, Cooper MA.Myles Text Book for Midwives. London: Elsevier, Fifteenth Edition, 11-21.

Johnson, M., Haigh, C., Yates-Balton, N. (2007). Valuing of Altruism And Honesty in Nursing Students: A Ten Decade Replication Study. Journal of Advanced Nursing, 57(4), 366-374.

Karaca, A. Açıkgöz, F. Akkuş, D. (2013). Eğitim ile Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Geliştirilebilir mi?: Bir Sağlık Yüksekokulu Örneği. ACU Sağlık Bil Derg., 4, 118-122.

Khalil, E.L. (2004). What is altruism?. Journal of Economic Psychology, 25, 97-123.

Manav, A.İ. (2008). Hemşirelerin Empatik Eğilim Becerilerinin Değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Mersin.

McCament, K.L. (2006). Humanistic Nursing, Interpersonal Relations Theory, And The Empathy-Altruism Hypothesis. Nursing Science Quarterly, 19(4), 334-338.

McGaghie, W.C., Mytko, J.J., Brown, W.N., Cameron, J.R. (2002). Altruism and Compassion İn The Health Professions: A Search For Clarity And Precision. Med Teach, 24(4), 374-8.

Mete, S. ve Çerçek, E. PDÖ Yönetimiyle Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Becerilerinin İncelenmesi. CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9(2), 11-17.

London, P. ve Bower, R. (1968). Altruism, Extraversion and Mental Illness. The Journal of Social Psychology, 76(1), 19-30.

Pehlivan, S. ve Lafcı, D. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Özgecilik Düzeyleri. Gaziantep Med J., 20(1), 29-34.

Reynolds, W.J. ve Mercer, W.S. (2002). Empathy and quality of care. British Journal of General Practice, 52, 9-13.

Rognstad, M.K., Nortvedt, P., Aasland, O. (2004). Helping Motives in Late Modern Society: Values And Attitudes Among Nursing Students. Nursing Ethics, 11(3), 227-239.

Oran, N.T. ve Kurul, Ş. (2019). Ebelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 6(1), 42-50.

Öz, F. (1998). Hemşirelikte Özgecilik. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2(1), 53-58.



## HEMŞİRE VE EBE ÖĞRENCİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROL TUTUMLARI İLE AİLE İÇİ ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMLARI VE YAŞAM DEĞERLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ayőe ÇAL<sup>1</sup>, İlknur AYDIN AVCİ<sup>2</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu araştırma ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile aile içi şiddete yönelik tutumları ve yaşam değerleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

**Yöntem:** Araştırma tanımlayıcı tasarımıdadır. Karadeniz bölgesindeki bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakóltesi'nde öğrenim gören toplam 801 ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencisi örneklemini oluşturmuştur. Veriler tanıtıcı bilgi formu, Yaşam Değerleri Ölçeği, Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Rol Tutum Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 22 programında tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, Bonferroni ikili karşılaştırma testi, Spearman korelasyon testi ile yapılmıştır.

**Bulgular:** Öğrencilerin yaşam değerlerinin olumlu (11.49±2.39), aile içi şiddete yönelik olumlu tutumlarının düşük (22.37±7.63) ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının eşitlikçi (146.62±19.80) olduğu belirlenmiştir. Ebelik öğrencilerinin, üst sınıfların, kadın öğrencilerin ve şiddete maruz kalanların toplumsal cinsiyet tutumlarının eşitlikçi, aile içi şiddete yönelik olumlu tutumları düşük bulunmuştur. Ebelik ve kadın öğrencilerin yaşam değerleri diğerlerine göre daha olumludur. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları yaşam değerleri ile pozitif, aile içi şiddete yönelik tutumlar ile negatif yönlü ilişkilidir.

**Sonuç:** Elde edilen sonuçlar doğrultusunda toplumsal cinsiyet, yaşam değerleri ve aile içi şiddet konularının lisans müfredatlarında derinlemesine ele alınması ve mevcut derslerin içerik ve etkinliğinin değerlendirilmesi için yeni çalışmalar yapılması önerilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Toplumsal Cinsiyet; Aile İçi Şiddet; Yaşam Değerleri; Hemşirelik; Ebelik

**The Relationship Between Nursing and Midwifery Students' Gender Role and Domestic Violence Attitudes and Life Values**

### ABSTRACT

**Objective:** This study was conducted to determine the relationship between midwifery and nursing students' gender role and domestic violence attitudes and life values.

**Method:** The study used a descriptive design. A total of 801 midwifery and nursing students studying at the Faculty of Health Sciences of a university in the Black Sea region constituted the sample. The data were collected using Introductory Information Form, the Life Values Inventory, Attitudes towards Domestic Violence Questionnaire, and the Gender Role Attitudes Scale. The data were analyzed using descriptive statistics, the Mann Whitney U test, the Kruskal Wallis test, the Bonferroni paired comparison test, and the Spearman correlation test in the SPSS 22 program.

**Results:** The study revealed that the students' life values were positive (11.49±2.39), their positive attitudes towards domestic violence were low (22.37±7.63), and gender role attitudes were egalitarian (146.62±19.80). The gender attitudes of midwifery students, senior students, female students, and those exposed to violence were found to be egalitarian, while their positive attitudes towards domestic violence were low. Life values of midwifery students and female students were found to be more positive than others. It was found that the gender role attitudes of the students are positively correlated with their life values and negatively correlated with attitudes towards domestic violence.

**Conclusion:** In line with the results obtained, it is recommended to address the topics of gender, life values and domestic violence thoroughly in the undergraduate curricula and to conduct new studies to evaluate the content and effectiveness of the existing courses.

**Keywords:** Gender Identity; Domestic Violence; Value of Life; Nursing; Midwifery

DOI: 10.47115/jshs.787564

<sup>1</sup> Ankara Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Hemşirelik Bölümü

<sup>2</sup> Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Hemşirelik Bölümü

**Sorumlu Yazar:** Ayőe ÇAL, Ankara Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Hemşirelik Bölümü. E-mail: aysecaloglu@hotmail.com

## GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile içi şiddet kadınları orantısız olarak etkileyen küresel bir halk sağlığı sorunudur (Sammüt ve ark., 2019). Avrupa Birliği ülkelerinde her üç kadından birinin fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığı bildirilmektedir. Türkiye’de hayatının herhangi bir döneminde kadının maruz kaldığı fiziksel şiddet %36, cinsel şiddet %12, psikolojik şiddet %44 ve ekonomik şiddet %30 olarak raporlanmıştır (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020). Türkiye, Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği 2018 yılı Endeks puanı .305 ile 189 ülke arasında 59. sıradadır (<http://hdr.undp.org/en/data#>).

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri, küresel bir öncelik olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadının güçlenmesini ele almaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede söz konusu hedef; kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın ve şiddetin her türünün ortadan kaldırılmasına işaret etmektedir (<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/gender-equality.html>). Sağlık çalışanlarına ailenin korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesinde büyük sorumluluk düşmektedir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020). Sağlık profesyonelleri, mesleki ve etik kodlar çerçevesinde ailede şiddet mağdurunu saptama, sorununu dile getirmeye cesaretlendirme, mahremiyeti ve güvenliğini koruma, etkin veri toplama, ilgili diğer profesyonellere yönlendirme ve destek gereksinimlerini karşılamasına rehberlik etme sorumluluklarını gerçekleştirmelidir (Şahin & Dişsiz, 2009). Sağlık profesyonellerinin bu küresel soruna yönelik yeterli hazırlık ve farkındalık düzeyinde olmamaları, sorunu tanılama ve bildirimde bulunmada kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açmıştır (Sammüt ve ark., 2019).

Yükseköğretim Kurulu sağlık personeli yetiştiren fakülte ve yüksekokulların müfredatlarına toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularının alınmasını önermiştir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik birinci sınıfta sağduyu ve yaratıcı yaklaşımının yerini son sınıfta bilgilendirici ve tutum geliştirici yaklaşımın aldığı ortaya konmuş ve konunun diğer sağlık alanlarındaki öğrencilerde de irdelenmesi önerilmiştir (Silva ve ark., 2018). Sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin şiddet eğilimleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuş ve genel olarak öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır (Karasu ve ark., 2017; Özpulat, 2017; Uçtu & Karahan, 2016). Sağlık, fen ve sosyal bilim öğrencileri arasında, toplumsal cinsiyet rolleri açısından sağlık alanı öğrencilerinin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları; sosyal bilim öğrencilerinin ise diğer bölümlere göre daha fazla şiddete yönelik destekleyici tutumdan kaçındıkları belirlenmiştir (Uçar ve ark., 2017). Üniversitede okuyan kadın öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları erkek öğrencilere göre yüksek olup, öğrencilerin yaşam değerleri ile toplumsal cinsiyet algılarının pozitif yönlü bir etkileşim gösterdiği görülmüştür (Öngen & Aytac, 2013).

Bireylerin düşünce ve davranışlarını yönlendiren, şekillendiren, denetleyen toplumsal değerler; kadın ve erkeğe nasıl olması, nasıl davranması ve hangi sorumlulukları üstlenmesi konusunda birtakım roller yükler. Kısacası bireylerin yaşam değerleri toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde önemli bir role sahiptir (Saraç ve ark., 2015). Mesleki amacı birey, aile ve toplum sağlığının iyileştirilmesi

olan hemşire ve ebelerin, toplumsal cinsiyet ve aile içi şiddet olgularına müdahalede önemli rol ve sorumlulukları vardır (Dağlar ve ark., 2017; Doran ve Hutchinson, 2017). Şiddet olaylarının giderek artan seyri nedeniyle öğrencilerin gerek eğitim süresince uygulama alanlarında gerekse ileri ki mesleki yaşamlarında sıklıkla karşılaşacağı, bu sebeple şiddeti tanılama ve yönetim becerilerinin değerlendirilmesinin gerekliliği öne çıkmaktadır (Gharaibeh ve ark., 2012). Şiddeti ele alma ve önlemedeki rollerini yerine getirmek için bireylerin şiddete yönelik duygu, düşünce, algı ve tutumlarının belirlendiği araştırmaların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır (Aktaş ve ark., 2019). Bu nedenle bu araştırma bir üniversitede okuyan ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile aile içi şiddete karşı tutumları ve yaşam değerleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonuçları geleceğin sağlık profesyonellerinin konuyla ilgili güçlendirilmesine yönelik eğitim müfredatlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Farkındalık düzeyi yüksek ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve aile içi şiddet vakalarının önlenmesine, tanımlanmasına ve müdahalesine katkı sağlayarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemesi öngörülmektedir.

### Araştırma soruları

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları, aile içi şiddete yönelik tutumları ve yaşam değerlerini etkileyen faktörler nelerdir?

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile aile içi şiddete yönelik tutumları ve yaşam değerleri arasında ilişki var mıdır?

## YÖNTEM

Bu araştırma tanımlayıcı tasarımıdır. Karadeniz bölgesindeki bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencilerinde 2018- 2019 eğitim öğretim bahar yarıyılında yürütülmüştür.

### Araştırmanın evren ve örnekleme

Çalışmanın evrenini 2018- 2019 eğitim öğretim bahar yarı yılında üniversitede öğrenim gören ebelik bölümünde 384, hemşirelik bölümünde 534 olmak üzere toplam 913 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde eğitim öğretime devam eden ve çalışmaya katılmaya gönüllü toplam 801 öğrenci (485 hemşirelik, 316 ebelik öğrencisi) (evrenin %87.73’ü) örneklem grubunu oluşturmuştur.

### Verilerin toplanması

Veriler araştırmaya katılan öğrencilerden yüz yüze anket yöntemi ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen tanıtıcı bilgi formu, Yaşam Değerleri Ölçeği (YDÖ), Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (AİŞTÖ) ve Toplumsal Cinsiyet Rol Tutum Ölçeği (TCRTÖ) kullanılmıştır.

### Veri toplama araçları

#### Tanıtıcı bilgi formu

Form araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup öğrencilerin bölüm, yaş, cinsiyet, anne baba eğitim düzeyi, yaşadığı yer, gelir düzeyi gibi sosyodemografik özellikleri ve şiddet maruziyeti ilişkin özellikleri içeren toplam 16 soru içermektedir.

#### Yaşam Değerleri Ölçeği



Ölçek Güngör (1998) tarafından, Allport, Vernon, and Lindzey (1960) belirlediği altı değer boyutuna ahlaki değer boyutu ekleyerek geliştirilmiştir. Ölçekte 14 madde ve tek boyut içerir. Maddeler 5'li likert olarak, pek çok (5), çok (4), biraz (3), çok az (2), hiç (1) şeklinde puanlanır. Buna göre, katılımcıların her bir değer boyutuna ne kadar önem verdiği ortaya konmaya çalışılır. Ölçekte ele alınan yaşam değerleri "her şeyin ölçülü ve ahenkli olması, güzelliklerle dolu bir dünya, yalansız bir dünya, vicdan huzuru, günahlardan arınma, öbür dünyayı kazanmak, cahilliklerden arınmış bir dünya, eşitliğin sağlanması, hürriyet için mücadele, gerçek dostluk, insanlara yardım, konforlu bir hayat, ekonomik bağımsızlık, bütün gerçeklerin bilinmesi" olarak ifade edilmiştir. Ölçekten alınan puanın artması kişinin yaşam değerlerinin daha olumlu olduğunu gösterir (Güngör, 1998). Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .90'dır.

#### *Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği*

Şahin and Dişsiz (2009) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Toplam 13 madde olan ölçek, şiddeti olağanlaştırma (5 madde-1,2,3,4,5), şiddeti genelleştirme (3 madde- 6,7,8), şiddeti nedenselleştirme (3 madde-9,10,11), şiddeti saklama (2 madde-12,13) olmak üzere dört alt boyut ve toplam puan üzerinden yorumlanır. Ölçek maddeleri 5'li likert olarak değerlendirilir. Ölçeğin maddeleri kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5) olarak derecelenir. Değerlendirmede toplam puan ve alt boyut puanları maddeler toplanarak elde edilir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan 65'dir. Ölçekten alınan puanların artması şiddete yönelik tutumun olumlu, azalması ise şiddete yönelik tutumun olumsuz olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinal çalışmasında Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .72 dir (Şahin & Dişsiz, 2009). Bu çalışmada elde edilen güvenilirlik katsayısı .85 dir.

#### *Toplumsal Cinsiyet Rol Tutum Ölçeği*

Ölçek Zeyneloğlu and Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiştir. Toplam madde sayısı 38 ve, 5'li likert olup, kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), tamamen katılıyorum (5) olarak derecelenir. Ölçek eşitlikçi cinsiyet rolü (8 madde- 4,8,12,13,18,20,22,27),

kadın cinsiyet rolü (8 madde- 1,5,16,19,21,29,31,37) evlilikte cinsiyet rolü (8 madde- 2,6,9,10,14,15,26,36), geleneksel cinsiyet rolü (8 madde- 3,7,11,17,23,24,25,32), erkek cinsiyet rolü (6 madde-28,30,33,34,35,38) olmak üzere beş alt boyut ve toplam puan olarak değerlendirilir. Maddeler toplamı olarak hesaplanan ölçek puanından minimum 38, maksimum 190 puan elde edilir. Ölçekten alınan puanların artması toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma; azalması ise geleneksel tutuma yaklaşması anlamına gelir. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .92 dir (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011). Bu çalışmadaki güvenilirlik katsayısı ise .73'dür.

#### *Verilerin değerlendirilmesi*

Veriler SPSS 22 (IBM Corporation, Armonk, NY, USA) programı ile analiz edilmiştir. Sosyodemografik verilerin değerlendirmesinde tanımlayıcı istatistiklerden sayı, yüzde ve aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri; yaşam değerleri, aile içi şiddete yönelik tutum ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, değişkenler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için ise Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Farkın nereden kaynaklandığı post hoc analizlerden Bonferroni ikili karşılaştırma testi kullanılarak bulunmuştur.

#### *Araştırmanın etiği*

Öğrencilerin çalışmaya dahil edilmesinde gönüllülük esası gözetilmiştir. Araştırmanın yapılabilmesi için verilerin toplandığı üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinden yazılı izinler alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklere ait Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması yapan ve ölçekleri geliştiren araştırmacıların izin alınmıştır. Öğrencilere ders öncesinde ilgili dersin hocasının oluru alındıktan sonra çalışmanın amacı, araştırma ekibinin tanıtımı yapılmış, katılımın gönüllülük esasına dayandığı, istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri, bilgilerinin gizli tutulacağı ve araştırma sonunda elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı açıkça ifade edilmiştir. Katılımcıların bilgilendirilmiş sözel onamları alınmıştır. Çalışmanın tüm aşamalarında Helsinki bildirgesindeki (2008) etik ilkelere uyulmuştur.

## **BULGULAR**

Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin tanıtıcı özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

**Tablo 1.** Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

<b>Değişkenler</b>	$\bar{x} \pm SS$	<b>min-max</b>
Yaş	20.74±2.15	18- 37
	<b>n</b>	<b>%</b>
Bölüm		
Hemşirelik	485	60.5
Ebelik	316	39.5
Sınıf		
1. sınıf	190	23.7
2. sınıf	174	21.7
3. sınıf	207	25.8
4. sınıf	230	28.7
Cinsiyet		
Kadın	703	87.8
Erkek	98	12.2
Medeni Durum		
Bekar	780	97.4
Evli	21	2.6
Yaşadığı yer		
İl	327	40.8
İlçe	322	40.2
Köy	152	19.0
Anne eğitim		
Okur yazar	88	10.9
İlkokul	438	54.7
Ortaokul	118	14.7
Lise	117	14.6
Üniversite	40	5.0
Baba eğitim		
Okur yazar	37	4.6
İlkokul	287	35.8
Ortaokul	152	19.0
Lise	197	24.6
Üniversite	128	16.0
Gelir düzeyi		
Gelir giderden az	31	3.9
Gelir gidere denk	564	70.4
Gelir giderden fazla	506	25.7

Katılımcıların 60.5'ini hemşirelik öğrencileri oluşturmakta, %23.7'i 1.sınıf, %21.7'si 2.sınıf, %25.8'i 3.sınıf, %28.7'si 4.sınıftadır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.74±2.15 ve %87.8'i kadın ve %97.4'ü bekarıdır. %40.8'i il merkezinde yaşıyor ve %70.4'ünün gelir durumu gidere denktir (Tablo 1).

**Tablo 2.** Öğrencilerin Şiddet Maruziyeti ile İlişkili Özellikleri

<b>Değişkenler</b>	<b>n</b>	<b>%</b>
Şiddete maruz kalma		
Kalan	359	44.8
Kalmayan	442	55.2
Şiddeti uygulayan kişi (n=359)		
Anne baba	175	48.6
Partner	173	48.3
Diğer (akraba, kardeş vb.)	11	3.1
Maruz kalınan şiddet türü (n=627)		
Fiziksel şiddet	116	16.6
Sözel şiddet	271	38.8
Psikolojik şiddet	173	24.8
Ekonomik şiddet	50	7.2
Cinsel şiddet	17	2.4
Şiddet uygulama durumu		
Uygulayan	76	9.5
Uygulamayan	725	90.5

\*Birden fazla yanıt işaretlenerek belirlenmiştir.

Öğrencilerin %44.8'i şiddete maruz kaldığını bildirirken, %48.6'sı anne babası, %48.3'ü partneri tarafından şiddete maruz bırakıldığını söylemiştir. Şiddete maruz kalan öğrencilere (n=359) maruz kaldığı şiddet türleri

sorgulandığında sırasıyla sözel şiddet (%38.8), psikolojik şiddet (%24.8), fiziksel şiddet (%16.6), ekonomik şiddet (%7.2) ve cinsel şiddet (%2.4) olarak bildirilmiştir (Tablo 2).

**Tablo 3.** Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutum, Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum ve Yaşam Değerleri Ölçeklerinin Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Dağılımı

	Ölçeğin min ve max değerleri	Çalışmanın min ve max değerleri	Ortanca	$\bar{x} \pm SS$
<b>TCRTÖ</b>				
Eşitlikçi cinsiyet rolü	8-40	8-40	35	33.24±6.96
Kadın cinsiyet rolü	8-40	11-40	27	27.58±5.37
Evlilikte cinsiyet rolü	8-40	12-40	36	34.71±5.19
Geleneksel cinsiyet rolü	8-40	8-40	26	25.70±7.68
Erkek cinsiyet rolü	6-30	6-30	25	24.39±4.36
Toplam	38-190	64-190	146	146.62±19.80
<b>AİŞYTÖ</b>				
Şiddeti olağanlaştırma	5-25	5-25	7	7.64±3.15
Şiddeti genelleştirme	3-15	3-15	4	4.55±2.14
Şiddeti nedenselleştirme	3-15	3-15	7	6.34±2.28
Şiddeti saklama	2-10	2-10	4	3.83±1.90
Toplam	13-65	13-65	21	22.37±7.63
YDÖ	14-70	32-70	64	62.73±6.69

Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları toplam puan ortalaması 146.62±19.80 (min:64, max:190), eşitlikçi cinsiyet rolü boyutu 33.24±6.96 (min:8, max:40), kadın cinsiyet rolü boyutu 27.58±5.37 (min:11, max:40), evlilikte cinsiyet rolü boyutu 34.71±5.19 (min:12, max:40), geleneksel cinsiyet rolü boyutu 25.70±7.68 (min:8, max:40), erkek cinsiyet rolü boyutu 24.39±4.36 (min:6, max:30) olarak bulunmuştur. Aile içi şiddete yönelik tutum puan ortalamaları 22.37±7.63 (min:13, max:65), şiddeti olağanlaştırma boyutunda 7.64±3.15 (min:5, max:25), şiddeti genelleştirme boyutunda 4.55±2.14 (min:3, max:15), şiddeti saklama boyutunda 3.83±1.90 (min:2, max:10) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşam değerleri puan ortalamaları 11.49±2.39 (min:4, max:17) bulunmuştur (Tablo 3).

Çalışmaya katılan öğrencilerin bölüm, sınıf, cinsiyet ve şiddete maruz kalma durumları ile toplumsal cinsiyet rol tutumları, aile içi şiddete yönelik tutumlar ve yaşam değerleri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin bölüm, sınıf, cinsiyet ve şiddete maruz kalma ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ( $p < .01$ ). Hemşirelik ve erkek öğrencilerin diğerlerine göre, 1. sınıfta okuyanların 3. ve 4. sınıftaki öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rol tutumlarında daha eşitlikçi olduğu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ( $p < .01$ ). Öğrencilerin bölüm, sınıf, cinsiyet ve şiddete maruz kalma özellikleri ile aile içi şiddete yönelik tutumları istatistiksel olarak anlamlıdır. Hemşirelik öğrencilerinde, erkek öğrencilerde, 1. sınıfta 3. sınıfa göre, 4. sınıfta 2. sınıfa göre ve şiddete maruz kalanlarda aile içi şiddete yönelik tutumların olumlu olduğu istatistiksel olarak anlamlıdır ( $p < .05$ ) (Tablo 4).



**Tablo 4.** Öğrencilerin Bazı Tanıtıcı Özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet ve Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları ile Yaşam Değerlerinin Karşılaştırılması

Tanıtıcı Özellikler	Toplumsal cinsiyet rol tutumları			Aile içi şiddete yönelik tutum			Yaşam değerleri		
	Medyan (min-max)	Sıra ort.	Test istatistiği	Medyan (min-max)	Sıra ort.	Test istatistiği	Medyan (min-max)	Sıra ort.	Test istatistiği
<b>Bölüm</b>	143 (82-189)	350.90	U: 52330.00	21 (13-65)	418.18	U: 68296.50	63 (34-70)	382.67	U: 67739.50
Hemşirelik	154 (64-190)	477.90	p: <.000	20 (13-65)	374.63	p: .009	65 (32-70)	429.13	p: .005
Ebelik									
<b>Sınıf</b>	141 (89-189) <sup>a</sup>	347.62	KW: 19.086	22 (13-65) <sup>a</sup>	432.67	KW: 23.01	64 (32-70)	394.47	KW: 1.558
1.sınıf	145 (64-190) <sup>abc</sup>	389.55	p: <.000	23 (13-65) <sup>ab</sup>	447.22	p: <.000	64 (38-70)	410.02	p: .669
2.sınıf	147 (90-186) <sup>b</sup>	411.28		21 (13-54) <sup>b</sup>	392.13		64 (36-70)	387.87	
3.sınıf	151(82-190) <sup>cb</sup>	444.51		19 (13-65) <sup>b</sup>	347.86		65 (34-70)	411.38	
4.sınıf									
<b>Cinsiyet</b>	148 (64-190)	426.51	U: 16516.00	21 (13-65)	384.83	U: 2307800	65 (32-70)	414.57	U: 24908.50
Kadın	127 (94-182)	218.03	p: <.000	27 (13-65)	517.01	p: <.000	60 (34-70)	303.67	p: <.000
Erkek									
<b>Şiddete maruz kalma</b>									
Kalan	146 (64-190)	404.07	U: 76093.50	22 (13-65)	422.08	U: 71773.00	64 (36-70)	393.24	U: 76553.00
Kalmayan	146 (82-189)	398.51	p: <.000	21 (13-65)	383.88	p: .020	64 (32-70)	407.30	p: .390

a-c: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Yaşam değerleri ile öğrencilerin bölüm ve cinsiyet özellikleri arasında anlamlı ilişki görülürken ( $p<.05$ ), sınıf ve şiddet maruziyeti ile bir ilişki saptanmamıştır ( $p>.05$ ). Ebelik

öğrencileri ve kadınların yaşam değerlerine verdikleri önem değerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ( $p<.05$ ) (Tablo 4).

**Tablo 5.** Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları ile Yaşam Değerleri ve Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Puanları Arasındaki İlişki

Korelasyon testi sonuçları	Toplumsal cinsiyet rol tutumları		
	r	P	
Yaşam değerleri	.249	<.000	
Aile içi şiddete yönelik tutumlar	Şiddeti olağanlaştırma	-.457	<.000
	Şiddeti genelleştirme	-.407	<.000
	Şiddeti nedenselleştirme	-.218	<.000
	Şiddeti saklama	-.392	<.000
	Toplam	-.438	<.000

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları toplam puanı, yaşam değerleri ile pozitif yönlü zayıf ilişkili ( $p<.01$ ), aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği şiddeti olağanlaştırma, şiddeti genelleştirme, şiddeti saklama alt boyut ve toplam puanı ile negatif yönlü orta düzeyde, şiddeti nedenselleştirme alt boyut puanı ile negatif yönlü zayıf düzeyde ilişkili bulunmuştur ( $p<.01$ ) (Tablo 5).

#### TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin %44.8'inin daha önce şiddete maruz kaldığı; şiddeti uygulayanların büyük çoğunluğunun ebeveyn (%48.6) ve partnerlerinin (%48.3) olduğu belirlenmiştir. Kurt ve ark., (2017) sağlık, eğitim ve ilahiyat alanında okuyan öğrencileri ele aldığı çalışmada şiddete maruz kalma oranı %43.5 bulunmuştur. Sağlık bilimleri öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada yaşamın herhangi bir döneminde ebeveyn şiddeti görenlerin oranı %44.1'dir (Kanbay ve ark., 2012). Çalışmada öğrencilerin AİŞYTÖ toplam puanları  $22.37\pm 7.63$  olup, aile içi şiddete yönelik olumsuz tutum içerisinde oldukları belirlenmiştir. Alt boyutlar incelendiğinde şiddeti olağanlaştırma boyutu orta düzeyin altında; şiddeti saklama boyutu orta düzeye en yakın alt boyut olarak öne çıkmıştır. Öğrencilerin şiddet davranışını saklama yönündeki eğilimlerinin olması, şiddete maruz kalma (%44.8) ve şiddet uygulama (%9.5) oranlarının çalışmada ortaya konan düzeyin üzerinde olabileceğini düşündürmüştür. Çalışmada şiddet davranışını bir gerekçeye temellendirmeyi açıklayan şiddeti nedenselleştirme boyutunun, şiddetin yaygınlığını kabul gören şiddeti genelleştirme boyutundan daha yüksek puana sahip olması dikkati çeken bir değer veridir. Gümüş, Şıpkın, Tuna, and Keskin (2015) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada ise %57.3'ünün şiddet eğiliminin düşük, %40'ının yüksek olduğu bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerini inceleyen çalışmada öğrencilerin %59.5'inin şiddet eğilimi az iken, %36.8'inin fazla olduğu görülmüştür (Özpuolat, 2017). Dünya Sağlık Örgütü sağlık alanındaki öğrencilerin mezuniyet öncesinde kadına yönelik şiddetin tanılanmasında ve yönetiminde yeterlilik kazanmalarını önermiştir (WHO, 2013). Benzer şekilde güncel bir sistematik derleme, toplumsal cinsiyet temelli kadına

yönelik şiddetin iyileştirilmesinde önemli sorumluluklar üstlenen sağlık profesyonellerinin eğitimleri sürecinde konuya ilişkin yeterli bilgi ve farkındalık kazanarak çalışma hayatına başlamalarının gerekliliğini vurgulamıştır (Sammut ve ark., 2019). Uluslararası literatürde şiddetin tanılanmasına yönelik sağlık profesyonellerine verilen mezuniyet öncesi ve sonra eğitim stratejilerinin yetersiz olduğu öne çıkmıştır (Crombie ve ark., 2017; Doran & Hutchinson, 2017; Sprague ve ark., 2012; Valpied ve ark., 2017). Aralarında hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin de bulunduğu sağlık alanı öğrencilerinin %80'i şiddete yönelik bilgi ve farkındalığı lisans eğitimi süresince edinmeleri gerektiğini söylemiştir (Lovi ve ark., 2018). Partner şiddetine yönelik bir sistematik derlemede sağlık profesyonellerine mezuniyet öncesi ve sonrası verilen eğitim programlarının bilgi, tutum, beceri ve davranış gelişimine pozitif etkisi belirlenmiştir (Sawyer ve ark., 2016). İnteraktif ve uygulamalı öğrenme yöntemleri kullanılarak verilen toplumsal cinsiyet temelli şiddete yönelik eğitimlerin tutum geliştirmede uygulanması önerilmiştir (Sammut ve ark., 2019).

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşam değerlerinin olumlu olduğu görülmüştür. Literatür çalışma sonuçlarına paralel olarak üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri olumlu olduğunu gösterir (Erbil, 2019; Öngen & Aytaç, 2013). Öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalaması  $146.62\pm 19.80$  olup, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilerin TCRTÖ alt boyutlarına ilişkin dağılımları incelendiğinde en yüksek tutum puanlarının evlilikte cinsiyet rolü ( $34.71\pm 5.19$ ) ve eşitlikçi cinsiyet rolü ( $33.24\pm 6.96$ ) boyutunda iken kadın cinsiyet, geleneksel cinsiyet ve erkek cinsiyet rollerinde orta düzeyin üzerinde toplumsal cinsiyet rol tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Karasu ve ark. (2017) çalışmasında sağlık alanında okuyan öğrencilerin TCRTÖ toplam puanı  $112.42\pm 13.94$  olup, çalışma bulgularına oranla düşük olmakla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri bakımından eşitlikçidir. Aynı çalışmada öğrencilerin alt boyut puanları arasında ise en yüksek olan eşitlikçi cinsiyet rolünü  $28.33\pm 6.55$ , kadın cinsiyet rolü  $24.35\pm 3.96$  boyutunun izlediği görülmektedir (Karasu ve ark., 2017).

Lisans eğitim sürelerinde toplumsal cinsiyet ve aile şiddete yönelik verilen eğitimin düzeyi, öğrencilerin sorunları tanımlama ve bildirimde bulunma motivasyonlarını aynı oranda etkilemektedir (Ben Natan, 2016). Bu çalışmada toplumsal cinsiyet rol tutumlarının yüksek olması, örneklem grubundaki hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin lisans müfredatında seçmeli bir ders olarak toplumsal cinsiyet dersinin okutulması ile ilişkili olabilir.

Ebelik öğrencilerinin hemşirelik öğrencilerinden daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumuna sahip, aile içi şiddete yönelik olumlu tutumlarının daha düşük ve yaşam değerlerini daha fazla önemsedikleri belirlenmiştir. Aile içi şiddete ilişkin olumlu tutum sergileyen bireylerin şiddeti doğru tanımlamada güçlük yaşayacağı düşünüldüğünde, istendik olan şiddet davranışına yönelik olumsuz tutumların geliştirilmesidir. Sağlık bilimlerine bağlı farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumları açısından bölümler arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (Karasu ve ark., 2017). Sağlıkla ilgili bölümlerde partner şiddetinin müfredata dahil edilmesinde ve öğretilmesinde yaşanan engellerin bölümler arasında farklılık göstermediği saptanmıştır (Lovi ve ark., 2018). Bölümler arasındaki farklılıkları ortaya koyan bulgular, lisans eğitiminin toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmede farklı düzeylerde etkisi olabileceğinin kanıtıdır. Burada bölümlerin müfredat içeriklerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı geliştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çalışmada ebelik bölümü lisans müfredatının doğası gereği kadın ve çocuklara özgü olması, öğrencilerin toplumsal cinsiyet ve şiddete yönelik tutumlarını istendik yönde etkilemiştir.

Çalışmada toplumsal cinsiyet rol tutumlarının 3. ve 4. sınıfta yükseldiği aile içi şiddete yönelik olumlu tutumların dördüncü sınıfta, 1. ve 2. sınıfa göre düştüğü ortaya konmuştur. Ayrıca sınıf arttıkça yaşam değerleri puanının artması, istatistiksel olarak anlamlı boyutta olmasa da eğitimin değerler öğretimine destekleyici rolünü ortaya koymaktadır. Yağız ve arkadaşlarının son sınıf hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada, şiddete yönelik toplam puan ( $19.90 \pm 6.76$ ), şiddeti olağanlaştırma ( $6.67 + 2.59$ ), şiddeti genelleştirme ( $4.07 + 1.72$ ), şiddeti nedenselleştirme ( $5.88 + 2.15$ ) ve şiddeti saklama ( $3.27 + 1.81$ ) alt boyutlarında şiddete yönelik olumlu tutumların düşük olduğu (Yağız, Sevil, & Guner, 2020). Bu bulgu sınıf arttıkça şiddete yönelik olumlu tutumların azaldığı bulgusunu destekler niteliktedir. Lisans eğitiminin etkileri düşünüldüğünde, sınıf arttıkça toplumsal cinsiyet rol tutumlarının eşitlikçi tutuma yaklaşması ve aile içi şiddete yönelik farkındalığın gelişmesi istendik bir bulgudur.

Çalışmada kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumlarının daha eşitlikçi, aile içi şiddete yönelik tutumlarının olumsuz, yaşam değerlerinin ise erkeklere göre olumlu olduğu görülmüştür. Çalışma bulgularına paralel olarak kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eşitlikçi tutumları erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksektir (Erbil, 2019; Özpulat, 2017). Bazı çalışmalarda ise kadın öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını erkeklere göre yüksek bulmuştur (Karasu ve ark., 2017; Yağız ve ark., 2020). Lovi ve ark., (2018) sağlık alanında okuyan erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rol tutumlarını daha fazla mesleki profesyonel rolleri arasında kabul ettiğini bildirmiştir. Toplumların sahip olduğu geleneksel kadın erkek rollerine karşı eşitlikçi bir tutumu geliştirecek eğitim anlayışının benimsenmesi gerek örgün

eğitim gerekse yaygın eğitim yoluyla her yaştaki bireye aktarılmalıdır (Günay & Bener, 2011). Kadının rol ve statüsü o toplumun gelişimi açısından önemlidir ve bilinçli ve nitelikli bir eğitim yoluyla istendik düzeye erişilebilir (Özaydınlık, 2015). Özpulat (2017) çalışmasında öğrencilerin şiddet eğilimlerinin cinsiyete göre değişkenlik göstermediğini belirtmiştir. Erbil (2019) çalışmasında kadın öğrencilerin yaşam değerlerini erkeklere göre benzer şekilde yüksek bulmuştur. Sağlık alanındaki bölümlerin lisans müfredatlarının her iki cinsiyete eşit düzeyde profesyonel mesleki değerlerin yanı sıra toplumsal cinsiyet ve şiddete yönelik duyarlı tutumları kazandırması esastır.

Çalışmada şiddete maruz kalanların şiddete yönelik olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kanbay ve ark. (2012) şiddete tanık olmanın (%43.3) şiddet uygulama durumu (%57.6) ile anlamlı ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bu bulgu insanın toplumsal yapı içerisinde sosyal öğrenme yoluyla gördüklerini uygulama teorisini destekler niteliktedir (Özbay & Erkan, 2009). Yaşamın herhangi bir döneminde şiddete maruz kalmanın şiddete yönelik tutumları etkilediği literatürle benzer bir bulgudur.

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri ile aile içi şiddete yönelik tutumları negatif ilişkisi yapılan çalışma sonuçları ile benzerdir (Çetinkaya, 2013; Özpulat, 2017). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum puanları arttıkça şiddet eğilimleri artmaktadır (Çetinkaya, 2013). Öngen ve Ayaç (2013) çalışmasında öğrencilerin yaşam değerleri ile toplumsal cinsiyet algısının eşitlikçi cinsiyet rolü ve evlilikte cinsiyet rolü alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin yaşam değerlerinin olumlu, aile içi şiddete yönelik olumlu tutumlarının düşük ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Ebelik öğrencilerinin, üst sınıfların, kadın öğrencilerin ve şiddete maruz kalanların toplumsal cinsiyet tutumlarının eşitlikçi ve aile içi şiddete yönelik olumlu tutumlarının düşük olduğu görülmüştür. Ebelik ve kadın öğrencilerin yaşam değerleri diğerlerine göre daha olumludur. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları yaşam değerleri ile pozitif, aile içi şiddete yönelik tutumlar ile negatif yönlü zayıf ve orta düzeyde ilişkilidir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin seçmeli ve ana derslere ilişkin eğitim müfredatlarında toplumsal cinsiyet, yaşam değerleri ve aile içi şiddet konularının derinlemesine ele alınması ve mevcut derslerin içerik ve etkinliğinin değerlendirilmesi için yeni çalışmalar yapılması önerilmektedir. Birinci sınıftan itibaren toplumsal cinsiyet ve aile içi şiddete yönelik mesleki rolleri gereğince şiddeti tanımlama ve yönetim becerilerinin geliştirilmesi amacıyla öğrencilerin, örnek senaryo ve vakalar üzerinden her iki cinsiyete yönelik bakış açılarının da tartışıldığı uygulama oturumlarına dahil edilmesi önerilebilir. Aynı zamanda ders içeriklerinin öğrencilerin olumlu yaşam değerlerini destekleyecek ve değerlerin mesleki sorumluluklarını gerçekleştirmeye katkılarını fark etmelerini sağlayacak şekilde zenginleştirilmesi önerilir. Ek olarak lisans eğitiminde öğrencilerin ilgili konulara farkında ve duyarlı gelişimlerini destekleyecek çalışma ve projelere dahil edilmesi önerilebilir.



**KAYNAKLAR**

- Aktaş, B., Kaya, F., Daştan, N. B. (2019). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1449-1474.
- Allport, G. W., Vernon, P. E., & Lindzey, G. (1960). *Study Of Values: A Scale For Measuring The Dominant Interests In Personality*. Boston: MA: Houghton Mifflin.
- Ben Natan, M. (2016). Interest in nursing among academic degree holders in Israel: A cross-sectional quantitative study. *Nurse Educ Today*, 38, 150-153. doi:10.1016/j.nedt.2015.11.025
- Crombie, N., Hooker, L., & Reisenhofer, S. (2017). Nurse and midwifery education and intimate partner violence: a scoping review. *J Clin Nurs*, 26(15-16), 2100-2125. doi:10.1111/jocn.13376
- Çetinkaya, S. K. (2013). The examination of the relationship between tendency of violence and gender roles attitudes among the university students. *Nesne Journal of Psychology*, 1(2), 21-43. doi:10.7816/nesne-01-02-02
- Dağlar, G., Bilgiç, D., Demirel, G. (2017). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(4), 220-228.
- Doran, F., & Hutchinson, M. (2017). Student nurses' knowledge and attitudes towards domestic violence: results of survey highlight need for continued attention to undergraduate curriculum. *J Clin Nurs*, 26(15-16), 2286-2296. doi:10.1111/jocn.13325
- Erbil, N. (2019). Relationship between Life Values and Gender Roles Attitudes of university students. *Ordu University Journal of Nursing Studies*, 2(1), 33-45.
- Gharaibeh, M. K., Abu-Baker, N. N., Aji, S. (2012). Attitudes toward and justification for wife abuse among Syrian medical and nursing students. *J Transcult Nurs*, 23(3): 297-305.
- Gümüş, A. B., Şıpkın, S., Tuna, A., & Keskin, G. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemler internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(6), 460-467.
- Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 157-171.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar* (2 ed.). İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Kanbay, Y., Elif, I. Ş. I. K., Yavuzaslan, M., & Keleş, S. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili görüş ve tutumlarının belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 107-119.
- Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E., & Çelik, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Sdü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Online First 1*.
- Kurt, G., Dönmez, S., Eren, Ö., BALCI, E., & Günay, O. (2017). Üç farklı disiplinde okuyan üniversite son sınıf öğrencilerinin istismar, ihmal ve aile içi şiddet algıları. *Journal of International Social Research*, 10(50), 405-414.
- Lovi, R., Hutchinson, M., & Hurley, J. (2018). Inclusion of intimate partner violence-related content within undergraduate health care professional curriculum: mixed methods study of academics' attitudes and beliefs. *Contemp Nurse*, 54(6), 592-602. doi:10.1080/10376178.2018.1530946
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*. Retrieved from: [http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/TC\\_EUlusaleylemplani.pdf](http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/TC_EUlusaleylemplani.pdf)
- Öngen, B., & Aytaç, S. (2013). Attitudes of university students regarding to gender roles and relationship with life values. *The Istanbul Journal of Sociological Studies*, 48(2), 1-18.
- Özaydınlık, K. (2015). Women in Turkey on the basis of gender and education. *Journal of Social Policy Studies*, 0(33), 93-112. doi:10.21560/spcd.03093
- Özbay, Y., & Erkan, S. (2009). *Sosyal Öğrenme Kuramı, Eğitim Psikolojisi* (4 ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özpuat, F. (2017). The relationship between nursing students' violent tendencies and gender perceptions. *Journal of Baskent University Health Sciences*, 2(2), 151-161.
- Sammur, D., Kuruppu, J., Hegarty, K., & Bradbury-Jones, C. (2019). Which violence against women educational strategies are effective for prequalifying health-care students?: A systematic review. *Trauma Violence Abuse*, XX(X), 1-20. doi:10.1177/1524838019843198
- Saraç, S. Toplumsal Cinsiyet. In L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung, & Aslı Şimşek (Eds.), *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları* (pp. 27-32). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Sawyer, S., Coles, J., Williams, A., & Williams, B. (2016). A systematic review of intimate partner violence educational interventions delivered to allied health care practitioners. *Med Educ*, 50(11), 1107-1121. doi:10.1111/medu.13108
- Silva, C. D., Gomes, V. L. O., Fonseca, A. D. D., Gomes, M. T., & Arejano, C. B. (2018). Representation of domestic violence against women: comparison among nursing students. *Rev Gaucha Enferm*, 39, e63935. doi:10.1590/1983-1447.2018.63935
- Sprague, S., Madden, K., Simunovic, N., Godin, K., Pham, N. K., Bhandari, M., & Goslings, J. C. (2012). Barriers to screening for intimate partner violence. *Women Health*, 52(6), 587-605. doi:10.1080/03630242.2012.690840
- Şahin, N., & Dişsiz, M. (2009). Sağlık çalışanlarında aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 263-274.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Kadına yönelik şiddetle mücadele koordinasyon planı 2020-2021*. Retrieved from: <https://ailevecalisma.gov.tr/media/33061/koordinasyon-planı-v13-1.pdf>
- Tutar, H., Akbolat, M., & Erdönmez, C. (2015). Öğrencilerin yaşam değerlerinin incelenmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*(14. Bürokon Özel Sayısı), 466-480.

Uçar, T., Derya, Y. A., Karaaslan, T., & Tunç, O. A. (2017). The attitudes of university students regarding gender roles and violent behaviours. *Journal of Continuing Medical Education*, 26(3), 96-103.

Uçtu, A. K., & Karahan, N. (2016). Analysis of the relation between gender roles, social gender perception of the health college students and their violence tendency. *Journal of the Human and Social Sciences Researches*, 5(8), 2882-2905.

Valpied, J., Aprico, K., Clewett, J., & Hegarty, K. (2017). Are future doctors taught to respond to intimate partner violence? A study of Australian medical schools. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(16), 2419–2432.

WHO. (2013). *Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Retrieved from <https://bit.ly/2PAijL9>

Yagiz, S., Sevil, U., & Guner, O. (2020). The effect of university students' violence tendency on their attitude towards domestic violence and the factors affecting domestic violence attitudes. *Journal of Injury and Violence Research*, 12(1), 39-46. doi:10.5249/

Zeyneloglu, S., & Terzioglu, F. (2011). Development and psychometric properties Gender Roles Attitude Scale. *H. U. Journal of Education*, 40, 409-420.

## ERGENLERİN ANNE BABALARINDAN ALGILADIKLARI DUYGUSAL İSTİSMAR DURUMU İLE RİSKLİ DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Oya Sevcan ORAK, Zila Özlem KIRBAŞ, Emel ŞAHİN, Kübra GÜLİRMAK

### ÖZET

**Amaç:** Bu araştırmanın amacı ergenlerin anne babalarından algıladıkları duygusal istismar ile riskli davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemektir.

**Yöntem:** Tanımlayıcı ilişki arayıcı tipte olan araştırmanın verileri Eylül 2017-Kasım 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma, Ordu iline bağlı bir ilçe merkezindeki iki ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 209 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Anne-Baba Kısa Formu" ve "Riskli Davranışlar Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

**Bulgular:** Araştırmaya katılan ergenlerin % 53.1'inin kadın ve yaş ortalamalarının 15.72±1.07 olduğu, %86.1'inin anne ve babasıyla birlikte yaşadığı bulunmuştur. Yapılan istatistiksel testler sonucunda ergenlerin anne-babadan algıladıkları duygusal istismar artışı ile riskli davranışlara yönelimi arasında önemli bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ( $p < 0.05$ ).

**Sonuç:** Ergenlerin anne babalarından algıladıkları duygusal istismar ile riskli davranışlara yönelme davranışları arasında önemli bir ilişki vardır. Bu sonuç doğrultusunda, ergen bireyleri riskli davranışlardan korumak için ebeveynlerin duygusal istismar konusundaki farkındalık düzeylerini arttırmayı amaçlayan eğitimlerin yaygınlaştırılması önerilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Çocuk; Ergen; Duygusal istismar; Riskli davranışlar.

### The Relationship Between The Emotional Abuse Status Perceived By Adolescent From Their Parents And Their Risk Behavior

#### Abstract

**Objective:** The aim of this study is to examine the relationship between the emotional abuse perceived by adolescents from their parents and risky behaviors.

**Method:** The data of the research, which is in the descriptive relationship seeker type, was collected between September 2017 and November 2017. The research was conducted with 209 students studying at two secondary schools in a district center in Ordu Province. "Introductory Information Form", "Perceived Emotional Abuse Scale Parent Short Form" and "Risky Behaviors Scale" were used as data collection tools. Descriptive statistics and, Pearson correlation analysis were used in the evaluation of the data.

**Results:** It was found that 53.1% of the adolescents participated in the survey is female and have the average age of 15.72 ± 1.07, and 86.1% of them live with their parents. As a result of the statistical tests performed, it was found that there was a direct correlation between the increase of emotional abuse of the adolescent perceived by the parents and the tendency toward risky behaviors ( $p < 0.05$ ).

**Conclusion:** There is an important relationship between emotional abuse that adolescents perceive from their parents and their behavior to turn to risky behavior. In line with this result, it is proposed to disseminate trainings aimed at increasing parents' awareness of emotional abuse in order to protect adolescent individuals from risky behavior.

**Key words:** Child; Adolescent; Emotional abuse; Risky behaviors.

DOI: 10.47115/jshs.790790

**Yazar Notu:** Bu araştırma Uluslararası Çocuk Koruma Kongresi'nde (30 Eylül-3 Ekim 2018, Ünye) poster bildiri olarak sunulmuştur.

**Sorumlu yazar:** Oya Sevcan ORAK, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı. e-mail:oyasevcan.orak@omu.edu.tr

## GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü 10-19 yaş arasındaki bireyleri ergenler olarak tanımlamaktadır (WHO, 2017). Ergenlerin bu yaş aralığında yaşadıkları süreç ise ergenlik dönemi olarak adlandırılmaktadır. Ergenlik dönemi, biyo-psiko-sosyal değişim sürecinin hızlı yaşandığı, yeni özelliklerin kazanıldığı, gelişimsel açıdan önemli ve hassas bir dönemdir (Hatipoğlu, 2013; Üstü & Uğurlu, 2014). Ergenlikte yaşanan hızlı ve karmaşık dönem ergenleri sıkıntıya sokabilmekte, bu durum karşısında uygun baş etme becerisi geliştiremeyen ergenler, bir takım riskli davranışlara yönelebilmektedir. Riskli davranışlar; ergenlerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını, şimdiki ve gelecek yaşantılarını doğrudan veya dolaylı bir şekilde olumsuz yönde etkileyebilecek potansiyel eylemler olarak tanımlanmaktadır (Firat, 2016).

Ergenlerin riskli davranışlara yönelmesinin psikopatolojisi üzerinde yapılan araştırmaların birçoğu çocukluk çağı istismar yaşantılarının önemine işaret etmektedir (Dworkin ve ark., 2014; Oshri, 2012; Smith ve ark., 2014; Topitzes ve ark., 2010;). Çocukluk çağı istismar yaşantısı çeşitlerinden biri olan ve çoğu zaman üstü örtük kalan duygusal istismar, çocuğa anne, baba veya herhangi bir yetişkin tarafından süregelen bir şekilde uygulanan; reddetme, aşağılama, küfretme, kıyaslama yapma gibi psikolojik olarak yıkıcı söz ve eylemleri kapsamaktadır (DSM-V, 2013; Gürhan, 2015; WHO, 2016). Dünyada ve Türkiye’de duygusal istismar sıklığı ile ilgili yapılan araştırmalar, duygusal istismarın oldukça yaygın bir istismar türü olduğunu ve bu durumun özellikle çocuğun anne- babaları tarafından uygulandığını göstermektedir (Karasu & Bilgen, 2017; UNICEF, 2010; Pirdehghan ve ark., 2015). Duygusal istismarın gözle görülür fiziksel bir bulgu oluşturmaması, çocuğun anne babasının bu durumu disiplin yöntemi olarak kullanmaları mağdur kişinin uzun süre örselenme yaşantısına maruz kalmasına neden olmaktadır (Dinleyici & Dağlı, 2016; Erel & Gölge, 2015). Bu maruziyet durumu kişide fiziksel ve özellikle ruhsal olarak bir takım bozukluklara neden olmakta, kişinin tüm yaşamı boyunca atlatamayacağı kronik izler bırakabilmektedir (Gürhan, 2015). Maruz kalınan örselenme yaşantısının bireyler üzerindeki olumsuz etkileri, genellikle ergenlik döneminden itibaren kendini göstermeye başlamakta ve ergenlerin bir takım riskli davranışlara yönelmesine neden olabilmektedir (Arslan & Balkıs, 2014; Brown ve ark., 2010; Mason ve ark. 2017; Senn ve ark., 2008; Smith ve ark., 2014). Yapılan araştırmalarda, çocukluk döneminde duygusal istismara maruziyet ile riskli davranışlara yönelme arasında doğrusal ve güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Erel & Gölge, 2015; Kabasakal & Arslan, 2014; Mason ve ark., 2017; Smith, ve ark., 2014; Şimşek ve Cenkseven, 2011). İstismar yaşantısı ergenlerde dürtüsellğe neden olmakta, yaptığı eylemin sonunu düşünemeyen ergen birey, riskli davranışlara kolayca yönelebilmektedir (Penolazzi, 2012). Ayrıca duygusal istismarın ergenlerde psikolojik sağlamlığı ve öz yeterliği azalttığı, bu durumların ergenlerin riskli davranışlara yönelmesini tetiklediği konusuna da sıklıkla vurgu yapılmaktadır (Arslan & Kabasakal, 2014; Uysal, 2014).

Sıklıkla ergenlik döneminde ortaya çıkan; sigara, alkol, televizyon, internet ve madde bağımlılığı, kumar alışkanlığı, riskli cinsel eylemler, vandalizm, okuldan kaçma ve şiddet içerikli davranışlardan eğilim ergenlik döneminde sık görülen riskli davranışlardan bazılarıdır (Çavuş, Çavuş & Görpelioglu, 2017; Gençtanırım, 2010). Dünya Sağlık Örgütü

riskli davranışların ergenler arasında oldukça yaygın olduğunu, ergenlik döneminde meydana gelen ölüm nedenlerinin başında bu davranışların yer aldığını bildirilmiştir. Dünya genelinde trafik kazaları, intihar/kendine zarar verme ve HIV nedeniyle ölümlerin ergen ölüm sebepleri açısından ilk sıralarda olduğu görülmektedir (WHO, 2016). Türkiye’de riskli davranış epidemiyolojisi ile ilgili yapılan bir araştırma sonuçlarına göre ise, 15-18 yaş arası ergenlerin, %9.7’sinin sigara kullandığı, %7.8’inin en az bir kez alkollü içecek kullandıkları, %37.9’unun daha önce hiç emniyet kemeri kullanmadığı, % 0.6’sının son bir ay içinde alkollü olarak taşıt kullandıkları görülmektedir (Yalaki ve ark., 2015).

Adölesan dönemdeki bireylerin riskli davranışlara yönelmesinin altında; kültürel ve toplumsal etkenlerle birlikte bireyin biyolojik yapısı ve çocukluk çağı istismar yaşantısı gibi birçok faktör bulunmaktadır (Çataloğlu, 2011).

Duygusal istismar ve riskli davranışlarla ilgili araştırmalar incelendiğinde, bu konuda hemşireler tarafından yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, ergenlerde duygusal istismar ve riskli davranışlar arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Toplum sağlığını korumada önemli rol ve sorumlulukları olan hemşirelerin, bu konuya ilişkin araştırmalar yaparak, literatüre katkıda bulunmaları açısından bu araştırma önem taşımaktadır (Hacıoğlu, 2018; Özgür & Yörükoğlu, 2011).

### Araştırma soruları

- Ortaöğretim öğrencilerinde riskli davranışlar ile anne/babadan algılanan duygusal istismar arasında ilişki var mıdır?
- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyo demografik özellikler ile anne/babadan algılanan duygusal istismar ve riskli davranışlar arasında ilişki var mıdır?

### YÖNTEM

#### Araştırmanın Şekli

Bu araştırma, tanımlayıcı ilişki arayan tipte yapılmıştır.

#### Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırmanın verileri Eylül-Kasım 2017 tarihleri arasında, Ordu iline bağlı bir ilçede bulunan iki ortaöğretim kurumunun tüm sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle yapılmıştır. İlçede toplam üç ortaöğretim kurumu bulunmakla birlikte araştırma merkezde olan iki kurumda gerçekleştirilmiştir.

#### Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 230 öğrenci oluşturmuş olup, örneklem seçimine gidilmemiş, tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Örneklemi ise, bu öğrenciler arasından araştırmaya katılmayı kabul eden 209 kişi oluşturmuş olup, 21 öğrenci araştırma verilerinin toplandığı gün devamsızlık kullanma, araştırmaya katılmayı kabul etmeme gibi nedenlerle araştırmaya katılmamışlardır.

#### Verilerin Toplanması

Veriler, öğrencilerin ders saatlerinde, öğrencilerden sözlü ve bilgilendirilmiş onam formu aracılığı ile yazılı izin alınarak toplanmıştır. Araştırmada; Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ) ve Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Anne-Baba Kısa Formu kullanılmış, bu formların yanıtlanma süresi yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür.

#### Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri toplanırken, “Tanıtıcı Bilgi Formu”, “Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Anne-Baba Kısa Formu” ve “Riskli Davranışlar Ölçeği” kullanılmıştır.



**Kişisel Bilgi Formu**

Kişisel soru formu, 15 sorudan oluşmakta ve öğrencilerin riskli davranışları ile duygusal istismar algılarını etkileyebileceği düşünülen bir takım soruları içermektedir. Cinsiyet, yaş, nerede ve kimlerle yaşadıkları, ailenin gelir durumu, anne babanın yaşama ve birlikte yaşama durumları, eğitim durumları gibi sosyo demografik özellikleri içeren sorulardan oluşmaktadır (Gençtanırım-Kuru, 2010; Telef, 2014; Arslan & Balkıs, 2016).

**Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ)**

Riskli Davranışlar Ölçeği 2010 yılında Gençtanırım-Kuru tarafından geliştirilen, 36 maddeli beşli likert tip bir ölçektir. Bu ölçek ortaöğretim öğrencilerindeki riskli davranışların çeşitlerini ve sıklığını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin altı alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutlar; antisosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanım durumu, öz kıyım eğilimi, okul bırakma, beslenme alışkanlıkları gibi faktörlerden oluşmaktadır. Ölçek toplam ve alt boyut puanlarının yüksek olması riskli davranışları gerçekleştirmenin sıklığına işaret etmektedir. Ölçeğin toplam açıklama varyans değeri %55.43'tür. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı ise .85'tir. (Gençtanırım-Kuru, 2010). Bu araştırmada ise, 0,94 olarak belirlenmiştir.

**Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Anne-Baba Kısa Formu**

Bu ölçek, ortaöğretim öğrencilerinin anne-babalarından algıladıkları duygusal istismar durumlarını belirlemek için kullanılmıştır. Ölçeğin ilk formu Erkman & Görkem (2012) tarafından oluşturulmuş daha sonra Arslan & Kabasakal (2014) tarafından yapılan ikinci bir çalışma ile 32 maddelik kısa formu geliştirilmiştir. Bu ölçek, 4'lü likert tipte olup (1-4), ergenlerin anne ve babadan ayrı ayrı algıladıkları duygusal istismar farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Ölçekten en az 32 en fazla 128 puan alınabilmektedir. Cronbach Alpha değerleri anne ölçeği için 0,88, baba ölçeği için ise 0,92 olarak belirlenmiştir (Arslan & Kabasakal, 2014). Bu araştırmada anne ölçeği 0,78, baba ölçeği ise 0,87 olarak belirlenmiştir.

**Araştırmanın Etik Yönü**

Araştırma öncesinde araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (Karar no: 2017-127), araştırmanın yapılacağı ilçenin Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır. Öğrencilere soru formunu cevaplamaya başlanmadan önce araştırmanın yapılma amacı, yöntemi ve araştırma için ayrılmaları istenen zaman konusunda bilgiler verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin gizli tutulacağı, istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları ve katılımın tamamen gönüllülük ilkesine dayandığı açıklanmıştır.

**Verilerin Değerlendirilmesi**

Katılımcılardan anket formları aracılığı ile elde edilen veriler kodlanarak bilgisayara aktarılmış ve veriler SPSS 22.0 programında değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin normal dağılıma uyma durumu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş ve bu doğrultuda parametrik test kullanılmıştır. İstatistiki değerlendirmede temel tanımlayıcı istatistikler (sayı ve yüzdelik), anne/ babadan algılanan duygusal istismar durumu ile riskli davranışlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için, Pearson korelasyon testi kullanılmıştır.

**BULGULAR**

Araştırmaya katılan çocukların yaş ortalamasının  $15.72 \pm 1.07$  olduğu, %53.1'inin kadın ve %96.7'sinin bir veya daha fazla kardeşe sahip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %34.4'ü 11.sınıf öğrencisi olup, %82.8'i ilçede ve %85.6'sı ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Katılımcıların ailelerinin %72.2'sinin gelir durumlarının asgari ücretin altında olduğu, %90.0'mın anne babasının birlikte yaşadığı, %56.0'mın annesinin, %56.5'inin babasının ilköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Katılımcıların algılanan duygusal istismar anne toplam puanının  $57.20 \pm 10.03$ , baba toplam puanının  $57.57 \pm 13.61$  ve riskli davranışlar ölçeği toplam puanının ise  $65.91 \pm 24.73$  olduğu belirlenmiştir. Riskli davranışlar ölçeğinin antisosyal davranışlar alt boyutu  $12.48 \pm 5.43$ ; alkol kullanımı alt boyutu  $8.71 \pm 5.07$ ; sigara kullanımı alt boyutu  $8.85 \pm 6.231$ ; intihar eğilimi alt boyutu  $11.35 \pm 3.97$ ; beslenme alt boyutu  $12.93 \pm 5.03$ ; okul terki alt boyutu  $11.56 \pm 7.94$  olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Araştırmaya katılan çocukların anneden algılanan duygusal istismar puanları ile riskli davranışlar toplam ölçek puanları ( $p < 0.05$ ) ve intihar eğilimi alt boyutu puanları ( $p < 0.01$ ) arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin babadan algılanan duygusal istismar puanları ile riskli davranışlar toplam ölçek puanları ( $p < 0.01$ ) sigara kullanımı ( $p < 0.05$ ), intihar eğilimi ( $p < 0.01$ ) ve okul terki ( $p < 0.05$ ) alt boyut puanları arasında da pozitif yönde doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anne ve babadan algılanan duygusal istismar puanları ile riskli davranışlar ölçeğinin diğer alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ( $p > 0.05$ ; Tablo 3).

**Tablo 1.** Sosyo-demografik özellikler (n=209)

Özellikler	Sayı	%	
Yaş Ortalaması	15.72±1.07 (min 13, max: 18 yaş)		
Cinsiyet	Kadın	111	53.1
	Erkek	98	46.9
Kardeş Sayısı	Kardeş Yok	7	3.3
	Bir ve Daha Fazla Kardeş	202	96.7
Sınıf	9.Sınıf	61	29.2
	10.Sınıf	51	24.4
	11.Sınıf	72	34.4
	12.Sınıf	25	12.0
Yaşanılan Yer	İl ve İlçe	175	83.8
	Köy	34	16.3
	Aile ile	179	85.6
	Yurt	16	7.7
	Kendi Evi	14	6.7
Ailenin Gelir Durumu	Asgari ücret ve altı	151	72.2
	Asgari ücret üzeri	58	27.8
Anne Baba Evlilik Durumu	Berber	188	90.0
	Ayrı	21	10.0
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar Değil	50	23.9
	İlkokul	117	56.0
	Ortaokul	31	14.8
	Lise ve üzeri	11	5.3
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar Değil	8	3.8
	İlkokul	118	56.5
	Ortaokul	42	20.1
	Lise ve üzeri	41	40.4
<b>Toplam</b>	<b>209</b>	<b>100.0</b>	

%; Yüzde, Min: Minimum, Max: Maksimum

**Tablo 2.** Algılanan duygusal istismar ve riskli davranışlar ölçek toplam puanları

ÖLÇEKLER	Ort.±SS
Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Anne Kısa Formu	57.20±10.03
Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Baba Kısa Formu	57.57±13.61
Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ)	65.91±24.73
Antisosyal davranışlar alt boyutu	12.48±5.43
Alkol kullanımı alt boyutu	8.71±5.07
Sigara kullanımı alt boyutu	8.85±6.231
İntihar eğilimi alt boyutu	11.35±3.97
Beslenme alt boyutu	12.93±5.03
Okul terki alt boyutu	11.56±7.94

**Tablo 3.** Anne/babadan algılanan duygusal istismar ile riskli davranışlar arasındaki ilişki

Değişken	Anneden Algılanan Duygusal İstismar		Babadan Algılanan Duygusal İstismar	
	r	p	r	p
Riskli Davranışlar Ölçeği Toplamı	0.150*	0.030*	0.191**	0.006**
Antisosyal Davranışlar Alt Boyutu	0.091	0.191	0.109	0.117
Alkol Kullanımı Alt Boyutu	0.049	0.482	0.130	0.61
Sigara Kullanımı Alt Boyutu	0.116	0.93	0.144*	0.037*
İntihar Eğilimi Alt Boyutu	0.215**	0.002**	0.205**	0.003**
Beslenme Alışkanlıkları Alt Boyutu	0.104	0.134	0.131	0.058
Okul Terki Alt Boyutu	0.110	0.113	0.137*	0.047*

\* $p < 0.05$ ; \*\* $p < 0.01$ **TARTIŞMA**

Ergenlerin anne babadan algıladıkları duygusal istismar durumu ile riskli davranışlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bulguları ilgili literatür doğrultusunda bu bölümde tartışılmıştır.

Elde edilen araştırma bulgularına göre, ortaöğretim öğrencilerinde anneden ( $p < 0.05$ ) ve babadan ( $p < 0.01$ ) algılanan duygusal istismar düzeyi arttıkça riskli davranışlar da artmaktadır (Tablo 3). Bu sonuç, “Ekolojik kuram”ı destekler niteliktedir. Bu kurama göre, bireyin sosyal çevresini oluşturan aile ve arkadaşlar bireyin davranışları üzerinde doğrudan etkilidir (Kurt & Ergene, 2017). Aile içi ilişkilerin ve sosyal desteğinin yeterince olmaması ergenlerin psikolojik iyiliğine zarar vererek, riskli davranışa yönelmelerine neden olabilir (Benetti & Kambouropoulos, 2006; Iwaniec ve ark., 2006). Dolayısıyla bireyin ebeveyninden maruz kaldığı istismar durumları, doğrudan ya da dolaylı olarak kişiyi etkileyebilmektedir. Dünya genelinde ve Türkiye’de yapılan birçok araştırma, ergen bireyin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismar durumu ile riskli davranışlar arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Kabasakal & Arslan, 2014; Narvaez ve ark., 2012; Topitzes ve ark., 2010). Mason ve arkadaşlarının (2017) de yaptığı araştırma sonuçlarına göre, anne babası tarafından duygusal istismara maruz kalan adölesan bireylerin sigara içme, alkol kullanma, düzensiz beslenme, madde kullanma, intihar ve antisosyalite gibi riskli davranışlar kategorisinde değerlendirilen birçok davranışa daha fazla yöneldiği görülmektedir. Benzer şekilde Smith ve arkadaşları tarafından (2014) yapılan araştırma sonuçları da bu sonuçlarla benzer özelliktedir. Ancak, bu sonuçların aksine, Ateş & Çeçen Eroğlu (2017) tarafından yapılan araştırma sonucunda, fiziksel istismara maruziyet durumunun ergenlerin riskli davranışlara yönelme konusunda daha belirleyici olduğu, duygusal istismar ile riskli davranışlar arasında doğrudan bir korelasyon olduğu bulunmamıştır. Bu bulgulardan yola çıkarak, adölesan bireylerin riskli davranışlara yönelmesinde sosyal çevrenin, aile ortamının, aile içi ilişkilerin etkili olduğu görülmektedir.

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin babadan algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça sigara kullanımlarının da arttığı bulgusu elde edilmiştir ( $p < 0.05$ ). Literatürde ebeveynlerden algılanan duygusal istismar oranlarının artmasının ergenlerde sigara ve madde

kullanımlarını arttırdığına yönelik bulgulara rastlanmaktadır (Bulut, 2010; Türk ve ark., 2020; Zıııan ve ark., 2012). Dong ve ark. (2013) tarafından yapılan araştırmada, maruz kalınan duygusal istismar oranı arttıkça ergenlerde sigara kullanım oranının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Atar ve ark.(2016) yaptığı araştırmada madde kullanımı ile aileden algılanan duygusal istismar oranlarının doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Arslan ve Balkıs (2016) tarafından yapılan başka bir araştırma anne babadan algılanan duygusal istismar oranı arttıkça psikolojik sağlamlığın azaldığını, buna bağlı olarak da ergenlerin sigara kullanımı gibi riskli davranışlara daha fazla yatkın hale geldiğini göstermektedir.

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin anne ve babadan algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça intihar eğilimlerinin de arttığı bulgusu elde edilmiştir ( $p < 0.01$ ). Literatürde intihara teşebbüs etme oranlarının duygusal istismar deneyimi olanlarda daha yüksek olduğu (Sarchiapone ve ark., 2007; Erol ve ark.,2013); duygusal istismarın intihar teşebbüsü oranını 12 kat arttırdığı bildirilmiştir (Mullen ve ark., 1996). İntihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerle yapılan bir çalışmada en sık belirlenen tetikleyici faktörün aile çatışması (%49,2) olduğu saptanmıştır (Ünlü ve ark., 2014).İntihara teşebbüs eden ergenler, ailelerini ilgisiz, reddeden ve destek olmayan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Gould ve Kramer, 2001; O’Carroll ve ark.,2001; Portes ve ark., 2002). Ergenlik dönemindeki öz kıyım girişim için risk etkenlerini araştıran çalışmalar ailesel sorunları vurgulamaktadır (Aktepe ve ark., 2014; Sayar ve ark., 2000; Schwartz ve ark., 2010). Çocukluk döneminde duygusal istismarın varlığı, intihar girişimlerini tahmin etme açısından en önemli ipucudur (Sarchiapone ve ark., 2007; Erol ve ark., 2013). Bu durum çocuk ve ergen intiharlarında duygusal istismarın tetikleyici faktör olarak önemini ortaya koymaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerinin babadan algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça okul terkinin de arttığı saptanmıştır ( $p < 0.05$ ). İlgisiz ve/veya otoriter anne-baba tutumlarının sergilendiği ailelerden gelen öğrencilerin okul terki potansiyellerinin ve davranışlarının daha yüksek ve sık olduğu tespit edilmiştir (Blondal & Adalbjarnardottir, 2009; Battin-Pearson ve ark., 2000). Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde okul terki ile ilgili yapılmış 20 makale ve tezin incelendiği bir sistematik analiz araştırmasında okul terkini azaltmak için istismar ve ihmali önlemeye yönelik

çalışmalar yapılmasının gerekli olduğu belirtilmiştir (Ballı & Kartal, 2020). Liselerde devamsızlığın incelendiği bir çalışmada öğrenci devamsızlık sebepleri öğretmenler tarafından 3 alt grupta ele alınmıştır. Bu sebeplerden birinin aile içi şiddet, kötü muamele gibi faktörlerin yer aldığı ailevi sebepler olduğu belirtilmiştir (Pehlivan, 2006). Bu sonuçlar araştırma bulgumuzla aynı yönde olmakla birlikte okul terkiyle mücadelede duygusal istismarın önemini ortaya koyması açısından çarpıcıdır.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ergenlik dönemindeki öğrencilerin anneden ve babadan algıladıkları duygusal istismar arttıkça riskli davranışlara yönelme düzeylerinin ve intihar eğilimlerinin de arttığı; babadan algıladıkları duygusal istismar arttıkça ise sigara kullanımının ve okul terkinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara yönelik olarak,

- Çocuk ve ergen sağlığını koruma ve geliştirme çalışmaları kapsamında anne/babaların, öğretmenlerin, sağlık çalışanlarının, emniyet ve adli hizmet çalışanlarının, toplum liderlerinin duygusal istismar farkındalığı konusunda bilgi düzeylerini arttırmaya yönelik birincil düzey hemşirelik uygulamalarının yaygınlaştırılması,
- Duygusal istismarla ilişkili olduğu tespit edilen intihar eğilimi, okul terki, sigara kullanımı gibi riskli davranışlarla mücadeleye yönelik olarak ikincil düzey önleme çalışmalarının yürütülmesi,
- Okul ortamında öğrencilerin ruhsal durumlarının, okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri, rehberlik ve danışmanlık öğretmenleri veya okul sağlığı hemşireleri gibi öğrenciyle iletişimde olan yetkililer tarafından dikkatlice değerlendirilmesi ve okul aile işbirliğinin sağlanması önerilmektedir.

## KAYNAKLAR

- Aktepe, E., Çalışkan, S., Sönmez, Y. (2014). Kendine Zarar Veren Ergenlerin Aile İşlevlerinin ve Benlik Saygılarının Saptanması: Olgu-Kontrol Çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(1).
- Arslan, G., Kabasakal, Z. (2014). Ergenler İçin Algılanan Duygusal/Psikolojik İstismar Ölçeği Kısa Formu-II: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *EKU*, 10(2),491-510.
- Arslan, G., Balkis, M. (2016). Ergenlerde Duygusal İstismar, Problem Davranışlar, ÖzYeterlik ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22
- Atar, A. Ö., Yalçın, Ö., Uygun, E., Demirci, A., Erdoğan, A. (2016). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Aile İşlevleri, Çift Uyumu ve Anne-Baba Tutumunun Değerlendirilmesi. *Nöro Psikiyatri Arşivi*, 53 (1), 38.
- Ateş, FB., Çeçen-Eroğlu, AR. (2017). Ergenlerde Görülen Kuraldışı Davranışların Yordanmasında Anne-Baba Evlilik Çatışması ve Çocukluk Örselenme Yaşantılarının Rolü. *ÇÜSBED*, 26(3), 171-183.
- Ballı, F. E., Kartal, S. (2020). Okul Terki Araştırmaları: Sistematik Bir Analiz Çalışması, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 257-278.
- Battin-Pearson, S., Newcomb, M. D., Abbott, R. D., Hill, K. G., Catalano, R.F. ve Hawkins, J. D. (2000). School

- Dropout: A Test Of Five Theories. *Journal Of Educational Psychology*, 92(3), 568-582.
- Benetti, C., Kambouropoulos, N. (2006). Affect-Regulated Indirect Effects of Trait Anxiety And Trait Resilience on Self-Esteem. *ISSID*, 41(2), 341-352.
- Blondal, K. S., Adalbjarnardottir, S. (2009). Parenting Practices And School Dropout: A Longitudinal Study. *Family Therapy*, 36(3), 125-145.
- Brown, LK., Hadley, W., Stewart, A., Lescano, C., Whiteley, L., Donenberg G. ve diğerleri. (2010). The Project Style Study Group. Psychiatric disorders and sexual risk among adolescents in mental health treatment. *JCCP*, 78, 590-597.
- Bulut, F. (2010). Ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliği, aile risk faktörü ve yaşam kalitesi açısından incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çataloğlu, B. (2011). Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik sağlık, aile işlevleri açısından karşılaştırılması, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çavuş, FÖ., Çavuş, UY., Görpelioglu, S. (2017). Ankara İlindeki Ergenlerde Riskli Davranışların Sıklığı, Dağılımı. *Türkiye Aile Hekimliği*, 21(1), 2-16.
- Dinleyici, M., Dağlı, FŞ. (2016). Duygusal İhmal, İstismar ve Çocuk Hekiminin Rolü. *OTD*, 38(2), 18-27.
- Dong, F., Cao, F., Cheng, P., Cui, N., Li, Y. (2013). Prevalence And Associated Factors Of Poly-Victimization in Chinese Adolescents. *Scandinavian Journal Of Psychology*, 54(5), 415-422.
- DSM-V (2013) Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders, Fifth Edition, American Psychiatric Association.
- Dworkin, E., Javdani, S., Verona, E., Campbell, R. (2014). Child Sexual Abuse And Disordered Eating: The Mediating Role Of Impulsive And Compulsive Tendencies. *Psychology of Violence*, 4(1), 21-36.
- Erel, Ö., Gölge, ZB. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Riskli Davranışlar ile Çocukluk Çağı İstismar, Dürtüsellik ve Riskli Davranışlar Arasındaki İlişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6(3), 89-197.
- Erkman, F., Görkem, EA. (2012). Perceived Emotional Abuse Inventory: development of the short form (POP MIFA –Short form), Paper presented Child Abuse and Neglect Prevention Conference in İstanbul.
- Erol, A., Ersoy, B., Mete, L. (2013). Association of Suicide Attempts With Childhood Traumatic Experiences in Patients With Major Depression. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(1):1-6.
- Fırat, S., İltaş, Y., Yılmaz, İBŞ. (2016). Ruhsal ve Hukuki Yönleriyle Çocuk İstismarı. Ankara: Sonçağ Matbaacılık.
- Gençtanırım, KD. (2010). Ergenlerde riskli davranışların yordanması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gould, M.S., Kramer, A.R. (2001). Youth suicide prevention. *Suicide & Life – Threatening Behavior*. 31, 6-32.
- Gürhan, N. (2015). Her Yönüyle Çocuk İstismar ve İhmali. (1. bs.). Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.



Hacıoğlu, N. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Sergilediği Riskli Davranışlar. STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 27(2), 73-79.

Hatipoğlu, NŞ. (2013). Adolesanlarda Psikososyal Gelişim. Türkiye Klinikleri Journal of Family Medicine Special Topics, 4(1), 12-15.

Iwaniec, D., Larkin, E., Higgins, S. (2006). Research Review: Risk and Resilience İn Cases of Emotional Abuse, Child Fam Soc Work, 11, 73-82.

Kabasakal, Z., Arslan, G. (2014). Ergenlikte Görülen Anti-Sosyal Davranışlar, Psikolojik Sağlık ve Aile Sorunları Arasındaki İlişki, ACED, 2 (3), 76-90.

Karasu, F., Bilgen, FG. (2017). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışları. SSRJ, 7, 22-34.

Kurt, DG., Ergene, T. (2017). Türk ergenlerde riskli davranışların yordanması. Eğitim ve Bilim, 42(189), 137-152.

Mason, WA., Russo, MJ., Chmelka, MB., Herrenkohl, RC., Herrenkohl, TI. (2017). Parent and Peer Pathways Linking Childhood Experiences Of Abuse With Marijuana Use in Adolescence And Adulthood. Addict Behav, 66, 70-75.

Mullen, P.E, Martin, J.L, Anderson, J.C, Romans, S. E., Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. European Psychiatry, 11(S4), 393-393.

Narvaez, JC., Maqalhaes, PV., Trindade, EK., Vieira, DC., Kauer-Sant'anna, M., Gama, CS. ve diğerleri. (2012). Childhood trauma, impulsivity and executive functioning in crack cocaine users. Compr Psychiatry, 53, 238-244.

O'Carroll PW, Crosby A, Mercy JA, Lee, R. K., Simon, T. R. (2001). "Interviewing Suicide" Decents: A Fourth Strategy For Risk Factors Assessment Suicide And Life-Threatening Behavior, 32, 3-6.

Oshri, A., Tubman, J. G., N Burnette, M. L. (2012). Childhood Maltreatment Histories, Alcohol and Other Drug Use Symptoms, and Sexual Risk Behavior in A Treatment Sample of Adolescents. AJPH, 102 (2), 250-257.

Özgür, G., Yörükoğlu, G. (2011). Baysan-Arabacı Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. J PsyNurs, 2(2), 53-60.

Pehlivan, Z. (2006). Resmi genel liselerde öğrenci devamsızlığı ve buna dönük okul yönetimi politikaları (Ankara İli örneği). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Penolazz, B., Gremigni, P., Russo, PM. (2012). Impulsivity And Reward Sensitivity Differentially Affective and Deliberative Risky Decision Making. Pers Individ Dif, 53, 655-659.

Pirdehghan, A., Vakili, M., Rajabzadeh, Y., Puyandehpour, M. (2015). Child abuse and neglect epidemiology in secondary school students of Yazd Province, Iran. IJPBS. 9(4), 2256

Portes, P.R., Sandhu, D.S. ve Longwell-Grice, R. (2002). Understanding Adolescent Suicide: A Psychosocial Interpretation Of Developmental And Contextual Factors. Adolescence San Diego, 37 (148), 805-814.

Sarchiapone, M., Carli, V., Cuomo, C., Roy, A. (2007). Childhood Trauma And Suicide Attempts İn Patients With Unipolar Depression. Depression and Anxiety, 24(4), 268-72.

Sayar, M., Öztürk, M., Acar, B. (2000). Aşırı Dozda İlaç Alımıyla İntihar Girişiminde Bulunan Ergenlerde Psikolojik Etkenler. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 10, 133-8.

Schwartz, K.A, Pyle, S.A, Dowd, M.D, Sheehan, K. (2010). Attitudes And Beliefs Of Adolescents And Parents Regarding Adolescent Suicide. Pediatrics, 125, 221-7.

Senn, TE., Carey, MP., Vanable, PA. (2008). Childhood and Adolescent Sexual Abuse And Subsequent Sexual Risk Behavior: Evidence From Controlled Studies, Methodological Critique, and Suggestions For Research. Clinical Psychology Review, 28, 711-735.

Smith, KZ., Smith, PH., Grekin, ER. (2014). Childhood sexual abuse, distress, and alcohol-related problems: Moderation by drinking to cope. Psychology of Addictive Behaviors, 28(2), 532-537.

Şimşek, S., Cenkseven, ÖF. (2011). Ergenlerde Davranış Problemlerinin, Anne-Babadan ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi. EEO, 10(3), 1124-1137.

Telef, BB. (2014). Ergenlerde Olumlu ve Olumsuz Duygular ile Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. KEJ, 22(2), 591-604.

Topitzes, J., Mersky, JP., Reynolds, AJ. (2010). Child Maltreatment and Adult Cigarette Smoking: A Long-Term Developmental Model. SPP, 35(5), 484-498.

Türk, T., Kocatürk, M., Koç S (2020). Şiddet Yaşantıları Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formunun Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenilirlik Çalışması. Trakya Eğitim Dergisi, 10(2), 505-518.

UNICEF, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf/>, 2010.

Uysal, R., Bingöl, TY. (2014). Ergenlerde Risk Alma Davranışının Öz-Yeterlik ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. ASOS JOURNAL, 2 (8), 573-582.

Ünlü, G., Aksoy, Z., Ersan, E.E. (2014). İntihar Girişiminde Bulunan Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi. Pam Tıp Derg, 7(3):176-183.

Üstü, Y., Uğurlu, M. (2014). Ergenlik Döneminde Ruhsal Sağlık ve Yaşam Kalitesi. Türkiye Klinikleri Journal of Family Medicine Special Topics, 5(3), 59-63.

WHO, <http://www.who.int/en/news-room/factsheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>, 2016.

WHO, <https://www.who.int/news/item/16-05-2017-more-than-1-2-million-adolescents-die-every-year-nearly-all-preventable>, 2017.

Yalaki, Z., Çetin, F., Bilge, YD. (2015). Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesine Başvuran Adölesanlardaki Riskli Davranışların Değerlendirilmesi. Ege Tıp Dergisi, 54(3), 127-133.

Ziaian, T., Anstiss, H., Antoniou, G., Baghurst, P., Sawyer, M. (2012). Resilience And Its Association With Depression, Emotional And Behavioural Problems, And Mental Health Service Utilisation Among Refugee Adolescents Living İn South Australia, International Journal Of Population Research, 9.

## HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİ VE EKİP ÇALIŞMASINA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Figen ÇAVUŐOĐLU<sup>1</sup>, Merve Nur AK<sup>2</sup>, Senanur ALİŐAN<sup>3</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının incelenmesidir.

**Yöntem:** Araştırma tanımlayıcı türde, Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerle 2018 Aralık ayında yapılmıştır. Evrenin tamamının (550) araştırma kapsamına alınması hedeflenmiş ve 331 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Veriler tanımlayıcı bilgi formu, Ekip Çalışması Tutum Ölçeği ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 20.0 programında, tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi ve Pearson korelasyon analizi kullanılarak yapılmıştır.

**Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması 20.08±1.56, %83.7'si kadın olarak bulunmuştur. Öğrencilerin, %81.3'ünün ekip çalışması hakkında eğitim aldığı, %53.8'inin ekip çalışmasına dahil olma durumunu "kısmen" şeklinde cevaplandığı, %44.1'i kendilerini ekip çalışmalarında "iyi" olarak değerlendirirken, iletişim becerileri açısından ise %44.4'ünün "iyi" şeklinde değerlendirdiği bulunmuştur. Öğrencilerin ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalaması 114.25±16.66, iletişim becerileri değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamalarının 97.07±13.84 olduğu görülmüştür. İletişim becerileri ölçeği ve ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalamaları ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin iletişim becerileri ile ekip çalışması tutumları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r: 0.61; p<0.01)

**Sonuç:** Öğrencilerin neredeyse yarısının hem ekip çalışması yapma durumlarına hem de iletişim becerilerine yönelik kendilerini iyi olarak değerlendirdiği, ekip çalışmasına yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının orta düzeyin üstünde, iletişim becerileri ölçeği puan ortalamasının ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Daha fazla sayıda ekip çalışması faaliyetleri arttırılarak farkındalıkları arttırılmalı ve iletişim becerileri desteklenmelidir.

**Anahtar kelimeler:** Hemşire; Öğrenci; Ekip çalışması; Tutum, İletişim becerileri.

### Analysis of Nursing Students 'Communication Skills and Attitudes Towards Team Work

#### ABSTRACT

**Objective:** The aim of this study is to examine the communication skills of nursing students and their attitudes towards teamwork.

**Method:** The research was conducted in a descriptive manner in December 2018 with students studying at the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences. It was aimed to include the entire universe (550) in the scope of the research and the study was completed with 331 students. Data were collected through the descriptive information form, the Teamwork Attitude Scale and the Communication Skills Evaluation Scale. Data were evaluated using descriptive statistics, Mann-Whitney U test, Kruskal Wallis H test and correlation analysis in SPSS 20.0 program.

**Results:** The average age of the students was found to be 20.08 ± 1.56, 83.7% of them were women. Of the students, 81.3% received training on teamwork, 53.8% answered their involvement in teamwork as "partially", 44.1% rated themselves as "good" in teamwork, and 44.4% of them were "good" in terms of communication skills. "It was found to be evaluated as. It was observed that the teamwork attitude scale mean score of the students was 114.25 ± 16.66, and the communication skills assessment scale total score mean was 97.07 ± 13.84. A statistically significant difference was found between the mean scores of the communication skills scale and the teamwork attitude scale and gender. It was observed that there is a moderately significant positive correlation between students' communication skills and teamwork attitudes. (r: 0.61; p < 0.01).

**Conclusion:** It is observed that almost half of the students evaluate themselves as good in terms of both teamwork and communication skills, the mean scores of the attitude scale towards teamwork are above the middle level, and the mean score of the communication skills scale is high. Awareness should be increased and communication skills should be supported by increasing more teamwork activities.

**Keywords:** Nurse; Students; Teamwork; Attitude; Communication skills

Doi:10.47115/jshs.830404

<sup>1</sup> Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Samsun

<sup>2</sup> Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Samsun

<sup>3</sup> İstanbul Çapa Tıp Fakültesi, Çocuk Yoğun Bakım Servisi, İstanbul

**Sorumlu Yazar:** Figen ÇAVUŐOĐLU, e-mail: [figen.cavusoglu@omu.edu.tr](mailto:figen.cavusoglu@omu.edu.tr)

Yazar Notu: Bu çalışma, 18. Ulusal Hemşirelik Öğrenci Kongresinde (25-27 Nisan 2019, Afyonkarahisar) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

## GİRİŞ

Günümüzde sağlık çalışanlarının nitelikli sağlık hizmeti sunabilmesinin temel koşullarından biri ekip ruhu içerisinde, birbirleri ile yakın işbirliği ve iletişim becerilerini kullanarak çalışmalarını sürdürmeleridir. İletişim; düşünce, duygu ve bilginin karşılıklı etkileşimi ve bununla birlikte birey ya da toplulukların tutum ve davranışları üzerine etki eden bir eylemdir. (Gürüz ve Temel Eğinli, 2012). Sosyal bir beceri olarak incelendiğinde ise, kişilerin ekipte yer bulabilme, kişisel ve ekibin bir üyesi olarak hedefine ulaşabilme sonuçlarını etkilemektedir. “Ekip” belli bir hedef için bir araya gelen farklı yetenek ve beceriye sahip bireylerden oluşan grup olarak tanımlanmaktadır. Sağlık ekibi de, hasta ya da sağlıklı bireye kapsamlı ve kaliteli sağlık bakım hizmeti sunabilmek amacıyla bir araya gelen multidisipliner meslek üyelerinin bilgi ve deneyimlerinin paylaşarak, kararların ortak alındığı ve uygulamaların birlikte yapıldığı bir grup olarak adlandırılmaktadır. (Baltaş, 2012; Molyneux, 2001; Stepars ve ark., 2002; Tosun ve Akbayrak, 2002;). Bu ekip içinde hastalarla en fazla iletişim halindeki meslek üyelerinden olan hemşireler; hemşirelik sürecini yönetirken ekip çalışması içerisinde etkili iletişim becerilerini temel esas alır (Kırca ve ark., 2019) ve sağlık bakım sistemi içerisinde sağlığın korunması geliştirilmesi, hastalık durumunda ise tedavinin tamamlanması ve iyileşme üzerine yoğunlaşmış ve bakım verici, karar verici, koruyucu, yönetici, rehabilite edici, eğitici, hasta ile ailesini tedavi ve bakım sürecine katılması konusunda cesaretlendirme gibi vazgeçilmez rollere sahiptir (Öz 2004; Hovenga ve ark., 2005; Türe Yılmaz ve Yıldırım, 2018). Hemşireler tüm bu rol ve sorumlulukları ile birlikte görevlerini bireyin bütünlüğünü bozmadan ekip ile birlik ve beraberlik içinde yapmalıdır. Ekip içinde ortaya çıkabilecek iletişimsizlik ve uyum sorunları; tanı ve tedavi aşamasındaki gecikmeler, hastayla ilgili bilgi yetersizliği, bakım kalitesinde düşme, hasta memnuniyet oranında azalma ve hasta güvenliğinin sağlanamaması gibi sonuçlara neden olmaktadır (Manser, 2009; Yardımcı ve Başbakkal, 2012). Hasta güvenliği ve ekip çalışması arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda kanıtlar, etkin ekip çalışmasının, ekip içi güvenli ve destekleyici davranışların, etkili iletişim ve liderlik modelinin kritik kazaların nedenleri ve önlenmesi bununla birlikte hasta bakım kalitesini ve güvenliğini sağlamada büyük bir role sahip olduğunu göstermiştir (Manser, 2009; Logan ve Malone, 2017). Tüm bu sonuçlar güvenli etkili ve kaliteli hasta bakımının ekip içerisinde etkili iletişimin sağlandığı takdirde bakım kalitesinin yükseleceğini göstermektedir (Ross ve ark., 2015). Hemşirelerin interdisipliner ve multidisipliner ekipler ile gerekli iletişim ve ekip çalışmasını sağlayamaması durumunda etkin sağlık hizmeti engellenmekte olup hemşirelik mesleğinin gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir. Hemşirelere yönelik etkili iletişim becerileri eğitimi verilmesinin hasta bakımı üzerinde pozitif yönde katkısı olduğu gösterilmiş ayrıca ekip çalışmasına yönelik yeterli ve donanımlı şekilde verilen eğitimlerle hasta bakım kalitesinin arttığı, tıbbi hata oranlarının azaldığı, ekip üyelerinin birbirleriyle daha olumlu tutumlar sergilediği ve ekip çalışmasına yönelik bilgi düzeylerinin arttığı belirtilmiştir (Özveren ve ark., 2018; Kırca ve ark., 2019). Literatürde ekip çalışmasında iletişim becerilerinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu

bağlamda geleceğin sağlık profesyonelleri olarak yetişen öğrenci hemşirelerin iletişim becerileri ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının birlikte değerlendirilmesi nitelikli bir sağlık hizmeti verilebilmesi açısından önemlidir. İlgili literatür incelendiğinde ise iletişim ve ekip çalışması kavramlarının ayrı ayrı incelendiği (Aşçı ve ark.,2015; Bingöl ve ark., 2011; Özveren ve ark.,2018), birlikte ele alınan çalışmaların yer almadığı gözlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışması ve iletişim becerilerine yönelik yaklaşımları saptanarak, daha güçlü hale getirilebilir ve böylece iş birliği içerisinde bir ekip olabilmeyi başarabilen, etkili iletişim becerilerine sahip, bunlarla birlikte daha kaliteli sağlık bakım hizmeti uygulayabilen hemşireler yetişecektir. Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

### Araştırma Soruları

1. Öğrencilerin İletişim becerileri değerlendirme durumu nedir?
2. Öğrencilerin Ekip çalışması tutumu ne düzeydedir?
3. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile iletişim becerileri ve ekip çalışması tutumları arasında bir fark var mıdır?
4. Öğrencilerin ekip çalışması tutumları ile iletişim becerileri arasında nasıl bir ilişki vardır?

### GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma tanımlayıcı türde olup, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören öğrencilerle Aralık 2018 tarihinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bölümde okuyan 550 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma kapsamında ayrıca bir örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın yapıldığı dönemde aktif öğrenime devam eden, verilerin toplandığı tarihlerde okulda bulunan, araştırmaya katılmayı kabul eden 331 öğrenci örnekleme dahil edilmiştir. Evrenin %60.18’ini oluşturmaktadır.

### Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri tanıtıcı bilgi formu, Ekip Çalışması Tutum Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır.

### Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırma ekibi tarafından hazırlanan bu form yaş, cinsiyet, sınıf, daha önce ekip çalışmasına yönelik eğitim alma durumu, bir ekiple çalışma durumu, ekip çalışmalarında kendisini nasıl değerlendirdiği ve genel olarak iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiğini içeren toplam yedi sorudan oluşmaktadır.

### Ekip Çalışması Tutum Ölçeği

Ölçeğin orijinali Baker ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş olup, Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini Yardımcı ve arkadaşları (2012) yapmıştır. Ölçek 28 sorudan oluşmakta olup Kesinlikle katılmıyorum (1 puan), Kesinlikle katılıyorum (5 puan) ifadelerini içeren beşli likert tipte bir ölçektir. Ölçek; Ekip Yapısı (1, 2, 3, 4, 5, 6), Liderlik (7, 8, 9, 10, 11, 12), Durum İzlemi (13, 14, 15, 16, 17, 18), Karşılıklı Destek (19, 20, 21, 22, 23) ve İletişim (24, 25, 26, 27, 28) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten en az 28, en fazla 140 puan alınabilmektedir.

Ölçeğin değerlendirilmesinde, alınan puanın yükselmesi ekip çalışmasına yönelik tutumun yüksek olduğunu ifade ederken, ekip çalışmasının bileşenleri olan alt boyutlar da ayrı ayrı olarak değerlendirilebilmektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları; alt boyutlara göre ekip yapısı için 0.70, liderlik için 0.81, durum izleme için 0.83, karşılıklı destek için 0.70 ve iletişim için 0.74 olduğu, Yardımcı arkadaşlarının Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ise alt boyutlardaki aynı sıraya göre 0.78, 0.89, 0.82, 0.70 ve 0.79 olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0.88, 0.93, 0.91, 0.70, 0.90 olarak saptanmış olup ölçek toplam Cronbach alfa güvenilirlik katsayı ise 0.95'dir.

#### ***İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği***

Korkut (1996) tarafından geliştirilen ölçek bireylerin iletişim becerilerinin nasıl olduğunu değerlendirmektedir. Aynı ölçek daha sonra üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmaları ile tüm gruplarda kullanılabilir olduğu belirtilmiştir (Korkut 1997; Korkut 2005). Ölçek, toplam 25 sorudan oluşmakta olup, "Her zaman=5"dan "Hiçbir zaman=1"a kadar derecelendirilmiş, beşli likert şeklindedir ve tersine maddeler bulunmamaktadır. Ölçek tek boyuttan oluşmakta olup elde edilen puanların yüksek olması bireylerin iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdiklerini ifade etmektedir. Ölçek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.80 olarak saptanmıştır. Yapılan çalışmada ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur.

#### **Verilerin Değerlendirilmesi**

Verilerin değerlendirilmesi bilgisayarda SPSS 20.0 programında yapılmıştır. Tanımlayıcı verilerin değerlendirmesinde sayı, yüzde ve aritmetik ortalama değerlerinden yararlanılmış olup normallik testi (Kolmogrov Smirnev) yapılmasının ardından normal dağılım göstermeyen veriler Kruskal Wallis ve Man Whitney U testleriyle, normal dağılım gösterenler ise Pearson korelasyon analizi, değişkenlerin ileri analizi ise Tamhane's T2 aracılığıyla değerlendirilmiştir.

#### **Araştırmanın Etiği**

Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili kurumdan gerekli izinler alınmış olup, araştırmaya katılan öğrencilere çalışma öncesi içerik açıklanmış ve sözel izinler alınmıştır.

#### **Araştırmanın Sınırlılıkları**

Yapılan araştırma sadece, araştırmanın yapıldığı hemşirelik bölümü öğrencilerine ait verileri yansıtmakta olup sonuçlar bu gruba genellenebilir iken tüm hemşirelik bölümü öğrencilerine genellenememektedir. Bu da araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

## **BULGULAR**

Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımını içeren Tablo 1. incelendiğinde yaş ortalamalarının  $20.08 \pm 1.56$  (min=18, max=28), %83.7'sinin kadın, sınıf dağılımlarının ise sırayla %29.9, %23.0, %24.8 ve %22.4 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin, %81.3'ünün ekip çalışması hakkında eğitim aldığı, %25.7'sinin ekip çalışması yaptığı, %53.8'inin ise ekip çalışması yapma durumunu "Kısmen" şeklinde belirttiği, %44.1'inin kendilerini ekip çalışmalarında "İyi" olarak, %38.7'sinin ise "Orta" olarak

değerlendiği saptanmıştır. İletişim becerileri yönünden öğrencilerin %44.4'ünün kendilerini "İyi", %34.4'ünün ise "Orta" şeklinde değerlendiği bulunmuştur.

**Tablo 1.** Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı



Tanımlayıcı Özellikler	$\bar{X}\pm SS$	
Yaş	20.08±1.56 (min=18, max=28)	
	n	%
<b>Cinsiyet</b>		
Kadın	277	83.7
Erkek	54	16.3
<b>Sınıf</b>		
Birinci sınıf	99	29.9
İkinci sınıf	76	23.0
Üçüncü sınıf	82	24.8
Dördüncü sınıf	74	22.3
<b>Ekip çalışması hakkında eğitim alma durumu</b>		
Evet	62	18.7
Hayır	269	81.3
<b>Ekip çalışması yapma durumu</b>		
Evet	85	25.7
Hayır	68	20.5
Kısmen	178	53.8
<b>Ekip çalışmasında kendini nasıl değerlendirdiği</b>		
Çok iyi	39	11.8
İyi	146	44.1
Orta	128	38.7
Kötü	13	3.9
Çok kötü	5	1.5
<b>İletişim becerisini değerlendirme durumu</b>		
Çok iyi	55	16.6
İyi	147	44.4
Orta	114	34.4
Kötü	10	3.0
Çok kötü	5	1.5

Öğrencilerin ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalaması 114.25±16.66 olup alt boyut ortalamaları ise durum izleme (24.93±4.02), liderlik (25.63±4.29), iletişim (20.98±3.49), karşılıklı destek (18.13±3.83), ekip yapısı

(24.58±4.07) olarak dağılım gösterdiği bulunmuştur. İletişim becerileri değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamalarının ise 97.07±13.84 olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

**Tablo 2.** Ekip Çalışması Tutum Ölçeği (EÇTÖ) ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) puan ortalamaları

Ölçek	$\bar{X}\pm SS$	Ölçekten alınabilecek maksimum puan
EÇTÖ	114.25±16.66	140
Liderlik	25.63±4.29	30
Durum izleme	24.93±4.02	30
Ekip yapısı	24.58±4.07	30
İletişim	20.98±3.49	25
Karşılıklı Destek	18.13±3.83	25
İBDÖ	97.07±13.84	125

Tablo 3'te öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile ekip çalışması tutum ölçeği ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımları incelenmiş ve cinsiyet değişkeni ile karşılıklı destek alt boyutu hariç aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği ( $p<0.05$ ) ve kadınlarda puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sınıfları ile EÇTÖ toplam puanı ile alt boyut toplam puan dağılımları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Öğrencilerin ekip çalışması ile

ilgili eğitim alma ile EÇTÖ ve alt boyutları incelendiğinde EÇTÖ toplam puan ve karşılıklı destek alt boyutu hariç aralarında anlamlı bir fark olduğu ( $p<0.05$ ) ve eğitim alanların EÇTÖ'den daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Ekip çalışması yapma durumu ile durum izleme ve karşılıklı destek alt boyut puan toplamları hariç diğerleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ( $p<0.05$ ) ve bu farkın nereden kaynaklandığını bulmak için yapılan ileri analizde (Tamhane's T2) ise "Evet" olarak cevap veren

kişilerden kaynaklandığı bulunmuştur. Ayrıca ekip çalışmasında kendini değerlendirme durumu ile ETÖ ve alt boyutları yapılan istatistiksel incelemede karşılıklı destek alt boyutu hariç hepsinin aralarında anlamlı düzeyde fark

olduğu bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Farklılığın hangisinden kaynaklandığını bulmak için yapılan ileri analizde (Tamhane's T2) "ok iyi", "iyi" ve "orta" şeklinde cevap verenlerden kaynaklandığı görülmüştür.

**Tablo 3.** Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile Ekip alışması Tutum Ölçeği (ETÖ) ve alt boyut puan dağılımlarının karşılaştırılması

Tanımlayıcı değişkenler	ETÖ	Liderlik	Durum izleme	Ekip yapısı	İletişim	Karşılıklı destek
<b>Cinsiyet</b>	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca (min-max)
Kadın	116(28-140)	26 (6-30)	25(25(6-30)	25 (6-30)	21(21(5-25)	18(5-25)
Erkek	110(42-140)	25 (6-30)	24(9-30)	23 (6-30)	20(5-25)	18(5-25)
İstatistik	U=5359.5	U=5358.5	U=6063.0	U=4933.0	U=5437.0	U=6993.5
p	<b>.001</b>	<b>.001</b>	<b>.026</b>	<b>&lt;0.001</b>	<b>.001</b>	..449
<b>Sınıf</b>						
1.sınıf	114.0 (37-140)	25.15±5.20	24.67±4.67	24.0(6-30)	20.70±4.03	18(5-25)
2. sınıf	113.5(28-140)	25.59±4.32	24.82±3.99	24.0(6-30)	20.83±3.40	18(5-25)
3. sınıf	116.5(87-140)	26.32±2.97	25.28±2.92	25.0(18-30)	21.62±2.87	18(12-25)
4.sınıf	113.5(48-140)	25.57±4.17	25.00±4.21	24.5(10-30)	2080±3.42	18(10-25)
İstatistik	X <sup>2</sup> =1.654	F=1.115	F=.375	X <sup>2</sup> =3.494	F=1.259	X <sup>2</sup> =2.320
p	.647	.343	.771	.322	.286	.509
<b>Ekip alışması hakkında eğitim alma</b>						
Evet	116(48-140)	26(7-30)	24(9-30)	26(10-30)	20.5(10-25)	18(10-25)
Hayır	114(28-140)	26(6-30)	25(6-30)	24(6-30)	21(5-25)	18(5-25)
İstatistik	U=8049.5	U=2210.0	U=2344.0	U=2270.0	U=2188.5	U=2634.0
p	.670	<b>.011</b>	<b>.042</b>	<b>.022</b>	<b>.009</b>	.345
<b>Ekip çalışmasına dahil olma</b>						
Evet	115(48-140)	26(9-30)	25(9-30)	25(10-30)	21(10-25)	19(8-25)
Hayır	111.5(28-140)	24(6-30)	24(6-30)	24(6-30)	20(10-25)	18(5-25)
Kısmen	116(42-140)	26(6-30)	25(9-30)	25(10-30)	21(5-25)	18(5-25)
İstatistik	X <sup>2</sup> =6.829	X <sup>2</sup> =7.061	X <sup>2</sup> =4.334	X <sup>2</sup> =6.833	X <sup>2</sup> =6.964	X <sup>2</sup> =1.027
p	<b>.033</b>	<b>.029</b>	.115	<b>.033</b>	<b>.031</b>	.598
<b>Ekip çalışmasında kendini değerlendirme</b>						
Çok iyi	124(48-140)	27(7-30)	28(9-30)	27(10-30)	23(10-25)	19(10-25)
İyi	116.5(44-140)	27(6-30)	25(10-30)	25(12-30)	21(8-25)	18(8-25)
Orta	112(28-140)	24(6-30)	24(6-30)	24(6-30)	20(5-25)	17(5-25)
Kötü	108(83-140)	24(17-30)	24(17-30)	24(17-30)	20(16-25)	19(13-25)
Çok kötü	121(37-124)	26(9-30)	23(10-30)	24(6-30)	23(5-25)	17(7-21)
İstatistik	X <sup>2</sup> =18.599	X <sup>2</sup> =12.146	X <sup>2</sup> =18.120	X <sup>2</sup> =15.101	X <sup>2</sup> =13.554	X <sup>2</sup> =8.493
p	<b>.001</b>	<b>.016</b>	<b>.001</b>	<b>.004</b>	<b>.009</b>	.075

Cinsiyet değişkeni ile İBDÖ puan toplamları arasında yapılan istatistiksel incelemede aralarında anlamlı bir fark olduğu ve kadınların puan toplamlarının daha yüksek olduğu görülmüştür ( $p<0.05$ ). Öğrencilerin iletişim becerileri değerlendirme durumu ile İBDÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu ( $X^2 = 53.983$ ,  $p<0.001$ ) ve yapılan ileri analizde (Tamhane's T2) bu farkın "ok iyi, iyi ve orta" düzey şeklinde cevap verenlerden kaynaklandığı görülmüştür. Sınıflarına göre iletişim becerileri değerlendirme ölçek puan toplamları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ( $p>0.05$ ) (Tablo 4).

**Tablo 4.** Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) puan dağılımlarının karşılaştırılması

Tanımlayıcı değişkenler	İBDÖ	İstatistik	p
<b>Cinsiyet</b>			
Kadın	98(25-125)	U=5278.5	<b>.001</b>
Erkek	93(56-125)		
<b>Sınıf</b>			
1.sınıf	97(30-125)	X <sup>2</sup> =.902	.825
2.sınıf	97(25-125)		
3.sınıf	97.5(50-125)		
4.sınıf	98.5(72-125)		
<b>İletişim becerisini değerlendirme</b>			
Çok iyi	105(73-125)	X <sup>2</sup> =53.983	<b>&lt;0.001</b>
İyi	99(50-125)		
Orta	91(25-125)		
Kötü	95(80-116)		
Çok kötü	85(30-113)		

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğrencilerin iletişim becerileri ile ekip çalışmasına yönelik tutumları arasında

pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r: .64; p<0.001).

**Tablo 5.** Ekip Çalışması Tutum Ölçeği (EÇTÖ) ile İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) arasındaki ilişkinin karşılaştırması

	n	r*	p
EÇYTÖ-İBDÖ	331	.64	.000

\*Pearson Korelasyon analizi

## TARTIŞMA

Yapılan çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin yaş ortalaması 20.08±1.56 olup, sınıf dağılımlarının birbirine yakın olduğu (%29.9, %23.0, %24.8, %22.4), büyük çoğunluğunun (%81.3) ekip çalışması hakkında eğitim almadığını ve ortalama yarısının (53.8) ekip çalışması yapma durumu kısmen şeklinde ifade ettiği görülmüştür. Öğrencilerin ekip çalışmasında ve iletişim becerilerinde kendilerini değerlendirmeleri istenmiş ve her iki soruda büyük çoğunluğun “iyi” düzeyde tanımladığı saptanmıştır.

Çalışmada öğrencilerin Ekip çalışmasına yönelik tutum ölçeğinden ortalama 114.25±16.66 puan aldığı ve bu puanın ortalamasının çok üzerinde maksimum seviyeye yakın olduğu görülmüştür. Aynı şekilde alt boyutlardan orta seviyenin üzerinde bir puan aldıkları, en yüksek liderlik (25.63±4.29), en düşük ise karşılıklı destek (18.13±3.83) alt boyutlarına ait olduğu bulunmuştur. Karşılıklı destek alt boyutu maddeleri incelendiğinde ekip için önemli olan işbirliği, yardımlaşma ve destek gibi kavramları içine aldığı görülmektedir. Öğrencilerin bu alt boyut puan ortalamasından düşük puan alması, her ne kadar genel ölçek puan ortalaması yükseğe yakın olsa da tam olarak ekip olmayı ve ekip çalışmasının önemini, öğelerini kavrayamamış olduklarını düşündürmektedir. Tanımlayıcı değişkenlerle ölçek puanları incelendiğinde cinsiyete göre genel ölçek ve alt boyut (karşılıklı destek alt boyutu hariç) puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve kadınların erkeklere göre daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Önler ve arkadaşlarının (2014) hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışması tutumları ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada öğrencilerin ekip

çalışması tutum ölçeğinden ortalama 112.945±16.030 puan aldıkları, tüm alt boyutlardan çalışma ile benzer şekilde ortalamasının üzerinde puan aldıkları ve sadece iletişim alt boyutunda kadınların erkeklerden daha yüksek olan puan durumunun anlamlı farklılık ortaya koyduğu görülmüştür. Bir başka çalışma örneğinde de hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalamasının benzer şekilde yüksek (111.65±13.78) olduğu ve alt boyut puan ortalamalarının da orta düzeyin üzerinde olduğu, çalışmadan farklı olarak ekip çalışması hakkında bilgi alma durumu ile genel ölçek ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (Özveren, Kırca ve Gülnar, 2018). Türe Yılmaz ve Aytolan'ın (2018) hemşirelerle yapmış olduğu çalışmada Ekip çalışması tutum ölçeğinden ortalama 111,53±11,47 puan aldıkları ve alt boyutlardan alınan puanlar incelendiğinde en yüksek liderlik (25,28±2,98) en düşük ise karşılıklı destek (16,67±5,14) alt boyutundan aldıkları görülmüştür. Aynı çalışmada hemşirelerin ekip çalışması konusunda eğitim alma durumu ile ölçek ve alt boyutları karşılaştırılmış ve durum izleme alt boyutu ile ekip çalışması tutum ölçeği toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunurken, çalıştıkları klinikte ekip çalışması yapma durumları ile ekip çalışması tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Yoğun bakım hemşirelerinin ekip çalışması tutumlarının incelendiği bir çalışmada ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalamalarının 110.05±10.08, alt boyut puan ortalamalarının ise; ekip yapısı 23.20±3.25, liderlik 25.10±3.05, durum izlemi 24.17±2.40, karşılıklı destek 16.94±2.71, iletişim 20.63±2.29 şeklinde olduğu, hemşirelerin eğitim durumlarıyla puan ortalamaları arasında

anamlı bir farklılık bulunurken, cinsiyet ve ekip çalışması hakkında eğitim alma durumu gibi değişkenlerle arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Dzđđn ve ark., 2019). Ekip çalışmasının farklı bir ölçek kullanılarak hekim ve hemşirelerin ekip çalışmasına yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmalarda hemşirelerin bu konuda ölçek puanlarının hekimlere göre daha yüksek olduğu, lisans eğitimleri sırasında ekip çalışmasına yönelik ders alanların konuya ilişkin puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu (Ulusoy ve Tokgöz, 2009) mesleğe başladıktan sonra ekip çalışmasına yönelik alınan eğitimin puan ortalamasını etkilemediği ve kadınlarda erkeklere göre anlamlı bir yüksek puan ortalamasının grldđđ bulunmuştur (Lafçı ve ark., 2015). Yapılan çalışmalardan farklı olarak hekim hemşire ve diğer sağlık personelinin ekip çalışması tutumlarının karşılaştırıldığı bir çalışmada en düşük puanı hemşirelerin aldığı görülmüştür. Hemşirelere eğitim sırasında ekip çalışmasını öğretirken içerikte liderlik, destekleyici ilişkiler ve etkili iletişim vurgusunun yapılması ve ekip çalışmasının yeterliliğini uygulamaya dönüştürebilmek için paydaş desteğinin öneminin vurgulanması önerilmektedir (Barton ve ark., 2018). Literatürdeki alışmalar incelendiğinde genel olarak çalışan hemşirelere yönelik çalışmalar olduğu öğrencilerin ekip çalışmasına yönelik tutumlarını inceleyen çalışmaların daha sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Hemşirelik ğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik eğitimleri artırılmalı ve ekip çalışmasını gerektiren faaliyetleri desteklenmelidir.

Öğrencilerin iletişim becerileri değerlendirme sonucu incelendiğinde orta düzeyin üstünde bir puan ortalamasına sahip oldukları, kadınlarda daha yüksek olduğu ve öğrencilerin kendi iletişimlerini büyük çoğunlukla çok iyi düzeyde değerlendirdikleri görülmüştür. Arifoğlu ve Razi'nın (2011) hemşirelik birinci sınıf öğrencilerini kapsayan araştırma sonucunda öğrencilerin iletişim becerileri değerlendirme leği puan ortalamalarının orta düzeyin üzerinde yükseğe yakın olduğu bulunmuştur. Aşçı, Hazar ve Yılmaz'ın (2015) da Sağlık Yüksekokulu ğrencilerinde yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin iletişim becerilerinin benzer şekilde yükseğe yakın (102,54±11,44) olduğu ve kızların erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek puana sahip olduğu görülmüştür. Hemşirelik ğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirildiği birçok çalışmada öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamalarının yükseğe yakın olduğu, bazı çalışmalarda cinsiyet ile anlamlı fark bulunurken bazı çalışmalarda bu farkın anlamsız olduğu görülmüştür (Bingöl ve Demir, 2011; Kuzu ve Eker, 2010; Kıssal, Kaya ve Koç, 2016). Yapılan çalışmalarda da grldđđ gibi cinsiyete göre bulunan anlamlı farklılık kızların erkeklere göre daha kolay iletişim kurabilmelerinden ve iletişime açık olabilmelerinden kaynaklanabilir.

Yapılan çalışmada iletişim becerilerini çok iyi, iyi ve orta olarak değerlendiren öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olarak bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin kendi farkındalıklarının iyi durumda olduğu, bunun iletişim becerilerine de olumlu bir biçimde yansdığı söylenebilir.

Öğrencilerin iletişim becerileri ile ekip çalışmasına tutumları arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki saptanmıştır. Literatür incelendiğinde öğrencilerin iletişim becerileri ekip çalışması tutumlarının birlikte incelendiği

Çalışmaların bulunmadığı görülmüştür. Oysaki özellikle sağlık bakımı bir ekip çalışmasıdır ve ekip çalışmasının en önemli kuralı doğru iletişimdir. Ekip içinde doğru ve etkin bir iletişim kurulduğunda bunun hasta sonuçlarına olumlu katkılar sağladığı bir gerçektir (Manser, 2009; Sykes ve ark., 2015; Sexton ve ark., 2000; Ulusoy ve ark., 2009, Kırca ve Bademli 2018). Bu sonuca göre iletişim becerileri ne kadar iyi olursa ekip çalışması tutumları da o kadar iyi olacaktır. Hemşirelik ğrencilerinin henüz öğrenim yıllarında bu durumun belirlenmesi ve eksikliklerin tamamlanması meslek hayatına başladıkları zaman iyi bir ekip çalışması ve hasta bakımı sunabilmeleri açısından oldukça önemlidir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin ekip çalışması yapma durumlarına kısmen şeklinde cevap verdikleri ğrencilerin Ekip alışması Tutum leği puan ortalamasının yükseğe yakın olduğu (114.25±16.66), en düşük karşılıklı destek alt boyutundan alındığı, İletişim Becerileri Değerlendirme leği puan ortalamasının yüksek olduğu ve ekip çalışması ile iletişim becerileri arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Lisans eğitimleri döneminde öğrencilere daha çok sağlık bakımında ekip olmanın önemi, ekip çalışmasının içeriği, ekip üyelerinin birbirine nasıl destek olması gerektiği gibi ekip çalışması ve ilgili kavramlar daha çok işlenmeli ve daha fazla oranda hem okul eğitimleri sırasında hem de uygulama sırasında ekip çalışması yapmaları teşvik edilmeli ve vurgulanmalıdır. Ekip alışması ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi gclendirebilmek için yapılan ekip çalışmasına yönelik eğitimler ve uygulamalarda iletişimin önemi açıklanmalı ve iletişim becerilerini artırmaya yönelik girişimler planlanmalıdır.

## KAYNAKLAR

- Arifoğlu, B., Sala Razi, G. (2011). Birinci Sınıf Hemşirelik ğrencilerinin Empati ve İletişim Becerileriyle İletişim Yönetimi Dersi Akademik Başarı Puanı Arasındaki İlişi. DEUHYO ED, 4(1):7-11.
- Aşçı, ., Hazar, G., Yılmaz, M. (2015). Sağlık Yüksekokulu ğrencilerinin İletişim Becerileri ve İlişkili Değişkenler. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(3):160-165.
- Baker, D.P., Krokos, K.J., Amodeo, A.M. (2008). TeamSTEPPS Teamwork Attitudes Questionnaire Manual. U.S. Department of Defense, Tricare Management Activity, Washington.
- Baltaş, A. (2012). Ekip alışması ve Liderlik. İstanbul: Remzi Kitabevi, 26-30.
- Barton, G., Bruce, A., Schreiber, R. (2018). Teaching Nurses Teamwork: Integrative Review Of Competency-Based Team Training in Nursing Education. Nurse Education in Practice 32:129–137.
- Bingöl, G., Demir, A. (2011). Amasya Sağlık Yüksekokulu ğrencilerinin İletişim Becerileri. Göztepe Tıp Dergisi 26(4):152-159.
- Dzđđn, F., Uzelli Yılmaz, D., Karaman, D., Gökdere inar, H., Dikmen, Y., Yılmaz, D. (2019). Yoğun Bakım Hemşirelerinin Ekip alışması Tutumlarının İncelenmesi. Journal of Contemporary Medicine, 9(1):32-36.

Gürüz, D., Temel Eğinli, A. (2012). Kişilerarası İletişim, Bilgiler-Etkiler-Engeller, 3. Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık

Hovenga, E., Gadre, S., Heard, S. (2005). Nursing constraint models for electronic health records: A vision for domain knowledge governance. *Int J Med Inform*, 74: 886-898.

Kırca, N., Bademli, K. (2019). Relationship Between Communication Skills and Care Behaviors of Nurses. *Perspect Psychiatr Care*, Oct;55(4):624-631.

Kıssal, A., Kaya, M., Koç, M. (2016). Hemşirelik ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, (3):134-141.

Korkut, F. (1996). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,2(7):18-23.

Korkut, F. (1997). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmeleri. IV Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi bildirileri 4., (ss.208-218). 10-12 Eylül 1997, Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Korkut, F. (2005). Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28:143-149.

Kuzu, A., Eker, F. (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve İletişim Becerilerinin Diğer Üniversite Öğrencileri ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 3:14-29.

Lafçı, D., Pehlivan, S., Demiray, G. (2016). Cerrahi Kliniklerinde Çalışan Hekim ve Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Görüşleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi*, 2(3):55-64.

Logan, T.R., Michael Malone, D. (2017). Nurses' Perceptions of Teamwork and Workplace Bullying. *J Nurs Manag*, May;26(4):411-419.

Manser, T. (2009). Teamwork and Patient Safety in Dynamic Domains Of Healthcare: A Review of The Literature. *Acta Anaesthesiol Scand*, 53: 143-151.

Molyneux, J. (2001). Interprofessional Teamworking: What Makes Teams Work Well? *J Interprof Care*, Feb;15(1):29-35.

Önler, E., Yıldız, T., Süzen, E.R., Aydınılmaz, H., Urcanoğlu, Ö.B., Kılıç, Ö. ve ark. (2014). Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Ekip Çalışması Tutumları ile Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *IAAOJ, Health Sciences*, 2(2), 19-29.

Öz, F. (2004). Sağlık Alanında Temel Kavramlar. İmaj İç ve Dış Ticaret A.Ş. Ankara

Özveren,H., Kırca, K., Gülnar, E. (2018). Öğrenci Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Tutumları. *Social Sciences Studies Journal*, 4(22): 3749-3756.

Ross, H., Tod, A.M., Clarke, A. (2015). Understanding and Achieving Person Centred Care: The Nurse Perspective. *J Clin Nurs*, 24:1223-1233.

Sexton J, Thomas EJ, Helmreich RL. Error, Stres and Teamwork in Medicine and Aviation: Crosssectional Surveys. *BMJ*. 2000; 320:745-49.

Stepars, M.B., Thompson, C.L., Buchanan, M.L. (2002). The Role of Nurse On a Transdisciplinary Early Intervetion. *Public Health Nursing*, 4:238-47.

Sykes M, Gillerpie B, Chaboyer W, Kang E. Surgical Team Mapping: Implications for Staff Allocation and Coordination. *AORN J*, 101:238-48.

Tosun, N., Akbayrak, N. Sağlık Ekibi ve Ekibin Bir Üyesi Olarak Hemşirenin Rolü. *Sendrom Dergisi*, 2002, 1:133-137.

Türe Yılmaz, A., Yıldırım, A. (2018). Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Mart; 6(67): 40-52.

Ulusoy, H., Moroğlu Tokgöz, D. (2009). Hekim ve Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Görüşleri. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 2(2):55-61.

Yardımcı, F., Başbakkal, Z. (2012). Tıp Bilimlerinde Ekip Kaynak Yönetimi. *Nobel Medicus*, 8 (3):12-17.

Yardımcı, F., Başbakkal, Z., Beytut, D., Muslu, G., Ersun, A. (2012). Ekip Çalışması Tutumları Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13:131-137.



## HEMŞİRELERİN İNOVASYONA BAKIŞ AÇILARI İLE BİREYSEL YENİLİKÇİLİK DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hacer GÖK UĞUR<sup>1</sup>, Dilek AKSU<sup>2</sup>, Arzu HAKYEMEZ<sup>2</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu çalışma hemşirelerin inovasyona bakış açıları ile bireysel yenilikçilik durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

**Yöntem:** Çalışma tanımlayıcı olarak 12 Şubat- 12 Mart 2018 tarihleri arasında Bir Devlet Hastanesi'nde çalışan hemşireler üzerinde yürütölmüőtür. Araştırmanın evrenini hastanede çalışan 364 hemşire örneklemini ise, araştırmaya katılmayı kabul eden 332 hemşire oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Anket Formu ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce İl Sağlık Müdürlüğü'nden yazılı izin ve araştırmaya katılan hemşirelerden sözel onam alınmıştır.

**Bulgular:** Araştırmada hemşirelerin %44.3'ü inovasyon hakkında bilgilerinin olduğunu, %91'i inovasyonun gerekli olduğunu düőündüđünü, %19'u inovasyonla ilgili bir girişiminin olduğunu, %12.7'si yeni bir ürün geliştirme girişiminin olduğunu ve %74.4'ü yeni bir ürün geliştirmek istediğini belirtmiştir. Hemşirelerin %82.8'i yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyduğunu, %73.5'i meslektaşları, %83.7'si çalıştığı kurum tarafından destek görmediğini ve %80.7'si yeterli destek alırsa girişim yapmak istediğini ifade etmiştir. Hemşirelerin inovasyon hakkında bilgili olma, inovasyonun gerekli olduğunu düşünme, inovasyonla ilgili bir girişimde bulunma, yeni bir ürün geliştirmeyi isteme, yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyma ve desteklenirlerse girişimde bulunmayı isteme durumları ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ( $p<0.05$ ).

**Sonuç:** Araştırmada hemşirelerin çoğu inovasyon konusunda bilgilerinin olmadığını, gerekli olduğunu düşündüklerini, yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyduklarını, yeni bir ürün geliştirmek istediklerini, meslektaşlarından ve kurumdan yeterli destek görmediklerini, çok az bir kısmı ise, inovasyon ve yeni bir ürün geliştirmeyle ilgili girişimde bulduklarını belirtmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda; hemşirelerin lisans eğitiminde inovasyon dersine yer verilmesi, çalışan hemşirelerin hizmet içi eğitimlerle inovasyon konusunda bilgilendirilmesi ve çalıştıkları kurum yöneticileri tarafından desteklenerek motivasyonlarının artırılması önerilir.

**Anahtar Kelimeler:** Hemşirelik; İnovasyon; Yenilikçilik.

**Assesment of The Association Between Nurses' Perspectives of Innovation and Their Individual Innovativeness States**

### ABSTRACT

**Onjective:** This study was conducted to analyze the association between nurses' perspectives of innovation and their individual innovativeness states.

**Method:** This descriptive study was conducted on nurses working in a State Hospital between the dates January 12 and March 12, 2018. The universe of the study consisted of 364 nurses working in the hospital, while the sample consisted of 332 nurses who accepted to participate in the study. A Questionnaire Form and Individual Innovativeness Scale were used in the collection of data. Before the starting the study, a written permission was taken from provincial directorate of health, while oral consents were taken from the nurses who participated in the study.

**Results:** It was found that 44.3% of the nurses were informed about innovation, 91% thought innovation was necessary in nursing care, 19% stated they made an attempt about innovation in nursing care, 12.7% made an attempt to develop a new product in nursing care and 74.4% wanted to develop a product in nursing care. 82.8% of the nurses stated that they needed to develop a new product while giving nursing care in their units, 73.5% stated that they were not supported by colleagues while 83.7% stated that they were not supported by the institution they worked in and 80.7% stated that they wanted to make an attempt on innovation if they had sufficient support. It was determined that there is a statistically significant difference between the nurses' knowledge about innovation, thinking that innovation is necessary, taking an initiative related to innovation, wanting to develop a new product, needing to develop a new product, and willing to take an initiative if they are supported, and their individual innovation scale score averages ( $p < 0.05$ ).

**Conclusion:** In the study, most of the nurses stated that they do not have knowledge about innovation, think it is necessary, need to develop a new product, want to develop a new product, do not receive sufficient support from their colleagues and the institution, and very few of them have attempted to develop a new product. In line with these results; it is recommended that to include an innovation course in the undergraduate education of nurses, to inform working nurses about innovation through in-service training, and to increase their motivation by being supported by the managers of the institutions they work with.

**Key Words:** Nursing; Innovation; Innovativeness.

DOI: 10.47115/jshs.783572

<sup>1</sup> Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Faköltesi Hemşirelik Bölümü/Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

<sup>2</sup>Ordu Devlet Hastanesi

**Sorumlu yazar:** Hacer GÖK UĞUR, e-mail: haker32@gmail.com

Yazar Notu: Bu çalışma I. Uluslararası İnovatif Hemşirelik Kongresinde (4-5 Mayıs 2018, İstanbul) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

## GİRİŞ

İnovasyon, bilim ve teknolojinin ekonomik ve toplumsal yarar sağlayacak şekilde yenilenmesi olup, sağlık hizmetlerinde kalitenin yükseltilmesi amacıyla uygulanmaktadır (Dil ve ark., 2012; Uzuntarla ve ark., 2016). Günümüzde nüfusun giderek yaşlanması, hastalıkların kronikleşmesi ve buna bağlı olarak tedavi modellerinin değişmesi sağlık hizmetlerinde inovasyonu gerekli kılmıştır (Dil ve ark., 2012). Bu kapsamda sağlık hizmetlerinin her aşamasında rol alan hemşirelerin bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve toplumsal değişikliklere ve gelişmelere paralel olarak kendini yenilemesi zorunlu hale gelmiştir (Aydınlı & Biçer, 2019; Dil ve ark., 2012; Yıldız Ayvaz ve ark., 2019). Hemşireler çalıştıkları her alanda bakımın kalitesini artırmak ve maliyeti düşürmek için inovatif girişimlerde bulunabilirler (Dil ve ark., 2012; Terzioğlu, 2020; Yıldız Ayvaz ve ark., 2019).

Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN), inovasyonun sağlık hizmet kalitesini yükseltmek için önemli olduğunu ve her alanda birey, aile ve toplumla çalışan hemşirelerin yeni bilgilerin/yöntemlerin/hizmetlerin bulunmasında kritik rol aldığını belirtmektedir (ICN, 2009). Hemşirelerin, inovatif girişimler için yeniliğe açık olmaları, yenilik yapabilmeleri, yenilikleri uygulamaya aktarabilmeleri ve yenilikçi rollerini etkin bir şekilde uygulamaları gerekmektedir (Arslan & Konuk Şener, 2012). Hemşirelerin yenilikçi bir düşünce yapısına ve risk alma kültürüne sahip olması, yenilikçi ürün ve uygulamaları geliştirmesi ve topluma ulaştırması, hemşirelik hizmetlerinin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecinde inovasyonun kullanılması açısından önemlidir (Aydınlı & Biçer, 2019; Özbey & Başdaş, 2018). Hemşirelerin çalıştığı ortamlarda “yenilikçi” rollerini kolaylıkla sergileyebilmesi için bireysel olarak da yenilikçi bir düşünce yapısına sahip olması gerekir (Sarioğlu, 2014). Hemşirelerin inovatif bakış açısıyla düşünmeleri ve bunları uygulamaya koymaları, hemşirelikte inovasyonun yaygınlaştırılması açısından önemlidir (Dil ve ark., 2012).

Hızla gelişen bilgi ve teknoloji çağında değişime uyum sağlayabilmek, küresel rekabete ayak uydurabilmek için hemşirelerin kendilerini sürekli olarak yenilemesi ve inovasyonu bir davranış durumuna getirmesi gerekir (Kartal & Kantek, 2018). Hemşirelerin çalıştığı ortamda yenilikçilik girişimleri yapabilmesi için, yöneticilerin yeniliğe karşı tutumu, bireysel olarak yenilikçi bir düşünce yapısına sahip olması ve olumlu iş ortamı gibi faktörler önem arz etmektedir (Özbey ve Başdaş, 2018; Sarioğlu, 2014). Hemşirelerde bireysel yenilikçilik davranışını daha iyi anlayabilmek ve uygun planlamalar yapabilmek için yenilikçiliği etkileyen faktörlerin belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Baksi ve ark., 2020; Yıldız Ayvaz ve ark., 2019). Bu nedenle çalışma hemşirelerin inovasyona bakış açıları ile bireysel yenilikçilik durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

### Araştırma Soruları

1. Hemşirelerin inovasyona bakış açıları nasıldır?
2. Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri bireysel yenilikçilik durumlarını etkiler mi?
3. Hemşirelerin inovasyona bakış açıları bireysel yenilikçilik durumlarını etkiler mi?

## YÖNTEM

Çalışma tanımlayıcı olarak 12 Şubat- 12 Mart 2018 tarihleri arasında Bir Devlet Hastanesi'nde çalışan hemşireler üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini hastanede çalışan 364 hemşire örneklemini ise, araştırmanın yapıldığı dönemde çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 332 hemşire oluşturmuştur. Örneklem evrenin %91.2'sini temsil etmektedir. Araştırmaya başlamadan önce İl Sağlık Müdürlüğü'nden yazılı izin ve araştırmaya katılan hemşirelerden sözel onam alınmıştır.

### Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Anket Formu ile Bireysel Yenilikçilik Ölçeği kullanılmıştır.

### Anket Formu

Anket formu literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (Arslan & Konuk Şener, 2012; Baksi ve ark., 2020; Bodur, 2018; Çetin, 2017; Ertuğ & Kaya, 2017; Kartal & Kantek, 2018; Uzuntarla ve ark., 2016). Anketin birinci bölümünde hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerini belirleyen 6 soru (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma süresi ve çalışılan birim) yer almıştır. İkinci bölümde hemşirelerin inovasyonla ilgili düşüncelerini belirleyen 9 soru (İnovasyon hakkında bilgili olma, hemşirelikte inovasyonun gerekli olduğunu düşünme, inovasyon girişiminde bulunma, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirme girişiminde bulunma, hemşirelik alanında yeni bir ürün geliştirmeyi isteme, hemşirelik bakımı uygularken yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyma, yeni bir ürün geliştirme konusunda meslektaşlarından destek görme, yeni bir ürün geliştirme konusunda çalıştığı kurumdan destek görme ve yeni bir ürün geliştirme konusunda destek alırsa girişimde bulunmayı isteme durumları) yer almıştır. Anket formu toplam 15 sorudan oluşmuştur.

### Bireysel Yenilikçilik Ölçeği

Bireysel Yenilikçilik Ölçeği (BYÖ), Hurt ve arkadaşları (1977) tarafından geliştirilmiş ve Kılıçer & Odabaşı (2010) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik-güvenirliği yapılmıştır. Orijinal ölçeğin ve Türkçeye uyarlanmış ölçeğin Cronbach alfa katsayısı sırasıyla 0.89 ve 0.82'dir. Bireysel Yenilikçilik Ölçeği, değişime direnç, fikir önderliği, deneyime açıklık ve risk alma olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 14-94 arasında değişmektedir. Toplam puana göre BYÖ kategorileri şu şekildedir: 80 üzeri yenilikçi, 69-80 öncü, 57-68 sorgulayıcı, 46-56 kuşkucu ve 46 altı gelenekçi olarak adlandırılmaktadır.

### Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile hemşirelerin çalıştıkları kliniklerde toplanmıştır.

### Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 20.0 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile test edilmiş ve veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmada hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ve hemşirelerin inovasyonla ilgili düşüncelerinin dağılımı belirlenirken tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler) kullanılmıştır. Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamaları ve hemşirelerin inovasyonla ilgili

düşünceleri ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t testi, varyans analizi ve korelasyon testi kullanılmıştır. Önemlilik düzeyi 0.05 alınmıştır.

## BULGULAR

**Tablo 1.** Hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı

Özellikler		n	%
<b>Yaş</b>		39.60±46.0 (Min:19; Max:65)	
<b>Cinsiyet</b>	Kadın	296	89.2
	Erkek	36	10.8
<b>Medeni durum</b>	Evli	280	84.3
	Bekâr	52	15.7
<b>Eğitim durumu</b>	Lise	19	5.7
	Ön lisans	121	36.4
	Lisans	177	53.3
	Yüksek lisans	15	4.5
<b>Çalışma süresi</b>		18.95±8.69 (Min:1; Max:41)	
<b>Çalışılan birim</b>	Servis	102	30.7
	Ameliyathane	56	16.9
	Yoğun bakım	64	19.3
	Acil	31	9.3
	İdari bilimler	11	3.3
	Diğer birimler	68	20.5
	<b>Toplam</b>	<b>332</b>	<b>100.0</b>

Araştırma kapsamındaki hemşirelerin yaş ortalaması 39.60±46.0 (Min:19; Max:65) ve çalışma süresi ortalamasının 18.95±8.69 (Min:1; Max:41) olduğu, %89.2'sinin kadın,

%84.3'ünün evli, %53.3'ünün lisans mezunu ve %30.7'sinin serviste hemşire olarak çalıştığı belirlenmiştir (Tablo 1).

**Tablo 2.** Hemşirelerin inovasyonla ilgili düşüncelerinin dağılımı

Hemşirelerin inovasyonla ilgili özellikleri		n	%
<b>İnovasyon hakkında bilgisi olma durumu</b>	Evet	147	44.3
	Hayır	67	20.2
	Kismen	118	35.5
<b>Hemşirelikte inovasyonun gerekli olduğunu düşünme durumu</b>	Evet	302	91.0
	Hayır	30	9.0
<b>Hemşirelerin inovasyon girişiminde bulunma durumu</b>	Evet	63	19.0
	Hayır	269	81.0
<b>Hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirme girişiminde bulunma durumu</b>	Evet	42	12.7
	Hayır	290	87.3
<b>Hemşirelik alanında yeni bir ürün geliştirmeyi isteme</b>	Evet	247	74.4
	Hayır	85	25.6
<b>Hemşirelik bakımı uygularken yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyma</b>	Evet	275	82.8
	Hayır	57	17.2
<b>Yeni bir ürün geliştirme konusunda meslektaşlarından destek görme</b>	Evet	88	26.5
	Hayır	244	73.5
<b>Yeni bir ürün geliştirme konusunda çalıştığı kurumdan destek görme</b>	Evet	54	16.3
	Hayır	278	83.7
<b>Yeni bir ürün geliştirme konusunda destek alırsa girişimde bulunmayı isteme durumu</b>	Evet	268	80.7
	Hayır	64	19.3
	<b>Toplam</b>	<b>332</b>	<b>100.0</b>

Hemşirelerin %44.3'ü inovasyon hakkında bilgilerinin olduğunu, %91'i hemşirelik bakımında inovasyonun gerekli olduğunu düşündüğü, %19'u hemşirelik bakımında inovasyonla ilgili bir girişiminin olduğunu, %12.7'sinin hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirme girişiminin olduğunu ve %74.4'ünün hemşirelik bakımında bir ürün geliştirmek

istediği bulunmuştur. Hemşirelerin %82.8'i çalıştığı birimlerde hemşirelik bakımı uygularken yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyduğunu, %73.5'i meslektaşları ve %83.7'si çalıştığı kurum tarafından bu konuda destek görmediğini ve %80.7'si inovasyon konusunda yeterli destek alırsa girişim yapmak istediğini belirtmiştir (Tablo 2).

**Tablo 3.** Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

		X	SD	Test/p değeri
Yaş		39.60±46.0 (Min:19;Max:65)		r=0.028 p=0.609
Cinsiyet	Kadın	60.85	9.17	t=-2.163
	Erkek	64.28	7.10	<b>p=0.031</b>
Medeni durum	Evli	61.24	9.04	t=0.093
	Bekâr	61.12	9.05	p=0.926
Eğitim durumu	Lise	62.79	8.90	
	Ön lisans	59.69	9.59	F=3.879
	Lisans	61.58	8.46	<b>p=0.010</b>
	Yüksek lisans	67.40	8.44	
Çalışma süresi		18.95±8.69 (Min:1; Max:41)		r=0.006 p=0.915
Çalışılan birim	Servis	62.52	7.30	
	Ameliyathane	59.96	9.56	
	Yoğun bakım	60.88	9.74	F=1.119
	Acil	60.97	8.31	p=0.351
	İdari bilimler	65.44	8.65	
	Diğer birimler	60.37	10.48	

*r= pearson korelasyon testi t= Independent samples t test F=Varyans analizi*

Hemşirelerin cinsiyeti ve eğitim durumu ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Erkek hemşirelerin ve yüksek lisans mezunu hemşirelerin

daha yenilikçi olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin yaşı, medeni durumu, çalışma süresi ve çalışma birimi ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ( $p<0.05$ ) (Tablo 3).

**Tablo 4.** Hemşirelerin inovasyonla ilgili düşünceleri ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Hemşirelerin inovasyonla ilgili özellikleri		X	SS	Test/p değeri
İnovasyon hakkında bilgisi olma durumu	Evet	63.52	8.18	
	Hayır	58.84	9.96	F=9.208
	Kısmen	59.71	8.88	<b>p=0.000</b>
Hemşirelikte inovasyonun gerekli olduğunu düşünme durumu	Evet	61.53	8.97	t=1.974
	Hayır	58.13	9.19	<b>p=0.049</b>
Hemşirelerin inovasyon girişiminde bulunma durumu	Evet	64.73	8.30	t=3.484
	Hayır	60.40	9.01	<b>p=0.001</b>
Hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirme girişiminde bulunma durumu	Evet	63.45	10.19	t=1.718
	Hayır	60.90	8.82	p=0.087
Hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeyi isteme	Evet	62.64	8.36	t=5.037
	Hayır	57.12	9.66	<b>p=0.000</b>
Hemşirelik bakımı uygularken yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyma	Evet	62.17	8.66	t=4.297
	Hayır	56.67	9.45	<b>p=0.000</b>
Yeni bir ürün geliştirme konusunda meslektaşlarından yeterli destek görme	Evet	62.74	8.68	t=1.844
	Hayır	60.68	9.10	p=0.066
Yeni bir ürün geliştirme konusunda çalıştığı kurum tarafından destek görme	Evet	62.06	9.10	t=0.740
	Hayır	61.06	9.02	p=0.460
Yeni bir ürün geliştirme konusunda destek alırsa girişimde bulunmayı isteme durumu	Evet	62.18	8.68	t=4.057
	Hayır	57.20	9.42	<b>p=0.000</b>

*t= Independent samples t test F=Varyans analizi*

Araştırmada hemşirelerin inovasyon hakkında bilgili olmaları, hemşirelikte inovasyonun gerekli olduğunu dűřünmeleri, inovasyonla ilgili bir girişimde bulunmaları, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeyi istemeleri, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duymaları ve ürün geliştirme konusunda desteklenirlerse girişimde bulunmayı isteyen durumları ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ( $p<0.05$ ). İnovasyon hakkında bilgili olan, hemşirelikte inovasyonun gerekli olduğunu dűřünen, inovasyonla ilgili bir girişimde bulunan, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeyi isteyen, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyan ve ürün geliştirme konusunda desteklenirlerse girişimde bulunmayı isteyen hemşirelerin daha yenilikçi olduğu bulunmuştur. Hemřirelerin bakımında yeni bir ürün geliştirme girişiminde bulunma, yeni bir ürün geliştirme konusunda meslektaşlarından yeterli destek görme ve yeni bir ürün geliştirme konusunda çalıştığı kurum tarafından destek görme durumları ile bireysel yenilikçilik ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ( $p>0.05$ ) (Tablo 4).

## TARTIşMA

Hemřirelerin inovasyona bakış açıları ile bireysel yenilikçilik durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın bulguları bu bölümde literatür doğrultusunda tartışılmıştır. Araştırmada hemşirelerin %44.3'ü inovasyon konusunda bilgilerinin olduğunu belirtmiştir. Kartal & Kantek (2018) sağlık bakımında ve inovasyonda kusursuzluğun sağlanması için çalışanların inovasyona yönelik olarak eğitilmesi gerektiğini bildirmiştir. Bodur (2018) ise, hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin yenilikçiliğe ilişkin yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıklarını ve Zengin ve ark., (2019) hemşirelerin %26.7'sinin yenilikçilik hakkında eğitim aldığını bulmuştur. Literatürle benzer şekilde çalışmamızda hemşirelerin inovasyonla ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu görölmektedir. Araştırmada hemşirelerin %91'i hemşirelik bakımında inovasyonun gerekli olduğunu dűřündüđünü, %82.8'i çalıştığı birimlerde hemşirelik bakımı uygularken yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyduğunu ve %74.4'ü hemşirelik bakımında bir ürün geliştirmek istediğini belirtmiştir. İnovasyon için bireyin yeniliğe istekli olması, benimsemesi ve yeniliğe karşı olumlu bir bakış açısına sahip olması gerektiği (Yıldız Ayvaz ve ark., 2019), yeni bir fikir ya da ürünün hayata geçirilmesinde istek ve motivasyonun önemli olduğu (Yıldırım, 2007) ve inovasyon sürecinin hemşirelik hizmetlerine entegrasyonun hemşirelerin bu konuda istekli ve heyecanlı olmalarıyla mümkün olabileceği belirtilmektedir (Özbey & Bařdař, 2018). Nitekim çalışmamızda hemşirelerin çoğunun hemşirelik bakımında inovasyonun gerekli olduğunu, çalıştığı birimlerde hemşirelik bakımı uygularken yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyduğunu ve hemşirelik bakımında bir ürün geliştirmek istediğini belirtmesi bu konuda yeterli motivasyona sahip olduklarını göstermektedir. Araştırmada hemşirelerin %19'u hemşirelik bakımında inovasyonla ilgili bir girişiminin olduğunu ve %12.7'si hemşirelik bakımında

yeni bir ürün geliştirme girişiminin olduğunu belirtmiştir. Zengin ve ark., (2019) hemşirelerin %10.8'inin yenilik çalışması yaptığını ve Bodur (2018) hemşirelik öğrencilerinin %12.9'unun kendine ait inovatif ürün geliştirme fikrinin olduğunu belirtmiştir. Araştırmamızda literatürle benzer şekilde inovasyon ve ürün geliştirme girişiminin oldukça düşük olduğu görölmektedir. Araştırmada inovasyon konusunda hemşirelerin %73.5'i meslektaşları ve %83.7'si çalıştığı kurum tarafından yeterli destek görmediğini ve %80.7'si yeterli destek alırsa girişim yapmak istediğini belirtmiştir. Sağlık sektöründe çalışan sağlık personelinin inovatif dűřünme ve bunları hayata geçirme konusunda desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir (Özbey & Bařdař, 2018). Ozpulat (2018) sağlık çalışanları üzerinde yaptığı çalışmada kurumlarda yenilikçi davranışların geliştirilmesinde yönetim desteğinin önemli olduğunu ve Hughes (2006) hemşirelerin yenilikçi çalışmalarını incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, kurumların yaratıcılığı ve yeniliğin gerçekleşmesini teşvik eden bir destek ortamına sahip olması gerektiğini bulmuştur. Arslan & Konuk şener (2012) özel hemşirelik uygulamaları için profesyonel desteğin sağlanmamasının ve diğer sağlık personelinin tutumlarının girişimcilik konusundaki engeller arasında olduğunu ve Ertuđ & Kaya (2017) yenilikçiliğin önündeki yüksek öncelikli engellerden birisinin kurumsal olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Kartal & Kantek (2018) ise, yönetici hemşirelerin çalıştığı kurumlarda, inovatif yeterliliğin oluşturulması, inovatif projelere yeterli kaynağın aktarılması ve inovatif fikirlerin ticarileştirilmesinde aracı olması gerektiğini ve hemşirelerin inovatif dűřünceler geliştirmeleri yönünde desteklemesi ve uygun ödöl sistemiyle ödüllendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca hemşirelik pozitif çalışma ortamının, ekip liderinin tutarlı davranışlarının, inovasyona istekli olmasının ve hemşirenin profesyonel kimliğine saygı duymasının inovatif girişimlerin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir (Dil ve ark., 2012). Bu çalışmada literatürle benzer şekilde hemşirelerin inovasyon konusunda meslektaş ve kurum desteğinin yetersiz olduğu bulunmuştur.

Araştırmada hemşirelerin cinsiyeti ve eğitim durumunun bireysel yenilikçilik durumunu etkilediği, erkek hemşirelerin ve yüksek lisans mezunu olan hemşirelerin daha yenilikçi olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin yaşı, medeni durumu, çalışma süresi ve çalıştığı birimin bireysel yenilikçilik durumlarını etkilemediği bulunmuştur. Çetin (2017) tarafından yönetici hemşireler üzerinde yapılan çalışmada hemşirelerin yaşı, eğitim durumu, çalışma şekli ve çalışma yılının bireysel yenilikçiliği etkilemediği belirlenmiştir. Baksi ve ark., (2020) tarafından hemşireler üzerinde yapılan çalışmada ise cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, ekonomik durum, mesleki deneyim yılı, çalışılan klinik, kliniğin iş yoğunluğu, haftalık çalışma saati, mesleki etkinliklere katılma durumu ve yaş gibi değişkenlerin bireysel yenilikçiliği etkilemediği bulunmuştur. Adıbelli ve ark., (2020) tarafından hemşireler üzerinde yapılan çalışmada hemşirelerin yaşı, cinsiyeti ve medeni durumunun bireysel yenilikçiliği etkilemediği ve eğitim durumunun bireysel yenilikçiliği etkilediği ve Zengin ve ark., (2019) tarafından



hemşireler üzerinde yapılan çalışmada ise yaş, eğitim durumu, medeni durum, görev süresi ve çalıştığı birimin bireysel yenilikçiliği etkilemediği, cinsiyetin bireysel yenilikçiliği etkilediği belirlenmiştir. Diğer taraftan Ertuğ & Kaya, (2017) tarafından hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada kız öğrencilerde yenilikçiliğin önündeki engellerin, erkek öğrencilerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmamızda erkek hemşirelerde ve yüksek lisans mezunu olan hemşirelerde yenilikçiliğin yüksek olmasında kültürel olarak Türk toplumunun cinsiyetçi rollerinin ve eğitim düzeyi arttıkça konuyla ilgili farkındalığın artmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada inovasyon hakkında bilgili olan, hemşirelikte inovasyonun gerekli olduğunu düşünen, inovasyonla ilgili bir girişimde bulunan, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeyi isteyen, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyan ve ürün geliştirme konusunda desteklenirlerse girişimde bulunmayı isteyen hemşirelerin daha yenilikçi olduğu bulunmuştur. İnovatif davranışların öncüllerinin örgütsel özellikler, iş ortamı özellikleri ve bireysel özellikler olduğu belirtilmektedir (Asurakkody & Shin, 2018). Aktaş ve ark., (2017) sağlık kuruluşlarında çalışanların inovasyonla ilgili yeterli bilgi ve eğitime sahip olmasının inovasyon uygulamasında önemli olduğunu, Arslan & Konuk Şener (2012) bilgisizliğin girişimcilik aktivitelerinde önemli bir engel olduğunu ve Ceylan (2019) yenilikçiliğin önündeki başlıca engellerden birisinin eğitim olduğunu bulmuştur. Diğer taraftan Zengin ve ark., (2019) ise, hemşirelerde yenilikçilik hakkında eğitim almanın bireysel yenilikçiliği etkilemediğini belirtmiştir. Ertuğ & Kaya (2017) ise, yenilikçiliğin önündeki yüksek öncelikli engellerden birisinin bireysel olduğunu belirtmiştir. Zengin ve ark., (2019) hemşirelerin yenilik konusunda çalışma yapma durumunun bireysel yenilikçiliği etkilediğini bulmuştur. Uzuntarla ve ark., (2016) sağlık çalışanlarında yenilikçilik açısından yöneticilerin önemli bir bilgi kaynağı olduklarını, yöneticilerin ve diğer çalışan personellerin kilit rol oynadığını belirtmiştir. Araştırma bulgumuz literatürle benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştiren, yeni bir ürün geliştirme konusunda meslektaşlarından ve çalıştığı kurum tarafından destek gören hemşire oranının oldukça düşük olması nedeniyle yenilikçiliğin etkilenmediği düşünülmektedir. Bununla birlikte araştırmanın sadece bir hastanede çalışan hemşireler üzerinde yapılmış olması çalışma sonuçlarının genellenebilirliği açısından sınırlılık içermektedir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada hemşirelerin çoğunun inovasyon konusunda bilgilerinin olmadığı, bununla birlikte çoğunun hemşirelik bakımında inovasyonun gerekli olduğunu düşündüğü, çalıştığı birimlerde hemşirelik bakımı uygularken yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyduğu ve hemşirelik bakımında bir ürün geliştirmek istediği belirlenmiştir. Hemşirelik bakımında inovasyon ve yeni bir ürün geliştirmeyle ilgili girişimde bulunup bulunmadığını ifade eden hemşire sayısının yetersiz olduğu ortaya konmuştur. Hemşirelerin çoğu ise, inovasyon konusunda meslektaşları ve çalıştığı kurum tarafından yeterli destek görmediğini ve inovasyon konusunda yeterli destek alırsa girişim yapmak istediğini belirtmiştir. Hemşirelerin

cinsiyeti ve eğitim durumunun bireysel yenilikçilik durumunu etkilediği, hemşirelerin yaşı, medeni durumu, çalışma süresi ve çalıştığı birimin bireysel yenilikçilik durumlarını etkilemediği bulunmuştur. Ayrıca araştırmada inovasyon hakkında bilgili olan, hemşirelikte inovasyonun gerekli olduğunu düşünen, inovasyonla ilgili bir girişimde bulunan, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeyi isteyen, hemşirelik bakımında yeni bir ürün geliştirmeye gereksinim duyan ve ürün geliştirme konusunda desteklenirlerse girişimde bulunmayı isteyen hemşirelerin daha yenilikçi olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda; hemşirelerin lisans eğitiminde inovasyon dersine yer verilmesi, çalışan hemşirelerin hizmet içi eğitimlerle inovasyon konusunda bilgilendirilmesi ve çalıştıkları kurum yöneticileri tarafından desteklenerek motivasyonlarının artırılması önerilir.

## KAYNAKLAR

- Adıbelli, D., Kırca, N., Karadağ, A. (2020). Do the Nurses' Attitudes towards the Nursing Profession Affect Individual Innovativeness? *Arc Health Sci Res*, 7(1), 28-35.
- Aktaş, Y.Y., Koraş, K., Karabulut, N. (2017). Yoğun Bakım Hemşirelerinin Teknolojiye İlişkin Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 36-48.
- Arslan, H., Konuk Şener, D. (2012). Hemşirelikte Yeni ve Önemli Bir Kavram: Girişimcilik. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale. Hemşirelik Dergisi*, 20, 140-145.
- Asurakkody, T.A., Shin, S.Y. (2018). Innovative Behavior in Nursing Context: A Concept Analysis. *Asian Nursing Research*, 12, 237-244.
- Aydınlı, A., Biçer, S. (2019). Hemşirelik Eğitiminde Güncel Yaklaşımlar. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 28 (1), 38-42.
- Baksi, A., Arda Sürücü, H., Kurt, G. (2020). Hemşirelerin Bireysel Yenilikçilik Davranışları ve Bu Davranışları Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *ACU Sağlık Bil Derg*, 11(2), 310-315.
- Bodur, G. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik (İnovasyon) Düzeyleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki. *HSP*, 5(2), 139-148.
- Ceylan, S.S. (2019). Innovativeness Levels and Perceived Barriers to Innovativeness of Nursing Students. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(4), 363-371.
- Çetin, Y. (2017). Yönetici hemşirelerin yenilikçi davranışlarının örgütsel vatandaşlığa etkisi. *İnönü Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya*.
- Dil, S., Uzun, M., Aykanat, B. (2012). Hemşirelik Eğitiminde İnovasyon. *International Journal of Human Sciences*, 9 (2), 1217-1228.
- Ertuğ, N., Kaya, H. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Profilleri ve Yenilikçiliğin Önündeki Engellerin İncelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14 (3), 192-197.
- Hughes, F. (2006). Nurses at the Forefront of Innovation. *International Nursing Review*, 53, 94-101.
- Hurt, H.T., Joseph, K., Cook, C.D. (1977). Scales for the Measurement of Innovativeness. *Human Communication Research*, 4(1), 58-65.
- International Council of Nurses (ICN). (2009). *Delivering Quality, Serving Communities: Nurses Leading*

Care İnnovations. <http://www.icn.ch/publications/2009-delivering-quality-serving-communities-nurses-leading-care-innovations>. Erişim: 10.08.2020.

Kartal, H., Kantek, F. (2018). Hemşirelikte İnovasyon Örnekleri. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 5(1), 57-63.

Kılıçer, K., Odabaşı, H.F. (2010). Bireysel Yenilikçilik Ölçeği (BYÖ): Türkçeye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38, 150-164.

Ozgulat, F.K. (2018). Factors Affecting Innovative Behavior: The Case of a State Hospital. Journal of Anatolian Cultural Research, 2(3), 46-58.

Özbey, H., Başdaş, Ö. (2018). Hemşirelikte İnovasyon. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5 (1), 1-7.

Sarioğlu, A. (2014). Bireysel Yenilikçilik Ölçeğinin Hemşirelikte Geçerlik ve Güvenirliği. Atatürk Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Uzuntarla, Y., Ceyhan, S., Fırat, İ. (2016). Sağlık Kurumlarında Yenilikçilik: Bingöl İli Örneği. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11), 189-201.

Yıldırım, E. (2007). Bilgi Çağında Yaratıcılığın ve Yaratıcılığı Yönetmenin Önemi. Selçuk Üniversitesi Karaman BF Dergisi, 12 (9), 109-120.

Yıldız Ayvaz, M., Akyol, Y.E., Demiral, M. (2019) Innovation in Nursing and Innovative Attitudes of Nurses. International Health Administration and Education (Sanitas Magisterium), 5(2), 52-59.

Zengin, H., Tiryaki, Ö., Çınar, N. (2019). Hemşirelikte Yenilikçilik ve İlişkili Faktörler. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 6 (3), 207-217.

## ÖZET

**Amaç:** Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin çatışma yönetimi stratejilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

**Yöntem:** Araştırma tanımlayıcı araştırma ilkelerine uygun olarak Şubat-Mart 2018 tarihleri arasında yürütölmüőtür. Araştırmanın evrenini Karadeniz Bölgesinde yer alan bir üniversitenin hemşirelik bölümü öğrencileri (N=540) oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiőt olup, araştırmaya katılmaya gönüllü 337 öğrenciye ulaőtılmıőtır. Araştırmanın verileri tanıtıcı bilgi formu ve Çatışma Yönetimi Stratejileri Ölçeği ile toplanmıştır. Veriler SPSS 25 programı ile deđerlendirilmiőt, istatistiksel analizi tanımlayıcı istatistikler ve ANOVA, t testi, Mann Whitney U testi kullanılarak yapılmıştır.

**Bulgular:** Öğrencilerin %58.5'inin klinik uygulama süresince çatışma yaşadığı, en çok çatışma yaşadıkları grubun %27.3 ile hemşireler olduğu, %40.4'ünün çatışma sonrası klinik performanslarının düőtüđu belirlenmiştir. Öğrencilerin çatışma yönetim stratejileri puan ortalamaları; bütönlöőtirme 34.95±5.13, uzlaőtma 28.29±3.97, kaçınma 39.71±6.85, uyma 17.42±2.70, hükmetme 18.87±3.36 olarak bulunmuştur. Cinsiyet ile bütönlöőtirme ve hükmetme stratejileri arasındaki iliőtki istatistiksel olarak anlamlıdır. Yaş ile bütönlöőtirme, uzlaőtma, kaçınma stratejilerini kullanma durumları arasında negatif yönlü iliőtki bulunmuştur.

**Sonuç:** Kadınların erkek öğrencilere kıyasla bütönlöőtirme stratejisini anlamlı düzeyde yüksek kullandığı saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Çatışma, İşyeri Şiddeti, Şiddete maruziyet, Hemşirelik, Hemşirelik öğrencileri

## Assessment of Conflict Management Strategies of Nursing Students

## ABSTRACT

**Objective:** The objective of this study is to assess the conflict management strategies of nursing students.

**Method:** The study was conducted between February and March 2018, as a descriptive research. The universe of the study consists of students studying in the department of nursing at a university in the Black Sea Region (N=540). The sample was 337 students who volunteered to participate in the study were reached. In the study, the data were collected by a questionnaire form and "Scale of Conflict Management Strategies". The data were assessed with SPSS 25 program, statistical analyses were conducted with descriptive analysis and ANOVA, t test, Mann Whitney U test.

**Results:** 58.5% of the students stated that they experienced conflict during clinical practices, while the group they experienced the most conflict with was other nurses with a rate of 27.3% and 40.4% stated that their clinical performance decreased after experiencing conflict. Average conflict management strategies sub-dimension scores of the students were found as 34.95±5.13 for integrating, as 28.29±3.97 for compromising, as 39.71±6.85 for avoiding, as 17.42±2.70 for obliging and as 18.87±3.36 for dominating. Statistically significant difference was found between gender and sub-dimensions of integrating and dominating. A negative association was found between age and sub-dimensions of integrating, compromising, avoiding and total score.

**Conclusion:** Female students were found to have significantly higher levels of integrating behaviours.

**Keywords:** Conflict; Workplace violence, Exposure to violence, Nursing, Nursing students

DOI: 10.47115/jshs.771442

<sup>1</sup>Ankara Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Faköltesi Hemşirelik Bölümü, Ankara

<sup>2</sup>Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Faköltesi Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Samsun

**Sorumlu Yazar:** Ayőe ÇAL, e-mail:aysecaloglu@hotmail.com

Yazar notu: Bu çalıőtma, 3. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresinde (29 Kasım-1 Aralık 2018, Ankara) sözel bildiri olarak sunulmuőtır

## GİRİŞ

Çatışma, insanların etkileşim içerisinde olduğu ortamlarda kaçınılmaz bir olgudur. Gün geçtikçe yaygınlığının artması ve kolaylıkla şiddete dönüşmesi nedeniyle, güvenli bir çalışma ortamının oluşturulması için öncelikli olarak ele alınmalıdır. (Sargın, 2010). Şiddet davranışı çok boyutlu ve karmaşık özelliği nedeniyle biyoloji, psikoloji, psikiyatri ve sosyoloji gibi disiplinler tarafından irdelenmektedir. Sosyolojik yaklaşıma göre şiddet davranışı; toplumsal ve kurumsal yapı, sosyalleşme süreci, kişiler arası ilişkiler ve yaşam şeklini belirleyen değerlerden etkilenmektedir (Annagür, 2010; Büyükbayram & Okçay, 2013).

Dünyada ve Türkiye’de sağlık kurumlarında yaşanan şiddet olaylarının giderek artması toplumun güven ve huzurunu tehdit eden önemli sorunlardan biridir (Büyükbayram & Okçay, 2013; Bahar, Şahin, Akkaya & Alkayış, 2015). Sağlık çalışanlarının diğer meslek gruplarına göre şiddete uğrama yönünden yüksek riskli olduğunun bildirilmesi, şiddetin sağlık alanında önemle ele alınması gereken mesleki bir tehlike olduğunu göstermektedir (TBMM Raporu, 2013; Annagür, 2013; Ünsal Atan & Dönmez, 2011; Çamcı & Kutlu, 2011). Yapılan bir çalışmada sağlık çalışanlarının %74,6’sının en az bir şiddet türüne maruz kaldığı belirlenmiştir (Demiroğlu, Kılınc & Atay, 2015). Benzer şekilde acil servislerde çalışan hemşirelerin %65,6’sının iş yeri şiddetine maruz kaldığı saptanmıştır (Bahar, Şahin, Akkaya & Alkayış, 2015). Coşkun, Öztürk (2010) hemşirelerin %86’sının sözel şiddete, %50,4’ünün fiziksel şiddete; Ünsal Atan ve arkadaşları (2013) %60,8’inin sözel ve/veya fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirlemiştir. Yaşanan şiddet olayları hasta ve hasta yakınları ile sağlık çalışanları arasındaki ilişkiyi bozmakta ve sağlık çalışanlarının moral ve motivasyonunu azaltmakta, sağlık bakım hizmetinin kalitesini düşürmekte, iş doyumunun azalmasına neden olabilmektedir (Al ve ark., 2012; Abbas, Fiala, Abdel Rahman & Fahim, 2012; Bahar ve ark., 2015).

Sağlık alanında artan şiddetin sağlık çalışanları açısından nedenleri, hastalarla etkili iletişim kurma, saldırgan davranışla baş etme ve çatışma yönetimi konularında deneyimli olmama ve eğitim yetersizliği olarak sıralanabilir (Büyükbayram & Okçay, 2013; Gillespie, Gates, Miller & Howard, 2010). Yapılan bir çalışmada hemşire ve hekimlerin en fazla çatışma yaşama nedenlerinin aşırı iş yükü altında çalışma, görev-yetki ve sorumluluklarındaki belirsizlik olduğu belirtilmiştir (İntepeler ve Harmancı, 2011). Çatışma yönetimi, herhangi bir anlaşmazlığı çözüme ulaştırabilmek için çatışmaya dahil olan kişilerin veya üçüncü bir tarafın karşılıklı olarak bir dizi eylemde bulunmasıdır. Çatışma yönetiminin amacı işbirlikçi, olumlu, barışçıl ve uzlaşmacı bir çözüm bulmak olabileceği gibi karşı tarafa üstünlük kurmak da olabilir (Kıngır ve Şimsek, 2006). Hemşire ve hekimlerin çatışma çözme yöntemleri incelendiğinde; yapıcı yöntemlerden en fazla uzlaşma, yıkıcı olanlardan zorlama yöntemini kullandıkları belirlenmiştir (İntepeler ve Harmancı, 2011).

Sağlık çalışanlarına ve hastalara yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla sağlık alanında çatışma yönetimine yönelik kurumsal ve bireysel koruyucu önlemlerin geliştirilmesi; etkili çatışma yönetiminin sağlanması için sağlık çalışanlarına yapıcı çatışma çözme yöntemlerini kullanma konusunda eğitim programlarının düzenlenmesi gerekmektedir (İntepeler ve Harmancı, 2011). Ayrıca sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti önleme ve müdahale çalışmaları kapsamında eğitim kurumlarında da bazı düzenlemelerin yapılması önerilmiştir.

Bu öneriler arasında sağlık çalışanlarının eğitim müfredatında şiddet olgusunun kapsamlı bir şekilde işlenmesi, hizmet içi eğitimlerle “iletişim”, “öfke kontrolü” ve “şiddet davranışına karşı tedbir alma” konulu eğitimlerin periyodik olarak tekrarlanması yer almaktadır (Büyükbayram & Okçay, 2013).

Etkileşimin olduğu her yerde çatışmanın olası varlığı düşünüldüğünde; hasta-hemşire ve ekip-hemşire etkileşiminin güvenli ve verimli bir şekilde sağlanması ve sürdürülmesi için, hemşirelerin mutlaka çatışma yönetimi bilgi ve becerilerine sahip olması gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmada hemşirelik öğrencilerinin gelecekteki mesleki yaşamlarında gereksinim duyacakları çatışma yönetimi stratejilerini kullanım durumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

## YÖNTEM

Bu araştırma tanımlayıcı araştırma tasarımı ilkelerine uygun olarak Karadeniz Bölgesinde yer alan bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 20 Şubat- 10 Mart 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür.

### Araştırma Soruları

- Hemşirelik öğrencilerinin kullandığı çatışma yönetim stratejileri nelerdir?
- Hemşirelik öğrencilerinin çatışma yönetim stratejilerini etkileyen değişkenler nelerdir?

### Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Karadeniz Bölgesinde yer alan bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde lisans eğitimi alan 540 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü, gözlenme oranı %50 kabul edildiğinde, %80 güç ve %99 güven sınırında OpenEpi örneklem hesaplama programı kullanılarak 298 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde derse devam eden, çalışmaya katılmaya gönüllü olan ve tanı almış herhangi bir psikolojik sorunu olmayan 337 lisans öğrencisi çalışmanın örneklemi oluşturmuştur.

### Verilerin Toplanması

Veriler, sınıfta ders başlamadan önce ilgili öğretim elemanının uygun görüşü alınarak, öğrencilerin kendi bildirimlerine göre elde edilmiştir. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen tanıtıcı bilgi formu ve Çatışma Yönetimi Stratejileri Ölçeği kullanılmıştır. Veri toplama formlarının doldurulması ortalama 10 dakika sürmüştür.

### Veri Toplama Araçları

#### Tanıtıcı bilgi formu

Form öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf, medeni durum, aile tipi, ebeveyn eğitim durumu gibi tanıtıcı özellikleri ve klinik uygulamalar sırasında çatışma yaşama ve şiddete maruziyet durumuna ilişkin özellikleri içeren toplam 16 soru içermektedir.

#### Çatışma Yönetimi Stratejileri Ölçeği

Özgan (2006) tarafından geliştirilen toplam 41 maddelik likert tipi bir ölçektir. Ölçek çatışma yönetim stratejilerinden bütünleştirme (madde 32, 41, 29, 18, 30, 5, 35, 27 ve 37), uzlaşma (madde 3, 10, 15, 8, 34, 17, 12 ve 4), kaçınma (madde 23, 20, 7, 26, 28, 14, 24, 40, 21, 19, 6, 33 ve 39), uyma (38, 25, 11, 13, 1) ve hükmetme (16, 9, 31, 2, 36, 22) olmak üzere toplam beş boyuttan oluşmaktadır. *Bütünleştirme* (işbirliği-problem çözme) her iki taraf açısından kabul edilebilir çözüm üretmeye çalışan işbirliğine yöneliktir. *Uzlaşma* (karşılıklı ödün verme) bireyin kendi ihtiyaçları üzerinde yoğunlaştığı kadar karşı tarafın ihtiyaçları üzerinde de yoğunlaşarak birlikte

orta bir yol bulmayı içerir. *Kaçınma* bireylerin kendilerini çatışma durumundan psikolojik ya da fiziksel olarak çekmeleri ve çatışmadan kaçınmayı içerir. *Uyma* (itaat etme) birey kendi isteklerini arka plana iterek, karşı tarafın beklentilerine uyum sağlar. *Hükmetme* (üstünlük kurma-rekabet) birey karşı tarafın istek ve amaçlarını düşünmeksizin kendi yararına göre sorunu çözmeye çalışır. Ölçeğin her bir maddesi 1 ile 5 (1= hiçbir zaman, 5= her zaman) arasında puanlanır. Ölçeğin orijinal geliştirme çalışmasında her bir strateji boyutu için elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .74 ile .90 arasında değişmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde her bir boyutu oluşturan maddelerin toplamından elde edilen puanlar kullanılır. Ölçeğin her bir strateji boyutundan alınan puanın artması, o çatışma yönetim stratejisini daha fazla kullandığını göstermektedir (Özgan, 2006). Bu çalışmada ölçekte yer alan her bir strateji boyutunun Cronbach alfa katsayıları ise .68 ile .85 arasındadır.

#### Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın veri analizinde SPSS 25 programı kullanılmıştır. Sosyodemografik verilerin değerlendirmesinde tanımlayıcı istatistiklerden sayı, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler; çatışma yönetimi strateji puanlarının karşılaştırılmasında ise bağımsız örneklem t testi ve Man Whitney U testi, ANOVA testi kullanılmış ve anlamlı çıkan değerler için Tukey yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır.

#### Araştırmanın Etiği

Öğrenciler gönüllülük esaslı gözetilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı üniversitenin Sağlık

**Tablo 1.** Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan kurum izin alınarak yürütülmüştür. Öğrencilere ders öncesinde ilgili dersin öğretim elemanının oluru alındıktan sonra çalışmanın amacı açıklanmış, katılımın gönüllülük esasına dayandığı, istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri, araştırma sonunda elde edilen bilgilerin sadece bilimsel amaçla kullanılacağı ve bilgilerinin saklı tutulacağı ifade edilerek sözel onamları alınmıştır. Çalışmanın tüm aşamalarında Helsinki Bildirgesindeki (2008) etik ilkelere uyulmuştur.

#### Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin uygulama alanlarında bir arada çalıştıkları hemşire, hekim, diğer sağlık personeli, hasta ve hasta yakınlarının çatışma yönetimleri değerlendirmeye alınamamıştır. Çatışmanın olası taraflarının her ikisinin birden çatışma yönetim stratejilerinin değerlendirmeye alınmaması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmanın yalnızca bir hemşirelik bölümü öğrencilerini kapsamaması örneklem büyüklüğü açısından bir diğer sınırlılık olarak görülebilir.

#### BULGULAR

Araştırmanın örneklem grubunun yaş ortalaması 20.52±1.90 (minimum 18, maksimum 37) olup, %24'ü 1. sınıf, %22'si 2.sınıf, %24.6'sı 3.sınıf ve %29.4'ü 4.sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %81.3'ü kadın ve %97.6'sı bekar, %81.6'sı çekirdek ailede yaşamakta ve annelerinin %53.3'ünün, babalarının %36.5'inin eğitim durumu ilkökuldür (Tablo 1).

Özellikler	$\bar{X} \pm SS$ (min-max)	
Yaş	20.52±1.90 (18-37)	
	n	%
<b>Sınıf</b>		
1.sınıf	81	24.0
2.sınıf	74	22.0
3.sınıf	83	24.6
4.sınıf	99	29.4
<b>Cinsiyet</b>		
Kadın	274	81.3
Erkek	63	18.7
<b>Medeni durum</b>		
Bekar	329	97.6
Evli	8	2.4
<b>Aile tipi</b>		
Çekirdek aile	275	81.6
Geniş aile	62	18.4
<b>Anne eğitim düzeyi</b>		
Okur yazar değil	18	5.3
Okur yazar	21	6.2
İlkokul	179	53.3
Ortaokul	49	14.5
Lise	52	15.4
Üniversite	18	5.3
<b>Baba eğitim düzeyi</b>		
Okur yazar değil	3	0.9
Okur yazar	9	2.7
İlkokul	123	36.5
Ortaokul	46	16.6
Lise	91	27.0
Üniversite	55	16.3

Hemşirelik lisans öğrencilerin klinik uygulamaları boyunca %58.5'inin çatışma yaşadığı, yaşanan çatışmanın %50.3'ünün hemşireler, %29.4'ünün ise hasta yakınları ile yaşandığı bulunmuştur. Klinik uygulamada şimdiye kadar bir kez çatışma yaşayan öğrencilerin %27.9, yılda bir kez çatışma yaşayan öğrencilerin ise %33.5 ile çoğunluğu oluşturduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %69'u klinikte yaşanan çatışma sonrası kendi performansının; %30.5'i ise çatışma yaşadığı bireyin performansının düştüğünü bildirmiştir. Öğrencilerin klinik uygulama boyunca şiddet maruziyet oranı %43 olup, bu şiddetin %81.4'ünün sözel ve %15.9'unun psikolojik şiddet

olduğu görülmüş, bunun yanı sıra öğrenciler fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan öğrencilerin Çatışma Yönetimi Stratejileri Ölçeği puan ortalamaları *bütünleştirme* stratejisi için 34.95±5.13; *uzlaşma* stratejisi için 28.29±3.97; *kaçınma* stratejisi için 39.71±6.85; *uyma* stratejisi için 17.42±2.70 ve *hükmetme* stratejisi için 18.87±3.36'dır. Ölçekten alınabilecek minimum ve maksimum puanlara göre öğrencilerin puan ortalamaları değerlendirildiğinde; çatışma yönetim stratejilerinden hükmetme stratejisini orta düzeyde, bütünleştirme, uzlaşma, kaçınma ve uyma stratejisini orta düzeyin üzerinde kullandıkları değerlendirilmiştir (Tablo 3).

**Tablo 2.** Öğrencilerin Klinik Uygulamadaki Çatışma Deneyimleri

Özellikler	n	%
<b>Klinik çatışma</b>		
Yaşayan	197	58.5
Yaşamayan	140	41.5
<b>Çatışma sıklığı</b>		
Ayda birkaç kez	21	10.7
Ayda bir	20	10.2
Birkaç ayda bir	35	17.8
Yılda bir	66	33.5
Şimdiye kadar bir kez	55	27.9
<b>Çatışma yaşanan kişiler</b>		
Hemşire	99	50.3
Hasta yakını	58	29.4
Hekim ve diğer sağlık personeli	28	14.2
İdari personel	12	6.1
<b>Çatışmanın kendi performansına etkisi</b>		
Performansım düştü	136	69.0
Performansımı etkilemedi	52	4.6
Performansım yükseldi	9	26.4
<b>Çatışmanın karşı tarafın performansına etkisi</b>		
Performansı düştü	60	30.5
Performansımı etkilemedi	126	64.0
Performansı yükseldi	11	5.6
<b>Şiddete maruz kalma</b>		
Kalan	145	43.0
Kalmayan	192	57.0
<b>Şiddetin türü</b>		
Sözel şiddet	118	81.4
Psikolojik şiddet	23	15.9
Fiziksel şiddet	3	2.1
Cinsel şiddet	1	0.7

**Tablo 3.** Öğrencilerin Çatışma Yönetimi Stratejileri Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=337)

Strateji	Ölçekten alınabilecek min-max puan	Çatışma yönetimi strateji puanları			
		$\bar{X}\pm SS$	Min	Max	Değerlendirme
<b>Bütünleştirme</b>	9-45	34.95±5.13	13	45	Orta düzeyin üzerinde
<b>Uzlaşma</b>	8-40	28.29±3.97	16	39	Orta düzeyin üzerinde
<b>Kaçınma</b>	13-65	39.71±6.85	20	60	Orta düzeyin üzerinde
<b>Uyma</b>	5-25	17.42±2.70	7	24	Orta düzeyin üzerinde
<b>Hükmetme</b>	6-30	18.87±3.36	9	30	Orta düzeyde



Hemşirelik lisans ğrencilerinin sınıf, klinik uygulamada çatışma ve/veya şiddet yaşama durumu, cinsiyet ve medeni durumlarına göre çatışma yönetimi stratejileri karşılaştırılmıştır. Sınıflara göre öğrencilerin çatışma yönetimine ilişkin bütünleştirme, kaçınma ve uyma stratejilerinin kullanımında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farklılık 1. sınıfta okuyan öğrencilerin diğer sınıflara göre bütünleştirme, kaçınma ve uyma stratejilerini daha fazla kullanmalarından kaynaklıdır ( $p<0.05$ ).

Öğrencilerin klinik uygulama süresinde yaşadıkları çatışma deneyimleri ve medeni durumları ile çatışma yönetimi stratejileri arasında anlamlı bir fark yoktur ( $p>0.05$ ). Klinik uygulamada şiddete maruz kalmayan öğrencilerin diğerlerine göre, bütünleştirme stratejisinin kullanımında anlamlı fark bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Ayrıca çalışmada kadın öğrencilerin çatışma yönetimleri bütünleştirme, kaçınma ve hükmetme boyutlarında, erkek öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ( $p<0.05$ ) (Tablo 4).

**Tablo 4.** Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre Çatışma Yönetim Strateji Puanlarının Karşılaştırılması (n=337)

Özellikler	Bütünleştirme			Uzlaşma			Kaçınma			Uyma			Hükmetme		
	$\bar{X} \pm SS$	F	p	$\bar{X} \pm SS$	F	p	$\bar{X} \pm SS$	F	p	$\bar{X} \pm SS$	F	p	$\bar{X} \pm SS$	F	p
<b>Sınıf</b>															
1.sınıf	36.42±5.03 <sup>a</sup>			29.22±3.62			41.86±7.21 <sup>a</sup>			18.21±3.05 <sup>a</sup>			19.48±3.44		
2.sınıf	34.04±4.69 <sup>b</sup>	3.251	.002**	28.22±4.14	2.083	.102	39.69±6.00 <sup>ab</sup>	4.099	.007**	17.14±2.76 <sup>ab</sup>	3.188	.024*	18.23±3.04	2.135	.096
3.sınıf	34.63±5.20 <sup>b</sup>			27.93±4.13			38.39±7.15 <sup>a</sup>			17.10±2.24 <sup>b</sup>			19.13±3.76		
4.sınıf	34.69±5.29 <sup>b</sup>			27.89±3.92			39.07±6.58 <sup>b</sup>			17.24±2.62 <sup>ab</sup>			18.64±3.11		
	$\bar{X} \pm SS$	t	p	$\bar{X} \pm SS$	t	p	$\bar{X} \pm SS$	t	p	$\bar{X} \pm SS$	t	p	$\bar{X} \pm SS$	t	p
<b>Çatışma yaşama</b>															
Yaşayan	34.64±4.92	-1.304	.193	28.35±4.01	.326	.745	39.84±6.92	.424	.672	17.44±2.67	.211	.833	19.03±3.26	1.023	.307
Yaşamayan	35.38±5.40			28.21±3.93			39.52±6.78			17.38±2.75			18.65±3.51		
<b>Şiddet yaşama</b>															
Yaşayan	34.10±5.06	-2.667	.008**	27.89±4.05	-1.615	.107	39.32±6.56	-0.896	.371	17.26±2.63	-0.906	.365	18.67±3.15	-0.965	.335
Yaşamayan	35.59±5.10			28.59±3.89			40.00±7.07			17.53±2.75			19.03±3.51		
	Ortanca (min-max)	U	p	Ortanca (min-max)	U	p	Ortanca (min-max)	U	p	Ortanca (min-max)	U	p	Ortanca (min-max)	U	p
<b>Cinsiyet</b>															
Kadın	36 (13-45)	5881.00	.000**	29 (16-39)	8039.50	.482	39 (20-60)	7070.50	.036*	17 (7-24)	8508.50	.981	19 (9-30)	7120.00	.042*
Erkek	33 (21-44)			28 (19-35)			42 (25-54)			17 (9-21)			19 (14-28)		
<b>Medeni durum</b>															
Bekar	35 (13-45)	869.50	.100	29 (16-39)	990.50	.230	40 (20-60)	1213.00	.705	17 (7-24)	1096.50	.416	19 (9-30)	1101.50	.429
Evli	34 (27-37)			26 (18-35)			39 (30-47)			17 (10-20)			18 (16-22)		

\*p<0.05, \*\*p<0.01, t: Bağımsız örnekler t test istatistiği, U: Mann Whitney U test istatistiği, F: Varyans Analizi test istatistiği, a-b: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

**TARTIşMA**

Çalışmada klinik uygulamada çatışma yaşayan %58.5 öğrencinin, çatışma yaşadığı kişilerin %50.3 hemşireler, %29.4 hasta yakınları olduğu; deneyimlenen bu çatışmanın öğrencinin klinik performansını %69 oranında düşürdüğu, karşı tarafın performansını ise %64 oranında etkilemediği belirlenmiştir. Bu bulgu güvenli bir çalışma ortamı ve bakımın kalitesinin arttırılması için hasta-hemşire ve ekip-hemşire etkileşiminin önemi düşünöldüğünde, mevcut hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin çatışma yönetimi becerilerini geliştirme gereksinimleri olduğuna işaret etmektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin çatışma yönetimi stratejileri arasında en fazla kaçınma stratejisini kullandıkları görölmüştür. Kaçınma stratejisinin ardından sırasıyla bütünleştirme, uzlaşma ve hükmetme stratejilerini kullandıkları, en az kullandıkları stratejinin uyma olduğu belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin en çok kaçınma stratejisini kullanmaları, karşılaştıkları problemlerden kendilerini koruma eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Öğrenciler ders kapsamında kısa zaman aralığı ile çıktıkları klinik uygulama alanlarında aidiyet geliştirme sürecini henüz tamamlamadıkları için olası herhangi bir çatışmaya yönelik korunma içgüdüleriyle hareket etmeleri en çok kaçınma stratejisini kullanmalarının nedenini açıklar niteliktedir. Aynı ölçüm aracı kullanan çalışmalarda hemşirelerin çatışma yönetiminde çoğunlukla yapıcı ve uyuma yönelik stratejilerden olan uzlaşma stratejisini kullandıkları saptanmıştır (Ylitörmanen, Kivist & Turunen, 2015; Iglesias & Vallejo, 2012; İntepeler & Harmancı, 2011; Özdelikara ve ark., 2019). Farklı bir ölçüm aracı ile yapılan çalışmada hemşirelerin çatışma çözmeye yöntemlerinden en çok yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma boyutlarını kullandıkları bildirilmiştir (Aydın, 2013). Öz ve Hiçdurmaz (2012) hemşirelik öğrencilerinin çatışma durumunda en sık duygusal ifade, yüzleşme ve kendini açma gibi olumlu ve etkili yaklaşımları kullandıklarını saptamış ve öğrencilerin bu yaklaşımlarının desteklenmesini önermiştir. Arslan ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında hemşirelerin çatışma ve şiddet farkındalıklarının yüksek olduğu, bunun yanı sıra farkındalığın hemşirelerin eğitim durumu ile ilişkili olduğu ve sağlık meslek lisesi mezunu hemşirelerin farkındalık düzeyinin diğerlerine göre düşük olduğu ortaya konmuştur. Aynı çalışmada hemşirelerin farkındalık düzeylerinin yüksek çıkması, çoğunluğunun lisans eğitimine sahip olmaları ile ilişkilendirilebilir (Arslan ve ark., 2018).

Çalışmada birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin üst sınıflardan daha fazla bütünleştirme, kaçınma ve uyma stratejilerini kullandıkları görölmüştür. Bu bulgu hemşirelik eğitime yeni başlamış olan birinci sınıf öğrencilerinin mesleki bilgi, beceri ve ekip içi iletişim becerilerinin gelişim sürecinin henüz başında olması, klinik uygulamalarda karşılaşacakları olası çatışmaya yönelik bütünleştirme, kaçınma ve uyma stratejilerini diğer sınıflara göre anlamlı düzeyde fazla kullanmalarını açıklayabilir. Hemşirelerin çatışma ve şiddet farkındalıklarını sorgulayan çalışma bulgusunda çalışma yılı 1-5 yıl olanların şiddet farkındalığı düşük bulunmuş, çalışma yılı arttıkça farkındalığın arttığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada 18-30 yaş grubunun en düşük farkındalık düzeyine sahip olduğu ve yaşla paralel farkındalığın da arttığı saptanmıştır (Arslan ve ark., 2018). şiddet olgusunu eğitim açısından inceleyen çalışma bulgularında, özellikle hemşirelerin eğitim durumu ile şiddete

maruz kalma oranı arasında ters orantı olduğu; (Günaydın & Kutlu, 2012; Aydın, 2013) bunun yanı sıra şiddet yaşayan sağlık çalışanlarının eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gösteren çalışma bulguları da yer almaktadır (Çamcı & Kutlu, 2011; Cerit, Türkmen, Keskin & Erdem, 2018). Bu farklılık hemşirelik eğitim programları kapsamında çatışma yönetimi ile iletişim becerilerini geliştirecek içeriklerin kısıtlılığı nedeniyle bu konudaki mesleki bilgi, beceri ve donanım kazanmada yetersiz kalınması ile açıklanabilir.

Klinik uygulamada şiddete maruz kalmayan öğrencilerin (%57) diğerlerine göre bütünleştirme stratejisini fazla kullandığı saptanmıştır. Bu bulgu bu kişilerin çatışma anında kullandığı bütünleştirme stratejisi aracılığıyla olası şiddet davranışına dahil olmaktan kendilerini koruduğunu düşündürmüştür. Klinik hemşirelerin çatışma ve şiddet farkındalık düzeyleri, fiziksel şiddet ve sözel şiddet görme durumları ile ilişkili bulunmamıştır (Arslan ve ark., 2018).

Çatışma durumunda kadın öğrencilerin bütünleştirme stratejisini, erkek öğrencilerin ise kaçınma ve hükmetme stratejisini daha fazla kullandığı görölmüştür. Kadın için bütünleştirici, erkek için kaçınan ve hükmeden özelliklerin, Türk toplumundaki mevcut kültürel yapının kadın ve erkeğe tanımladığı davranış özellikleri ile ilgili olduğunu düşündürmüştür. Hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada kadın öğrencilerin uzlaşma stratejisini anlamlı düzeyde fazla kullandığı ortaya konmuştur (Özdelikara ve ark., 2019). Cinsiyet açısından ele alındığında, sağlık çalışanlarından çoğunlukla kadınların şiddete maruz kalmasının beraberinde (Günaydın & Kutlu, 2012; Franz, Zeh, Schablon, Kuhnert, Nienhaus, 2010; Cerit ve ark., 2018) erkeklerin de şiddet olgusuyla karşı karşıya kaldığı belirlenmiştir (Gillespie, Gates, Miller, Howard, 2010; Al ve ark., 2012). Arslan ve arkadaşları (2018) hemşirelerin cinsiyet özellikleri ile çatışma farkındalıkları arasında ilişki saptamamıştır.

Hemşirelerin maruz kaldığı şiddet olgusunun kadına yönelik şiddetin de bir parçası olarak kabul edilmesi ve hemşirelik mesleğinin çoğunluğunun kadınlardan oluşması hemşirelere yönelik şiddeti arttırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Günaydın & Kutlu, 2012).

**SONUÇ VE ÖNERİLER**

Sonuç olarak, öğrencilerin yarından fazlasının klinik uygulama süresince çatışma yaşadığı, en çok çatışma yaşadıkları grubun hemşireler olduğu, çatışma sonrası klinik performanslarının düştüğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çatışma yönetim stratejilerini kullanım durumları orta ve orta düzeyin biraz üzerindedir. Yaş arttıkça çatışma yönetim strateji puanlarının azaldığı, kadınların erkek öğrencilere göre daha fazla bütünleştirme stratejisini kullandığı görölmüştür. Öğrencilere eğitim süresinde klinik uygulamalara paralel olarak karşılaştıkları çatışma durumlarını ele alan bireysel/grup geri bildirim toplantılarının yapılması, ek olarak oluşturulan senaryolar üzerinden etkin çatışma yönetimi stratejilerini benimsetmek amacıyla yapılandırılmış atölye çalışmalarının gerçeleştirilmesi önerilmektedir. Bu sayede mesleki yaşamında karşılaşacağı olası çatışma durumlarını benimsediği etkin çatışma yönetim stratejileri ile yönetip, mesleki açından olumsuz etkilenmediği güvenli bir çalışma ortamının sağlanması ve olası şiddet olgularının önüne geçilmesi sağlanabilir. Araştırma sonuçlarının, hemşirelik öğrencilerinin

çatışma yönetimine yönelik bilgi ve becerilerin kazandırılması için oluşturulacak programların hazırlanmasında önemli bir yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

#### KAYNAKLAR

Abbas, M. A., Fiala, L. A., Abdel Rahman, A. G., Fahim, A. E. (2010). Epidemiology of workplace violence against nursing staff in Ismailia Governorate, Egypt. *J Egypt Public Health Assoc*, 85, 29-43.

Al, B., Zengin, S., Deryal, Y., Gökçen, C., Arı Yılmaz, D., Yıldırım, C. (2012). Sağlık çalışanlarına yönelik artan şiddet. *JAEM*, 11,115-24.

Annagür, B. (2010). Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet: risk faktörleri, etkileri, değerlendirilmesi ve önlenmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2, 161-73.

Arslan, S., Taylan, S., Gözüyeşil, E., Küçükakça, G., Akıl, Y., İnce, S. (2018). Hemşirelerin çatışma ve şiddete yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. *Kastamonu Sağlık Akademisi*, 3(1), 1-20.

Aydın, A. (2013). Hemşirelerin kişilerarası duyarlılık ve çatışma çözme yaklaşımları. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Bahar, A., Şahin, S., Akkaya, Z., Alkayış, M. (2015). Acil serviste çalışan hemşirelerin şiddete maruz kalma durumu ve iş doyumuna etkili olan faktörlerin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(2), 57-64.

Büyükbayram, A., Okçay, H. (2013). Sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti etkileyen sosyo-kültürel etmenler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(1), 46-53.

Cerit, K., Türkmen Keskin, S., Erdem, R. (2018). Hemşirelerin işyerinde şiddete maruz kalma durumlarının ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 231-42.

Coşkun, S., Öztürk, A.T. (2010). Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi hemşirelerinde şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(3), 6-23.

Çamcı, O., Kutlu, Y. (2011). Kocaeli'nde sağlık çalışanlarına yönelik işyeri şiddetinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2,9-16.

Demiroğlu, T., Kılınç, E., Atay, E. (2015). Sağlık Çalışanlarına Uygulanan Şiddet: Kilis İli Örneği. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24, 49-55.

Franz, S., Zeh, A., Schablon, A., Kuhnert, S., Nienhaus, A. (2010). Aggression and violence against health care workers in Germany-a cross sectional retrospective survey. *BMC Health Serv Res*, 10(51), 1-8.

Gillespie, G.L., Gates, D.M., Miller, M., Howard, P. K. (2010). Workplace violence in healthcare settings: risk factors and protective strategies. *Rehabil Nurs*, 35, 177-84.

Günaydın N, Kutlu Y. Experience of workplace violence among nurses in health-care settings. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2012(3), 1-5.

Iglesias, M., Vallejo, R. (2012). Conflict resolution styles in the nursing profession. *Contemporary Nurse*, 43(1), 73-80.

İntepeler, Ş.S., Harmancı, A.K. (2011). Cerrahi kliniklerinde çalışan hemşire ve hekimlerin çatışma nedenleri, çatışma çözme becerileri ile kullandıkları stratejiler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 8(2), 38-43.

Kıngır, S., Şimsek, Ş. (2006). Çağdas Yönetim Araçlarından Seçmeler (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.50-63.

Özdelikara, A., Taştan, A., Arslan, B. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin çatışma çözme stillerinin belirlenmesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(6), 187-95.

Özgan, H. (2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin çatışma yönetimi stratejilerinin incelenmesi (Gaziantep örneği). Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep.

Öz, F., Hiçdurmaz, D. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin kişilerarası çatışmaları çözme yaklaşımları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 1-15.

Sağlık çalışanlarına yönelik artan şiddet olaylarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu. Türkiye Büyük Millet Meclisi 2013; Yasama Dönemi:24; Yasama Yılı:3; Sıra Sayısı: 454 Erişim adresi: [https://www.tbmm.gov.tr/arastirma\\_komisyonlari/saglik\\_calisanlari/docs/ss454.pdf](https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/saglik_calisanlari/docs/ss454.pdf)

Sargın, N. (2010). Öğretmen adaylarının çatışma ve şiddete ilişkin farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(4), 601-16.

Ünsal Atan, Ş., Dönmez, S. (2011). Hemşirelere karşı işyeri şiddeti. *Adli Tıp Dergisi*, 25(1), 71-80.

Ünsal Atan, S, Baysan Arabacı, L., Şirin, A., İşler, A., Dönmez, S., Ünsal Güler, M., ve diğerleri. (2013). Violence experienced by nurses at six university hospitals in Turkey. *J Psychiatr Ment Health Nurs*, 2013, 20(10), 882-9.

Ylitörmanen, T., Kivist, T., Turunen, H.A. (2015). A web-based survey of finnish nurses' perceptions of conflict management in nurse-nurse collaboration. *International Journal of Caring Sciences*, 8(2), 263-73.

**READINESS OF FINAL YEAR NURSING STUDENTS FOR THE PROFESSION AND THE AFFECTING FACTORS:  
EASTERN BLACK SEA REGION SAMPLE  
Hacer GÖK UĞUR<sup>1</sup>, Oya Sevcan ORAK<sup>2</sup>, Ahmet Talha TEKGÜL<sup>3</sup>**

**ABSTRACT**

**Objectives:** This study aims to examine the readiness of final year nursing students for their profession and the affecting factors.

**Method:** The population of this descriptive study consisted of 440 final year nursing students at five different universities in Turkey's Eastern Black Sea Region. The sample consisted of 313 students. The data were gathered between January and February, 2015. The researchers prepared and used a questionnaire form in line with the literature to collect the data. The data were evaluated with SPSS 20.0 statistical software using descriptive statistics, the chi-square test and binary logistic regression.

**Results:** Of the students, 56.2% said that they were ready for the profession. There were statistically significant correlations between students' readiness for the profession and their having selected the profession willingly, being happy to have selected the profession, feeling safe in the profession, self-efficacy for the profession, feeling anxiety concerning working life and thoughts about nursing ( $p<0.05$ ). There is statistically significant correlation between students' readiness for nursing and their finding practical training adequate in undergraduate study ( $p<0.05$ ).

**Conclusion:** This study found that half of the students were ready for the profession. Their having selected the profession willingly, being happy to have selected the profession, self-efficacy for the profession and feeling anxiety concerning working life were predictor variables for readiness.

**Keywords:** Nursing students; Nursing; Readiness.

**Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleğe Hazır Bulunuşlukları Ve Etkileyen Faktörler: Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği**

**ÖZET**

**Amaç:** Bu çalışma hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki hazır bulunuşluklarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

**Yöntem:** Tanımlayıcı olarak yapılan çalışmanın evrenini Türkiye'de Doğu Karadeniz Bölgesi'nde beş üniversitede son sınıfta okuyan 440 hemşirelik öğrencisi, örnekleme ise 313 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Ocak-Şubat 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literature doğrultusunda hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Veriler SPSS 20 istatistik paket programında tanımlayıcı istatistikler, ki kare testi ve binary logistik regresyon analizi ile değerlendirilmiştir.

**Bulgular:** Araştırmada öğrencilerin %56.2'sinin hemşirelik mesleğine hazır bulunduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin hemşirelik mesleğini isteyerek seçme, mesleği seçtiği için mutlu olma, meslekte kendini güvende hissetme, meslek için kendini yeterli hissetme, çalışma hayatıyla ilgili kaygı yaşama ve hemşirelik yapmayı düşünme durumları ile hemşirelik mesleğine hazır bulunuşlukları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Öğrencilerin lisans eğitimi uygulamalarını yeterli bulma durumları ile hemşirelik mesleğine hazır bulunuşlukları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ( $p<0.05$ ).

**Sonuç:** Araştırmada öğrenci hemşirelerin yarısının mesleğe hazır bulunduğu ve mesleğini isteyerek seçme, mesleği seçtiği için mutlu olma, meslek için kendini yeterli hissetme ve çalışma hayatıyla ilgili kaygı yaşama durumlarının mesleğe hazır bulunuşlukta yordayıcı değişkenler olduğu belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Hemşirelik öğrencisi; Hemşirelik; Hazır bulunuşluk.

DOI:10.47115/jshs.770942

<sup>1</sup>Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ordu, Türkiye

<sup>2</sup>Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Samsun, Türkiye

<sup>3</sup>Darende Hulusi Efendi Devlet Hastanesi, Malatya, Türkiye

**Sorumlu Yazar:** Oya Sevcan ORAK, email: oysev@hotmail.com

Yazar Notu: Bu çalışma, 14.Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresinde (22-26 Nisan 2015, Kayseri) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

## INTRODUCTION

Readiness includes the physiological and psychological preparation needed to exhibit behaviors and competencies (Topses, 2003). Readiness for nursing means being able to provide safe patient care, to be familiar with the tools and equipment for nursing practices, and to have certain special and common knowledge, skills, thinking and management to fulfill nursing role (Wolff et al., 2010; Casey et al., 2011). Preparing nursing students for today's rapidly developing and changing health care environment is very important (Duchscher, 2008). Students' readiness for nursing is influenced by educational, personal, internal and external factors (Porter et al., 2013; Jarvinen et al., 2018). Studies indicate that clinic practical training during undergraduate education affects readiness (Wolff et al., 2010; Casey et al., 2011; Jarvinen et al., 2018). Nursing students have to master clinical skills throughout their education to provide competent and safe care. It is important for students to acquire clinical experience during their undergraduate education, and it is difficult for them to master the necessary skills if they do not have opportunities to do so (Şengül, 2010). The problems that the students face, especially in clinical practical training, cause a sense of professional inadequacy and the desire to quit the profession. Therefore, it is very important to determine students' needs before they graduate (Brown, 2016). In addition, it is stated that the lack of clinical skills, communication problems and anxiety about working in a permanent job affect the readiness of nursing students (Missen et al., 2015). However, the views of nursing students about the profession and feeling safe in the profession affect their readiness (Jarvinen et al., 2018; Cooper et al., 2005; Bowdoin, 2014; Morrell and Ridgway, 2014; Numminen et al., 2015; Usher et al., 2015; Woods et al., 2015; Christensen, 2016). Another factor that affects the readiness of students is their self-confidence about bearing the responsibilities imposed by the profession (Duchscher, 2008). It is important to know students' readiness levels and the factors that affect them to ensure effective teaching and learning in nursing (Brown, 2016). Determining the factors that affect readiness and taking precautions are important for nurses to provide a quality and effective service after graduation (Casey et al., 2011). The factors that affect nursing students' readiness may differ by country or culture. Therefore, studies about the subject should be conducted in different countries (Jarvinen et al., 2018). The need to determine the factors that affect the self-confidence of final year nursing students has been emphasized (Porter et al., 2013). Conducting studies to show students' readiness for nursing is important for organizing nursing training programs before graduation (Brown, 2016). This study was conducted to determine final year nursing students' readiness and factors that affect it.

### Research Questions

What are the perceptions of final year nursing students about their readiness for the profession?

What are the factors that affect final year nursing students' readiness?

### Methods

#### Design and Sample

The population of this descriptive study consisted of 440 final year nursing students at five different universities in Turkey's Eastern Black Sea Region. No sampling method was used, and the entire population was considered as sample (Erdoğan et

al., 2014). The study was completed with 313 students who agreed to participate. The participation rate was 71.13%. The data were collected between January and February 2015.

### Ethical Considerations

The research was conducted in compliance with the Helsinki Declaration. Written permission were obtained from the nursing departments of the universities, and verbal consent from the students was obtained.

### Instrumentation

The researchers collected the data in line with the literature using a questionnaire form with three sections (Cooper et al., 2005; Lofman et al., 2006; Nash et al., 2009; Woods et al., 2013; Ishihara et al., 2014; Yang and Jiang, 2014). The first section included nine questions about socio-demographic features (age, gender, income status, family type, parental education, place of residence, high school graduation and preference order for nursing). The second section had nine questions about students' thoughts about nursing (selecting the profession willingly, reason for selecting the profession, being happy to have selected the profession, feeling safe in the profession, self-efficacy for the profession, fear of assignments, feeling anxiety concerning working life, thoughts about nursing and readiness for nursing). The third section consisted of five questions about their undergraduate education (finding practical training adequate, doing internships, wishing to do internships, doing summer internships and wishing to do summer internships). This form was arranged in line with the recommendations of 3 experts in the field of nursing.

### Data Collection

While collecting the data of the research, the data collection forms were first applied on 10 senior nursing students and within this framework, the data collection form was finalized and used. The data were collected at the five universities in face-to-face interviews that lasted between 15 and 20 minutes.

### Statistical Analysis

The data were evaluated with SPSS 20.0 software using descriptive statistics, the chi-square test and binary logistic regression. The threshold for significance was <0.05.

### Limitations

This study contains some limitations. The data of the research were collected with a questionnaire form prepared by the researchers in line with the literature. The nursing student's readiness for the profession was evaluated by their own perceptions. A scale with validity and reliability on the subject was not used. The most important limitation of this study is that the students' responses were based their own perceptions.



**Table 1.** Distribution of the students' socio-demographic characteristics

		$\bar{x} \pm SD$ (Min-Max)	
<b>Age</b>		22.38±1.36 (21-28)	
<b>Nursing Department Preference Order</b>		4.62±6.12 (1-24)	
		n	%
<b>Gender</b>	Female	230	73.5
	Male	83	26.5
<b>Income Status</b>	Low	30	9.6
	Middle	269	85.9
	High	14	4.5
<b>Family Type</b>	Nuclear family	261	83.4
	Extended family	47	15.0
	Single parent family	5	1.6
<b>Mother's Education</b>	Illiterate	36	11.5
	Literate	47	15.0
	Primary school	176	56.2
	High school	44	14.1
	University	10	3.2
<b>Father's Education</b>	Illiterate	7	2.3
	Literate	29	9.3
	Primary school	141	45.0
	High school	88	28.1
	University	48	15.3
<b>Residence</b>	Village	48	15.3
	District	118	37.7
	Province	147	47.0
<b>High School</b>	General high school	167	53.4
	Medical vocational high school	28	8.9
	Anatolian high school	103	32.9
	Anatolian teacher high school	6	1.9
	Vocational high school	9	2.9

**RESULTS**

The mean age of the participants was 22.38±1.36, 73.5% were female, and 85.9% had middle incomes. Of them, 83.4% had nuclear families, 56.2% had mothers who had completed primary school, and 28.1% had fathers who were high school graduates. Of them, 47% had lived longest in city center, and 53.4% were general high school graduates. They had a 4.62±6.12 mean preference order for nursing (Table 1).

Of the students, 67.7% said they selected the profession willingly, 48.9% selected it for job guarantee, and 62.9% they felt happy in the profession. Of them, 64.9% did not feel safe in the profession, 63.9% felt self-efficacy for the profession, and 60.4% had fear of assignment. Of them, 73.8% felt anxious about working life, 74.1% thought about nursing, and 56.2% felt ready for nursing (Table 2).

**Table 2.** Distribution of the students' thoughts about nursing

		n	%
<b>Selecting the profession willingly</b>	Yes	212	67.7
	No	101	32.3
<b>Reason for selecting the profession</b>	My family and friends wanted me to	56	17.9
	It has job security	153	48.9
	I love nursing	59	18.8
	To be beneficial to the public	26	8.3
	My exam score qualified me for nursing	19	6.1
<b>Being happy to have selected the profession</b>	Yes	197	62.9
	No	116	37.1
<b>Feeling safe in the profession</b>	Yes	110	35.1
	No	203	64.9
<b>Self-sufficiency for the profession</b>	Yes	200	63.9
	No	113	36.1
<b>Fear of assignment</b>	Yes	189	60.4
	No	124	39.6
<b>Feeling anxiety concerning working life</b>	Yes	231	73.8
	No	82	26.2
<b>Thoughts about nursing</b>	Yes	232	74.1
	No	81	25.9
<b>Readiness for nursing</b>	Yes	176	56.2
	No	137	43.8

Of the students, 57.5% found practical training during undergraduate education inadequate, 23.3% did internships during undergraduate education, and 73.8% wanted to do internships during undergraduate education. Of them, 48.9% did summer internships, and 77.3% did not want to do summer internships during undergraduate education (Table3).

**Table 3.** Distribution of some characteristics of the students regarding undergraduate education

		n	%
<b>Finding practical training adequate</b>	Yes	133	42.5
	No	180	57.5
<b>Doing internships</b>	Yes	73	23.3
	No	240	76.7
<b>Wishing to do internships</b>	Yes	231	73.8
	No	82	26.2
<b>Doing summer internships</b>	Yes	153	48.9
	No	160	51.1
<b>Wishing to do summer internships</b>	Yes	71	22.7
	No	242	77.3

There were statistically significant correlations between students' readiness for the profession and their having selected the profession willingly, being happy to have selected the profession, feeling safe in the profession, self-efficacy for the profession, feeling anxiety concerning working life and thoughts about nursing ( $p < 0.05$ ) (Table 4).

There was a statistically significant correlation between students' readiness for nursing and their finding practical training adequate in undergraduate study ( $p < 0.05$ ). There was no statistically significant correlation between students' readiness for nursing and internships and summer internships during undergraduate study ( $p > 0.05$ ) (Table 5).

**Table 4.** Comparison of the students' readiness for nursing and their views about nursing

			Readiness for the profession			
			Yes	No	Total	Statistics
<b>Selecting the profession willingly</b>	Yes	n	138	74	212	$\chi^2=20.975$ <b>p=0.000</b>
		%	65.1	34.9	100.0	
	No	n	38	63	101	
		%	37.6	62.4	100.0	
<b>Being happy to have selected the profession</b>	Yes	n	132	65	197	$\chi^2=25.075$ <b>p=0.000</b>
		%	67.0	33.0	100.0	
	No	n	44	72	116	
		%	37.9	62.1	100.0	
<b>Feeling safe in the profession</b>	Yes	n	83	27	110	$\chi^2=26.281$ <b>p=0.000</b>
		%	75.5	24.5	100.0	
	No	n	92	111	203	
		%	45.3	54.7	100.0	
<b>Self-sufficiency for the profession</b>	Yes	n	156	44	200	$\chi^2=109.657$ <b>p=0.000</b>
		%	78.0	22.0	100.0	
	No	n	19	94	113	
		%	16.8	83.2	100.0	
<b>Feeling anxiety concerning working life</b>	Yes	n	112	115	227	$\chi^2=14.473$

		%	49.3	50.7	100.0	<b>p=0.000</b>
	No	n	63	23	86	
		%	73.3	26.7	100.0	
<b>Thoughts about nursing</b>	Yes	n	141	90	231	
		%	61.0	39.0	100.0	$\chi^2=9.408$
	No	n	34	48	82	<b>p=0.002</b>
		%	41.5	58.5	100.0	

The degree of relationship between dependent variables and independent variables in the logistic regression model was 36.8% according to Cox-Snell and 49.2% according to Nagelkerke. The beta value was -.239, and the Wald value was significant at a  $p < 0.05$  significance level concerning the regression of the readiness of some of the characteristics of the nursing regarding students' views on nursing and undergraduate education. Considering Exp ( $\beta$ ) value  $((1-.787)*100=21.3)$  the views of the students about nursing predicted 21% of readiness for nursing. The students' having selected the profession willingly, being happy to have selected the profession, self-efficacy for the profession and

feeling anxiety concerning working life were predictor variables for readiness for nursing. The other independent variables were unimportant. The students who selected the profession willingly were 1,989 times more ready for the profession than those who did not. The students who were happy to have selected the profession 2,079 times more ready for the profession than those who were not. The students who felt self-efficacy for the profession were 12,851 times more ready for the profession than those who did not. The students who had anxiety concerning working life were less ready for nursing by a factor of 0.486 (Table 6).

**Table 5.** Comparison of certain characteristics of the students' undergraduate education and their readiness for the profession

			Readiness for the profession			Statistics
			Yes	No	Total	
<b>Finding practical training adequate</b>	Yes	n	87	46	133	
		%	65.4	34.6	100.0	$X^2=8.473$
	No	n	88	92	180	<b>p=0.004</b>
		%	48.9	51.1	100.0	
<b>Doing internships</b>	Yes	n	46	27	73	
		%	63.0	37.0	100.0	$X^2=1.949$
	No	n	129	111	240	$p=0.163$
		%	53.8	46.2	100.0	
<b>Doing summer internships</b>	Yes	n	83	70	153	
		%	54.2	45.8	100.0	$X^2=0.335$
	No	n	92	68	160	$p=0.562$
		%	57.5	42.5	100.0	

**Table 6.** Regression analysis of students' readiness for the profession and certain characteristics

	$\beta$	S.E.	Wald	SD	p	Exp(B)
<b>Selecting the profession willingly</b>	.688	.336	4.200	1	0.040	1.989
<b>Being happy to have selected the profession</b>	.732	.343	4.550	1	0.033	2.079
<b>Feeling safe in the profession</b>	.504	.326	2.380	1	0.123	1.655
<b>Self-sufficiency for the profession</b>	2,553	.322	62.837	1	0.000	12.851
<b>Feeling anxiety concerning working life</b>	-.722	.361	3.993	1	0.046	0.486
<b>Thoughts about nursing</b>	.269	.377	0.509	1	0.476	1.309
<b>Finding practical training adequate in undergraduate study</b>	.429	.303	2.006	1	0.157	1.536
<b>Fixed</b>	-6.585	1.083	36.983	1	0.000	0.001

$\beta = -.239$  Standard error=.114 Wald=4.381SD=1 p=.036Exp ( $\beta$ )=.787

Cox-Snell  $R^2=.368$ , Nagelkerke  $R^2=.368$

## DISCUSSION

This study's findings aiming to identify the readiness and the affecting factors of the final year nursing students are discussed in this section. Of the nursing students, 56.2% said that they were ready for nursing. Yang and Jiang found that nursing students who were in the final stage of clinical practical training had medium professional competence (Yang and Jiang, 2014) and felt well about their profession (Lofmark et al., 2006). They had high readiness rates for clinical practical training (Woods et al., 2013). Nursing students felt a good level of professional competence (Kajander-Unkuri et al., 2014), most of them felt ready for the profession (Nash et al., 2009). They have high readiness perceptions for practical training in nursing (Brown, 2016), and they were not sufficiently prepared for the reality of the clinical setting before starting work (Kajander-Unkuri et al., 2014). On the other hand, Morrell and Ridgway found that lecturers deemed nursing students' readiness for the profession to be insufficient (Morrell and Ridgway, 2014). Our study found that the readiness perceptions of nursing students were at a medium level, which is lower than they are in some other studies. This difference may be due to the lecturers, the students and the practical training schedule.

Students' having selected the profession willingly and being happy to have done so are predictor variables for readiness for nursing. Those who selected the profession willingly were two times more adjusted to nursing than those who did not. Similarly, those who felt happy to have selected the profession were two times more adjusted than those did not. Woods et al. (2015) found that students' being happy to have selected the profession affected their readiness for nursing, and Numminen et al. (2015) found that newly graduated nurses' satisfaction with and commitment to the profession affected their nursing qualifications. Studies of newly graduated nurses indicate that being satisfied to have selected the profession affected their proficiency (Ulrich et al., 2010; Bratt and Felzer, 2011; Tastan et al., 2013). This study also found that the students who selected willingly and were satisfied with the profession were more ready for nursing than the others. This result shows that individual and intrinsic

features of nursing students affected readiness for the profession.

Feeling safe in the profession affects readiness of the students for nursing. Cooper et al. (2005) found that nursing students felt safe in the profession towards the end of their education, and this affected their readiness for the profession. Usher et al. found that their feeling safe in the profession affected their readiness (Usher et al. 2015). Other studies have found that nursing students' awareness about their future professional responsibilities caused them to feel unsafe (Jarvinen et al., 2018; Ross and Clifford, 2002; Carlson, et al., 2005). Our research finding shows parallelism with the literature. The students who felt well-equipped in terms of knowledge and skills felt safe and thus, ready for the profession. This study found that self-efficacy for the profession was a predictor of readiness for the profession, and those who felt self-efficacy for the profession were nearly three times more adjusted to nursing than those did not. Morrell and Ridgway (2014) and Järvinen et al. (2018) found that one important factor in students' readiness for the profession was professional competence, and that students with high professional competence were more adjusted to nursing (Bowdoin, 2014). Christensen et al. (2016) found that final year nursing students doubted their professional competence, and Usher et al. (2015) found that nursing students' self-efficacy for invasive operations affected their readiness for the profession. Missen et al. (2015) found in their study on the coordinators of graduate nursing students that the lack of clinical skills affects professional readiness. Nursing students' readiness for the profession is also related to the extent to which they think they have the competencies that are expected of them. Consequently, the readiness of nursing students who felt qualified for the profession was found to be high, as it is in the literature.

This study found that students' concerns about professional life were a predictor of their readiness for the profession. The students with concerns about their professional life were about half more ready for nursing than those who did not have concerns. Morrell and Ridgway (2014) and Andrews (2013) found that the concerns of nursing students about their professional life affected their readiness, and Wolff et al. (2010) found that nursing students' worries

about professional life affected their readiness. In addition, Missen et al. (2015) found that the anxiety of working in a permanent job affects professional readiness in graduate nursing students. Like the literature, this study found that feeling anxious affected students' readiness for the profession. Feeling anxiety concerning working life is a student-based internal factor. However, since final year students have had clinical experience during their undergraduate education, the factors that increase anxiety may be due to lecturers, clinical processes, nursing policies and the guidance skills of nurse colleagues. This study found that nursing students' thoughts about nursing affected their readiness for the profession. Nursing students' intention of leaving the profession also affect their readiness (Flinkman, 2014) and their competency (Ishihara et al., 2014). Casey et al. found that one of the reasons for leaving nursing was feeling insufficiently prepared for the profession (Casey et al, 2011). Like the literature, this study found that the students with thoughts about nursing were more adjusted to the profession.

This study found that finding their practical training adequate affected the students' readiness for nursing. Students' lack of professional readiness is about nursing education (Wolff et al., 2010) and the main educational factor that affects their readiness is clinical practical training (Jarvinen et al., 2018). Their readiness is affected by intensive clinical experience (Casey et al., 2011). Since nursing is a clinical profession, students' finding practical training adequate affects their readiness. Their anxiety levels fall and their problem-solving skills increase as their practical training increases. Practical training increases students' self-confidence and sense of belonging to the profession. This study found that the nursing students' internships and summer internships did not affect their readiness for the profession. Students' readiness for nursing in non-traditional education systems is higher than others (Brown, 2016). Students who spend their final year in a clinic are more adjusted to the profession (Watt and Pascoe, 2013), and students who do simulation training are more adjusted to professional life (Woods et al., 2015). Unlike the literature, this study found that internships and summer internships do not affect readiness for the profession, and that the education of most of the study group in a conventional system without internships or summer internships was effective.

## CONCLUSION

This study found that half of the students felt ready for the profession. Students' readiness for the profession and their having selected the profession willingly, being happy to have selected the profession, feeling safe in the profession, self-efficacy for the profession, feeling anxiety concerning working life, thoughts about nursing and finding practical training adequate in undergraduate study affected their readiness for nursing. These results suggest that: theoretical courses in the education of nursing students should involve methods and techniques that facilitate learning and support skills acquisition, students should be supported by effective clinical practical training, lecturers should have an active role in clinical practical training, the professional concerns of students and the affecting factors should be identified, measurement and evaluation systems that will evaluate professional readiness levels of final year students after

graduation should be used and accordingly, the training program should be revised.

## REFERENCES

- Andrews, D. R. (2013). Expectations of millennial nurse graduates transitioning into practice. *Nursing Administration Quarterly*, 37(2), 152-159.
- Bowdoin, C. (2014). Thinking like a nurse and perceived readiness for professional practice: A mixed methods study. Mercer University.
- Bratt, M. M., & Felzer, H. M. (2011). Perceptions of professional practice and work environment of new graduates in a nurse residency program. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 42(12), 559-568.
- Brown, H., D. (2016). Examination of baccalaureate nursing students' readiness for practice. Thesis dissertation, Colorado State University-Pueblo Graduate Faculty, Pueblo, CO.
- Carlson, S., Kotze, W. J., & Van Rooyen, D. (2005). Experiences of final year nursing students in their preparedness to become registered nurses. *Curationis*, 28(4), 65-37.
- Casey, K., Fink, R., Jaynes, C., Campbell, L., Cook, P., & Wilson, V. (2011). Readiness for practice: The senior practicum experience. *Journal of Nursing Education*, 50(11), 646-652.
- Christensen, M., Aubeeluck, A., Fergusson, D., Craft, J., Knight, J., Wirihana, L., & Stupple, E. (2016). Do student nurses experience Imposter Phenomenon? An international comparison of Final Year Undergraduate Nursing Students readiness for registration. *Journal of advanced nursing*, 72(11), 2784-2793.
- Cooper, C., Taft, L. B., & Thelen, M. (2005). Preparing for practice: Students' reflections on their final clinical experience. *Journal of Professional Nursing*, 21(5), 293-302.
- Duchscher, J. B. (2008). A process of becoming: The stages of new nursing graduate professional role transition. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 39(10), 441-450.
- Erdoğan, S., Nahcivan, N., & Esin, M. (2014). Research process, application and critics in nursing. Nobel Tip, Ankara.
- Flinkman, M. (2014). Young registered nurses' intent to leave the profession in Finland-a mixed-method study.
- Ishihara, I., Ishibashi, Y., Takahashi, K., & Nakashima, M. (2014). Effect of organizational factors and work environments on newly graduated nurses' intention to leave. *Japan Journal of Nursing Science*, 11(3), 200-210.
- Järvinen, T., Eklöf, N., & Salminen, L. (2018). Factors related to nursing students' readiness to enter working life—A scoping literature review. *Nurse education in practice*, 29, 191-199.
- Kajander-Unkuri, S., Meretoja, R., Katajisto, J., Saarikoski, M., Salminen, L., Suhonen, R., & Leino-Kilpi, H. (2014). Self-assessed level of competence of graduating nursing students and factors related to it. *Nurse Education Today*, 34(5), 795-801.
- Lofmark, A., Smide, B., & Wikblad, K. (2006). Competence of newly-graduated nurses—a comparison of the perceptions of qualified nurses and students. *Journal of Advanced Nursing*, 53(6), 721-728.



- Missen, K., McKenna, L., & Beauchamp, A. (2015): Work readiness of nursing graduates: current perspectives of graduate nurse program coordinators, *Contemporary Nurse*, 51(1):27-38.
- Morrell, N., & Ridgway, V. (2014). Are we preparing student nurses for final practice placement?. *British journal of nursing*, 23(10), 518-523.
- Nash, R., Lemcke, P., & Sacre, S. (2009). Enhancing transition: An enhanced model of clinical placement for final year nursing students. *Nurse Education Today*, 29(1), 48-56.
- Numminen, O., Leino-Kilpi, H., Isoaho, H., & Meretoja, R. (2015). Newly graduated nurses' competence and individual and organizational factors: A multivariate analysis. *Journal of Nursing Scholarship*, 47(5), 446-457.
- Porter, J., Morphet, J., Missen, K., & Raymond, A. (2013). Preparation for high-acuity clinical placement: confidence levels of final-year nursing students. *Advances in medical education and practice*, 4, 83.
- Ross, H., & Clifford, K. (2002). Research as a catalyst for change: the transition from student to registered nurse. *Journal of Clinical Nursing*, 11(4), 545-553.
- Şengül, F. (2010). The impact of nursing education models on critical thinking trends of students: Multi-centered work. Thesis dissertation, Cukurova University, Institute of Health Sciences Nursing Department, Adana.
- Topses, G. (2003). *Developmental and learning psychology*. Istanbul: Nobel Academic Publishing.
- Tastan, S., Unver, V., & Hatipoglu, S. (2013). An analysis of the factors affecting the transition period to professional roles for newly graduated nurses in Turkey. *International nursing review*, 60(3), 405-412.
- Ulrich, B., Krozek, C., Early, S., Ashlock, C. H., Africa, L. M., & Carman, M. L. (2010). Improving retention, confidence, and competence of new graduate nurses: Results from a 10-year longitudinal database. *Nursing economics*, 28(6), 363.
- Usher, K., Mills, J., West, C., Park, T., & Woods, C. (2015). Preregistration student nurses' self-reported preparedness for practice before and after the introduction of a capstone subject. *Journal of Clinical Nursing*, 24(21-22), 3245-3254.
- Watt, E., & Pascoe, E. (2013). An exploration of graduate nurses' perceptions of their preparedness for practice after undertaking the final year of their bachelor of nursing degree in a university-based clinical school of nursing. *International Journal of Nursing Practice*, 19(1), 23-30.
- Wolff, A.C., Regan, S., Pesut, B., & Black, J. (2010). Ready for what? An exploration of the meaning of new graduate nurses' readiness for practice. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 7(1).
- Woods, C., West, C., Mills, J., Park, T., Southern, J., & Usher, K. (2015). Undergraduate student nurses' self-reported preparedness for practice. *Collegian*, 22(4), 359-368.
- Woods, C., Usher, K., Mills, J., West, C., & Park, T. (2013). Final year student nurses' readiness for practice. *Annals of the Australasian College of Tropical Medicine*, 14, 16-16.
- Yang, G. F., & Jiang, X. Y. (2014). Self-directed learning readiness and nursing competency among undergraduate nursing students in Fujian province of China. *International Journal of Nursing Sciences*, 1(3), 255-259.

## ÖZET

**Amaç:** Araştırma annelerin kendi kilo algılarının çocukların beden kitle indeksleri üzerine etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı bir araştırma olarak yapılmıştır.

**Yöntem:** Tanımlayıcı tipte olan bu çalışma, bir il merkezine bağlı üç ilkokulda öğrenim gören 1,2,3,ve 4. sınıf öğrencilerinin anneleri ile gerçekleştirilmiştir (n:320). Araştırma verileri, öz bildirim formu kullanarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve ki kare testi kullanılmıştır.

**Bulgular:** Annelerin beden kitle endeksi (BKİ), %46.3'ü normal, % 50.9'u kilolu ve şişman olarak sınıflandırılmış olup, %71.3'ü kendini kilolu bulmadığını belirtmiştir. Çocukların ise %31.3'ü 8 ve 9 yaşında, % 50.3'ü ise erkek çocuk olduğu ve %38.7'sinin kilolu ve şişman olduğu saptanmıştır. Annelerin %70'inin 25-39 yaş grubunda ve %34.4'ünün üniversite mezunu olduğu bulunmuştur. Annelerin %50.9'unun kilolu ve şişman BKİ değerinde olduğu belirlenmişken, çocukların %47.5'i normal BKİ değerine sahip olduğu bulunmuştur. Annelerin %71.3'ünün kendini kilolu bulmadığı belirlenmiştir. Kilolu olan annelerin % 60.3'ü ve şişman olan annelerin % 23'ü kendini kilolu olarak algılamadıkları ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu görülmüştür (p<0.000). Buna rağmen annelerin kendi kilo algıları ile çocuklarının BKİ değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

**Sonuç:** Çalışmada BKİ değeri olarak kilolu ve şişman olan annelerin, kendilerini normal olarak algıladıkları görülmüştür. Ayrıca araştırmada annelerin kendi kilo algılarının çocukların BKİ değerlerini etkilemediği saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Anne; Kilo algısı; Çocuk; Beden kitle indeksi

## Do Mothers' Own Weight Perceptions Affect Their Children's Body Mass Index?

### ABSTRACT

**Aim:** The study was conducted as a descriptive study to determine the effects of mothers' perceptions of their own weight on their children's body mass index.

**Method:** This descriptive study was conducted with the mothers (n:320) of 1st, 2nd, 3rd and 4th graders studying in three primary schools of a city centre. Study data were collected by using a self-report form. Descriptive statistics and chi square test were used in the assessment of data.

**Results:** Body mass index (BMI) of the mothers was classified as normal in 46.3%, as overweight and obese in 50.9% and it was found that 71.3% of the mothers did not consider themselves as overweight. It was found that 31.3% of the children were 8 and 9 years old, 38.7% were overweight and obese, and 50.3% were boys. It was found that 70% of the mothers were between 25 and 39 years old and 34.4% were university graduates. It was found that 50.9% of the mothers had overweight and obese BMI values, while 47.5% of the children were found to have normal BMI value. It was found that 71.3% of the mothers did not consider themselves as overweight. It was found that 60.3% of the overweight mothers and 23% of the obese mothers did not consider themselves as overweight and this result was found to cause a statistically significant difference (p<0.000). However, it was found that there were no statistically significant differences between mothers' own weight perception and their children's BMI values (p>0.05).

**Conclusion:** In the study, it was found that mothers with overweight and obese BMI values considered themselves as normal. It was also found that mothers' own weight perception did not affect their children's BMI values.

**Key Words:** Mother; Perception of weight ; Child; Body mass index

DOI:10.47115/jshs.759085

<sup>1</sup> Department of Child Health Nursing, Faculty of Health Sciences, Ondokuz Mayıs University, Samsun, Turkey

<sup>2</sup> Ankara University İbna Sina Hospital, Department of Nutrition and Dietetics, Ankara, Turkey

**Sorumlu Yazar:** Esra Tural Büyük, email: esratural55@gmail.com

## GİRİŞ

Kadın, bir anne olarak toplumsal yapının en küçük ve en temel birimi olan ailenin gelirini yiyecek olarak sofraya taşıyarak, çocukların doğru beslenmesine, bunun sonucunda da bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı gelişmelerine katkı sağlar. Anneler aynı zamanda da, çocuklarına beslenme konusunda bilgi, tutum ve davranışların ortaya çıkması ve kazandırılmasında etkindirler (Erdem,2017;Yavuz & Selçuk,2018). Çocukların beslenme davranışlarının şekillenmesinde, annelerin kendi kilo algıları kadar, çocuklarının kilo durumlarını da nasıl algıladıkları oldukça önemlidir (İnal & Canbulat,2013; Nowicka ve ark. 2014). Annelerin kendilerini yada çocuklarının kilolarını doğru değerlendirememeleri, onları sağlıklı beslenmeye yönlendirmelerinin önündeki en büyük engellerden birisidir (Koç ve ark.,2018; Uludağ ve ark., 2014). Çünkü anneler kendilerinin ve çocuklarının kilo durumunu doğru olarak değerlendiremediklerinde, bunu bir sorun olarak görmeyecek ve çözülmesi yönünde yeterli motivasyona sahip olmayacaklardır (Aktaş,2012; Horst & Sleddens, 2017; Howe ve ark,2017).

Son yıllarda toplumun kadınlar için idealize ettiği fiziksel özelliklerin önem kazanması kadınlarda beden algısının değişmesine neden olmuştur. Beden algısı zihnimizde şekillendirdiğimiz bedenimizin kendimizce nasıl olduğudur. Beden algısı aynı zamanda vücut ağırlığı değişkeni ile ilişkilidir ve vücut ağırlığı algısını etkilemektedir (Hamurcu ve ark.,2015). Yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu obez gruplarda daha fazla beden hoşnutsuzluğu olduğunu göstermektedir (Hamurcu ve ark., 2015; Gönenir ve ark., 2018; Okumuşoğlu,2017). Literatürde ailelerin vücut ağırlıklarının çocuğun vücut ağırlığını etkilediği ve aileleri obez olan çocukların da obez oldukları görülmüştür (İnal & Canbulat, 2013; Seburg ve ark.,2014; Howe ve ark., 2017; Koç ve ark., 2018). Bundan dolayı kişinin kendi kilosunu nasıl algıladığı, bir anne olarak çocuğun kilosunu da etkileyebileceği düşünülmektedir. Ülkemizde annelerin kendi kilo algılarının, çocuklarının kilo ve beden kitle indekslerine etkisine yönelik çalışmaların sayısı azdır. Bu nedenle annelerin kendi kilo algılarının, çocukların beden kitle indeksleri üzerine etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı bir araştırma olarak yapılmıştır.

## GEREÇ VE YÖNTEM

### Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı türde nicel bir araştırmadır.

### Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırma 22-29.12.20014 tarihleri arasında bir il merkezine bağlı ulaşılabilirliği kolay üç ilkokulda öğrenim gören 1,2,3,ve 4. sınıf öğrencilerinin anneleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem hesabına gidilmeksizin araştırmanın yapıldığı tarihler arasında araştırmanın yapıldığı ilkokullarda öğrenim gören çocukların anneleri evreni oluşturmuş olup, araştırmaya katılmayı kabul eden 320 anne araştırmanın örneklemine oluşturmuştur. Araştırmaya başlamadan önce etik kurul ve ilgili birimlerden kurum izinleri alınmıştır. Araştırma sırasında öğrencilerin ailelerine, araştırmanın amacı, verilerin bilimsel amaçla kullanılacağı, bireysel değerlendirme yapılmayacağı vb. konularında bilgilendirme yapıldıktan sonra çalışmada elde edilen verilerin bilimsel bir çalışmada kullanılmasına izin verdiklerine dair yazılı onamları alınmıştır.

### Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen öz bildirim formu kullanılmıştır. Öz bildirim formunda anne ve çocuğa ait sosyodemografik özellikler (çocuğun yaşı ve cinsiyeti, annelerin yaşı, eğitim seviyesi, çalışma durumu, gelir durumu, aile tipi, çocuk sayısı), anne ve çocuklarının kilo ve boy uzunlukları, annelerin kendi vücut ağırlığı hakkındaki algıları ve kilo kaybetmek için diyet yapma yapmadıklarını amaçlayan sorular yer almaktadır.

### Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen veriler SPSS 21 programında ortalama, frekans, yüzdelik, ki kare testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Anlamlılık düzeyi olarak  $p < 0.05$  değeri kabul edilmiştir.

## BULGULAR

Çalışmaya katılan çocukların %31.3'ü 8 ve 9 yaşında ve % 50.3'ü erkek çocuktur. Annelerin %70'inin 25-39 yaş grubunda, %34.4'ünün üniversite mezunu olduğu ve %55.9'unun ise çalışmadığı saptanmıştır. Ailelerin gelir durumuna bakıldığında %62.2'sinin gelirinin giderine denk olduğu, aile yapısının ise %91.3'ünün çekirdek aile olduğu ve %56.3'ünün iki çocuğa sahip olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

**Tablo1.** Çocuk ve Annelerin Sosyodemografik Özellikleri (n:320)

Özellikler	n	%	
Çocuğun yaşı	7	58	18.1
	8	100	31.3
	9	100	31.3
	10	62	19.3
Çocuğun cinsiyeti	Erkek	161	50.3
	Kız	159	49.7
Annenin yaşı	25- 39 yaş arası	224	70.0
	40- 54 yaş arası	96	30.0
Annenin eğitim durumu	İlkokul	72	22.5
	Ortaokul	35	10.9
	Lise	103	32.2
	Üniversite	110	34.4
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	141	44.1
	Çalışmıyor	179	55.9
Ailenin gelir durumu	Gelir giderden az	58	18.1
	Gelir gidere denk	199	62.2
	Gelir giderden fazla	63	19.7
Aile tipi	Çekirdek aile	292	91.3
	Geniş aile	28	8.8
Çocuk sayısı	1	58	18.1
	2	180	56.3
	3 ve üzeri	82	25.7

Araştırmada çocukların BKİ değerlerine bakıldığında, %14.7'si zayıf, %47.5'i normal, %12.8'i kilolu, %25.0'ı şişman olarak sınıflandırılmıştır. Çalışmaya katılan annelerin BKİ değerlerine göre, %2,8'i zayıf, %46.3'ü normal, %37.8'i kilolu ve %13.1'i şişman olarak sınıflandırılmıştır.(Tablo 2).

Çalışmaya katılan annelerin ve çocuklarının BKİ değerleri ile annenin kendi kilosuna yönelik algısına bakıldığında; BKİ değeri kilolu (% 70.7) ve şişman(% 68.8) olan çocukların annelerinin kendisini kilolu olarak görmedikleri saptanmıştır. Bu sonuçlara rağmen çocukların

BKİ değerleri ile annelerin kendi kilo algıları arasında olan annelerin % 23'ünün kendilerini kilolu olarak istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05). BKİ düşünmedikleri ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı bir değerleri kilolu olan annelerin % 60.3'ü ile BKİ değerleri şişman fark oluşturduğu saptanmıştır (p<0.000). ( Tablo 3) .

**Tablo 2.** Çocuk ve Annenin BKİ Değerleri ile Annenin Kendi Kilosuna İlişkin Algısı

Özellikler		n	%
<b>Çocukların BKİ değerleri</b>	Zayıf	47	14.7
	Normal	152	47.5
	Kilolu	41	12.8
	Şişman	80	25.0
<b>Annelerin BKİ değerleri</b>	Zayıf	9	2.8
	Normal	148	46.3
	Kilolu	121	37.8
	Şişman	42	13.1
<b>Daha önce annenin kilo almayı veya vermeyi planlama durumu</b>	Planlamış	183	57.2
	Planlamamış	137	42.8
<b>Annenin kendi kilosuna yönelik algısı</b>	Kilolu olduğunu düşünüyor	92	28.7
	Kilolu olduğunu düşünmüyor	228	71.3

**Tablo 3.** Anne ve Çocukların BKİ Değerleri ile Annenin Kendi Kilo Algısı Arasındaki İlişki

	Annelerin Kendi Kilo Algıları				χ <sup>2</sup>	p
	Kilolu olduğunu düşünüyor		Kilolu olduğunu düşünmüyor			
	n	%	n	%		
<b>Çocukların BKİ Değerleri</b>						
Zayıf	10	21.3	37	78.7	1.58	0.663
Normal	45	29.6	107	70.4		
Kilolu	12	29.3	29	70.7		
Şişman	25	31.2	55	68.8		
<b>Annelerin BKİ Değerleri</b>						
Zayıf	0	0.0	9	100.0	87.6	<b>0.000</b>
Normal	12	8.1	136	91.9		
Kilolu	48	39.7	73	60.3		
Şişman	32	76.2	10	23.0		

**TARTIŞMA**

Çalışmada çocukların BKİ değerlerinin çoğunlukla normal olduğu görülmesine rağmen, annelerin BKİ değerlerinin yaklaşık yarısının kilolu ve şişman olduğu ve çoğunluğunun kendisini kilolu olarak algılamadığı saptanmıştır. Beden algısını zihinde şekillendirilen beden görüntüsü olarak tanımlamaktadır. Bireyler hayatlarının kimi dönemlerinde farklı nedenlerle bedenlerinden hoşnutsuzluk duyabilmektedirler. Kültürel ve etnik farklılıklar olsa da pek çok toplumda kadınlar vücut ağırlıklarını erkeklerden daha fazla sorun etmektedir (Okumuşoğlu, 2017). Koç ve ark.(2018) çalışmasında ebeveynlerin vücut ağırlıkları kabul edilen normal değerlerden daha fazla olduğu halde, kendilerinin normal vücut ağırlığında düşündüklerini bulmuştur. Ülkemizde yapılan çalışmada, BKİ sınıflamasına göre fazla kilolu olanların sadece %38,7'si kendini fazla kilolu olarak algıladığı ve %53,4'ünün kendini normal kiloda gördüğü belirlenmiştir (Karakaya ve ark., 2012).

Araştırmada annelerin kendi kilo algıları ile çocuklarının BKİ değerleri arasında bir ilişki saptanmamıştır. Bu durumun çalışmamızdaki çocukların çoğunluğunun normal kiloda olmasından kaynaklanabileceğini düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda ise ebeveynlerin çocukların beslenme alışkanlıklarını anlamlı derecede etkilediği ve ebeveynlerin BKİ değerleri ile çocukların BKİ değerleri arasında anlamlı ilişki olduğu ve hatta annelerin obezite durumu artıkça çocuklarında da bu durum gözlemlendiği görülmüştür (Howe ve ark., 2017; İnal & Canbulat, 2013; Seburg ve ark.,2014, Nowicka ve ark. 2014). Koç ve ark. (2018) obez çocukların ebeveynlerinin de genel olarak şişman olduğunu saptamışlardır. Araştırmalarda annelerin kilolu ve şişman olan çocukların kilolarını daha çok normal olarak algıladıkları ve bu algıya sahip olan ebeveynlerin de kendilerinin fazla kilolu ve şişman oldukları görülmüştür (Lundahl ve ark., 2014; Mc Donald ve ark., 2016). Ayrıca çalışmalarda fazla kilonun normal olarak kabul edilebilirliğinde toplumsal algının rol

oynadığı ve bundan dolayı ebeveynlerin çocuklarının fazla kilosunu normal olarak algıladıkları belirtilmiştir (Bossink Tuna ve ark, 2009; Rietmeijer Menntink ve ark, 2013; Sonnevile ve ark, 2016). Lundahl ve ark. (2014) ebeveynlerin tartı algısının, çocuklarına yönelik tartı algısını etkilediği, annelerin çocuklarının hafif şişman olmasından hoşlandığı ve hafif şişman olan çocukların annelerinin çocuklarının vücut ağırlıkları konusunda endişelenmediklerini bulmuşlardır. Gholamalizeh ve ark (2017) yaptığı çalışmada, fazla kilolu olan ve kilo vermek için çabalamayan annelerin çocuklarının fazla yiyecek sunduğunu ve fazla kilolu olup zayıflamak için uğraşan annelerin de çocuklarını daha sağlıklı besledikleri bildirilmiştir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda da benzer şekilde ailelerin çocuklarının kilo durumlarını yanlış olarak algıladığı, aşırı kilolu olarak belirlenen çocukların, ebeveynleri tarafından normal olarak algılandığı ve çocuğu için bir endişe taşımadıkları saptanmıştır (Esenay Işık ve ark., 2010; Kılıçaslan Törüner ve ark., 2014; Savashan ve ark., 2015; Aslan & Ercan Şahin, 2017). Oysa annelerin kendi kilo algısını doğru yorumlaması, çocuğunun kilosunu da doğru değerlendirmesinde ve takibinde önemli bir adımdır (Bossink Tuna ve ark, 2009; Rietmeijer Menntink ve ark, 2013; Sonnevile ve ark, 2016; Mc Donald ve ark., 2016). Bu nedenle annelerin çocuklarının daha sağlıklı beslenmesi ve kilo kontrolünde önemli sorumlulukları nedeniyle çocuk besleme algıları, tutumları ve uygulamaları aralıklı olarak değerlendirilmelidir (Polat ve Erci, 2010; Mc Donald ve ark, 2016). Özellikle sağlık alanında aile ile en çok iletişim halinde olan hemşirelere bu konuda önemli rol ve sorumluluklar düşmektedir. Yapılan çalışmalarda okullarda ve sağlık hizmeti verilen kurumlarda ebeveynlerin çocuğunun kilo durumu hakkında sağlık ekibinden düzenli geri bildirim almayı olumlu karşıladıkları belirtilmiştir (Johnston ve ark., 2011, Stalter ve ark, 2011; Mc Donald ve ark, 2016). Koç ve ark.(2018) çalışmasında da obez çocuklarda tedavi öncesi ebeveynlerin beden algısının değerlendirilmesinin tedaviye uyumu artırırda etkili olabileceği belirtilmiştir.

Literatür bulguları ile paralel olarak bu çalışmada da annelerin kendi kilo algılarının kendi gerçek kilo değerlerini yansıtmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna rağmen annelerin kilo algıları ile çocuklarının gerçek kilo değerleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış olsa da annelerin ve çocukların sağlıklı yaşam için kilo kontrollerinin devamlılığı konusunda desteklenmeleri son derece önemlidir.

#### **Sınırlılıklar**

Araştırmanın tek bir il merkezinde yürütülmesi, farklı sosyodemografik özelliklerin barındığı okullarda yapılmaması ve annelerin bildirimlerine dayalı sonuçların yorumlanması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

#### **SONUÇ VE ÖNERİLER**

Çalışmada ülkemizdeki diğer çalışmalara paralel olarak BKİ değeri olarak kilolu ve şişman olan annelerin, kendilerini normal olarak algıladıkları görülmüştür. Ayrıca çalışmada çocukların çoğunluğunun normal BKİ değerine sahip olduğu ve annelerin kendi kilo algılarının çocukların BKİ değerlerini etkilemediği saptanmıştır.

Çalışma bulguları her ne kadar annelerin kilo algıları ile çocukların gerçek BKİ değerleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını söylese de annelerin kendi vücut ağırlıkları ile ilgili

gerçekçi yaklaşımları, çocuklarının ağırlık kazanımının artması durumunu daha doğru değerlendirmeleri açısından önemli olabilir. Bundan dolayı çocuklarda sağlıklı yaşamı desteklemek için, özellikle annelerin kilo algılarının belirlenerek ebeveyn temelli eğitimlerin yapılması önerilmektedir. Ayrıca farklı sosyoekonomik düzeyde aileler ile ve daha geniş örneklem büyüklüğü ile yapılacak çalışmalar önerilmektedir.

#### **KAYNAKLAR**

- Aktaş, N. (2012). Okul çağı çocuklarının beslenme alışkanlıkları. N. Aral (Ed.). Ebeveyn ve Okulun Rolü. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Yayınları. s.257-66.
- Aslan, F. & Ercan Şahin, N. (2017). Ebeveynlerin çocuklarının beslenme ve kilo durumlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 20-8.
- Bossink-Tuna, H., L'hoir, M., Beltman, M., & Boere-Boonekamp, MM. (2009). Parental perception of weight and weight-related behaviour in 2-to 4-year-old children in the eastern part of the Netherlands. *Eur. J. Pediatr.* 168,333-9.
- Erdem, A. (2017). Farklı sosyoekonomik düzeye sahip çocuklarda ailenin beslenme tutum ve davranışlarının çocuğun beslenme durumuna etkisi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 45(1),3-11.
- Esenay Işık, F., Yiğit, R. & Erdoğan, S. (2010). Turkish mothers perceptions of their children's weight. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 15(2), 144-54.
- Gholamalizadeh, M., Entezari, M. & Doaei, S. (2014). The study of association between mother weight efficacy life-style with feeding practices, food groups intake and body mass index in children aged 3-6 years. *International Journal of Preventive Medicine*, 5(1),21-8.
- Gönenir, E., Önenir, L., Akyüz, M., Şahin, İ., Evren, B., Kayaalp, C. & Karalıdağ, R. (2018). Bariatrik cerrahi adayı morbid obezite hastalarının yaşam doyumununun beden algısı ve benlik saygısı ile ilişkisi. *Firat Tıp Dergisi*, 23 (1), 1-5.
- Hamurcu, P., Öner, C., Telatar, B. & Yeşildağ, Ş. (2015). Obezitenin benlik saygısı ve beden algısı üzerine etkisi. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 19 (3), 122-8.
- Horst, K. & Sleddens, EFC. (2017). Parenting styles, feeding styles and foodrelated parenting practices in relation to toddlers eating styles: A cluster – analytic approach. *PLoS One*, 12(5), e0178149.
- Howe, CJ., Alexander, G. & Stevenson, J. (2017). Parents' underestimations of child weight: implications for obesity prevention. *Journal of Pediatric Nursing*, 37,57-61.
- İnal, S. & Canbulat, N. (2013). Çocukluk çağı obezitesine genel bakış. *Güncel Pediatri Dergisi*, 11(1),27-30.
- Johnston, JCT., McNeil, DA., Best, M., & Macleod, C. (2011). A growth status measurement pilot in four Calgary area schools: Perceptions of grade 5 students and their parents. *Journal of School Nursing*, 27(1), 61-9.
- Karakaya, K., Baran, E., Tüzün, H., Göçmen, L., Erata, M., Arıkan, D., & Kökalan Yeşil, H.(2012). Türkiye beden ağırlığı algısı araştırması. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, Ankara. ([https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/bedenagir\\_tr.pdf](https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/bedenagir_tr.pdf))

Koç, N., Bülbül, FS., Akıncı, N., Yıldız, KC. & Bölükbaş, ř. (2018). Obez ocukların anne/babalarının beden kütle indeksleri beden algılarını etkiler mi? Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, (2), 11-20

Lundahl, A., Kidwell, KM. & Nelson, TD. (2014). Parental underestimates of child weight: A meta-analysis. *Pediatrics*. 133(3),689- 703.

Mc Donald, SW., Ginez, HK., Vinturache, AE., & Suzanne, CT. (2016). Maternal perceptions of underweight and overweight for 6–8 years olds from a Canadian cohort: reporting weights, concerns and conversations with healthcare providers *BMJ Open*, 6:e012094

Nowicka, P., Sorjonen, K., Pietrobelli, A., Flodmark, CE. & Faith, MS. (2014). Parental feeding practices and associations with child weight status: Swedish validation of the child feeding questionnaire finds parents of 4-year-olds less restrictive. *Appetite*, 81, 232- 41.

Okumuşoğlu, S. (2017). Diyet yapan kadınlarda beden algısı, benlik saygısı, yaş ve vcut kitle indeksi ilişkisinin araştırılması. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13),1171-81.

Rietmeijer-Mentink, M., Paulis, WD., Middelkoop, M., Bindels, PJ., & Wouden, JC. (2013). Difference between parental perception and actual weight status of children: a systematic review. *Maternal & Child Nutrition*, 9(1),3–22.

Savashan , Sarı O, Aydoğan  & Erdal M. (2015). İlkokul ağındaki çocuklarda obezite görülme sıklığı ve risk faktörleri. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 19(1),14-21.

Seburg EM, Kunin-Batson A, Senso MM, Crain AL, Langer SL, Levy RL & Sherwood, NE. (2014). Concern about child weight among parents of children at-risk for obesity. *Health Behavior and Policy Review*, 1(3), 197- 208.

Sonneville, K., Thurston, I., Milliren, C., Kamody, R., Gooding, H., & Richmond, T. (2016). Helpful or harmful? Prospective association between weight misperception and weight gain among overweight and obese adolescents and young adults. *International Journal of Obesity*. 40(2), 328–32.

Stalter, AM., Kaylor, M., Steinke, JD., & Barker, RM. (2011). Parental perceptions of the rural school's role in addressing childhood obesity. *Journal of School Nursing*, 27(1),70–81.

Uludağ A, Peker E, şahin EM, Eşsizoğlu E, Ağaoğlu H, Topaloğlu N & Güngör S. (2014). ocukların vcut ağırlığı ve grnmleri ile iştahları hakkındaki ebeveyn değerlendirmelerinin nesnel ltlerle ilişkisi? *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 18(3),142-8.

Yavuz, HM. & Selçuk, B. (2018). Predictors of obesity and overweight in preschoolers: The role of parenting styles and feeding practices. *Appetite*. 120,491-9.



INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN NOMOPHOBIA AND ANXIETY AMONG UNDERGRADUATE HEALTH SCIENCES STUDENTS

Nurgül KARAKURT<sup>1</sup>, Hatice DURMAZ<sup>2</sup>, Meltem ORAL<sup>3</sup>

**ABSTRACT**

**Objective:** The aim of the study was to investigate the relationship between nomophobia and the level of anxiety of undergraduate health sciences students.

**Method:** Descriptive and correlational research design was used in the study. A Convenience sampling method was used for selection. Student volunteers (n = 1299) who met the study criteria were included in the study.

**Results:** Of the students, 45.3% reported using smartphones for more than 5 hours a day. 32.2% reported checking their phones for more than 40 times a day. 54.3% indicated checking their phones first thing in the morning and 56.4% right before going to bed. The most common reason for using the phone was to access social media and the least common reason was shopping. 41.3% of the students thought that they had smartphone dependency. 63% of them said they have forgotten their phones somewhere at some point. 69.3% of the students reported feeling anxious due to forgetting their phones at some place. The mean score of the students for the Nomophobia Scale was 84.31±29.01, the mean score of the State Anxiety Scale was 44.22±11.37 and the mean score of the Trait Anxiety Scale was 46.39±9.58. The results of the study indicated that there was a significant relationship between nomophobia and anxiety (p <0.01). Further analysis revealed that the mean state and trait anxiety scores of the students with absence of nomophobia and mild level of nomophobia were significantly lower than those with moderate level and severe nomophobia. Therefore, there was a positive correlation between the average mean score of the Nomophobia Scale and the mean score of the State-Trait Anxiety Scale (p <0.01).

**Conclusion:** Smartphone dependency appears to be associated with increased anxiety among undergraduate health sciences students.

**Keywords:** Mental health; Anxiety; Phobic disorders; Dependency

**Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ğrencilerinde Nomofobi ile Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**

**ÖZET**

**Amaç:** Araştırma, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören öğrencilerin nomofobi ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

**Yöntem:** Çalışma tanımlayıcı niteliktedir. Araştırma evrenini Sağlık Meslek Yüksekokulu'nda (SHMYO) eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmaya alınma kriterlerini taşıyan öğrenciler (n=1299) oluşturmaktadır.

**Bulgular:** Akıllı telefon kullanımı ile ilgili sorulan sorulardan günde 5 saatten fazla telefonunu kullananların %45,3, gün içinde 40'tan fazla ekrana bakanların %32,2, sabah uyanır uyanmaz telefonunu kontrol edenlerin %54,3, yatmadan hemen önce bakanların ise %56,4 oranında olduğu saptanmıştır. Telefon kullanma nedeni olarak en fazla sosyal medya, en az ise alışveriş yapma tercih edilmiştir. Öğrencilerin %41,3' bağımlı olduğunu düşünürken, %63' telefonunu herhangi bir yerde unuttuğunu, %69,3' ise telefonu unuttuğunda kaygı yaşadığını belirtmiştir. Öğrencilerin Nomofobi leği toplam puan ortalaması 84,31±29,01, Durumluk Kaygı leği toplam puan ortalaması 44,22±11,37 ve Süreklilik Kaygı leği toplam puan ortalaması 46,39±9,58'dir. Nomofobinin kesme noktalarına göre değerlendirildiğinde Durumluk-Süreklilik Kaygı leği arasında anlamlı fark olduğu saptandı (p<0,01). Yapılan ileri analizde durumluk ve süreklilik kaygıda farkın nomofobisi olmayan ve hafif düzeyde olanlardan kaynaklandığı belirlendi. Nomofobi leği toplam puan ortalaması ile Durumluk-Süreklilik Kaygı leği toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (p<0,01).

**Sonuç:** ğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arttıkkça hem durumluk hem de süreklilik kaygı puanları da artmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Akıl sağlığı; Anksiyete; Fobik Bozukluklar; Bağımlılık

DOI: 10.47115/jshs.807665

<sup>1</sup>Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Erzurum, Türkiye

<sup>2</sup>Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Erzurum, Türkiye

<sup>3</sup>Atatürk Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Erzurum, Türkiye

**Sorumlu yazar:** Meltem Oral, e-mail: meltem\_oral@yahoo.com

Yazar Notu: Bu çalışma, Palandöken Uluslararası Hemşirelik Eğitimi Kongresinde (24-26 Ekim 2019, Erzurum) szel bildiri olarak sunulmuştur.

## INTRODUCTION

Since the concept of the Internet entered individuals' lives, many products, services, and concepts have been introduced and this has made tremendous changes in both people's work and private lives. The latest versions of mobile phones which have combined the features of phones and computer systems in one device have entered into the lives of users around the same period and since then the number of users has been increasing day by day (Erdem et al., 2017).

The underlying reason for the popularity of smartphones in human life can be explained by the opportunity they provide for being able to do most of the daily activities on a single device. These devices offer a mobile and integrated platform for numerous activities such as voice call, texting, sending/receiving electronic mails, planning appointments, surfing and online shopping over the Internet, spending time on social media, searching information, playing games, watching videos, listening to music, reading the news, taking pictures/videos, editing/uploading pictures and videos, GPS, navigation/directing finding and video conference (Takao et al., 2014).

Smartphones bring countless conveniences to the lives of individuals. Nevertheless, problems such as spending too much time on these devices, attaching too much value and importance to them, and addiction have emerged along with smartphones. Many studies, have revealed that smartphone addiction creates various physical and mental problems (Pavithra et al., 2015; Gezgin et al., 2017; Kaur and Sharma, 2015; Broughton, 2015; Tamura et al., 2017). Also, newly defined phobias and psychological problems appear because of the problematic use of smart devices (King et al., 2013). Nomophobia is one of these problems.

### Background

Nomophobia is known as a disorder of modern times that has been attempted to be defined as nervousness and anxiety stemming from the deprivation of virtual communication tools such as mobile phones, tablets and personal computers (King et al., 2013). "Nomophobia", which is derived from the expression "no mobile phone phobia" in English (King et al., 2013), is named as "the fear of being without one's smartphone" in Turkish in its most comprehensive sense. Nowadays, smartphones have replaced mobile phones and they provide numerous remarkable possibilities and being hooked on them is said to be the reason for this fear.

A research on mail management which was conducted in England in 2008 introduced the idea of nomophobia to the literature. (SecurEnvoy, 2012). The findings of the study indicated that more than half of the 2100 smartphone users who participated in the study suffer from the phobia. More than half of the participants reported that they never turned off their smartphones and checked whether their smartphones were in good working order. The participants of the study also reported checking their smartphones every five minutes to see if they had any missed calls or messages. Another study conducted on 1000 individuals in England reported that 66% of the sample suffered from nomophobia. The majority of the participants expressed that they took their smartphones with them wherever they went and that they kept them somewhere near their beds while they were sleeping (SecurEnvoy, 2012).

The findings of a research conducted in France on 1500 mobile phone users in 2012 by Mingle Company, demonstrated that 22% of the participants reported not being able to spend a single day without their mobile phones and that this rate went up to 34% in the 15-19 age group (Betoncu, 2019). Only 29% of the participants said that they could be without their mobile phones for more than 24 hours, but this would be a very difficult situation, while 49% expressed this would not create a problem for them. Research shows that smartphones waste people's time away, but nomophobia carries greater risks for individuals. A meta-analysis on the subject demonstrated that that nomophobia has negative effects on stress, anxiety, personality, self-esteem, academic performance and mental health (Rodríguez-García et al., 2020).

The research conducted on this topic indicates that nomophobia has been spreading at an alarming rate all over the world as an important psychological problem. It is common to see an increase in the number of university students who are unaware of their surroundings due to spending too much time on their smartphones. In addition to affecting academic life negatively, nomophobia prepares the ground for the development of certain psychiatric problems such as addiction and anxiety. Leung (2008) suggests that personal characteristics such as leisure boredom, sensation seeking, and self-esteem as well as technological devices can create a catalyzing effect in individuals' development of obsessive and addictive behavior. King and colleagues (2014) conducted a study in Brazil on the routine use of mobile phones. The researchers compared patients with panic disorder and agoraphobia receiving treatment to a control group of healthy volunteers. The results of the study indicated that the participants with panic disorder who were separated from their smartphones displayed a significantly higher degree of anxiety, tachycardia, irregular breathing, trembling, panic, fear, and depression in comparison to the control group. Rodríguez-García and colleagues (2020) recently conducted a systematic literature review on nomophobia. The findings suggested that nomophobia negatively affects anxiety, stress, personality, self-esteem, academic performance, and other physical and mental health problems. Some mental disorders can precipitate nomophobia also and vice versa. These emerging conditions are sometimes caused by anxiety, and sometimes the anxiety occurs as a result.

Anxiety, which is defined as a situation in which distress, worry, and depression emotions emerge in various situations where the individual feels under threat accompanied by certain physical reactions, also prepares the ground for many psychiatric problems (Rodríguez-García et al., 2020; Öztürk, 2016). Özgüven et al. (2001) in a study examined the psychological problems of university students, it was found that 68% of the students had extreme anxiety.

Based on the above research findings, the current study aimed at investigating the relationship between nomophobia and anxiety among undergraduate health sciences students in Turkey.

## METHODS

### Design, Participants and Procedures

A descriptive correlational research design was used in the study. The data for the current study were collected from the

students between May-October 2019 through self-report questionnaires. The participants were first and second-year students aged 20-26 years. The study was conducted with 1299 of the 2620 requested students who met the inclusion criteria of using smartphones and not having been diagnosed with a mental illness. The current study tested the following research questions:

RQ1. What is the nomophobia level of undergraduate health sciences students?

RQ2. What is the anxiety level of undergraduate health sciences students?

RQ3. Is there a significant relationship between undergraduate health sciences students' nomophobia and anxiety levels?

#### Instruments

All the students were asked to complete a socio-demographic information form, the Nomophobia Questionnaire and the State-Trait Anxiety Inventory.

#### Sociodemographic Information Form

The socio-demographic information form was prepared as a result of a literature review on the topic and it consisted of 14 questions that inquired about the students' age, gender, department, year of study and smartphone usage characteristics (Kang, 2014; King, 2013; Yildirim, 2015).

#### Nomophobia Questionnaire (NMP-Q)

The Nomophobia Questionnaire (NMP-Q) was developed by Yildirim and Correia in 2015 to measure individuals' smartphone addiction. A 7-point Likert Scale was used for rating the items in the questionnaire. The NMP-Q has 20 items with 4 dimensions of nomophobia. These dimensions are 'not being able to communicate', 'losing connectedness', 'not being able to access information' and 'giving up

convenience'. The validity and reliability of the Turkish version of the questionnaire were established by Yildirim et al. (2016). The Cronbach's alpha coefficient for the Turkish version of the NMP-Q used in this study was .94.

#### State-Trait Anxiety Inventory

State-Trait Anxiety Inventory, which was developed by Spielberger et al. (1983) to identify state and trait anxiety levels. The inventory consists of 20 items evaluating trait anxiety and 20 items evaluating state anxiety. The State Anxiety Inventory is designed to determine how the individual feels at a given moment and under certain conditions, while the Trait Anxiety Inventory is designed to determine how the individual feels in general, regardless of the circumstances and conditions of the individual. A 4-point Likert Scale was used for rating the items in the inventory. The reliability and validity of the Turkish version of the inventory were established by Öner and LeCompte (1982). The Cronbach's alpha coefficient for the Turkish version of the State-Trait Anxiety Inventory used in this study was .89.

#### Data Analysis

All analyses were carried out by using the IBM SPSS 20.0 package software. For statistical analysis, number, mean, percentage distributions, standard deviation, Pearson Correlation, and One-Way ANOVA analysis were used to evaluate the data. LSD analysis was performed for further within-group analyses.

#### RESULTS

The average age of the participants was  $20.41 \pm 1.91$  (min: 18, max: 41). 73.7% of the students were female, and 96.1% were single. Univariate statistics describing the socio-demographic characteristics of the sample are provided in Table 1.

**Table 1.** Sociodemographic Characteristics of Participants

Baseline characteristic	Frequency (n)	Percentage (%)
<b>Gender</b>		
Female	957	73.7
Male	342	26.4
<b>Marital Status</b>		
Single	1248	96.1
Married	35	2.7
Divorced	16	1.2
<b>Class</b>		
First year	732	56.4
Second year	567	43.6
<b>Living Arrangement</b>		
Dormitory	799	61.5
Student flat	120	9.2
Living with family	335	25.8
Other	45	3.4

In terms of students' habits of smartphone usage the rate of those who used their phones for more than 5 hours per day was 45.3%, the rate of those who checked their phones for more than 40 times during the day was 32.2%. Approximately 54% of the participants reported checking their phones as soon as they woke up, and 56.4% of them indicated checking their phones just before going to bed. Most students reported using

their phones for social networking. Using the phone for shopping was less popular among the students. 41.3% of the students thought that they were addicted to their phones, while 63% expressed that they left their phone somewhere at some point, and 69.3% reported experiencing anxiety when they left their phone somewhere. The smartphone habits of the students are presented in Table 2.

**Table 2.** Smartphone habits of the participants

<b>Variable</b>		<b>Frequency (n)</b>	<b>Percentage (%)</b>
<b>Smartphone usage time each day</b>	Less than 1 hour	36	2.8
	1-3 hours	234	18
	3-5 hours	441	33.9
	More than 5 hours	588	45.3
<b>Number of times the smartphones checked each day</b>	1-10 times	103	7.9
	11-20 times	247	19
	21-30 times	293	22.6
	31-40 times	238	18.3
	41 times and over	418	32.2
<b>Checking the smartphone first thing in the morning</b>	As soon as waking up	705	54.3
	Within half an hour	280	21.6
	Within 1 hour	125	9.6
	Before leaving home	90	6.9
	While going to school	84	6.5
	Other	15	1.2
<b>Checking the smartphone before going to bed</b>	Right before going to bed	733	56.4
	Half an hour before going to bed	244	18.8
	An hour before going to bed	172	13.2
	All night long	132	10.1
	Other	18	1.4
<b>Reasons for smartphone usage</b>	Make a call	279	21.5
	Send a message	67	5.2
	For using social media	599	46.1
	To communicate with family	123	9.5
	To communicate with friends	82	6.3
	Research on the internet	22	1.7
	Play games	30	2.3
	Listen to music	79	6.1
	Shopping	5	0.4
	Reading News	6	0.5
Other	7	0.5	
<b>Do you think you're addicted to your smartphone</b>	Yes	537	41.3
	No	341	26.3
	Partially	421	32.4
<b>Have you forgotten your phone at some place?</b>	Yes	818	63
	No	481	38
<b>Do you get anxious when you forget your phone at some place?</b>	Yes	900	69.3
	No	399	30.7

The total mean score of the students obtained from the Nomophobia Scale was  $84.311 \pm 29.01$ , the total mean score obtained from State Anxiety Scale was  $44.22 \pm 11.37$  and the total mean score from the Trait Anxiety Scale was  $46.39 \pm 9.58$ .

Descriptive statistics of the Nomophobia Scale and its dimensions and the State-Trait Anxiety Scale are provided in Table 3.

**Table 3.** The average mean scores of students for Nomophobia Questionnaire and State-Trait Inventory

	Mean	SD	Minimum	Maximum
<b>State Anxiety Inventory</b>	44.22	11.37	20	85
<b>Trait Anxiety Inventory</b>	46.39	9.58	20	110
<b>Nomophobia Questionnaire</b>	84.31	29.01	20	140
Not being able to access information	18.37	6.89	4	28
Giving up convenience	20.22	8.38	5	35
Not being able to communicate	27.83	10.31	6	42
Losing connectedness	17.87	9.43	5	35

A positive and significant relationship was found between all the dimensions and total mean score of the Nomophobia Questionnaire and the State-Trait Anxiety Inventory total mean score ( $p < 0.01$ ). When the data were evaluated according

to the cut points of Nomophobia, a significant difference was identified with the State-Trait Anxiety Inventory ( $p < 0.01$ ). Table 4 demonstrates the descriptive statistics and the correlations between the study variables.

**Table 4.** Descriptive Statistics and Correlations between the Study Variables

Variable		State Anxiety Inventory	Trait Anxiety Inventory
<b>Nomophobia Questionnaire Total</b>	r	.211**	.281**
	p	.000	.001
Not being able to access information	r	.084**	.158**
	p	.002	.001
Giving up convenience	r	.222**	.291**
	p	.000	.001
Not being able to communicate	r	.149**	.190**
	p	.000	.001
Losing connectedness	r	.228**	.281**
	p	.000	.001

\*\* Correlation is significant at the 0.01 level

Further analysis revealed that the mean state and trait anxiety scores of the students with the absence of nomophobia and a mild level of nomophobia were significantly lower than those with moderate level and severe nomophobia. Therefore, there

## DISCUSSION

Smartphone addiction named as nomophobia poses great risks, especially for young individuals. The findings of several studies demonstrate that nomophobia leads to some psychological problems such as fatigue, stress, attention deficit, personality disorder, anxiety and depression in addition to physiological problems such as headache, vision problems, deformation in finger structure, body posture problems and sleep disorder (Pavithra et al., 2015; Lee et al., 2018; Gezgin et al., 2017; Kaur & Sharma, 2015; Broughton, 2015; Tamura et al., 2017). The results of this study were discussed below in line with the relevant literature.

The findings of the current study conducted on university students indicate that the students had a moderate level of nomophobia. Prior research has also demonstrated that smartphones were largely used by university students and that the prevalence of nomophobia was higher in young individuals (Lee, 2014; Öz & Tortop, 2018; Yıldırım, 2015). In the current study, 45.3% of the students declared that they used their smartphones for more than 5 hours and 32.2% of

was a positive correlation between the average mean score of the Nomophobia Scale and the mean score of the State-Trait Anxiety Scale ( $p < 0.01$ ).

them claimed to check their smartphones more than 40 times a day. Among the participants, 54.3% reported checking their phones as soon as they woke up, and that 56.4% claimed to check their phones just before they went to bed. In their study, Kanmani et al. (2017) found that the rate of individuals who used their phones for more than 5 hours was 43%. In the same study, it was reported that 30% of the individuals checked their phones more than 50 times a day. Different results have been obtained from the studies conducted on the subject in Turkey. The results of a study conducted on midwifery students by Kartal (2019), indicated that the rate of those who used their phones for 4 to 6 hours per day was 44.2% and that the rate of those who checked their phones more than 50 times a day was 13.3%. Akıllı and Gezgin (2016) in a study looked at the relationship between nomophobia levels and different behavior patterns of university students. They found that 92.4% of the students checked their phones before going to bed and that 83.6% checked their phones as soon as they woke up. Hoşgör and colleagues (2017) in a study conducted with

the university students found that the rate of the students who checked their phones as soon as they woke up was 81.9% and 94.3% of the students indicated spending time on their phones before going to bed. The findings of the current study appear to be consistent with the findings of other international studies while some differences have been observed in regards to the findings of other studies conducted in Turkey on this subject. It is noteworthy that the findings of the studies conducted with students studying in various programs other than health sciences have higher scores. This difference is believed to have stemmed from the fact that students studying health sciences have high levels of awareness about general health issues. Although the findings from the international studies indicate lower scores than the programs providing education other than health sciences in Turkey, their results are consistent with the results of the current study. This may be because the concept of nomophobia has been introduced earlier in other countries than in Turkey as well as due to some educational differences.

Another result of this study was that most students reported using their phones for social networking. Approximately 41% of the students thought that they were addicted to their smartphones, while almost 70% claimed that they experienced anxiety when they forgot their phone at someplace. A published report on the use of social media by Clement (2019) pointed out that; approximately 2.65 billion people were using social media worldwide in 2018. Kemp (2020) stated that As of January 2020, there are 54 million social media users in Turkey and between April 2019 and January 2020 the number of social media users in Turkey increased by 2.2 million (+4.2%). Although globalization and developments in technology have made our lives easier, it also has negative effects on face-to-face interaction. Time limitations, distances and the effect of new trends among youth such as being liked and being informed about everything may have increased the use of smartphones and therefore may have prepared the ground for the development of nomophobia. The current study appears to have similar results with the findings of studies carried out in other countries. Salehan & Negahban (2013) in a study found out that social media usage is a factor that increased the use of smartphones. Sha et al. (2018) claimed that social media platforms such as Facebook and WhatsApp are basic drivers of smartphone utilization. Social media have become the easiest way of communication among youth. Therefore, being away from their smartphones can cause young individuals to experience anxiety. In fact, in some studies, it was reported that individuals who do not have access to their phones experience psychological problems such as anxiety and nervousness (Bragazzi & Del Puente, 2014; Cheever et al., 2014). The results of a study conducted by Emanuel et al. (2015) with university students demonstrated that almost half of the students described themselves as extremely addicted to their phones.

The findings of studies conducted on this topic in Turkey indicated that students used smartphones for social media, assignments, research and following the news (Demirci et al., 2014; Kartal, 2019). The results of this study are similar to those of international and national studies. With the presence of the Internet in our lives, the world has become smaller. The increase in the level of education of citizens in Turkey and providing the students with tablets starting from

elementary school have increased the educational level while opening the gates to social media. Thus, the similarity between the results is an expected situation. However, not all smartphone users are nomophobic.

According to the findings of this study, the total means score obtained from the Nomophobia Questionnaire was  $84.31 \pm 29.01$ , which indicates a moderate degree of nomophobia. The total means score for the State Anxiety Scale was  $44.22 \pm 11.37$ , and the total means score for the Trait Anxiety Scale was  $46.39 \pm 9.58$ . These values indicate that both state and trait anxiety levels of the students related to nomophobia were close to a moderate level.

Although studies conducted in the international arena show different findings, it was found that nomophobia is high in medical and nursing students in general (Farooqui et al., 2018; Bartwal & Nath, 2019; Aguilera-Manrique et al., 2018, Gutiérrez-Puertas, 2019). The results of a study conducted by Gutiérrez-Puertas et al. (2019) indicated that the level of nomophobia was found to be high in nursing students. Bartwal & Nath (2019) conducted a study with with medical students and found that the 67.2% of the students had moderate nomophobia. In a study conducted with a large sample group in India, it was found that nomophobia was prevalent in the Indian society but not that alarming to recommend a digital detox (Kanmani et al. 2017). The results of another study conducted by Dixit et al. (2010) in India revealed that 39.5% of the students were diagnosed with nomophobia. The reason why there is a difference between the results of international studies and this study may be due to the cultural factors, sample differences and the level of use of technology in medical and nursing education of different countries.

Different results have been obtained in the studies conducted on the subject in Turkey. In general, the results of the studies which had sample groups other than health-related fields, the level of nomophobia was found to be higher than average or high (Burucuoğlu, 2017; Hakkari, 2018; Kocabaş & Korucu, 2018). On the other hand, in a study conducted on midwifery students by Kartal (2019), the total means score of NMP-Q was  $74.22 \pm 22.21$ . The results of this study coincide with our findings. The different results obtained in the studies conducted across Turkey are believed to result from sampling differences. Students who study in health sciences programs can have more knowledge about the negative impact of smartphones on health. Besides, courses on smartphone and internet addiction are available in the curriculum of some health sciences programs. The difference in the level of nomophobia among the studies may be due to these factors.

Another finding of this study was that a positive and significant relationship was found between all sub-dimensions and total means score of the Nomophobia Questionnaire and the State-Trait Anxiety Inventory. This is to say that as the level of nomophobia increases so does the level of anxiety. Nomophobia can lead to many problems in the young population since the use of smartphones is widespread among them. Sleep disorders, deformation in finger structure, fatigue, attention deficit, indifference to the environment, stress and anxiety are some of these problems (Pavithra et al., 2015; Gezgin et al., 2017; Kaur & Sharma, 2015; Broughton, 2015). Nomophobic individuals are described as individuals whose anxiety and worry levels increase when they cannot have access to their phones (Bragazzi & Del Puente, 2014). Augner and Hacker (2012) and Hong, Chiu & Huang (2012) in their

study found that problematic phone use was associated with some psychiatric problems such as anxiety, introversion, and depression. Kanmani et al. (2017) in a study found that 20% of the population felt nervous when they were not online and that inability to access their phones created anxiety in the physical and psychological problems in individuals. Globalization has turned the world into a small village. Therefore, it is an expected consequence that smartphones, which enable common applications to be used in different languages all over the world, lead to similar reactions in the youth.

Nomophobia, which has recently begun to be studied in Turkey, has largely been examined at a conceptual level, and its impact on people's lives has not been studied yet. Yıldırım & Corra (2015) are the first researchers to study the prevalence of nomophobia in Turkey. Öz & Tortop (2018), in a study, investigated the relationship between personality types and nomophobia among university students. The results of the study demonstrated that there was a negative significant correlation between the students' nomophobic status and their emotional balance personality characteristics. The impact of nomophobia on anxiety is understandable considering that the youth continuously want to stay informed about their environment and the world, and would like to be validated with 'likes' in social media. Considering that approximately 97.6% of the students in Turkey use smartphones (Yusufoğlu, 2017), it is believed that nomophobia will pose a threat to the physical and mental health soon.

#### CONCLUSION

The findings of this study demonstrated that the undergraduate students studying in the field of health sciences has moderate level of nomophobia and that there was a positive and significant relationship between nomophobia and anxiety. As addiction to smartphones intensifies, the youth experience a higher level of anxiety. It is a fact that smartphones, which are used extensively both in business life and almost in all parts of the social life, pose great risks for the individuals and especially the youth. In Turkey, it is still unknown as to what degree nomophobia affects young people psychologically or what other problems it creates in the lives of individuals. The use of smartphones, which are an integral part of our lives, is an indispensable choice. Therefore, we suggest that this topic is studied with different sample groups and different variables.

#### REFERENCES

Aguilera-Manrique, G., Márquez-Hernández, V.V., Alcaraz-Córdoba, T., Granados-Gámez, G., Gutiérrez-Puertas, V., Gutiérrez-Puertas, L. (2018). The relationship between nomophobia and the distraction associated with smartphone use among nursing students in their clinical practicum. *PLoS ONE*, 13, e0202953. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0202953>.

Akıllı, G. K., & Gezgin, D. M. (2016). Examination of the relationship between nomophobia levels and different behavior patterns of university students. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 0-0. <https://doi.org/10.21764/efd.80423>

Augner, C., & Hacker, G. W. (2012). Associations between problematic mobile phone use and psychological parameters in young adults. *International Journal of Public Health*, 57(2), 437-441. <https://doi.org/10.1007/s00038-011-0234-z>

Similarly, Lepp, Barkley & Karpinski (2014) found that cell phone use was positively related to anxiety. The findings of this study appear to be consistent with the international literature. Studies that have been conducted in different cultures indicate that nomophobia creates similar

Bartwal, J., Nath, B. (in press). Evaluation of nomophobia among medical students using smartphone in north India, *Medical Journal Armed Forces India*. <https://doi.org/10.1016/j.mjafi.2019.03.001>

Betoncu, O., Ozdamli, F. (2019). The disease of 21st century: Digital disease. *TEM J.*, 8, 598-603. <https://doi.org/10.18421/TEM82->

Bragazzi, N. L., & Del Puente, G. (2014). A proposal for including nomophobia in the new DSM-V. *Psychology Research and Behavior Management*, 7(1), 155-160. <https://doi.org/10.2147/prbm.s41386>

Broughton, G. (2015). The changing face[book] of friendship, fellowship and formation. *St. Mark's review: A Journal of Christian Thought and Opinion*, 233(3), 74-86.

Burucuoğlu, M. (2017). A research on nomophobia levels of vocational college students. *Karabuk University Journal of Institute of Social Sciences*, 7(2), 482-489. <https://doi.org/10.14230/joiss423>

Cheever, N. A., Rosen, L. D., Carrier, L. M., & Chavez, A. (2014). Out of sight is not out of mind: The impact of restricting wireless mobile device use on anxiety levels among low, moderate and high users. *Computers in Human Behavior*, 37, 290-297. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.05.002>

Demirci, K., Orhan, H., Demirdaş, A., Akpınar, A., & Sert, H. (2014). Validity and Reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction Scale in a Younger Population. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 24(3), 226-234. <https://doi.org/10.5455/bcp.20140710040824>

Dixit, S., Shukla, H., Bhagwat, A., Bindal, A., Goyal, A., Zaidi, A. K., & Shrivastava, A. (2010). A study to evaluate mobile phone dependence among students of a medical college and associated hospital of central India. *Indian Journal of Community Medicine: Official Publication of Indian Association of Preventive & Social Medicine*, 35(2), 339-341. <https://doi.org/10.4103/0970-0218.66878>

Erdem, H., Türen, U. & Kalkın, G. (2017). Prevalence of nomophobia: A sample of university students and public employees of Turkey. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(1), 110-117. <https://doi.org/10.17671/btd.30223>

Emanuel, R., Bell, R., Cotton, C., Craig, J., Drummond, D., Gibson, S., ... & Lewis, J. (2015). The truth about smartphone addiction. *College Student Journal*, 49(2), 291-299.

Farooqui, I.A., Pore, P. & Gothankar, J. (2018). Nomophobia: An emerging issue in medical institutions? *J. Ment. Health*, 27(5), 438-441. <https://doi.org/10.1080/09638237.2017.1417564>

Gezgin, D. M., Şahin, Y. L., & Yıldırım, S. (2017). The investigation of social network users' nomophobia levels regarding to various factors. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(1), 1-15. <https://doi.org/10.17943/etku.288485>

Gutiérrez-Puertas, L., Márquez-Hernández, V.V., São-Romão-Preto, L., Granados-Gámez, G., Gutiérrez-Puertas, V., Aguilera-Manrique, G. (2019). Comparative study of nomophobia among Spanish and Portuguese nursing



students. *Nurse Educ. Pract.*, 34, 79–84. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2018.11.010>

Hakkari, F. (2018). Determining nomophobia levels of vocational college students: Kırıkkhan Vocational College sample. *Atlas International Refereed Journal on Social Sciences*, 4(10), 786-797. <https://doi.org/10.31568/atlas.128>

Hong, F. Y., Chiu, S. I., & Huang, D. H. (2012). A model of the relationship between psychological characteristics, mobile phone addiction and use of mobile phones by Taiwanese university female students. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2152-2159. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.06.020>

Hoşgör, H., Koç Tütüncü, S., Gündüz Hoşgör, D. & Tandoğan, Ö. (2017). Üniversite öğrencileri arasında sosyal medyadaki gelişmeleri kaçırma korkusu yaygınlığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(17), 213-223. <https://doi.org/10.23929/javs.668>

Kang, S., & Jung, J. (2014). Mobile communication for human needs: A comparison of smartphone use between the US and Korea. *Computers in Human Behavior*, 35, 376–387. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.03.024>

Kanmani, A., Bhavani, U., & Maragatham, R. S. (2017). Nomophobia—An insight into its psychological aspects in India. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(2), 5-15. <https://doi.org/10.25215/0402.041>

Kartal, Y. A. (2019). Investigation of the relationship between the prevalence fear of lack of mobile phone (nomophobia) and the perception of social support among midwifery students. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(4), 308-312. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.600130>

Kaur, A., & Sharma, P. (2015). A descriptive study to assess the risk of developing nomophobia among students of selected nursing colleges Ludhiana, Punjab. *International Journal of Psychiatric Nursing*, 1(2), 1-6. <https://doi.org/10.5958/2395-180x.2015.00051.1>

Kemp, S. 2020. Digital in 2017 Global Overview. We Are Social, viewed May, 4, 2020. <https://wearesocial.com/blog/2020/04/digital-around-the-world-in-april-2020>

King, A. L. S., Valença, A. M., Silva, A. C., Sancassiani, F., Machado, S., & Nardi, A. E. (2014). Nomophobia: Impact of cell phone use interfering with symptoms and emotions of individuals with panic disorder compared with a control group. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 10, 28–35. <https://doi.org/10.2174/1745017901410010028>

King, A. L. S., Valença, A. M., Silva, A. C. O., Baczynski, T., Carvalho, M. R., & Nardi, A. E. (2013). Nomophobia: Dependency on virtual environments or social phobia? *Computers in Human Behavior*, 29(1), 140-144. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.07.025>

Kocabaş, D., & Korucu, K. S. (2018). The disease of digital era: Nomophobia. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(11), 254-268.

Lee, S., Kim, M., Mendoza, J.S., McDonough, I.M. (2018). Addicted to cellphones: Exploring the psychometric properties between the nomophobia questionnaire and obsessiveness in college students. *Heliyon*, 4, 1–20. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2018.e00895>

Lee, S. Y. (2014). Examining the factors that influence early adopters' smartphone adoption: The case of college students. *Telematics and Informatics*, 31(2), 308-318. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2013.06.001>

Leung, L. (2008). Linking psychological attributes to addiction and improper use of the mobile phone among adolescents in Hong Kong. *Journal of Children and Media*, 2(2), 93-113. <https://doi.org/10.1080/17482790802078565>

Öner, N., LeCompte, A. (1982). *State-Trait Anxiety Inventory Manual*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Öz, H. & Tortop, H. S. (2018). Investigation of university students' nomophobia levels between personality types. *e-Journal of New Media*, 2(3), 146-159.

Özgül, İ. E. (2001). *Psychological counseling and guidance in contemporary education*. Ankara: Pdrem Yayınları

Öztürk, M.O. (2016). *Mental Health and Disorders*. İstanbul: Evrim Basım–Yayın–Dağıtım.

Park, N., Kim, Y.-C., Shon, H. Y., & Shim, H. (2013). Factors influencing smartphone use and dependency in South Korea. *Computers in Human Behavior*, 29, 1763-1770. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.008>

Pavithra, M. B., Madhukumar, S., & Mahadeva, M. (2015). A study on nomophobia-mobile phone dependence, among students of a medical college in Bangalore. *National Journal of Community Medicine*, 6(3), 340-344.

Rodríguez-García, A.-M.; Moreno-Guerrero, A.-J.; López Belmonte, J. (2020). Nomophobia: An individual's growing fear of being without a smartphone—A systematic literature review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17(2), 580. <https://doi.org/10.3390/ijerph17020580>

Salehan, M., & Negahban, A. (2013). Social networking on smartphones: When mobile phones become addictive. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2632-2639. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.07.003>

SecurEnvoy 2012, 66% of the population suffer from Nomophobia the fear of being without their phone, SecurEnvoy, viewed December 15, 2019, <<https://www.securenvoy.com/en-gb/blog/66-population-suffer-nomophobia-fear-being-without-their-phone>>.

Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., Lushene, R., Vagg, P. R., & Jacobs, G. A. (1983). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Takao, M., Takahashi, S., & Kitamura, M. (2014). Addictive personality and problematic mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, 12(5), 501-507. <https://doi.org/10.1089/cpb.2009.0022>

Tamura, H., Nishida, T., Tsuji, A., & Sakakibara, H. (2017). Association between excessive use of mobile phone and insomnia and depression among Japanese adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(7), 701. <https://doi.org/10.3390/ijerph14070701>

Yıldırım, S. & Kişioğlu, A.N. (2018). Teknolojinin getirdiği yeni hastalıklar: Nomofobi, netlessfobi, foMO, SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 25(4), 473-480. <https://doi.org/10.17343/sdu.tfd.380640>

Yıldırım, C., Sumuer E., Adnan, M. & Yıldırım, S. (2016). A growing fear: Prevalence of nomophobia among Turkish college students. *Information Development*, 32(5), 1322-1331. <https://doi.org/10.1177/0266666915599025>

Yıldırım, C. & Correia A.P. (2015). Exploring the dimensions of nomophobia: Development and validation of a self-reported questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 49, 130-137. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.02.059>

Yusufoğlu, Ö. Ş. (2017). Smart phones as leisure activities and their impact on social life: A research on students of the University. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 6(5), 2414-2434.

**ÖZET**

**Amaç:** Çalışma emzirme başarısını artırmak için yayımlanan YouTube videolarının içerik, izlenme durumu ve eğitim veren kişiler açısından değerlendirilmesidir.

**Yöntem:** Tanımlayıcı tipte araştırmadır. Bilgisayar ortamında web tarama aracı kullanılarak “emzirme eğitimi”, “emzirme teknikleri”, “doğru emzirme”, “emzirme eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda çalışmanın evreninin 532 video oluşturmuştur. 38 video emzirme haftası haberleri ve marka tanıtımlarından, 104 video bebeğin emzirme harici ile ilgili konulardan, 25 video annenin emzirme döneminde karşılaştığı sorunlardan, 4 video emzirme danışmanlığı sertifika tanıtımından ve 303 video emzirme eğitiminin tamamen dışında paylaşılan videolardan oluşmuştur. Bu dışlanan videolardan sonra çalışmanın örneklemini 57 video oluşturmuştur. Elde edilen veriler frekans ve yüzde dağılım kullanılarak değerlendirilmiştir.

**Bulgular:** Videoların içerikleri incelendiğinde en fazla (%63,2) emzirme eğitimi ve teknikleri olduğu görülmüştür. Emzirme eğitimi veren ve videoları yükleyenler incelendiğinde en fazla (%19,3) YouTuberların video yüklediği, daha sonrasında ise ebe (%15,8) ve doktorların (%17,5) bu sıralamayı izlediği görülmüştür. YouTuberların en fazla video yüklemelerine rağmen, ebelerin ve doktorların eğitimden olduğu videoların daha fazla beğeni, izlenme ve yorum aldığı görülmüştür.

**Sonuç:** Emzirme döneminde verilen online eğitim emzirme ve bebek beslenmesinde önemli rol oynamaktadır. Verilen emzirme eğitiminin içeriği, eğitimcinin eğitim düzeyi ve eğitimin anlatım şeklinin emzirme üzerinde etkili olduğu düşünölmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Emzirme; Sosyal medya; Online öğrenme; Eğitim desteği

**Analysis of Breastfeeding Education About YouTube Videos Published****ABSTRACT**

**Objective:** The study is the evaluation of YouTube videos released to improve breastfeeding success from the point of view of content, viewing status, and education providers.

**Method:** It is descriptive type research. The computer was scanned using the keywords "breastfeeding training", "breastfeeding techniques", "correct breastfeeding", "breastfeeding training" using the web browsing tool. As a result of the scan, 532 videos of the universe of the study were created. It consists of 38 video breastfeeding week news and brand promotions, 104 video babies related to non-breastfeeding issues, 25 video mothers' problems encountered during breastfeeding, 4 video breastfeeding counseling certification promotion and 303 video breastfeeding training. After these excluded videos, 57 videos constituted the sample of the study. The data obtained were evaluated using frequency and percentage distribution.

**Results:** When the contents of the videos were examined, it was seen that breastfeeding education and techniques were the most (63.2%). When the ones who gave breastfeeding education and uploaded videos were examined, it was seen that the most (19.3%) YouTubers uploaded videos, and then the midwives (15.8%) and doctors (17.5%) followed this ranking. Despite the fact that YouTubers upload the most videos, it is seen that the videos that the midwives and doctors are instructors get more likes, views and comments.

**Conclusion:** Online education given during breastfeeding plays an important role in breastfeeding and infant nutrition. The content of the breastfeeding education given, the level of education of the trainer and the way of education is thought to be effective on breastfeeding.

**Keywords:** Breastfeeding; Social media; Online Learning; Training Support.

## GİRİŞ

Emzirme, bebeklerin sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için anneleri ile sevgi bağı kurarak gerçekleştirdiği etkili bir beslenme yöntemidir (Tezergil, 2007). Emzirmenin yaşamın ilk saatlerinde başlatılması hem bebek hem de anne açısından büyük önem arz etmektedir (Tezergil, 2007). İlk anne sütünün oldukça besleyici olması çok yoğun antikor ve kolostrum içermesi yenidoğanı enfeksiyonlardan korumakla birlikte doğum sonrası ilk saatlerde emzirmeye başlanması anne ve bebek arasındaki bağı kuvvetlendirdiği için sütün artmasını da kolaylaştırmaktadır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre Türkiye’de son iki yılda doğum sonrası ilk bir saat içinde emzirme oranı %71, doğum sonrası ilk bir gün içerisinde emzirme oranı %86 ve ilk altı ayda bebeklerin sadece anne sütü alması gerekirken bu oran 4-5 aylık bebeklerin %14’ünün sadece anne sütü aldığını göstermektedir (HİPS, 2019). İlk altı ay sadece anne sütü ile beslemenin sonrasında uygun ek gıdalarla birlikte 2 yaşına kadar emzirmenin sürdürülmesi ile yılda yaklaşık 1.3 milyon bebek ölümünün önlenebileceği ifade edilmektedir (İnce, Kondolot, Yağın, & Yurdakök, 2010). İbni Sina’nın (980-1037) ünlü eseri El-Kanun Fi’t Tıp (Tıp Kanununda) anne sütünün bebeğin büyüme ve gelişmesi için en uygun besin olduğu, anne sütü alan bebeklerin daha huzurlu oldukları ve anne sütünün iki yaşına kadar verilmesinin gerektiği belirtilmiştir (Tetik, 2016; Ülken, 1954)

Anne sütünün esansiyel yağ asitleri ve A vitamini bulundurması ile bebeklerde beyin gelişimini sağlaması, içerisinde demir bulundurması ile bebeği anemiden koruması, fizyolojik sarılığı daha çabuk iyileştirmesi, duygusal gelişimi olumlu yönde etkilemesi, diyabet, astım, kardiyovasküler hastalıklar gibi kronik hastalıklardan da koruma sağlaması en dikkat çekici yönlerindedir (Yanikkerem & Göker, 2014). Emzirmenin sadece bebeğin sağlığını yükseltmekle kalmayıp aynı zamanda annenin de sağlığını olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Yanikkerem & Göker, 2014). Doğum sonrası erken dönemde emzirmeye başlayan annelerin uterusunun daha çabuk toparlanması ile doğum sonu kanama riski azalmaktadır. Meme kanseri, over kanseri ve idrar yolu enfeksiyonlarını da azalttığı bildirilmiştir. Emzirme sağlık harcamalarını azaltacağı gibi bebekler için besin kaynağı olarak oldukça ekonomiktir (Yanikkerem & Göker, 2014).

Başarılı bir emzirme sürecini başlatabilmek ve devamlılığını sağlayabilmek için annelerin gebelik döneminde ve doğumu izleyen dönemde, bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olmaları, kendilerini bu sürece hazır hissetmeleri, dengeli beslenmeleri, gerekli meme bakımını yapmaları ayrıca emzirme için doğru zaman ve teknikleri kullanabilmeleri için sağlık profesyonellerinden destek almaları gerekmektedir (Altıparmak & Coşkun, 2016).

Doğum sonu erken dönemde sağlık profesyonellerinin anne ve bebeğine ten tene temas uygulanması sonucunda anne ve bebeği arasında bağ kurulmasını ve bunun sonucunda oksitosin hormonunun salınımını artırır. Böylece emzirmenin daha erken ve etkili başlaması aynı zamanda sevgi alışverişini sağlanmış olur (Demirtaş & Çelik, 2017). Anne için emzirme sadece içgüdüsel bir davranış olmadığı, aynı zamanda annede bireysel, ailesel ve toplumsal faktörlerin etkisiyle gelişen tutumların davranışa dönüştürülmesinde, psikolojik etkenlerin de önemini vurgulanmaktadır (Koç & Tezcan, 2005). Sağlık kuruluşlarında ve hastanelerde sağlıklı gebenin takibini ve eğitimini ebeler yürütmektedir. Sağlık profesyonellerinin bu eğitimleri vermesi ile annelerin

emzirme konusunda bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını artırmakta ayrıca sözel eğitimlerin yanı sıra uygulamalı eğitimlerin de verilmesiyle annelerin emzirme tutumlarına büyük katkı sunulmaktadır (Forrester, Wheelock, & Warren, 1997; Pınar Bölüktaş, Özer, & Yıldırım, 2019; Shaker, Scott, & Reid, 2004).

Emzirme sürecindeki eğitimin doğum öncesi verilmesi ya da doğum sonu maternal algının arttığı dönemde verilmesi gereklidir. Doğumdan hemen sonra verilen eğitimin anne yenidoğan bebeği ile ilgilendiği, doğum sonu ağrısı olduğu ya da yorgun olması gibi nedenlerle etkili olmamaktadır (McArthur, Ottosen, & Picarella, 2018). Daha sonra anne bu bilgiyi farklı kaynaklardan aramaktadır. Emziren annelerin veya anne adaylarının bilgiye ulaşmada kullandıkları en önemli kaynaklardan birisi de medya olduğu görülmüştür (Cangöl & Şahin, 2014).

Dünyada internet, sosyal medya ve akıllı telefon kullanım istatistikleri incelendiğinde, 2019 yılında toplam popülasyonda 79 milyon kişinin sosyal medya ve internet kullanımına katıldığı görülmüştür (Global Digital Reports, 2019). Türkiye ise 2019 internet kullanım ve sosyal medya istatistikleri verilerine göre YouTube %92 kullanım ile sosyal medya platformlarında ilk sırada yerini almaktadır. Yaşa göre kullanım dağılımına bakıldığında sosyal medya platformlarını en fazla kullanan grup, kullanıcıların 1/3’ünü oluşturarak 25-34 yaş grubudur (Digital Reports Turkey, 2019). Sayakhot ve arkadaşları (2016) tarafından gebelerin interneti ne tür bilgileri edinmek için kullandıklarını değerlendirmek amacıyla Scopus, Medline, PreMedline, EMBASE, CINAHL ve PubMed veri tabanları taranarak yapılan çalışmada, gebelerin en çok bilgi gereksinimi olarak sorguladıkları konular gebelikte fetal gelişim ve beslenme olmuştur (Sayakhot & Carolan-Olah, 2016). Kadınların yaklaşık %83’ü internet ortamından edindikleri bilgilerin çok yararlı olduğunu bildirmişlerdir (Slomian, Bruyère, Reginster, & Emonts, 2017). Teknolojik gelişmelerle birlikte gebelerin ve annelerin sağlıklarıyla ilgili bilgi edinme arayışı da artış göstermektedir. Online emzirme desteği ve teknolojik gelişmeler annelerin emzirme ile ilgili bilgi düzeylerini arttırdığı görülmektedir (Durmazoğlu & Okumuş, 2019). Topluma sağlık eğitimi vermekle yükümlü olan sağlık profesyonellerinin bu gelişmeleri takip etmeleri, gebe ve annelerin nasıl yararlanabilecekleri konusunda farkındalık oluşturmaları önem arz etmektedir. Bu anlamda en çok kullanıma sahip sosyal medya aracı olan YouTube, gebelerin ve annelerin en fazla bilgi alma ihtiyacı duydukları emzirme konusunda başvuracakları adres olabileceği ve bu platformda yayımlanan paylaşımların içeriğinin sağlık profesyonelleri tarafından incelenmesi yararlı olacaktır. Bu çalışma YouTube ’un Türkçe sayfasında yer alan emzirme ile ilgili paylaşılan videoların içerik, izlenme durumu ve eğitim veren kişiler açısından değerlendirilmesidir.

## MATERYAL VE METOT

### Araştırmanın Evren ve Örneklemi

#### Araştırmanın Türü

Bu çalışma, ilişki arayan tanımlayıcı araştırma türünde tasarlanmıştır.

#### Araştırmanın Yeri ve Zamanı

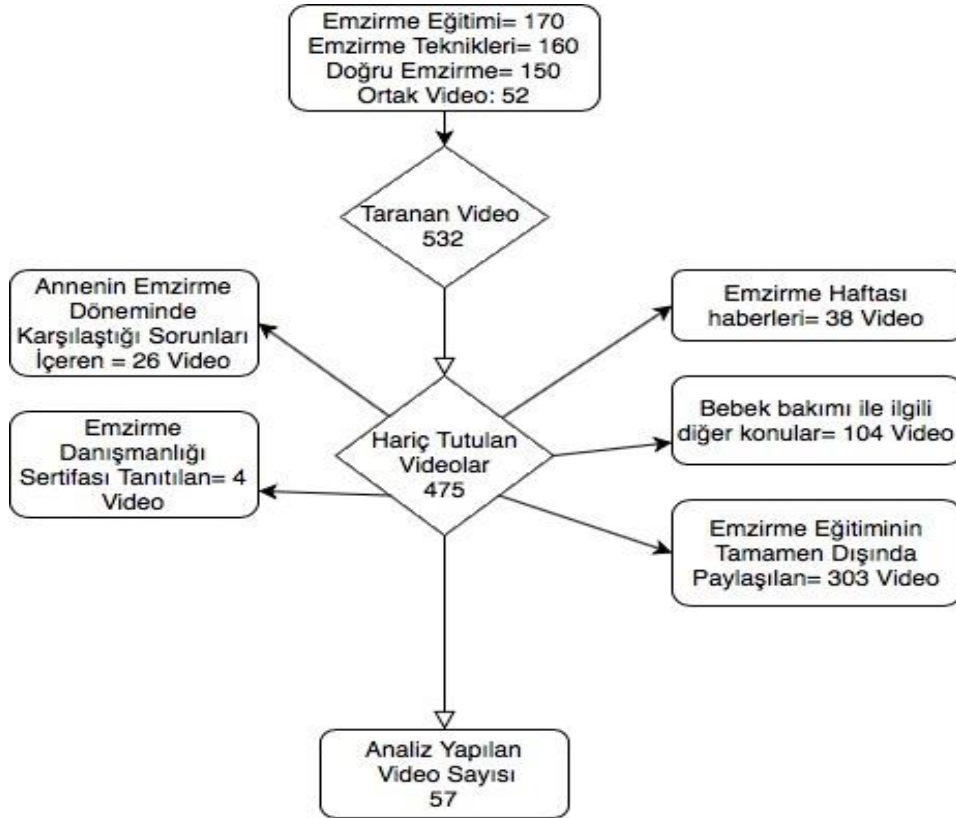
Çalışma 25.12.2019-31.12.2019 tarihleri arasında YouTube sayfasından veri taranarak yapılmıştır

### Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini YouTube üzerinde emzirme eğitimi içeren videolar oluşturmuştur. Bilgisayar ortamında web

tarama aracı kullanılarak “emzirme eğitimi (sağlık bakanlığın 10 adımıını içeren emzirme eğitimi)”, “emzirme teknikleri” ve “doğru emzirme teknikleri (emzirme eğitimi içermeden sadece doğru emzirme tekniklerinin verildiği eğitim)” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda çalışmanın evrenini 01.01.2013-31.12.2019 tarihleri arasında yayınlanan 532 video oluşturmuştur. Bu videolardan emzirme haftası haberleri ve marka tanıtımlarını içeren 38 video, emzirme dışında bebek ile ilgili konuları içeren 104 video, annenin emzirme döneminde karşılaştığı sorunları içeren 25 video, emzirme danışmanlığı sertifika tanıtımlarını içeren 4 video ve emzirme eğitiminin tamamen dışında paylaşılan videoları içeren 303 video örneklem dışında tutulmuştur. Bu dışlanan

videolardan sonra çalışmanın örneklemini 57 video oluşturmuştur (şekil 1).



şekil 1. Araştırmanın Akış şeması

#### Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan, yayınlanma tarihi, video süresi, görüntülenme sayısı, beğenme sayısı, beğenmeme sayısı, yorum sayısı, video içeriği, eğitimci ve eğitim yöntemini içeren veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında yayınlanan videolar nitel araştırma yöntemlerinden döküman inceleme metodu kullanılarak, içerik ve biçim yönünden incelenmiştir (Turan, 2013).

#### Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamına alınan videolar her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler önce veri toplama formuna ve sonrasında excell formatına aktarılmıştır. Kaydedilmiş veriler karşılaştırılmış, farklı çıkan veriler tekrar değerlendirilmiş ve tekrar düzenleme yapılmıştır. En son yapılan düzenlemeden sonra bilgisayar ortamında istatistik programına aktarılmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzdeler kullanılarak değerlendirilmiştir.

#### Etik İlkeler

Çalışmada kullanılan ve analizi yapılan izlenme aracının herkese açık bir video oynatım aracı olduğundan, tüm erişim haklarının herkese verilmesi, erişim kısıtlılığı olmaması nedeniyle ve araştırmada videoların isimleri ile eğitim verenlerin bilgileri verilmediğinden etik kurul iznine gereksinim duyulmamıştır (Annak, Atay Doyđacı, & Karadağ, 2019).

#### Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada, “emzirme eğitimi”, “emzirme teknikleri”, “doğru emzirme”, “emzirme eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapıldığından bu anahtar kelimeler bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmuştur.

#### BULGULAR

Dünyada internet kullanım oranı geçen göstergeler kullanılan izlenme aracının kişileri geliştirici ve eğitici rolünde Youtube’ın önem taşıdığını düşündürmektedir 01.01.2013-31.12.2019 tarihleri arasında yayınlanan, çalışmamızın kriterlerine uyan 57 videonun yayınlanma tarihi, süresi,

görüntülenme sayısı, beğeni sayısı, yorum sayısı, konu içeriği incelenmiş ve Tablo 1’de gösterilmiştir.

**Tablo 1.** Videoların genel özellikleri ve videoları yükleyen kişilerin kullandıkları video içerikleri

<b>Değişkenler</b>	<b>n</b>	<b>%</b>
<b>Yayınlanma tarihi</b>		
14.12.2013 ve öncesi	23	40.4
15.12.2013-14.12.2015	4	7.0
15.12.2015-14.12.2017	0	0
15.12.2014-31.12.2019	24	42.1
Tarih bilinmiyor	6	10.5
<b>Videoların süresi</b>		
1 dk’dan az	1	1.8
1-10 dk	38	66.7
11-30 dk	14	24.6
31-60 dk	4	7.0
<b>Videoların görüntülenme sayısı</b>		
1-10.000	35	61.4
10.001-30.000	8	14.0
30.001-50.000	4	7.0
50.001 ve üzeri	10	17.5
<b>Videoların beğenilme Sayısı</b>		
0	10	17.5
1-10	13	22.8
11-50	12	21,1
51-100	4	7.0
101 ve üzeri	18	31.6
<b>Videoların beğenilmeme sayısı</b>		
0	17	29.8
1-50	32	56.1
51-100	3	5.3
101-150	4	7.0
151 ve üzeri	1	1.8
<b>Videolara yapılan yorum sayısı</b>		
0	22	38.6
1-25	32	56.1
26-50	0	0
51-100	0	0
101 ve üzeri	3	5.3
<b>Videolarda Eğitim Veren Eğitimciler</b>		
YouTuber	11	19.3
Emzirme Danışmanı	10	17.5
Doktor	10	17.5
Ebe	9	15.8
Bilinmiyor	9	15.8
Hemşire	6	10.5
Diyetisyen	1	1.8
Dernek	1	1.8
<b>Eğitim Yöntemleri</b>		
Sözlü+ Uygulamalı Anlatım	23	40.4
Sözel Anlatım	22	38.6
Sözlü+ Görsel+ Uygulamalı Anlatım	6	10.5
Sözlü+ Görsel Anlatım	3	5.3
Yazılı + Görsel Anlatım	3	5.3

Araştırma kapsamına alınan videoların %40,4’ü 14.12.2013 ve öncesinde yayınlanmış, %42,1’i de 15.12.2017-31.12.2019 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Emzirme eğitimi videolarının süresi incelendiğinde %66,7’sinin 1-10 dakika arasında olduğu görülmüştür. Videoların görüntülenme sayıları incelendiğinde %61,4’ünün 1-10.000, %14’ünün 10.001-30.000, %7’sinin 30.001-50.000, %17,5’inin de 50.001 ve üzerinde

görüntülediği saptanmıştır. Videoların %22,8’inin 1-10, %21,1’inin 11-50, %7’sinin 51-100, %31,6’sının 101 ve üzeri beğeni aldığı, %17,5’inin ise hiç beğeni almadığı sadece izlendiği görülmüştür. Videoların %56,1’i 1-50 beğenmeme alırken %29,8’inin ise hiç beğenmeme sayısı almadığı görülmüştür. Emzirme eğitimi videolarının %56,1’inin 1-25 arasında yorum aldığı, %38,6’sının ise hiç beğeni almadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Videoların konu içerikleri incelendiğinde %63,2'sinin emzirme eğitimini, %33,3'ünün doğru emzirme tekniklerini ve %3,5'inin de prematüre emzirme tekniklerini içerdiği görülmüştür (Tablo 1).

Emzirme eğitimi ile ilgili videoları yükleyenlerin başında, %19,3 ile YouTuberlar oluşturmaktadır. Videolardaki eğitimciler sırasıyla %17,5 doktor, %17,5 emzirme danışmanı, %15,8 ebe ve %15,8 ile bilinmeyen eğitimcilerdir. Videolarda verilen eğitimde kullanılan yöntemler incelendiğinde %40,4'ünün sözlü ve uygulamalı anlatım, %38,6'sının sadece sözel anlatım, %10,5'inin sözlü, görsel ve uygulamalı anlatım yöntemini kullandığı görülmüştür (Tablo 2).

Çalışmaya alınan videoların görüntülenme sayısı ile verilen eğitim yöntemi karşılaştırıldığında en fazla

görüntülenmeyi sözlü ve uygulamalı eğitimin aynı anda verildiği videoların aldığı görülmüştür. Beğeni sayıları ile eğitim yöntemlerine bakıldığında benzer şekilde sözlü ve uygulamalı eğitim yönteminin en fazla beğeniye aldığı görülmüştür. Beğeni sayısı ile eğitim veren kişi karşılaştırıldığında en fazla beğeniye alan ebe eğitimciler ile YouTuberların aldığı saptanmıştır. Görüntülenme sayısı ile eğitimciler karşılaştırıldığında ise en fazla görüntülenen videoların ebe ve doktor eğitimcilerin eğitim verdiği videolar olduğu bulgulanmıştır. Videoların süresi ile görüntülenme sayısı ve beğenilme sayısına bakıldığında, kısa süren videoların (1-10dk) hem daha fazla izlendiği hem de daha fazla beğenildiği görülmüştür (Tablo 2).

**Tablo 2.** Videoların beğeni ve görüntülenme sayısı ile konu içeriği, eğitimci kişiler, eğitimin verilme yöntemi ve süresi

Video Özellikleri	Beğeni Sayısı				
	0 beğeni	1-10 beğeni	11-50 beğeni	51-100 beğeni	101 ve üzerinde beğeni
<b>Videoların konu içeriği</b>					
Ezirme Eğitimi	8	8	5	2	13
Doğru emzirme teknikleri	2	4	6	2	5
Prematüre emzirme teknikleri	0	1	1	0	0
<b>Videolarda Eğitim Veren Eğitimciler</b>					
Ebe	2	0	3	0	4
Ebe	2	0	3	0	4
Emzirme danışmanı	3	3	2	0	2
YouTuber	1	1	2	2	5
Bilinmiyor	2	2	0	1	4
Doktor	1	4	2	0	3
Hemşire	1	2	2	1	0
Diyetisyen	0	1	0	0	0
Dernek	0	0	1	0	0
<b>Videolarda verilen eğitimlerin içeriklerinde kullanılan yöntemler</b>					
Sözel anlatım	6	2	6	2	6
Sözlü+ görsel+ uygulamalı anlatım	1	1	2	0	2
Sözlü+ uygulamalı anlatım	2	7	3	2	9
Sözlü+ görsel anlatım	0	1	1	0	1
Yazılı + görsel anlatım	1	2	0	0	0
<b>Video Süresi</b>					
1 dk' az	0	1	0	0	0
1-10 dk	8	11	7	2	10
11-30 dk	1	1	3	2	7
31-60 dk	1	0	2	0	1

## TARTIŞMA

İnternet, mobil telefon ve sosyal medya araçlarının aktif olarak kullanımının giderek artması, iletişimde ve online eğitiminde, görüntülü konuşma, kişilerin kolay erişiminin olduğu eğitimler gibi birçok alanda yenilikler getirmiştir. Bu eğitim süreci, kişilerin sağlık alanındaki konulara olan erişimlerinde ve sağlık okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili olmuştur (Aranda-Jan, Mohutsiwa-Dibe, & Loukanova, 2014; Jacobs, Lou, Ownby, & Caballero, 2014; Mahmud, Rodriguez, & Nesbit, 2010). Benzer şekilde online ve e-sağlık hizmetlerinin kullanımının uzun vadede maliyet etkin olduğu ve sağlık bilgisi alacak kişilerin ulaşımını kolaylaştırdığına ilişkin kanıtlar mevcuttur (Blaya, Fraser, & Holt, 2010). Çalışmamızda benzer şekilde son iki yılda yayınlanan video sayısının arttığı görülmüştür. Bu artışın internet ve mobil telefon kullanımının yaygınlığının artmasından kaynaklı olduğu düşünülmüştür.

Çalışmada videoların çoğunun (%66,7) süresinin 1-10 dakika arasında olduğu buna rağmen, görüntülenme

(izlenme) (%61,4), beğeni (%31,6) ve yorum sayısının (%56,1) fazla olduğu görülmüştür. Adam ve arkadaşlarının 2019 yılında, kadınlara verilen video destekli emzirme eğitiminin etkinliği saptamak amacıyla yaptıkları, 1008 lohusayı kapsayan çalışmalarında, video destekli eğitimin, lohusalar tarafında izlendiği ve bebek bakımı ile beslenmesinde olumlu katkı sağladığı görülmüştür (Adam ve ark., 2019). Coetzee ve arkadaşlarının beslenme, bulaşıcı hastalıklar, madde kullanımı ve emzirme gibi konuları içeren video destekli online eğitimden oluşan toplum tabanlı kalitatif çalışmalarında, video destekli uzaktan verilen eğitimlerin etkin olduğu, kadınların eğitim almalarını kolaylaştırdığı ve bilmediği birçok konuda bilgilerini güncellediğini saptamıştır (Coetzee ve ark., 2018). Çalışmalarda video sürelerinin 2-5 dakika arasında olduğu görülmüştür (Adam ve ark., 2019; Blaya ve ark., 2010; Coetzee ve ark., 2018). Benzer şekilde çalışmamızda da en çok beğeni alan, görüntülenene (izlenen) ve yorum alan videoların 1-10 dakika süresinde olduğu görülmüştür.



Çalışmalarda videoların içerikleri ülkelere göre farklılık gösterdiği görülmüştür (Adam ve ark., 2019; Coetzee ve ark., 2018). Adam ve arkadaşlarının Afrika'da yaptığı çalışmalarında video içeriklerinin, emzirme hikayeleri, HIV ve bulaşıcı hastalıklarda beslenme, prematüre beslenme, çalışan anneler için ip uçları ve emzirme ip uçları gibi konuları içerdiği görülmüştür (Adam ve ark., 2019). Çalışmamızda videoların içeriği emzirme eğitimi, emzirme teknikleri ve prematüre emzirme teknikleri konularını içerdiği saptanmıştır. Benzer şekilde emzirme eğitimi ve doğru emzirme tekniklerini anlatan videoların daha fazla beğeni aldığı görülmüştür. Bunun nedeninin her lohusanın emzirmeye eğitimi ve doğru emzirme tekniğine ihtiyaç duymasına rağmen, prematür emzirme gibi özel emzirme tekniğine ihtiyaç duyan emziren anne sayısının az olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Verilen eğitimin sağlık profesyonelleri tarafından verilmesi sağlığa kaliteli bir şekilde ulaşmada önemli etkiye sahiptir (Mahmud ve ark., 2010). Jefferson ve arkadaşlarının video desteği ile verilen emzirme eğitiminin etkinliğini ölçmeyi amaçladıkları kalitatif çalışmalarında, eğitimcilerin ülkenin sağlık profesyonelleri tarafından eğitilen sertifikalı danışmanları olduğu ya da sağlık eğitimi almış sağlık profesyoneli olduğu vurgulanmıştır (Jefferson, Zachary, & Majee, 2019). Kellams ve arkadaşlarının gebelikte verilen emzirme eğitiminin doğum sonrası emzirme oranlarına etkisini saptamak amacıyla yaptıkları çalışmalarında, gebelere izletilecek olan videonun sağlık çalışanları ve akademisyenler tarafından hazırlandığı sonrasında da ülkenin sağlık bakanlığı tarafından tescil edilerek izletildiği saptanmıştır (Kellams, Gurka, Hornsby, Drake, & Conaway, 2018). Çalışmamızda sosyal medya aracına yüklenen videoların en yüksek oranda YouTuberlar (%19,3) tarafından yüklendiği görülmüştür. Buna rağmen ebelerin ve doktorların yüklediği ve eğitimci olarak yer aldığı videoların daha fazla görüntülendiği saptanmıştır. YouTuberlerin sağlık profesyonellerine göre daha fazla video yüklediğinden video sayısının fazla olması beğeni sayısını da arttırdığı görülmüştür. Ebelerin, hekimlerin ve sağlık profesyonelleri iş yoğunluğundan dolayı daha az video yüklediği düşünülmüştür. Tüm bu az video sayısına rağmen daha fazla görüntülendiği, emziren annelerin sağlık profesyonelinden bilgi almak istemesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Video destekli eğitimlerin annelerin emzirme deneyimlerine olumlu katkı sağladığı görülmüştür (Adhisivam ve ark., 2017). Adhisivam ve arkadaşlarının video destekli emzirme eğitiminin etkinliğini incelemek amacıyla, 878 ilk doğumları olan anneler ile yaptıkları çalışmalarında, birebir emzirme eğitimine ek olarak video destekli eğitim programını kullanarak verilen emzirme eğitiminin daha etkili olduğunu saptamıştır (Adhisivam ve ark., 2017). Görsel ve video destekli emzirme eğitimi annelerin yalnız olmadıklarını ve emzirme konusunda daha hızlı destek almalarını sağlamaktadır. Marcon ve arkadaşlarının instagram da yayımlanan emzirme desteği görsellerinin emzirme eğitimi ve desteği üzerine olan etkisini araştırdıkları sosyal medya analiz çalışmalarında, sosyal medyada emzirmenin görseller ile desteklenmesinin emzirme oranlarını ve kadınların emzirme konusunda öz güvenlerini arttırdığını saptamıştır (Marcon, Bieber, & Azad, 2019). Benzer şekilde çalışmamızda da verilen eğitim videolarında hem sözel anlatım hem de uygulamalı gösterim yapılan videoların daha çok beğeni aldığı görülmüştür.

Çalışmamızda video süresi ile beğeni sayısı arasında da farklılık görülmüştür. Süresi 1 ile 10 dk. arasında olan videoların daha fazla beğeni aldığı ve izlendiği görülmüştür. Bunun nedeninin süresinin kısa olmasından ve emziren annelerin uzun vakit ayıramamasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili literatürde çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki çalışmalarda video süreleri araştırmacılar tarafından oluşturulduğundan ve süre de aynı kaldığından dolayı karşılaştırmaların yapılmadığı görülmüştür.

Çalışmamızda ebe ya da hekim gibi sağlık profesyonellerinin verdiği emzirme video eğitimlerinin daha fazla izlendiği görülmüştür. Buna karşın YouTuber ya da diğer kişiler tarafından da emzirme eğitimi verildiği de saptanmıştır. Sağlıkçı olmayan kişilerin sağlık bakanlığının ya da dünya sağlık örgütünün bilgilerinden yararlandığı görülmüştür. Fakat buna karşın izleyen annelerin daha çok sağlık profesyonellerine güvendiği ve o videoları takip ettiği izlenme sayısından anlaşılmaktadır. Literatürdeki çalışmalarda videolar araştırmayı yapan sağlık profesyonelleri tarafından hazırlandığından video eğitimcileri ile ilgili bir karşılaştırılma yapılmamıştır (Adhisivam ve ark., 2017; Durmazoğlu & Okumuş, 2019; Marcon ve ark., 2019). Videolarda eğitim veren eğitimci ile ilgili literatürde çalışmaya rastlanmamıştır. Bu konu ile ilgili daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Emzirme desteği ve emzirme eğitimi konusunda verilen eğitimin hem anne hem de bebek sağlığı için önemlidir. Bu süreçte bilginin ulaşılabilirliğinin ve maliyet etkinliğinin önemi kaşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sosyal medya araçlarının kullanımı bilgiye ulaşmada büyük önem taşımakta ve annelere kolay ulaşım imkânı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra doğru bilgiye ulaşmak, bilgiyi doğru kullanma ve siber güvenlik dikkat çekmektedir. İncelenen videolarda emzirmenin etkinliği ve doğru emzirme tekniklerinin ağırlıklı olarak anlatıldığı görülmüştür. Videoları yükleyenlerin sağlık profesyoneli olması izlenme, beğenilme ve yorum alma üzerinde etkili olduğu da görülmüştür. İncelenen videolarda ebe ve hekim gibi sağlık profesyonellerinin doğru bilgiyi hem eğitim hem de kinik deneyimlerinden yola çıkarak anlattıkları görülmüştür. YouTuber ya da diğer bilinmeyen kişilerinde anlattıkları bilgileri uzman görüşlerinden ve bilimsel kaynaklardan aldığı görülmüştür. Bu şekilde her iki tarafta doğru bilgiyi sağlamıştır. Bu şekilde doğru bilgiyi ve eğitmeni içeren videoların sayısının artması emzirme eğitimi hakkındaki bilgi eksikliğini azaltma yönünde olumlu derecede etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda;

- Emzirme videolarının Sağlık Bakanlığı tarafından denetlenmesinin gerekli olduğu,
- Sosyal medya ve sosyal ağ kullanımındaki bilgiye ulaşma ile ilgili kamu spotlarının oluşturulmasını önemli olduğu,
- Emzirme eğitimi ile daha fazla bakanlık destekli videoların yayınlanması ve ulaşılabilirliğinin artırılması,
- Emzirme eğitiminde kullanılan video destekli eğitimler ile ilgili literatüre katkı sağlayacak randomize kontrollü çalışmaların yapılması önerilmektedir.

## KAYNAKLAR

Adam, M., Tomlinson, M., Le Roux, I., Lefevre, A. E., McMahon, S. A., Johnston, J., ... Bärnighausen, T.

(2019). The Philani MOVIE study: A cluster-randomized controlled trial of a mobile video entertainment-education intervention to promote exclusive breastfeeding in South Africa. *BMC Health Services Research*. <https://doi.org/10.1186/s12913-019-4000-x>

Adhisivam, B., Vishnu Bhat, B., Poorna, R., Thulasingham, M., Pournami, F., & Joy, R. (2017). Postnatal counseling on exclusive breastfeeding using video—experience from a tertiary care teaching hospital, south India. *Journal of Maternal-Fetal and Neonatal Medicine*. <https://doi.org/10.1080/14767058.2016.1188379>

Altıparmak, S., & Coşkun, A. M. (2016). Effect of prenatal training on information and satisfaction level of a pregnant woman <p>Doğum öncesi verilen eğitimin gebenin bilgi düzeyi ile memnuniyet durumuna etkisi. *Journal of Human Sciences*. <https://doi.org/10.14687/jhs.v13i2.3744>

Annak, İ. M., Atay Doyđacı, A. G., & Karadağ, M. (2019). Analysis of YouTube Videos Published to Prevent Lymphedema After Mastectomy. *Journal of Traditional Medical Complementary Therapies*, 2(2), 64–70. <https://doi.org/10.5336/jtracom.2019-65749>

Aranda-Jan, C. B., Mohutsiwa-Dibe, N., & Loukanova, S. (2014). Systematic review on what works, what does not work and why of implementation of mobile health (mHealth) projects in Africa. *BMC Public Health*. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-188>

Blaya, J. A., Fraser, H. S. F., & Holt, B. (2010). E-health technologies show promise in developing countries. *Health Affairs*. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2009.0894>

Cangöl, E., & Şahin, N. H. (2014). Emzirmeyi Etkileyen Faktörler ve Emzirme Danışmanlığı (Factors Affecting Breastfeeding and Breastfeeding Counseling). *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. <https://doi.org/10.16948/zktb.80388>

Coetzee, B., Kohrman, H., Tomlinson, M., Mbewu, N., Le Roux, I., & Adam, M. (2018). Community health workers' experiences of using video teaching tools during home visits—A pilot study. *Health and Social Care in the Community*. <https://doi.org/10.1111/hsc.12488>

Demirtaş, Z. G., & Çelik, R. (2017). Emziren Annelerin Emzirme Bilgilerinin Kaynaklarının İncelenmesi: Instagram Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. <https://doi.org/10.20875/makusobed.349394>

Digital Reports Turkey. (2019). Digital 2019 Turkey (January 2019) v01. Tarihinde adresinden erişildi <https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2019-turkey-january-2019-v01>

Durmazoğlu, G., & Okumuş, H. (2019). Yenilikçi Ve Güncel Eğitim Yöntemlerinin Kullanıldığı Emzirme Eğitimlerinin İncelenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 23–31.

Forrester, I. T., Wheelock, G., & Warren, A. P. (1997). Assessment of Students' Attitudes Toward Breastfeeding. *Journal of Human Lactation*. <https://doi.org/10.1177/089033449701300114>

Global Digital Reports. (2019). Dığital 2019: Global Internet use Accelerates. Tarihinde 10 Ocak 2020, adresinden erişildi <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates>

HİPS. (2019). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013. İçinde *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye*. Tarihinde adresinden erişildi

[http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tsna2018/rapor/TNSA2018\\_ana\\_Rapor.pdf](http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tsna2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf)

İnce, T., Kondolot, M., Yalçın, S. S., & Yurdakök, K. (2010). Annelerin Emzirme Danışmanlığı Alma Durumları. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*.

Jacobs, R. J., Lou, J. Q., Ownby, R. L., & Caballero, J. (2014). A systematic review of eHealth interventions to improve health literacy. *Health Informatics Journal*. <https://doi.org/10.1177/1460458214534092>

Jefferson, U. T., Zachary, I., & Majee, W. (2019). Employing a User-Centered Design to Engage Mothers in the Development of a mHealth Breastfeeding Application. *Computers, informatics, nursing : CIN*. <https://doi.org/10.1097/CIN.0000000000000549>

Kayhan tetik, B. (2016). Anne Sütü ve Emzirme Danışmanlığında Güncel Bilgiler. *Ankara Medical Journal*. <https://doi.org/10.17098/amj.12772>

Kellams, A. L., Gurka, K. K., Hornsby, P. P., Drake, E., & Conaway, M. R. (2018). A randomized trial of prenatal video education to improve breastfeeding among low-income women. *Breastfeeding Medicine*. <https://doi.org/10.1089/bfm.2018.0115>

Koç, G. I., & Tezcan, S. (2005). Gebelerin Emzirmeye İlişkin Tutumları ve Emzirme Tutumunu Etkileyen Bazı Faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*.

Mahmud, N., Rodriguez, J., & Nesbit, J. (2010). A text message - Based intervention to bridge the healthcare communication gap in the rural developing world. *Technology and Health Care*. <https://doi.org/10.3233/THC-2010-0576>

Marcon, A. R., Bieber, M., & Azad, M. B. (2019). Protecting, promoting, and supporting breastfeeding on Instagram. *Maternal and Child Nutrition*. <https://doi.org/10.1111/mcn.12658>

McArthur, L., Ottosen, M. J., & Picarella, L. (2018). Technology for Breastfeeding Support: A Systematic Review. *Journal of Informatics Nursing*.

Pınar Bölüktaş, R., Özer, Z., & Yıldırım, D. (2019). Web Tabanlı Eğitimin Sağlık Alanında Kullanılabilirliği 1. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*.

Sayakhot, P., & Carolan-Olah, M. (2016). Internet use by pregnant women seeking pregnancy-related information: A systematic review. *BMC Pregnancy and Childbirth*. <https://doi.org/10.1186/s12884-016-0856-5>

Shaker, I., Scott, J. A., & Reid, M. (2004). Infant feeding attitudes of expectant parents: Breastfeeding and formula feeding. *Journal of Advanced Nursing*. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2003.02887.x>

Slomian, J., Bruyère, O., Reginster, J. Y., & Emonts, P. (2017). The internet as a source of information used by women after childbirth to meet their need for information: A web-based survey. *Midwifery*. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2017.03.005>

Tezergil, B. (2007). *Doğum Sonu Dönem Annelerin Emzirmeye İlişkin Düşünceleri ve Uygulamaları*. Marmara Üniversitesi.

Turan S. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ülken, H. (1954). İbni Sinanın Tıbbı Dair Bir Münakaşası. *Türkiyat Mecmuası. Türkiyat Mecmuası*. <https://doi.org/10.18345/tm.85920>

Yanikkerem, E., Ay, S., & Göker, A. (2014). Primipar ve Multipar Gebelerin Emzirme Tutumu ve Yaşadıkları Endişeler. *Van Tıp Dergisi*, 21(1), 6–16.



## FARKLI VÜCUT KÜTLE İNDEKSİNE SAHİP BİREYLERİN NAZALANS SKORLARININ İNCELENMESİ

Göksu YILMAZ<sup>1</sup> Tuğba KAYA<sup>1</sup> Mehmet Emrah CANGİ<sup>1</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu çalışmanın amacı akustik değerlendirme bataryalarından biri olan nazometre ölçüm parametreleriyle, Vücut Kütle İndeksi (VKİ) arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

**Gereç ve Yöntem:** 18-25 yaş arası sağlıklı sese sahip 94 kadın katılımcı, zayıf (n=20), normal (n=30), fazla kilolu (n=20) ve obez (n=24) olmak üzere 4 VKİ grubuna ayrılmıştır. Ölçümler NASOMETER-II Model 6400 ile gerçekleştirilmiş olup değerlendirme ve kayıt sırasında katılımcılara oral ve nazal metinler okutulmuştur. İncelenen parametreler ise sırasıyla; minimum, maksimum ve ortalama nazalans skordur.

**Bulgular:** VKİ fark etmeksizin nazal cümledeki nazalans skorları, oral cümledekenden daha yüksektir ( $p < 0,05$ ). Oral cümle okunurken nazometre ile ölçülen değerler VKİ'ne göre incelendiğinde, anlamlı fark sadece ortalama ve maksimum nazalans skor parametrelerindeki normal ve fazla kilolu bireyler arasında mevcuttur ( $p < 0,05$ ). Gruplara göre ortalama nazalans skor parametresine ait ortalama değerler sırasıyla normal ( $14,23 \pm 7,00$ ) ve fazla kilolu ( $9,45 \pm 6,32$ ) iken; maksimum nazalans skor parametresi için ise için normal ( $75,43 \pm 23,08$ ) ve fazla kilolu ( $46,85 \pm 28,36$ ) şeklindedir. Nazal cümlede ise ortalama, minimum ve maksimum nazalans skor parametrelerinin hiçbiri VKİ'ye göre anlamlı farklılık göstermemiştir ( $p > 0,05$ ).

**Sonuç:** Ölçüm sonucunda VKİ'nin iki uç değeri olan zayıf ve obez grubun, oral ve nazal cümleler sırasında nazometre değerlerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun nedeni olarak ise uç VKİ gruplarında nazalans skorlarındaki değişimi inhibe edecek bir fizyolojik kompensasyon mekanizmasının olduğu düşünülmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Beden kütle indeksi; Nazal bozukluklar; Ses; Ses özelliği

### Analysis of The Nasalance Score By Different Body Mass Index

### ABSTRACT

**Objective:** The aim of this study is to examine the relationship between nasometer measurement parameters, one of the acoustic evaluation batteries, and Body Mass Index (BMI).

**Material and Method:** 94 female participants with healthy voices between the ages of 18-25 were divided into 4 BMI groups, namely weak (n=20), normal (n=30), overweight (n=20) and obese (n=24). Measurements were made with the NASOMETER-II Model 6400, and oral and nasal texts were read to the participants during the evaluation and registration. Analyzed parameters are minimum, maximum and average nasalance score.

**Results:** Regardless of the BMI, all values measured by the nasometer when reading the nasal sentence are higher than the reading when reading the oral sentence ( $p < 0.05$ ). When reading the oral sentence, when the values measured by the nasometer were examined according to the BMI, the significant difference was only for the mean and maximum nasal score ( $p > 0.05$ ). While the mean ( $14.23 \pm 7.00$ ), overweight ( $9.45 \pm 6.32$ ) for the average nasal score; normal ( $75.43 \pm 23.08$ ), overweight ( $46.85 \pm 28.36$ ) for maximum accident score. In the nasal sentence, none of the mean, minimum, and maximum nasal scores showed any significant difference compared to BMI ( $p > 0.05$ ).

**Conclusion:** As a result of the measurement, no significant difference was found in the nasometer values of the weak and obese group, which are two extreme values of BMI, during oral and nasal sentences. The reason for this is thought to be a physiological compensation mechanism that will inhibit the change in nasalance scores in the extreme BMI groups.

**Keywords:** Body mass index; Nasal disorders; Voice; Voice quality

## GİRİŞ

Günümüzde nazometre cihazı ile nazalans skor nicel olarak ölçülebilmekte ve velofarengeal fonksiyonun durumu hakkında klinisyenlere fikir verebilmektedir. Velofarengeal fonksiyon, sesin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Burun ünsüzlerinin üretimi sırasında açılır ve ağız boşluğunda yüksek basınç gerektiren ünsüzlerin üretilmesi için kapanması gerekir. Bu nedenle, ağız ve burun boşluğuna yayılan akustik enerji miktarı, fonetik olarak üretilen sesin türüne de bağlı olarak değişebilmektedir. Konuşma sinyali içindeki nazal akustik enerji yüzdesi, nazalans skor olarak bilinir. Nazalans skoru, [(nazal akustik enerji / nazal ve oral akustik enerji) x100] formülü kullanılarak hesaplanır (Karakoç ve ark., 2013).

Literatürde nazalans skorun cinsiyet ve yaş üzerine etkilerini inceleyen farklı çalışmalar mevcuttur. Bu bağlamda, Türkiye’de yapılan bir çalışmada çocukların nazalans skorları ile erişkinlerin skorları arasında anlamlı bir fark gözlenmezken, kadınların nazalans skorları erkeklerinkinden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (Birkent ve ark., 2009). Seaver ve arkadaşları, kadınların, burun ünsüzlerini içeren metinde erkeklere göre önemli ölçüde daha yüksek nazalans skorları gösterdiğini bildirmiştir (Seaver ve ark., 1991). Thompson ve Hixon, nazal hava akımını inceleyen çalışmalarında nazal ünsüzlerin üretimi sırasında kadınların erkeklerden daha fazla nazal hava akımı yaşadıklarını bulmuştur (Thompson ve Hixon, 1979). Ek olarak araştırmacılar, kadınların nazalans değerlerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu bildirmektedir (Mishima ve ark., 2008; Van Lierde ve ark., 2001). Seaver ve ark., (1991) yetişkin kadınların daha yüksek bir nazaliteye sahip olmalarının nedenini, kadınların nazal hava akış hızı, solunum çabası ve nazal kesit alanında bir artışın olmasına bağlamaktadır (Seaver ve ark., 1991). Litzaw ve Dalton ise inceledikleri yetişkin kadınların, üç standart nazometre pasajından yararlanılarak elde edilen nazalans puanlarında, erkeklerle benzer sonuçlar elde ettiklerini bildirmiş ve kadınların aerodinamik olarak ölçülen nazal kesit alanı bakımından farklılık göstermediğini de eklemiştir (Litzaw ve Dalton, 1992). Bu çalışmaya paralel olarak literatürde yetişkinlerde veya çocuklarda ortalama nazalans skorları veya nazal kesit alanları ile cinsiyet arasında bir ilişki olmadığını belirten pek çok çalışma mevcuttur (Van Lierde ve ark., 2001; Hirschberg ve ark., 2006; Saraç ve ark., 2011; Van Doorn ve Purcell, 1998; Mayo ve ark., 1996; Litzaw ve Dalton, 1992).

Nazometre kullanan Hirschberg ve arkadaşları, Macarca konuşan çocukların nazalans skorlarını yetişkinlerle karşılaştırarak olgunlaşmanın etkisini araştırmış ve yaşlılarda nazal rezonans skorlarını anlamlı olarak daha yüksek bulmuştur. Yazarlar bu çalışma doğrultusunda, çocukluktan genç erişkinliğe uzanan gelişim sürecinin oro-nazal yapıdaki anatomik değişiklikleri yansıtabileceğini ön görmektedir (Hirschberg ve ark., 2006). Hoit ve arkadaşları, çalışmasında ise yaşa bağlı herhangi bir farklılık bulamamıştır (Hoit ve ark., 1993). Bahsedilen her iki çalışmanın birbirinden farklı sonuçlar elde etmiş olması her iki çalışmada nazal rezonansı araştırmak için farklı yöntemler kullanılmış olmasına atfedilebilir. Bu bağlamda kullanılan cihaz ve prosedür, sonuçları büyük ölçüde etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkar. Yaşlanmanın burun rezonansı üzerindeki etkisi, profesyonel ses kullanıcıları veya nazalrezonans bozukluğu olan yetişkinlerle çalışan dil ve konuşma terapistleri için de klinik olarak önemlidir. Bazı çalışmalar, çocukluktan erişkinliğe gelişim sırasında nazal rezonansın arttığını gösterirken (Hirschberg ve ark., 2006; Nishio ve Niimi, 2008), bazı çalışmalar ise yaş ve nazalans skorları arasında bir ilişki olmadığını iddia etmektedir (Saraç

ve ark., 2011; Van Doorn ve Purcell, 1998; D'haeseleer ve ark., 2011; Oğuzhan, 2013; Brunnegård ve Van Doorn, 2009; Whitehill, 2001). Literatürde yaşlanma ile birlikte yumuşak damaktaki fonksiyonel değişiklikler hakkında çok az bilgi mevcuttur. Jones, yumuşak damağın yaşlı bireylerde posterior farenks duvarı ile kas dokusunun atrofisi nedeniyle temas etmeyebileceğinden bahsetmiştir (Jones, 1994). Ağız boşluğundaki yapısal ve fonksiyonel değişiklikler ağız boşluğunun uzunluğunda ve hacminde artışa neden olmakla beraber nazal kesit alanında yaşla birlikte artış gözlenebileceğinden bu durumunun konuşmanın rezonans özelliklerini de etkileyebileceği düşünülmektedir.

Yaş ve cinsiyet parametrelerinin dışında nazalans skoruna etkisi olabilecek bir diğer değişken ise ses şiddetidir. Watterson ve arkadaşları, oral ve nazal cümleler üzerinden üç farklı ses şiddetinin nazalans skora etkisini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucuna göre ses şiddetiyle nazalans ölçümleri sonucunda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmacılar ek olarak, deneklerin en düşük nazalans skorunun nazal cümledeki en yüksek ses şiddetinde ortaya çıktığını, nazal olmayan Hayvanat Bahçesi Pasajı’nda böyle bir şeyin olmadığına dikkat çekmişlerdir. Bunun nedeni ise; nazal ünsüzler üzerindeki oral-nazal ilişki derecesinin yüksek sesle konuşma sırasında yüksek intra-oral hava akışı ve basıncı meydana getirmek için daralan ses yolunun da katkısı ile artmasıdır. Ancak nazal fonemleri içermeyen Hayvanat Bahçesi Pasajı’nda oral-nazal ilişki derecesi sifıra yakın olduğu için bu tür oro-nazal ilişkide artışa neden olacak katkı yoktur. Dolayısıyla nazalans skorları ses şiddetinden etkilenmemektedir (Watterson ve ark., 1994). Bu bağlamda bakıldığında nazalans skorlarına cinsiyet, yaş ve ses şiddeti gibi pek çok faktör etki edebilirken Vücut Kütle İndeksi (VKİ) de bu etkilerden biri olabilir.

Bu çalışmanın amacı akustik olarak ses değerlendirme bataryalarından biri olan nazometre ölçümüne ait nazalans skorlar ile, VKİ’nin arasındaki ilişkiyi incelemek ve, VKİ bakımından incelenen nazalans skorlarının klinik uygulamada Dil ve Konuşma Terapistleri ve Kulak Burun Boğaz (KBB) hekimlerine, tanı-terapi süreçlerinde yol gösterici nitelikte normlar sunabilmektir.

## GEREÇ VE YÖNTEM

### *Araştırmanın Tipi*

Mevcut araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tiptedir.

### *Araştırmanın Evreni ve Örneklemi*

Araştırmanın evreni, 18-24 yaş aralığındaki 94 kadın katılımcı ile, kota örnekleme yoluyla oluşturulmuştur. Katılımcılar Dünya Sağlık Örgütü tarafından tanımlanmış olan 4 VKİ grubuna ayrılmış olup (World Healty Organisation, 2019) gruplar sırasıyla; zayıf (n=20), normal (n=30), fazla kilolu (n=20) ve obez (n=24)’dir. Araştırmada kullanılan katılımcıların sayısı belirlenirken literatürdeki benzer çalışmalar referans alınmıştır (Demir ve ark., 2015; Hamdan ve ark., 2013; Raza ve Wang, 2012; Birkent ve ark., 2009). Araştırmada belirlenmiş olan dışlama kriterleri çerçevesinde sigara kullanan; profesyonel ses kullanıcı olmayan; kulak patolojisi veya işitme kaybı olan; son üç haftada üst solunum yolu enfeksiyonu geçiren; profesyonel ses eğitimi almış olan; baş ve boyun bölgesinde cerrahi öyküsü olan; astım gibi kronik bir solunum hastalığına sahip olan; oral kavite, farenks veya larenks yapısal patolojisine sahip olan ve nörolojik bir hastalığı olan; soğuk algınlığı, alerji semptomları aktif olarak gözlenen ve bunun için ilaç kullanmakta olan kişiler çalışma dışında bırakılmıştır.

### Veri Toplama Araçları

Ağırlık ölçümü için Sinbo marka SBS4427 model tartı ve uzunluk ölçümü için ise metre kullanılmıştır. Ağırlık ve uzunluk ölçümleri aynı araştırmacı tarafından aynı yerde ve aynı prosedürde yapılmış olup, VKİ'yi hesaplaması için Vücut ağırlığı (kg) / Boy uzunluğunun karesi (m<sup>2</sup>) formülü kullanılmıştır. Tartının ölçüm güvenirliliğini sağlamak için her ölçümden önce ağırlığı bilinen bir ağırlık ile tartı test edilmiştir.

Nazalans skorunun değerlendirilmesi ise NASOMETER-II Model 6400 nazometre cihazı ile gerçekteşirilmiş olup, cihaza ait mikrofon her kayıt öncesinde cihaza ait kalibrasyon protokolü eşliğinde saf ses ile kalibre edilmiş ve minimum kalibrasyon kriteri 0,95 olarak belirlenmiştir. Akustik sinyal olarak orijinal metinlerdeki nazal ses yüzdesine bağlı kalınarak belirlenen Türkçe cümleler; "Nene makarna yeme." (%33,3) nazal (Cümle-2) cümlesi ve "Dede bak, top." (%0) oral (Cümle-1) cümlesidir (Ünal Logacev ve ark., 2020). Nazometre ölçümü sonunda incelenen parametreler ise; ortalama, minimum ve maksimum nazalans skorlardır.

### Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 22.0 (Authorization Wizard) paket programı kullanılmıştır. Veriler analiz edilmeden önce uygun yöntemin belirlenmesi amacıyla normal dağılım varsayımı kontrolünde basıklık-çarpıklık istatistikleri ve standart hataları ile Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. VKİ'ye göre, nazometre ile yapılan ölçüm parametrelerinin Cümle-1 ve Cümle-2 okunurken farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla normal dağılım gösteren ölçümler için ilişkili örnekler t-testi ve normal dağılım göstermeyen ölçümler için Wilcoxon işaretili sıralar testi kullanılmıştır. Cümle-1 ve Cümle-2 için nazometre ile yapılan parametre ölçümlerinin VKİ'ne göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla normal dağılımın sağlandığı parametre ölçümleri için varyans analizi (ANOVA), normal dağılımı sağlanmadığı parametre ölçümleri için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi ise p<0.05 olarak kabul edilmiştir.

### Araştırmanın Etik Boyutu

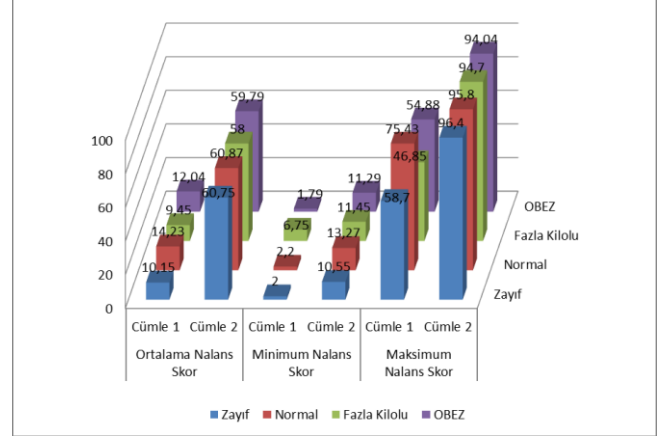
Çalışmamız, uluslararası Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak planlanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden bireylerin tümü çalışmanın amacı konusunda bilgilendirilmiş ve yazılı onam formları alınmıştır. Araştırmanın etik uygunluğu Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulundan (Etik kurul karar numarası: 2019/219) 25 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

### BULGULAR

Vücut kitle indeksine göre, nazometre ile yapılan ölçümlerin Cümle-1 ve Cümle-2 okunurken farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla öncelikle veriler, farklı vücut kitle indeks gruplarına göre bölünerek ayrı dosyalar oluşturulmuştur. Daha sonra her bir analiz için Cümle-1 ve Cümle-2'yi okuma düzeylerinde nazometre ile yapılan ölçümlerin normal dağılım varsayımını sağlama durumu incelenmiştir. Normal dağılım gösteren ölçümler için ilişkili örnekler t-testi ve normal dağılım göstermeyen ölçümler için Wilcoxon işaretili sıralar testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur. Ayrıca şekil 1'de grafik ile gösterilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde zayıf, normal, fazla kilolu ve obez bireylerin Cümle-1 ve Cümle-2'yi okurken ortalama nazalans skoru, minimum nazalans skoru ve maksimum nazalans skoru ölçümlerin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir. Tüm vücut kitle indeksi gruplarında yapılan analizler için ortalamalar incelendiğinde ortalama nazalans skoru, minimum nazalans skoru ve maksimum

nazalans skoru ölçümlerinin Cümle-2 okunurken daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle vücut kitle indeksi fark etmeksizin Cümle-2 okunurken nazometre ile yapılan ölçüme ait paametre değerleri, Cümle-1 okunurken elde edilen değerlerden daha yüksektir.



şekil 1. Vücut kitle indeksine göre Cümle-1 ve Cümle-2 okunurken elde edilen Nazometre ölçüm parametrelerinin ortalaması

Cümle-1 esnasında nazometre ile yapılan ölçüm parametrelerinin vücut kitle indeksi sınıflandırmasına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla ölçümler normal dağılımı sağlamadığından dolayı Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo-2 incelendiğinde Cümle-1 esnasında vücut kitle indeksine göre minimum nazalans skoru istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği (p>0,05) görülrken; ortalama nazalans skor ve maksimum nazalans skor ölçümlerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir. Ortalama nazalans skor ölçümü için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen farklılığın normal ile fazla kilolu bireyler arasında olduğu tespit edilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde Cümle-1 esnasında normal bireylerin ortalama nazalans skor ölçümlerinin fazla kilolu bireylerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Maksimum nazalans skor için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın normal bireyler ile fazla kilolu bireyler arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde normal bireylerin maksimum nazalans skor ölçümlerinin fazla kilolu bireylerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cümle-2 esnasında nazometre ile yapılan ölçüm parametrelerinin vücut kitle indeksine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla normal dağılımın sağlandığı parametre ölçümleri için varyans analizi (ANOVA), normal dağılımı sağlanmadığı parametre ölçümleri için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

**Tablo 1.** Nazometre ile Yapılan Ölçüm Parametrelerinin Cümle-1 ve Cümle-2 Okunurken Farklılaşma Durumunun, VKİ Sınıflandırmasına Göre İncelenmesi

		İstatistiksel Test <sup>a</sup>	Zayıf (n = 20)	Normal (n = 30)	Fazla Kilolu (n = 20)	Obez (n = 24)
<b>Ortalama Nazalans Skor</b>	Cümle 1	$\bar{X} \pm SS$	10.15±4.72	14.23±7.00	9.45±6.32	12.04±8.92
	Cümle 2	$\bar{X} \pm ss$	60.75±7.45	60.87±7.40	58.00±6.55	59.79±7.10
		p	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
<b>Minimum Nazalans Skor</b>	Cümle 1	$\bar{X} \pm ss$	2.00±0.97	2.20±1.94	6.75±21.98	1.79±1.25
	Cümle 2	$\bar{X} \pm ss$	10.55±10.46	13.37±10.20	11.45±6.81	11.29±11.10
		p	0.000*	0.000*	0.002*	0.000*
<b>Maksimum Nazalans Skor</b>	Cümle 1	$\bar{X} \pm ss$	58.70±27.74	75.43±23.08	46.85±28.36	54.88±25.07
	Cümle 2	$\bar{X} \pm ss$	96.40±1.90	95.80±4.09	94.70±4.09	94.04±6.70
		p	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*

\* $p < 0,05$ ;  $\bar{X}$ : Ortalama; SS: Standart Sapma; a: İlişkili örnekler t-testi / Wilcoxon işaretli sıralar

**Tablo 2.** Cümle-1 Esnasında Nazometre ile Yapılan Ölçümlerin Vücut Kütle İndeksi Gruplarına Göre İncelenmesi

		1-Zayıf (n = 20)	2-Normal (n = 30)	3-Fazla kilolu (n = 20)	4-Obez (n = 24)	$\chi^2$ (p) (sd=3)	Anlamlı Fark
<b>Ortalama Nazalans Skor</b>	$\bar{X} \pm ss$	10.15±4.72	14.23±7.00	9.45±6.32	12.04±8.92	9.844 <sup>a</sup> (0.020)	2-3
<b>Minimum Nazalans Skor</b>	$\bar{X} \pm ss$	2.00±0.97	2.20±1.94	6.75±21.98	1.79±1.25	1.481 <sup>a</sup> (0.687)	-
<b>Maksimum Nazalans Skor</b>	$\bar{X} \pm ss$	58.70±27.74	75.43±23.08	46.85±28.36	54.88±25.07	15.825 <sup>a</sup> (0.001)	2-3

\* $p < 0,05$ ;  $\bar{X}$ : Ortalama; SS: Standart sapma; a: Kruskal Wallis H

**Tablo 3.** Cümle-2 Esnasında Nazometre ile Yapılan Ölçümlerin Vücut Kütle İndeksine Göre İncelenmesi

		Zayıf (n = 20)	Normal (n = 30)	Fazla kilolu (n = 20)	Obez (n = 24)	F / $\chi^2$
<b>Ortalama Nazalans Skor</b>	$\bar{X} \pm ss$	60.75±7.45	60.87±7.40	58.00±6.55	59.79±7.10	F(3,90) = 0.745 $p^a = 0.528$
<b>Minimum Nazalans Skor</b>	$\bar{X} \pm ss$	10.55±10.46	13.37±10.20	11.45±6.81	11.29±11.10	$\chi^2$ (sd=3)=2.598 $P^b=0.458$
<b>Maksimum Nazalans Skor</b>	$\bar{X} \pm ss$	96.40±1.90	95.80±4.09	94.70±4.09	94.04±6.70	$\chi^2$ (sd=3)=6.117 $p^b=0.106$

\* $p < 0,05$ ;  $\bar{X}$ : ortalama; ss: standart sapma; b: Kruskal Wallis H; a: ANOVA

Tablo-3 incelendiğinde Cümle-2 esnasında vücut kütle indeksine göre ortalama nazalans skoru, minimum nazalans skoru ve maksimum nazalans skoru ölçümlerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ( $p > 0,05$ ) görülmektedir. Diğer bir deyişle, Cümle-2 esnasında vücut kütle indeksine bakılmaksızın nazometre ölçümü ile elde edilen parametre değerlerine ait sonuçlar birbirine benzerdir.

## TARTIŞMA

Günümüzde nazometre cihazı ile nazalans skor nicel olarak akustik biçimde ölçülebilmekte ve velofarengal (palatinum ve farenks) fonksiyonun durumu hakkında klinisyenlere bir fikir

verebilmektedir. Nazalans skor, velofarengal fonksiyonun yanı sıra konuşmanın fonetik içeriği ile de değişebilen bir unsurdur. Bu nedenle dile özgü standart ve normalizasyonu olan cümlelerin kullanılması klinik değerlendirme süreci için önem arz eder (Karakoç ve ark., 2013).

Orijinal nazometre verileri 3 standart pasaj kullanılarak İngilizce konuşucuları tarafından toplanmıştır. İngilizce'deki oral metin nazal ünsüzler içermeyen "Hayvanat Bahçesi pasajı, hipernazaliteyi tespit etmek için kullanılır. Oro-nazal metin, "Rainbow pasajı", % 11.67 burun ünsüzlerini içerir. Hiponazaliteyi saptamak için tasarlanan bölüm ise %31 burun ünsüzleri içeren "Nazal Cümleler" dir (Mayo ve ark., 1996).

Elde edilen normatif veriler anadili İngilizce olan konuşucular için toplandığı için fonetik olarak Türk dilini



yansıtmamaktadır. Bu yüzden pek çok farklı ırk, nazometre için dile özgü normalizasyon çalışması yapmıştır (Mishima ve ark., 2008; Van Lierde ve ark., 2001; Hirschberg ve ark., 2006; Van Doorn ve Purcell, 1998; Brunnegård ve Van Doorn, 2009; Whitehill, 2001; Haapanen, 1991; Van Lierde, 2003; Prathanee ve ark., 2003; Anderson, 1996; Kavanagh, 1994; Nichols, 1999). Türkçe içinde normatif nazalans değerlerinin belirlenmesi adına bazı çalışmalar yapılmıştır (Karakoç ve ark., 2013; Sarac ve ark., 2011; Ünal Logacev ve ark., 2020). Karakoç ve arkadaşları, cihaz geliştiricileri tarafından oluşturulup normalizasyonu yapılan 3 farklı pasajın, fonetik bağlamda nazal ünsüz oranlarına paralel olacak biçimde 3 farklı metin geliştirmişlerdir. Bunlar; nazal ünsüzden yoksun olması gereken oral pasaj için “Zilli Kedi”, oro-nazal pasaj için %16.04 oranında nazal ünsüz içeren “Dedem” ve nazal cümle için % 29,45 oranında nazal ünsüz içeren “Manav” metinleridir. Ek olarak araştırmacılar, yetişkinler için nazalans skorlarının ortalama değerlerini sırasıyla %13.46, %37.84 ve %50.28 olarak belirlemişlerdir (Karakoc ve ark., 2013).

Bizim çalışmamızda da benzer oranda nazal ünsüz barındıran ‘nene makarna yeme’ (%33,3) nazal cümlesi ve hayvanat bahçesi pasajını yansıtacak biçimde hiç nazal ünsüz içermeyen “Dede bak top.”oral cümlesi değerlendirme cümleleri olarak belirlenmiştir. Bu cümleler aynı zamanda 2011 yılında geliştirilen Snap-r testinin 4-18yaş arası için yapılan Türkçe normalizasyon tez çalışmana ait cümlelerdir (Ünal Logacev ve ark., 2020). Cümleler seçilirken nazalans skorunun uyaran uzunluğundan etkilenmemesi amacıyla her iki cümle komponentinde eşit kelime sayısı olmasına dikkat edilmiştir.

Bu çalışmada, Tablo-1’e göre oral ve nazal metin karşılaştırması sonucunda tüm VKİ grubu için Cümle-1 ve Cümle-2 komponentlerinin istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ( $p<0,05$ ). Ortalama nazal skorlara bakılacak olunursa, nazal ve oral metinlere ait tüm VKİ gruplarından elde edilen ortalama skorlar literatürde yetişkinler ile yapılmış olan normalizasyon çalışmalarının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Seaver ve ark., 1991; Hirschberg ve ark., 2006; Van Lierde ve ark., 2003).

Tablo-2’ye bakıldığında Cümle-1 için istatistiksel olarak anlamlı fark gözetmeksizin ortalama değerler incelendiğinde fazla kilolu grubun ortalama nazalans skor parametresi ve maksimum nazalans skor parametresine ait değer en küçüktür. Normal grubun ise ortalama nazalans skor ve maksimum nazalans skor parametresine ait değerler en büyüktür. İstatistiksel anlamlılık açısından yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ise ortalama nazal skor parametresi için tespit edilen anlamlı farkın normal ve fazla kilolu grup arasında olduğu ve normal grubun fazla kilolu gruptan daha büyük değerler ile sonuçlandığı belirlenmiştir ( $p<0,05$ ). Minimum nazal skor parametresi için gruplar arası herhangi bir anlamlı fark tespit edilemezken, maksimum nazal skor parametresi için anlamlı farkın yine sadece normal ve fazla kilolu bireyler arasında olduğu ( $p<0,05$ ) ve normal grubun fazla kilolu gruba göre daha büyük değerler gösterdiği tespit edilmiştir. Cümle-1, tamamen oral seslere sahip bir yapıya sahiptir. Oral fonemler sesletilirken velofarengeal port kapatılarak, hava akımının larenksi geçtikten sonra sadece ağıza yönlendirilmesini sağlar ve böylece nazal rezonans minimum hale gelir. Tablo-2’ye bakıldığında ortalama nazal skor parametresi açısından normal bireylerin nazalite sonuçları fazla kilolu bireylerden anlamlı olarak büyük elde edilmiştir. Yazarlar obezitenin, uvula, yumuşak damak, lateral ve posterior faringeal duvarlarda ve dildeki posterior bölgede anormal yağ depolanmasını ve boğaz sistemine ait yapıları

hedef aldıklarını belirtmektedir (Mezzanotte ve ark., 1992). Üst solunum yolundaki anormal yağ birikimine ek olarak araştırmacılar, farenkste yanıl duvar kalınlaşması, dil boyu ve yumuşak damak uzunluğunun da arttığını bildirmişlerdir (Mezzanotte ve ark., 1992). Bu bağlamda yazarlar, nazofarengeal, orofarengeal ve larenks bölgelerinde biriken yağ nedeniyle, üst solunum yolunun daralması sonucunda oluşan değişikliğin solunum kemoreseptörlerinin işleyişinde ve duyarlılığında azalma meydana getirdiğini; bunun da faringeal dilatör kaslarının hiperaktivitesini arttırarak boyundaki ekstrensek kasların gerginliğini arttırdığını belirtmektedirler (Mezzanotte ve ark., 1992; Hamdan ve ark., 2013). Velofarengeal mekanizmanın çalışma fizyolojine bakacak olursak fizyolojik komponentler; lateral ve posterior faringeal duvar hareketleridir. Bu bilgiler ışığında yazarların belirtmiş oldukları posterior faringeal duvar ve dilin posterior bölgesindeki anormal yağ depolanması (Mezzanotte ve ark., 1992), Tablo-2’de de gösterildiği üzere velofarengeal port, oral cümle için fazla kilolu ve obez bireylerde, normal gruba göre daha fazla kapanma göstererek normal gruba kıyasla daha düşük nazalans skorları elde edilmesine yol açmış olabilir. Yine anlamlı fark olmaksızın gruplar arasında sadece ortalama değerler incelendiğinde, fazla kilolu grup için ortalama ve maksimum nazal skorlar en küçük değerini alırken, normal grup ortalama ve maksimum nazal skorlar için en büyük değerlerini almıştır. Bu durum, yukarıda bahsettiğimiz görüşü destekler nitelikte bir sonuçtur. Williams ve arkadaşları, nazalans skor ile nazal hava yolu direnci arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve nazalitenin nazal hava yolu direnci ile ters bir korelasyon gösterdiğini ifade etmektedir (Williams ve ark.,1992). Raza ve Wang ise akustik rinometri ölçümleriyle VKİ, boy ve kilo arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulamamış ve VKİ arttıkça ne direnç ne de burun boşluğu büyüklüğünün değişmediğini belirtmişlerdir (Raza ve Wang, 2012). Bununla paralel olarak Demir ve arkadaşları VKİ artışının total nazal hava akımı ve direnciyle korele olmadığını, ek olarak nazal geometriyi değiştirmedini belirtmişlerdir (Demir ve ark., 2015). Bu çalışmaların sonucunda VKİ’ye göre nazal havayolu direncinin değişmeyeceği ve direnç değişmediği için nazalite değerlerinin de değişmeyeceği çıkarılması yapılabilir. Bu durum bizim çalışmamızda fazla kilolu ve normal grup arasında ortaya çıkan nazalite puanlarındaki anlamlı fark bulgusuyla ters düşebilir ancak bizim çalışmamız da diğer araştırmacılar gibi (Williams ve ark.,1992) nazalite değerlerinin sadece nazal kavitedeki farklılıklara değil ek olarak velofarengeal port kapanışındaki olası farklılaşmalara da atıfta bulunduğu için literatürdeki mevcut diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

Nazalans skoru etkileyen durumlar sadece velofarengeal port aktivitesiyle sınırlı kalmamakla beraber, nazal kavite volüm değişiklikleri ve nazal havayolu direnci gibi farklı durumlarda nazalans skoruna etki etmektedir (Birkent ve ark., 2009; Pegoraro-Krook ve ark., 2006; Williams ve ark., 1992). İntra-nazal anatomisinin değerlendirilmesi tekniklerinden akustik rinometri ölçümünde, nazal hava yollarına akustik bir sinyal gönderilir ve ortamdan geri yansıyan ses dalgası ölçülür. Bu şekilde nazal alan ve hacim ölçülmüş olur. Burundan geçen hava akımı özelliklerinin değerlendirilmesinde kullanılan rinomanometri ise trans-nazal basıncın ve hava akımının simultane ölçülmesi esasına dayanır. Yapılan çalışmalarda bilgisayarlı tomografi ve akustik rinometri arasında alan ölçümü açısından pozitif yönlü korelasyonlar bulunmuştur (Hilberg ve ark.,1989; Min ve Jang, 1995).

Nazal skor ve nazal hava yolu direnci arasındaki ilişkiyi topikal nazal dekonjestan uygulaması eşliğinde



araştıran Williams ve arkadaşları, nazalans skor ile nazal hava yolu direnci arasında ters korelasyona sahip anlamlı bir ilişki olduğunu bularak nazal hava yolu direncinin, nazaliteyi etkileyebileceğini göstermiştir. Ancak düşük nazal hava yolu direnci grubu nazalans skor ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Araştırmacılar bu durumu ise şu şekilde açıklamıştır; nazal hava yolu direnci yüksek olunca, nazalans skor için sınırlayıcı bir faktör haline gelir. Öte yandan nazal hava yolu direncinin derecesi, velofarengal bölgenin normal düzenleyici rolünü sınırlayacak kadar büyüktür, böylece artan bir nazal direnç, velumun ne yaptığından bağımsız olarak nazal skoru azaltma etkisine sahiptir (Williams ve ark., 1992). Birkent ve arkadaşları, katılımcılara nazal dekonjestan uygulandıktan sonra, nazalans skorlarında ve değerlendirilen tüm akustik rinometrik parametrelerde istatistiksel olarak anlamlı artışlar gözlemişlerdir ancak nazalans skorlarındaki değişiklikler ile akustik rinometrik parametreler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Birkent ve ark., 2009). Burun dekonjesyonunun nazalans skorları üzerindeki etkilerini araştıran bir başka çalışma olarak Pegoraro-Krook ve arkadaşları, dekonjestan uygulamasından sonra hiper ve hiponazalitesi olan her iki grup için anlamlı derecede daha yüksek nazalans skorları bildirmişlerdir (Williams ve ark., 1992). Öte yandan, Keck ve arkadaşları, nazal dekonjestan uygulamasından önce ve sonra uzun süredir alerjik rinitli olan hastalarda burun boşluğu boyutunda ve burun hava yolu direncindeki değişiklikleri araştırmış ve sonuç olarak nazal hava yolu direncinde önemli bir artış bildirirken, burun boşluğu ölçümlerinde önemli bir değişiklik olmamıştır (Keck ve ark., 2006). Bu sonuçlar, burundaki hava direncinin, burun boşluğu boyutunda herhangi bir değişiklik olmadan değişebileceğini gösterir niteliktedir.

Zayıf ve obez popülasyon diğer VKİ gruplarına göre en uç değerlerdeki iki farklı gruptur. Bu çalışmada Cümle-1 için ortalama nazalans skorlarında zayıf ve obez grupların kendi aralarında ve diğer gruplarla aralarında anlamlı bir fark oluşturmamış olmasını, literatürdeki nazal rezonansa etki edebilecek mekanizmalar temelinde açıklayabiliriz. Bu bağlamda araştırmalar nazo-faringeal, oro-faringeal ve larenks bölgelerinde biriken yağ nedeniyle, üst solunum yolunun daralması sonucunda solunum kemoreseptörlerinin işleyişinde ve duyarlılığında azalma meydana geldiği ve bunun da farengal dilatör kaslarının hiperaktivitesini arttırarak boyundaki ekstrinsik kasların gerginliğini arttırdığını belirtilmektedir (Mezzanotte ve ark., 1992; Hamdan ve ark., 2013). Bu bilgi Kienstre ve arkadaşlarının dinlenme sırasındaki nazal kas gerginliğinin nazal hava yolunu açarak nazal hava akımını arttırmada önemli rol oynadığını rapor eden (Kienstre ve ark., 2005) çalışmasıyla beraber düşünüldüğünde, obez bireylerde gözlenen yağ artışına bağlı olarak kemoreseptörlerin işleyişinde ve duyarlılığında azalma meydana gelmesine ek olarak devreye girdiği düşünülen ekstresek kas aktivitesine ek olarak nazal kas aktivitesinde de artış olabileceği ve bu durumun nazalans skora kompanse edici bir etkide bulunacağı düşünülebilir. Ek olarak bu öngörümüz, Williams ve arkadaşlarının da ifade etmiş olduğu üzere, nazal hava yolu direncinin derecesinin, velofarengal bölgenin normal düzenleyici rolünü sınırlayacak kadar büyük olduğu ve böylece artan bir nazal direncin, portun işlevinden bağımsız olarak nazal skoru azaltma etkisine sahip olduğunu ifade ettiği çalışmasıyla desteklenir niteliktedir (Williams ve ark., 1992). Zayıf bireyler içinde yukarıda bahsedilen gerekçelerin tam tersi devreye girip yağ dokusu azlığına bağlı olarak solunum kemoreseptörlerinin işleyişinde ve duyarlılığında artış ve buna

bağlı olarak dinlenme sırasındaki nazal kas gerginliğinin azalması sonucunda bir kompensasyon mekanizması devreye girmektedir. Bu şekilde VKİ gruplarının 2 ucunu temsil eden zayıf ve obez bireylerde yağ dokusuna bağlı olarak normal çalışmadığı düşünülen velofarengal port hareketlerini (Williams ve ark., 1992) kompanse edebilmek için dinlenme sırasındaki nazal kas gerginliği değişkenini daha fazla kullandıklarını düşünmekteyiz. Ayrıca bu durumun doğrudan veya dolaylı olarak nazal rezonansa etki etmesi beklenen nazal kavite volüm değişiklikleri ve nazal havayolu direncinde farklılaşmalar ile sonuçlanmış olabileceğini ekleyebiliriz. Nitekim literatürde VKİ'nin nazal dirence etki ettiğini bildiren çalışmalar vardır (Crouse ve ark., 1999). Williams ve arkadaşları, nazalans skor ile nazal hava yolu direnci arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve nazalitenin, nazal hava yolu direnci ile aralarında ters bir korelasyon olduğunu göstermektedir (Williams ve ark., 1992). Tüm bunların sonucunda VKİ için iki farklı uç değer olan zayıf ve obez bireylerin velofarengal port kapanışındaki olası farklılaşmalar, dinlenme sırasındaki nazal kas gerilimini arttırıp nazal akım direncini azaltarak tamamlayıcı kompensatuar bir mekanizma oluşturmaktadır. Devreye giren kompensatuar mekanizmalar ile sistem kendini normal çalışır duruma getirerek farklılıkları tolere edebilir hale getirebilirken; normal ve fazla kilolu gruplardaki velofarengal port çalışmasına yardımcı olması beklenen bu kompensatuar mekanizmalar devreye girecek kadar uyarılmadığı için sadece velofarengal port kapanış paternine bağlı olarak bu iki grubun nazalans değerleri arasında anlamlı farkların ortaya çıkmış olabileceğini düşünmekteyiz. Bu bağlamda Cümle-1 için normal grubun değerleri, maksimum ve ortalama nazalans skorları açısından fazla kilolu gruba kıyasla daha büyük değerler göstermiştir. Bu durum obezitenin, uvula, yumuşak damak, lateral ve posterior faringeal duvarlarda ve dilin posterior bölgesinde anormal yağ depolanmasını ve boğaz sistemine ait yapıların hedef aldığı belirten çalışmayı desteklemektedir (Mezzanotte ve ark., 1992).

Literatürde VKİ ile burun boşluğu geometrisi, hava akımı hızı ve direnci arasındaki ilişkiyi araştıran çok az çalışma vardır (Crouse ve ark., 1999; Laine ve Warren, 1995; Numminen ve ark., 2002). Raza ve Wang çalışmasına göre akustik rinometri ölçümleriyle VKİ, boy ve kilo arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamış, VKİ arttıkça ne direnç ne de burun boşluğu büyüklüğünde değişim olmadığı belirtilmiştir (Raza ve Wang, 2002). İsveç ve Finlandiya'da yapılan önceki iki çalışma, erişkinlerde VKİ ile burun boşluğu geometrisi arasında zayıf bir korelasyon olduğunu ya da hiç korelasyon olmadığını göstermiştir (Numminen ve ark., 2002; Millqvist ve Bende, 1998). Demir ve arkadaşları, VKİ artışının total nazal akım ve direnç ile korele olmadığını, ek olarak nazal geometriyi değiştirmediğini belirtmişlerdir. Ayrıca normal burun anatomisi olan hastalarda VKİ değerindeki artış ile burun tıkanıklığı semptomlarının arttığı ve bu subjektif şikayetlerin burun şikayetleri dışında üst solunum yolu direncinin artmasıyla ilişkili olabileceğini de eklemiştir (Demir ve ark., 2015). Bu çalışmaya paralel olarak literatürde benzer çalışmalarda vardır (Laine ve Warren, 1995; Numminen ve ark., 2002). Farklı olarak literatürde, VKİ'nin artmasıyla birlikte burun direncinin arttığını bildiren çalışmalarda mevcuttur (Crouse ve ark., 1999). Keck ve arkadaşları, burun hava direncinin, burun boşluğu boyutunda herhangi bir değişiklik olmadan değişebileceğini göstermektedir (Keck ve ark., 2006). Williams ve arkadaşları, nazalans skor ile nazal hava yolu direnci arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve

nazalitenin nazal hava yolu direnci ile aralarında ters bir korelasyon olduğunu göstermektedir (Williams ve ark., 1990). Ancak bu çalışmaların hiçbirisi nazalans skor ve vücut kütle indeksinin olası ilişkisine ve nazalans skor ile velofarengal port kapanma paternleri arasındaki ilişkiyi incelememiştir.

Cümle 2'ye (Tablo-3) baktığımızda bu patern%33,3 oranında nazal ünsüz bulundurmaktadır. İngilizcede kullanılan ve %31,0 oranında nazal ünsüz barındıran değerlendirme paternlerine paralel oranda nazal ünsüz içerir ve ortalama nazalans skorları da literatürde var olan çalışmalarla benzer yüzdeliklerde (Seaver ve ark., 1991; Hirschberg ve ark., 2006; Van Lierde ve ark., 2003). Vücut kütle indeksine göre ortalama nazalans skoru, minimum nazalans skoru ve maksimum nazalans skoru ölçümlerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ( $p>0,05$ ) görülmektedir (Tablo-3). Burun ünsüzleri dışında kalan tüm ünsüzlerin ve ünlülerin boğumlanması sırasında yumuşak damak ve velofarengalport arkaya ve yukarıya doğru yükselerek geniz ve burun boşluklarını ses yolunun diğer bölgelerinden ayırır. Burun ünsüzlerinin artikülasyonu sırasında ise yutakla geniz arasındaki port açılır geniz ve burun boşlukları ses yoluna dahil olur, bu şekilde ses yolu uzar ve daha geniş bir iç yüzeye sahip olur (Kılıç,2018). Bu durumda, çalışmamızda kullandığımız ikinci cümle örneği gibi nazal seslerin ağırlıkta olduğu cümle yapılarında velofarengal port nazal seslerin doğası gereği kapanma oluşturmamakta ve dolayısıyla velofarengal port yada kompanse edici nazal kas gerilimine bağlı akış direnci değişikliklerinin devreye girdiği bir durumun oluşmadığı düşünülmektedir. Bundan dolayı Şekil.1'e bakılacak olunursa ortalama, minimum ve maksimum nazalans skor parametrelerindeki değerler dört VKİ değeri için birbirine çok yakındır ve VKİ'ye göre anlamlı olarak farklılaşan herhangi bir değer bulunmamaktadır. Cümle-1'de elde edilen veriler ışığında Cümle-2'deki bu durum beklenen bir durum olarak karşımıza çıkar.

#### **Araştırmanın Sınırlılıkları**

Katılımcılar KBB hekim muayenesinden geçememiş ve bu bağlamda katılımcıların septum deviasyon varlığını dışlayabilmek mümkün olamamıştır. Ek olarak rinomanometrik ve akustik rinometrik ölçümlere ek olarak nazal kas gerginliği gibi ölçümlerin klinik koşullar çerçevesinde yapılamamış olmasından dolayı, öne sürdüğümüz argümanlarımızı sadece literatürde bu konuyla ilgili daha önceden yapılan çalışmaları göstererek destekleyebildik.

#### **SONUÇ VE ÖNERİLER**

Zayıf ve obez popülasyon diğer VKİ gruplarına göre uç değerdedir. Ortalama nazalans skor parametresi için, normal ve fazla kilolu grubun aksine zayıf ve obez grubun verileri kendi aralarında ya da diğer gruplarla aralarında anlamlı bir fark göstermemiştir. Normal ve fazla kilolu grup skorları istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken ortalama nazalans skor parametresi incelendiğinde fazla kilolu grup normal VKİ grubuna göre daha yüksek, minimum nazalans skor parametresi incelendiğinde ise tam tersi olarak fazla kilolu grup normal gruba göre daha düşük değerler göstermiştir. Bu bağlamda VKİ'nin uç grupları (zayıf ve obez) farengal lümen çapına bakılmaksızın nazalans skordaki farklılıkları tolere edebilecek kompensasyon mekanizmasının nazal kas gerginliği ile oluşturulabildiği düşünülürken, fazla kilolu ve normal grupta bu kompensasyon mekanizması oluşamayarak nazalans skorun sadece velofarengal kapanmaya etki eden farengal lümen çapından etkilendiğini varsayabiliriz. Bu bağlamda nazal rezonans bozukluklarının değerlendirilmesine ek olarak, bu gruptaki vakalara tıbbi veya terapötik girişimlerde

bulunurken, VKİ'nin de mutlaka dikkate alınması gereken bir parametre olduğunu düşünmekteyiz. Bu çalışmadan elde edilen sonuç ve çıkarsamaların doğruluğunun teyit edilebilmesi için vücut kütle indeksinin nazometre, akustik rinometrik ve rinomanometrik ölçümler üzerine etkisi ve bu üç ölçüm yönteminin vücut kütle indeksi grupları dahilinde birbiriyle olan korelasyonlarına ek olarak, VKİ'nin velofarengal port mekanizmasındaki kapanma gücüne olan etkisini incelemek amacıyla kilo vermekte olan ya da bariatrik cerrahi geçirmiş bireylerin müdahale öncesi ve sonrasındaki oral seslere ait nazalite ölçümlerinin incelenip yorumlanmasına ihtiyaç vardır.

#### **Yazar Katkıları**

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

#### **Teşekkür**

Yazım sürecindeki katkılarından ötürü Sayın Prof. Dr. Ahmet Konrot'a, Dr. Ceki Paltura'ya ve Dr. Öğretim Üyesi Burak Öztürk'e ek olarak veri toplama aşamasındaki yardımlarından ötürü Dkt. Emine Nerse'ye katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

#### **Çıkar Çatışması**

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya katılımcıların çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

#### **Finansal Destek**

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı etkileyebilecek nitelikte maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

#### **Beyanlar**

Bu çalışma, 19 – 22 Eylül 2019 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen uluslararası katılımlı Voice-İstanbul adlı kongrede "vücut kütle indeksinin nazalans skora olan etkisi" başlığı eşliğinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

#### **KAYNAKÇA**

- Anderson, R. T. (1996). Nasometric values for normal Spanish-speaking females: a preliminary report. *The Cleft palate-craniofacial journal*, 33(4), 333-336.
- Birkent, H., Erol, U., Ciyiltepe, M., Eadie, T. L., Durmaz, A., & Tosun, F. (2009). Relationship between nasal cavity volume changes and nasalance. *The Journal of Laryngology & Otolaryngology*, 123(4), 407-411.
- Brunnegård, K., & van Doorn, J. (2009). Normative data on nasalance scores for Swedish as measured on the Nasometer: influence of dialect, gender, and age. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 23(1), 58-69.
- Crouse, U., & Laine-Alava, M. T. (1999). Effects of age, body mass index, and gender on nasal airflow rate and pressures. *The Laryngoscope*, 109(9), 1503-1508.
- Demir, N., Sanlı, A., Demir, G., Erdogan, B. A., Yılmaz, H. B., & Paksoy, M. (2015). The evaluation of relationship between body mass index and nasal geometry using objective and subjective methods. *Journal of Craniofacial Surgery*, 26(6), 1861-1864.
- D'haeseleer, E., Depypere, H., Claeys, S., & Lierde, K. M. V. (2011). Nasal resonance in middle-aged women: a multiparameter approach. *Annals of Otolaryngology, Rhinology & Laryngology*, 120(9), 575-580.

- Haapanen, M. L. (1991). Nasalance scores in normal Finnish speech. *Folia Phoniatica et Logopaedica*, 43(4), 197-203.
- Hamdan, A. L. H., Al Barazi, R., Khneizer, G., Turfe, Z., Sinno, S., Ashkar, J., & Tabri, D. (2013). Formant frequency in relation to body mass composition. *Journal of Voice*, 27(5), 567-571.
- Hilberg, O. A. C. D. L. O. F., Jackson, A. C., Swift, D. L., & Pedersen, O. F. (1989). Acoustic rhinometry: evaluation of nasal cavity geometry by acoustic reflection. *Journal of applied physiology*, 66(1), 295-303.
- Hirschberg, J., Bók, S., Juhász, M., Trenovszki, Z., Votisky, P., & Hirschberg, A. (2006). Adaptation of nasometry to Hungarian language and experiences with its clinical application. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 70(5), 785-798.
- Hoit, J. D., Watson, P. J., Hixon, K. E., McMahon, P., & Johnson, C. L. (1994). Age and velopharyngeal function during speech production. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 37(2), 295-302.
- Jones, B. (1994). The pharynx. Disorders of function. *Radiologic Clinics of North America*, 32(6), 1103-1115.
- Karakoc, O., Akcam, T., Birkent, H., Arslan, H. H., & Gerek, M. (2013). Nasalance scores for normal-speaking Turkish population. *Journal of craniofacial surgery*, 24(2), 520-522.
- Kavanagh, M. L. (1994). Nasometric values for three dialectal groups within the Atlantic provinces of Canada. *J. Speech. Lang. Path. Audiol.*, 18, 7-13.
- Keck, T., Wiesmiller, K., Lindemann, J., & Rozsasi, A. (2006). Acoustic rhinometry in nasal provocation test in perennial allergic rhinitis. *European Archives of Oto-Rhino-Laryngology and Head & Neck*, 263(10), 910-916.
- Kienstra, M. A., Gassner, H. G., Sherris, D. A., & Kern, E. B. (2005). Effects of the nasal muscles on the nasal airway. *American journal of rhinology*, 19(4), 375-381.
- Laine, M. T., & Warren, D. W. (1995). Perceptual and respiratory responses to added nasal airway resistance loads in older adults. *The Laryngoscope*, 105(4), 425-428.
- Litzaw, L. L., & Dalston, R. M. (1992). The effect of gender upon nasalance scores among normal adult speakers. *Journal of communication disorders*, 25(1), 55-64.
- Mayo, R., Floyd, L. A., Warren, D. W., Dalston, R. M., & Mayo, C. M. (1996). Nasalance and nasal area values: cross-racial study. *The Cleft palate-craniofacial journal*, 33(2), 143-149.
- Mezzanotte WS, Tangel DJ, White DP. Waking genioglossal electromyogram in sleep apnea patients versus normal controls (a neuromuscular compensatory mechanism). *The Journal of clinical investigation*. 1992;89(5): 1571-1579.
- Millqvist, E., & Bende, M. (1998). Reference values for acoustic rhinometry in subjects without nasal symptoms. *American journal of rhinology*, 12(5), 341-344.
- Min, Y. G., & Jang, Y. J. (1995). Measurements of cross-sectional area of the nasal cavity by acoustic rhinometry and CT scanning. *The Laryngoscope*, 105(7), 757-759.
- Mishima, K., Sugii, A., Yamada, T., Imura, H., & Sugahara, T. (2008). Dialectal and gender differences in nasalance scores in a Japanese population. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 36(1), 8-10.
- Nichols, A. C. (1999). Nasalance statistics for two Mexican populations. *The Cleft palate-craniofacial journal*, 36(1), 57-63.
- Nishio, M., & Niimi, S. (2008). Changes in speaking fundamental frequency characteristics with aging. *Folia phoniatica et logopaedica*, 60(3), 120-127.
- Numminen, J., Ahtinen III, M., Huhtala, H., Laranne, J., & Rautiainen, M. (2002). Correlation between rhinometric measurement methods in healthy young adults. *American journal of rhinology*, 16(4), 203-208.
- Oğuzhan O. Türkçe İçin Normal Nazalans Değerlerinin Saptanması [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Anabilim Dalı; 2013.
- Pegoraro-Krook, M. I., Dutka-Souza, J. C., Williams, W. N., Teles Magalhães, L. C., Rossetto, P. C., & Riski, J. E. (2006). Effect of nasal decongestion on nasalance measures. *The Cleft palate-craniofacial journal*, 43(3), 289-294.
- Prathanee, B., Thanaviratananich, S., Pongjunyakul, A., & Rengpatanakij, K. (2003). Nasalance scores for speech in normal Thai children. *Scandinavian journal of plastic and reconstructive surgery and hand surgery*, 37(6), 351-355.
- Raza, M. T., & Wang, D. Y. (2012). Is nasal cavity geometry associated with body mass index, height and weight?. *Indian Journal of Otolaryngology and Head & Neck Surgery*, 64(3), 266-269.
- Sarac, E. T., Kayikci, M. E. K., & Ozkan, S. (2011). Nasality evaluation of Turkish phonemes in vowel-consonant combinations. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 75(7), 894-898.
- Seaver, E. J., Dalston, R. M., Leeper, H. A., & Adams, L. E. (1991). A study of nasometric values for normal nasal resonance. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 34(4), 715-721.
- Souza, L. B. R. D., Pereira, R. M., Santos, M. M. D., & Godoy, C. M. D. A. (2014). Frequência fundamental, tempo máximo de fonação e queixas vocais em mulheres com obesidade mórbida. *ABCD. Arquivos Brasileiros de Cirurgia Digestiva (São Paulo)*, 27(1), 43-46.
- Thompson, A. E., & Hixon, T. J. (1979). Nasal Air Flow During Normal Speech Production. *The Cleft Palate Journal*, 16(4), 412-420.
- Ünal-Logacev, Ö., Kummer, A. W., Çetin, C., & Topbaş, S. (2020). Nasometric evaluation of resonance disorders: A norm study In Turkish. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 131, 109888.
- Van Doorn, J., & Purcell, A. (1998). Nasalance levels in the speech of normal Australian children. *The Cleft palate-craniofacial journal*, 35(4), 287-292.
- Van Lierde, K. M., Wuyts, F. L., Bodt, M. D., & Van Cauwenberge, P. (2003). Age-related patterns of nasal resonance in normal Flemish children and young adults. *Scandinavian journal of plastic and reconstructive surgery and hand surgery*, 37(6), 344-350.
- Van Lierde, K. M., Wuyts, F. L., De Bodt, M., & Van Cauwenberge, P. (2001). Nasometric values for normal nasal resonance in the speech of young Flemish adults. *The Cleft palate-craniofacial journal*, 38(2), 112-118.
- Watterson, T., York, S. L., & McFarlane, S. C. (1994). Effects of vocal loudness on nasalance measures. *Journal of communication disorders*, 27(3), 257-262.
- Whitehill, T. L. (2001). Nasalance measures in Cantonese-speaking women. *The Cleft palate-craniofacial journal*, 38(2), 119-125.

Williams, R. G., Eccles, R., & Hutchings, H. (1990).

The relationship between nasalance and nasal resistance to airflow. *Acta oto-laryngologica*, 110(5-6), 443-449.

World Health Organization (2019). BMI Classification 2004

[http://apps.who.int/bmi/index.jsp?introPage=intro\\_3.html](http://apps.who.int/bmi/index.jsp?introPage=intro_3.html)  
adresinden elde edildi.

**DEĐİŐTİRİLEMEZ GERÇEKTE ANLAM BULMAK:  
VAROLUŐCU LOGOTERAPİNİN MS TANILI BİREYLERDE DEPRESYON, ANKSİYETE, AFFEKTİF KİŞİLİK VE  
YAŞAM KALİTESİ DÜZEYLERİNE ETKİŐİ**  
Gülay OĞUZ<sup>1</sup>, Saime ÇAĞLI<sup>1</sup>, Serap GÜLEÇ KESKİN<sup>2</sup>, Ferhat JACK İÇÖZ<sup>3</sup>, Murat TERZİ<sup>4</sup>, Servet AKER<sup>5</sup>,  
Sedat ŐEN<sup>5</sup>

**ÖZET**

**Amaç:** Bu araştırma varoluőcu felsefeye temellendirilmiş logoterapinin MS tanısı almış kadınlarda depresyon, anksiyete, affektif semptomlar ve yaşam kalitesi üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

**Yöntem:** Araştırma deneysel tipte olup, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı MS Polikliniğine kayıtlı MS tanısı almış bireyler ile 01.01.2016 - 01.03.2016 tarihleri arasında özel bir danışmanlık enstitüsünün grup terapi odasında MS tanısı almış, 18-49 yaş arasında, sözel iletişim engeli olmayan, zihinsel ve organik bulgusu bulunmayan MS tanısı almış 10 kadın ile yürütülmüştür. Araştırmada beck depresyon ölçeği, beck anksiyete ölçeği, Affektif sinir bilim ölçeği ve kısa form 36 kullanılmıştır.

**Bulgular:** MS tanısı almış bireylerin logoterapi öncesi ve sonrası depresyon anksiyete, affektif sinir bilim ve yaşam kalitesi puan ortalamaları karşılaştırıldığında, logoterapi sonrası, öncesine göre depresyon ve anksiyete bulguları arasında anlamlı fark belirlenmiştir ( $p<0.05$ ). SF-36 öntest ve son test sonuçlarından fiziksel fonksiyon, ağrı, sosyal fonksiyon ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşmüştür ( $p<0.05$ ). Müdahale öncesi ve sonrası arasında, affektif sinir bilim değerlendirmesinde öfke ve oyun puanlarında anlamlı bir düşüş tespit edilmiştir ( $p<0.05$ ).

**Sonuçlar ve Öneriler:** Varoluőcu Logoterapinin MS tanılı kadınlarda depresyon, anksiyete ve öfke ve oyun düzeylerini azalttığı ve yaşam kalitesini arttırdığı belirlenmiştir. Logoterapinin MS tanılı kadınlarda etkili bir yöntem olması nedeniyle tedavi ve bakıma eklenmesi önerilebilir.

**Anahtar Kelimeler:** Multiple skleroz; Logoterapi; Kadın; Depresyon; Yaşam kalitesi.

**Finding True Meaning That Cannot Change:**

**The Effect of Various Logotherapy on Depression, Anxiety, Affective Personality and Quality of Life In Individuals With MS Diagnosis**

**Abstract**

**Objective:** This study was conducted to determine the effect of logotherapy based on existential philosophy on depression, anxiety, affective symptoms and quality of life in women with MS.

**Method:** The study was carried out in the group therapy room of a private counseling institute between 01.01.2016 - 01.03.2016 with individuals diagnosed with MS who reregistered in the MS Polyclinic of Ondokuz Mayıs University Faculty of Medicine, Department of Neurology. The study was conducted with 10 women diagnosed with MS, aged 18-49, without verbal communication impairment, and without mental and organic findings. Beck depression inventory, beck anxiety inventory, Affective neuroscience scale and short form 36 were used in the study.

**Results:** When depression, anxiety, affect and life quality scores of individuals diagnosed with MS were compared before and after logotherapy, a significant difference was found between the depression and anxiety symptoms after logotherapy compared to before. From the SF-36 pretest and posttest results, the averages of physical function, pain and social function decreased statistically significantly ( $p < 0.05$ ). Between before and after the intervention, a significant decrease in anger and game scores was found in the assessment ( $p < 0.05$ ).

**Conclusion:** Existential Logoterpy has been determined to reduce depression, anxiety and anger and game levels, and improve the quality of life in women with MS. logotherapy is an effective method for women with MS, it may be recommended to add it to treatment and care.

**Keywords:** Multiplesclerosis; Logotherapy; Women; Depression; Life Quality

DOI: 10.47115/jshs.790083

<sup>1</sup>Öğrenme Akdemisi, Samsun

<sup>2</sup>Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

<sup>3</sup>Varoluőcu Akademi, İstanbul

<sup>4</sup>Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Nöroloji Sağlığı Anabilim Dalı

<sup>5</sup>Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

**Sorumlu Yazar:** Serap GÜLEÇ KESKİN, e-mail: dr.serasps@gmail.com

**GİRİŞ**

Multipl skleroz (MS) santral sinir sisteminin, otoimmun, inflamatuvar ve dejeneratif hastalığıdır. Genç eriőkin yaőta

görülmesi, ataklarla seyreden ilerleyici bir hastalık olması, fonksiyonel sınırlılık, engellilik oluşturması, bir çok psikososyal sorunu beraberinde getirmesi ile yaşam kalitesinde azalmaya neden olabilen kronik bir hastalıktır (Confavreux, Vukusic&Adeleine, 2003; Ertekin, Özakbaş, İdman&Algun, 2012; Milanlıoğlu ve ark.,2014). MS tanısı almış bireylerin affektif ve kognitif etkilenme oranı %34 ile %65 oranında görülmektedir (Emre ve ark.,2003). Psikososya sorunlar anatomik lezyonlara, nöro endokrin anormalliklere veya fizyolojik değişikliklere bağlı gelişebilmektedir (Karabudak, 2008). MS tanısı almış bireylerde en yaygın görülen psikiyatrik bozukluk depresyondur. Görülme sıklığı %27-54 arasında değişmektedir (Penner ve ark., 2007). Depresyon belirtilerini anksiyete izlemektedir. Depresyon, anksiyete ve affekt belirtilerinin genel nedenleri arasında, i görüsü olan MS tanısı almış bireylerin kendilerinde gördükleri bilişsel, mental ve fonksiyonel kayıpları fark etmeleri, semptomların ve semptomların neden olduğu zorlukların üstesinden gelememe, sosyal kayıplar ile gelen yalnızlık ve yaşamda anlam bulmada zorluk olduğu söylenebilir (Emre ve ark.,2003; Minden, 2000). Tıpkı birçok hastalık sürecinde olduğu gibi, MS tanısı almış bireylerde kaygı kaçınılmaz ve yok edilemezdir. MS tanısı almış bireyler yaşamın tam orta yerinde gelen fiziksel, zihinsel ve sosyal anlamda sınırlayıcı hastalığın giderek artan belirtilerinin yanında bağımlılığın artması ile gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmek istediği rollerde kesintiye uğrama yaşamaktadır (İdman, 2004). Bu nedenle bireylerin yaşadığı fiziksel gereksinimleri kadar yaşamda anlam bulmak, sınırlar içinde de olsa özgür olduklarını bilmek ve ne olursa olsun seçim yapabilecekleri gerçeğini hatırlatmak özellikle depresyon, anksiyete ve affektif semptomların azaltılmasında ve buna bağlı olarak yaşam kalitesinin artırılmasında önemli girişimlerdir (Van ve Arnold, 2017).

MS tanısı almış birey yaşadığı hastalık içerisinde, hayatın anlamının ne olduğu, geleceğe dair belirsizlikleri bilip bilemeyeceğini, ölümin anlamını cevaplamaya çalışırken kaygı yaşar. Cevaplayamadığı sorular karşısında oluşan bireyin yaşadığı kaygı birçok varoluşu felsefecinin konusu olmakla birlikte, Victor Frankl gibi felsefeciler bu kaygıyı, kendi yaşam deneyimlerinden yola çıkarak anlamlandırmaya çalışmış, böylece varoluşu felsefeye büyük katkılar sunmuşlardır. (Özakkaş, 2011; Sartre, 2015; Engin, Kaçmaz ve Uğuryol, 2016). Victor Frankl, varoluşu analiz ve logoterapi yirminci yüzyılda geliştirilmiş bir teori, müdahale yaklaşımı ve felsefe bilimidir. Varoluşculuk insan yaşamının anlamının; insanın ürettiği bilgi, malzeme ve ürünlerden öte otantik ve bireysel bir anlam arayışı ile var olabileceğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada MS tanısı almış bireylerde depresyon, anksiyete, affektif semptomları azaltmaya ve yaşam kalitesini arttırmaya yönelik logoterapi uygulanmıştır. Logoterapi varoluşu felesefeye temellendirilmiş Victor E. Frankl'in kuramına göre yapılandırılmıştır. Logoterapi, adını Yunanca bir kelime olan "Logos" (Anlam)'tan alan Logoterapi (Logotherapie), ViktorFrankl öncülüğünde kurulmuş yeni bir psikoterapik yaklaşımdır. "Anlam"ı merkez kavram olarak kabul eden bu ekol, "anlam kazandırma yoluyla terapi"yi temel tedavi metodu olarak bilinmektedir (Bahadır, Parlar &Spiteller,2000).

#### **Araştırmanın Amacı**

Bu araştırma varoluşu logoterapinin MS tanısı almış bireylerde depresyon, anksiyete, affektif kişilik ve

yaşam kalitesi düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

#### **Araştırma Hipotezleri**

H0. Varoluşu felsefeye temellendirilmiş logoterapi, MS tanısı almış bireylerin depresyon, anksiyete, affektif semptomve yaşam kalitesini etkilemez.

H1. Varoluşu felsefeye temellendirilmiş logoterapi, MS tanısı almış bireylerin depresyon, anksiyete, affektif semptom ve yaşam kalitesini etkiler.

#### **YÖNTEM**

**Araştırmanın şekli:** Varoluşu felsefeye temellendirilmiş logoterapinin MS tanısı almış bireylerde depresyon, anksiyete, affektif kişilik ve yaşam kalitesi düzeylerine etkisini değerlendiren bu çalışma ön test son test girişimsel bir araştırmadır.

**Araştırmanın Yeri ve Zamanı:** Araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakóltesi Nöroloji Anabilim Dalı MS Polikliniđine kayıtlı MS tanısı almış bireyler ile 01.01.2016 - 01.03.2016 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırma MS tanısı almış bireyler için hazırlanan özel bir danışmanlık enstitüsünün grup terapi odasında gerçekleştirilmiştir.

#### **Araştırmanın Evren ve Örneklem Seçimi:**

Araştırmanın örneklem sayısı, çalışma öncesinde güç analizi yapılarak tespit edilmiştir. Yapılan güç analizinde, ön test-son test %95 güven aralığında, %80 güce ulaşmak için 18-49 yaş aralığında genişletilmiş özürürlük durum ölçeği (EDDS) puanı 5'in altında olmayan en az 10 MS tanısı almış bireyin araştırmaya dahil edilmesine ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Araştırma Dahil edilme kriterlerine göre basit rastgele seçilmiş, gönüllü, MS tanısı almış, 18-49 yaş arasında, sözel iletişim engeli olmayan, zihinsel ve organik bulgusu bulunmayan, MS tanısı almış 15 kadın araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma grup terapisi girişim özelliğine sahip olduğu için kendilerini rahat ifade etmeleri adına sadece kadınlardan oluşmuştur.Araştırmadan 3 birey araştırma sürecinde bireysel nedenlerden dolayı ayrılmıştır. 2 birey logoterapi sürecinde süreklilik gösterememe nedeni ile araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırma 10 birey ile tamamlanmıştır.

**Veri Toplama Araçları:** Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgi formu, Beck Depresyon (BDÖ), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Affektif Sinir Bilim Ölçeği (ANSP) ve Kısa Form -36 (SF-36) kullanılmıştır.

**Beck Depresyon Envanteri (BDÖ):** Beck ve arkadaşları tarafından (1961) geliştirilen bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Depresyonun belirtilerini tarama ve değerlendirme alanında kullanılabilir materyal eksikliğinden yola çıkılarak Beck Depresyon Envanteri oluşturulmuştur. Beck Depresyon Envanteri'nin güvenilirliği 0.74, geçerliği 0.75 olarak bulunmuştur. 0-3 arasında puanlanan 21 maddeden oluşan, dörtlü likert tipte bir ölçek halini almıştır. Grup uygulamalarına uygun hale gelmiştir. Formda 0 ile 63 arasında puan alınabilmekte, puanın yükselmesi depresyon belirtisinin şiddetinin arttığını göstermektedir.

**Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ),** Beck ve arkadaşları tarafından (1988), kişilerin yaşadığı anksiyete belirtilerinin sıklılığını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik alışmaları Ulusoy (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 21 maddeden oluşmakta ve her bir madde 0-3 arası puanlanmaktadır. Alınan puan arttıka kişinin anksiyete seviyesinin arttığı yönünde yorumlanan bir tür özbidirim ölçeğidir.

**Afektif Sinirbilim Kişilik Ölçeği (ANPS)**, Davis ve arkadaşları tarafından (2003), kişilik çeşitliliğinin büyük oranda beyindeki altı farklı duygudurum sistemdeki kuvvetli yönler veya zayıflıklardan kaynaklandığı hipotezinden hareketle oluşturulmuştur. Ölçek 110 madde ve 7 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler oyun, merak, sevgi, öfke, üzüntü, korku ve maneviyat olarak belirtilmiştir. Her maddenin 1 ile 4 arasında puan aldığı dördümlük likert tipte bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması İçöz (2012) tarafından yapılmıştır. Orijinal makalede anlatılan analizler aynı şekilde takip edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin Türkçe formu geçerli ve güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

**Kısa Form-36 (SF-36):** SF-36'nın Türkçe versiyonunun güvenilirlik ve geçerlilik çalışması Koçyiğit ve ark. tarafından yapılmıştır (Koçyiğit ve ark., 1999). Yaşam kalitesini değerlendirmede Türkçe geçerlik çalışması yapılmış olan ve oldukça yaygın kullanılan jenerik bir ölçüttür. Fiziksel fonksiyon, fiziksel rol kısıtlanması, emosyonel rol kısıtlanması, vücut ağrısı, sosyal fonksiyon, mental sağlık, canlılık, genel sağlık olmak üzere sekiz alt bölümde toplam 36 soru içerir. Fiziksel komponent ve mental komponent olmak üzere iki özet bölümü vardır. Yüz üzerinden yapılan skorlamada yüksek skorlar sağlıkta daha iyi bir düzeyi işaret ederken düşük skorlar sağlıktaki bozulmayı göstermektedir.

**Verilerin Toplanması:** Polikliniğe gelen dahil edilme kriterlerini karşılayan MS tanısı almış kadınlara, araştırma ile ilgili bilgi verilerek gönüllü olan 15 birey oluşturmuştur. Girişim grubuna dahil edilen MS tanılı kadınların 10 haftalık ve 1 saat süren grup terapisinde varoluşçu ve logoterapi yöntemleri kullanılmıştır. Logoterapi prensiplerine göre gerçekleştirilen grup terapisinde iki amaç planlanmıştır. Birinci amaç girişim grubundaki bireylerin kendi durumlarına dair gerçekçi bir zemin kazanmaları ve seçim, özgürlük ve sorumluluk ekseninde varoluşlarını bütüncül bir şekilde keşfetmeleri iken ikinci amaç mevcut koşulları ile nasıl anlamlı yaşayacaklarını keşfederek psikososyal boyutta iyileşme sağlamaktır. Araştırma planı ve girişimler ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Şekil 1). Araştırmada, varoluşçu logoterapist diplomasına sahip 3 terapist tarafından grup terapisleri gerçekleştirilmiştir.

**Birinci Aşama:** Öntest uygulanmıştır.

**İkinci Aşama:** Varoluşçu felsefeye temellendirilmiş logoterapi bireylere haftada bir gün, 60 dakika ve on hafta süre ile uygulanmıştır. Uygulama süresi konusunda uzman görüşü alınmıştır.

**Üçüncü Aşama:** Son test uygulanmıştır.

**Araştırmanın Değişkenleri**

• **Araştırmanın bağımlı değişkenleri:**

Beck anksiyete ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Affektif Sinir Bilim Ölçeği, Kısaform-36

• **Araştırmanın bağımsız değişkenleri:**

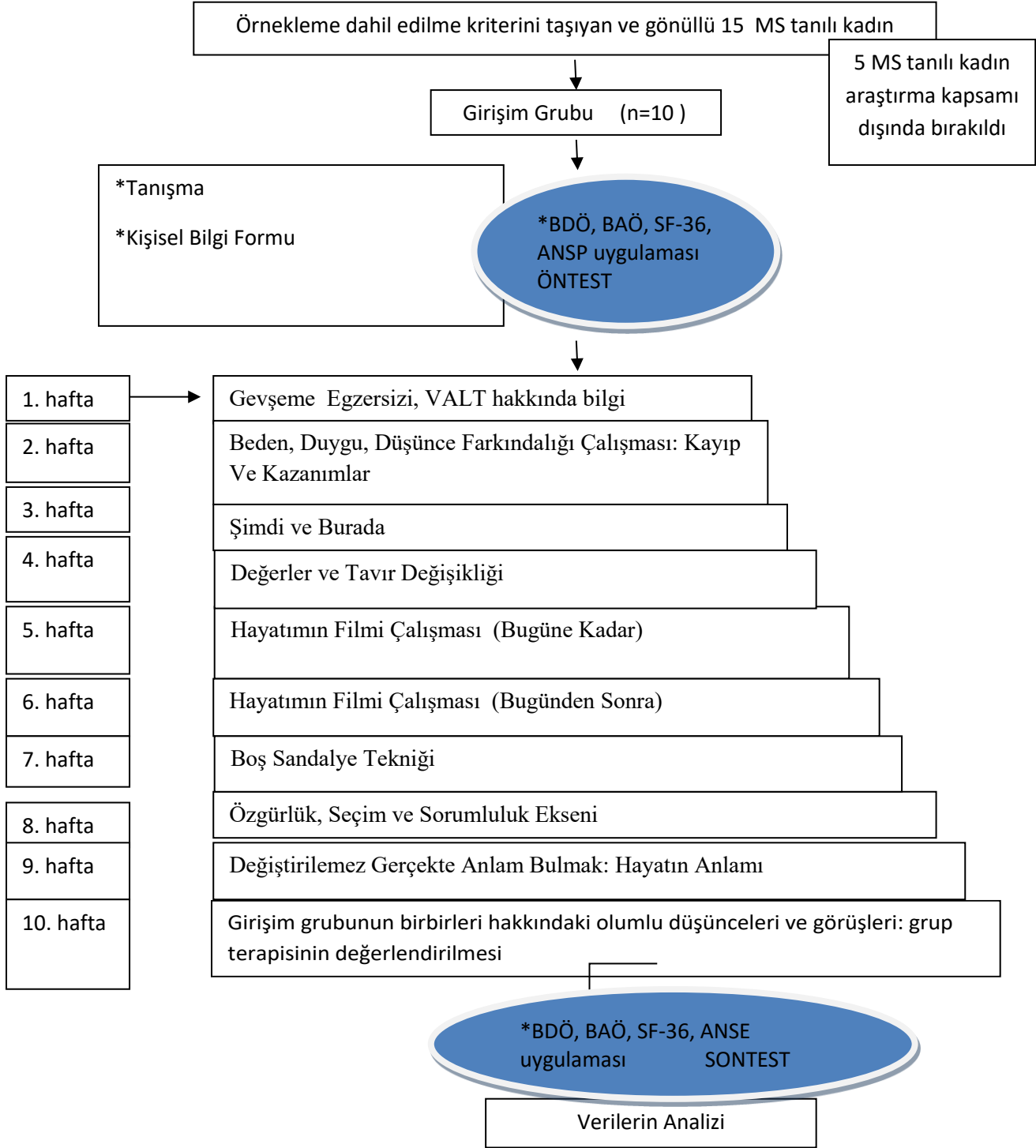
Varoluşçu felsefeye temellendirilmiş logoterapi programı.

**DeneySEL Çalışmanın Planı**

Araştırmanın ilk aşamasında gerekli izinler alınmıştır. Varoluşçu felsefeye temellendirilmiş logoterapi programının oluşturulması için logoterapi eğitimi almış 3 araştırmacı tarafından literatür incelemesi yapılmış ve 10 oturumdan oluşan içerik planı oluşturulmuştur (Şekil 1). Bu aşamadan sonra, araştırmada kullanılacak veri toplama formları belirlenmiştir. Daha sonra MS tanılı kadınlara ön test ölçümü uygulanmıştır. Öntest çözümleri yaklaşık 40-60 dk sürmüştür. MS tanılı kadınlardan öntest formlarını

doldururken rumuz kullanmaları istenmiş, bu rumuzu son test ölçümlerinde de kullanacakları belirtilmiştir. Ön test ölçümleri tamamlandıktan sonra, MS tanılı kadınlara araştırma içeriği, hedefler ve logoterapi süresince yapılacak uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonrasında eğitimin ilk oturumuna başlanmıştır. Her oturum yaklaşık 60-90 dk sürmüş, Logoterapi yüz yüze, interaktif bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Logoterapi akşam 19:00-20:00 arasında yapılmıştır. Logoterapi sırasında MS tanılı kadınlara terapötik iletişim teknikleri kullanılmış ve çift yönlü iletişim kurulmaya özen gösterilmiştir. Şekil 1 de yer alan logoterapi konu başlıkları hakkında eğitim verilmiştir. Logoterapi bittikten sonra son test ölçümleri tamamlanmıştır.

Şekil 1. Araştırma Planı





**Araştırmanın İstatistiksel Değerlendirmesi**

Araştırmadan elde edilen nicel veriler Statistical Package For Social Science (SPSS) SPSS 22,0 istatistik Tablo1. Araştırmada kullanılan istatistiksel yöntemler.

paket programında uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.. Verilerin değerlendirilmesinde kullanılan testler Tablo1'de verilmiştir.

Değerlendirilen Özellikler	İstatistiksel Yöntem
Deney grubundaki öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin değerlendirilmesi	Frekans Yüzde
Deney grubundaki öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin normallik dağılımının incelenmesi	Shapiro-Wilk Testi
Deney grubundaki MS tanılı kadınların ön test-son test değerlerinin karşılaştırması	Paired t testi

**Araştırmanın Etik Yönü:** Araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesinden kurum izni alındıktan sonra araştırmada gönüllülük ilkesi öncelikli olarak tutulmuş ve bireylere gönüllü olur formları verilerek, araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarını sözlü ve yazılı olarak beyan etmişlerdir. Araştırmaya katılan bireylere araştırma sürecinde ve sonrasında bireysel bilgilerinin gizli tutulacağına ilişkin güvence verilmiştir. Araştırma sürecinde araştırmadan istedikleri zaman ayrılacakları belirtilmiştir. Gerekli izinler ile birlikte araştırma ile 'bilgilendirilmiş onam' alınmıştır.

**BULGULAR**

Araştırmanın bulguları sosyodemografik özelliklerine ait bulgular ve logoterapi öncesi ve sonrası ölçek düzeylerinin karşılaştırılmasına ait bulgular olmak üzere 2 bölümde verilmiştir.

**Sosyodemografik özelliklere ait bulgular:**

Araştırmaya 18-49 yaşları arasında 10 kadın hasta dahil edilmiştir. Hastaların %60'ı (6) evli, % 50'si (5) ev hanımı olup tümünün sağlık güvencesi vardır. Hastalık süresi 2-14 yıl arasında değişmekte olup hastaların tümü halen MS için spesifik bir tedavi kullanmaktadır. Hastaların demografik verileri tablo 2 de verilmiştir (Tablo 2).

**Tablo 2. Sosyo-Demografik Özellikler (n=10)**

Özellikler	Sayı	%
<b>Yaş Ortalaması</b>		
Hastalık Süre	35,50±2,48 (min20, max:48 )	
EDSS	.15±1,52 (min2, max:14)	
	0,55±0,18 (min0, max:1.5 )	
<b>Medeni Durum</b>		
Evli	6	60
Bekar	4	40
<b>Çocuk Sayısı</b>		
Yok	4	40
1 tane	1	10
2 tane	4	40
3 tane	1	10
<b>Eğitim Durumu</b>		
İlköğretim	3	30
Ortaöğretim	5	50
Üniversite	2	20
<b>Meslek</b>		
Ev hanımı	5	50
Emekli	4	10
Çalışan	4	40
<b>Toplam</b>	10	100.0

%%: Yüzde, Min: Minimum, Max: Maksimum

**Logoterapi Öncesi ve Sonrası Ölçeklerin Karşılaştırılmasına Ait Bulgular**

MS tanısı almış bireylerin logoterapi öncesi ve sonrası BDÖ, BAÖ, SF-36 ve ANPS puan ortalamaları karşılaştırıldığında, logoterapi sonrası, öncesine göre depresyon ve anksiyete bulguları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir (p<0.05). SF-36 öntest ve sontest sonuçlarından fiziksel fonksiyon, ağrı, sosyal

fonksiyon ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşmüştür ( $p<0.05$ ). Müdahale öncesi ve sonrası arasında, ANPS değerlendirmesinde öfke ve oyun puanlarında

istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş tespit edilmiştir( $p<0.05$ ). (Tablo 3).

**Tablo 3.Öntest-sontestölçek değerlendirilmesine ait bulgular**

Ölçekler	Öntest □±SS	Sontest □±SS	t	p
<b>Beck depresyon ölçeği</b>	15,40±3,19	8,90±1,58	2,55	<b>0,031</b>
<b>Beckanksiyete ölçeği</b>	18,70±2,89	8,00±1,66	4,97	<b>0,001</b>
<b>SF-36</b>				
Fiziksel fonksiyon	27,30±080	24,90±0,91	3,08	<b>0,013</b>
Fiziksel rol güçlüğü	7,30±0,39	7,00±0,49	0,51	0,616
Ağrı	10,69±0,66	8,67±0,66	3,77	<b>0,004</b>
Genel sağlık	18,23±1,03	16,34±1,06	1,50	0,167
Vitalite	17,50±1,04	17,40±1,04	0,91	0,930
Sosyal fonksiyon	9,50±0,61	7,80±0,69	2,37	<b>0,042</b>
Emosyonel rol güçlüğü	5,40±0,22	4,70±0,44	1,56	0,153
Mental sağlık	22,10±1,19	20,90±1,15	0,87	0,405
<b>Affektif sinir bilim ölçeği</b>				
Hastalık	33,50±1,08	29,90±1,40	1,62	0,135
Korku	34,20±1,00	31,00±1,34	2,08	0,067
Bakım	31,90±0,48	29,30±1,54	1,48	0,172
Öfke	36,30±1,08	31,30±1,45	3,30	<b>0,009</b>
Oyun	36,20±0,80	31,90±0,88	3,49	<b>0,007</b>
Üzüntü	33,30±0,93	31,30±1,39	1,52	0,161
Maneviyat	29,90±1,06	28,50±1,54	1,09	0,304

Ortalama, SS: Standart Sapma t: Paired t testi, p: İstatistiksel Önemlilik

**TARTIŞMA**

Tartışma varoluŐcu felsefeye temellendirilmiş logoterapi öncesi ve sonrası depresyon, anksiyete, affektif sinirbilim kişilik ve yaşam kalitesi bulgularının tartıŐılmasından oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin logoterapi sonrası depresyon düzeylerinde anlamlı derecede azalma olduğu belirlenmiştir ( $p<0.05$ ). Azimi ve ark. (2018) MS tanılı kadınlar üzerinde yaptıkları bir çalışmada logoterapi sonrası deney grubunun anksiyete, depresyon ve stres semptomlarının ortalamaları kontrol grubu ortalamasından anlamlı olarak farklı bulunmuştur. Depresyonun ortaya çıkmasında en önemli faktör yaŐamdaki anlam duygusunu yitirmiŐ olmaktadır. Logoterapinin kelime karŐılıđı anlam terapisiidir. Bu nedenle depresyon semptomlarının düzeltilmesinde logoterapinin etkinliği oldukça fazla olabilir. Logoterapi, bireyin olumsuzlukların ötesine geebileme ve bu olumsuzluklardan bir anlam çıkarabilme becerisini; belli bir ruhsal boyuta ulaŐmasını ve yaŐamındaki yetersizliklerin tüm olumsuz etkilerinin üstesinden gelmesine yardımcı olmayı ifade etmektedir (Ososkie ve Schultz;

2003). Beckner ve ark. (2010) yaptığı bir çalışmada telefon ile MS tanılı bireylerde gerçekleştirdikleri bilişsel davranıŐçı terapinin depresyon üzerinde olumlu sonuçlar elde etmişlerdir. Çalışmamızın sonucunda elde ettiğimiz depresyon ölçeğindeki anlamlı farklılık bu durumu destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan bireylerin logoterapi sonrası anksiyete düzeylerinde anlamlı derecede azalma olduğu belirlenmiştir ( $p<0.001$ ). Yapılan bir çalışmada grup logo terapisinin MS'li hastaların anksiyeteyi azaltmada, benlik saygısını artırmada etkili olduğunu belirtmişlerdir (Rasoli, Borjali, 2011). Bir alıŐmada MS tan MS tanısı almış bireylere uygulanan MMPI değerlendirmesinin yapıldığı bir çalışmada, psikasteniy ve hipokondriazis leklerinin normal sınırların üzerinde olduğu ve bu kişilerin belirgin anksiyete ile birlikte fiziksel yapılarıyla aşırı ilgi ve kötümser bir yapı sergiledikleri ileri sürülmüŐtür (Emre ve ark.,2003). Talebian ve ark. (2012) yaptıkları bir diğer çalışmada grup logoterapisinin anksiyete ve depresyon düzeylerini azalttığı ve kanserli hastalarda yaşam kalitesini artırdığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, yaŐamdaki anlam ve anlam boyutları arasında fiziksel engele karşı olumlu uyum göstermek arasında pozitif bir ilişki elde edilmiştir. Yukarıda sözü edilen bulgulara göre; fiziksel engeli olan bireyler, yaşamda bir anlam ve yn bulduklarında, kişisel bir kimlik ve sorumluluk taŐıdıklarında, kaçınılmaz olan ölümü kabullendiklerinde ve yaşamda yeni zorluklara mücadele etmeye devam ettiklerinde; fiziksel engellerini daha iyi kabul edip bununla daha iyi başa çıkmaktadırlar. Bunun tam zıttı olarak ise, bu bireyler yaşamlarında bir anlamdan, amaçtan ve görevden yoksun olduklarında, yaşamlarında duygusuzluk, bıkkınlık ve hissizlik hakim olduğunda(varoluŐsal boŐluk) buna bir de fiziksel engel eklendiğinde, kabul etmek ve bu zorluklarla mücadele etmek onlar için daha zor bir hal almaktadır. Kısacası, tüm bu bulgular, Frankl'in (1966,1988), Dunn'in(1994) yaşamın devamlılığının negatif olaylar içinde-fiziksel engel gibi-pozitif anlamlar bulmak ve anlama karşı tutumlar geliştirmeyi içeren görüŐleriyle örtüŐtüđünü göstermektedir. Bu görüŐler kişinin negatif deneyimlere karşı esneklik sahibi olması ve bunlarla daha olumlu baŐ etme becerisini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarımızda depresyon ve

anksiyete düzeylerinin azaldığı ve Frank'in varoluŐcu kuramının temellendiği logoterapinin etkili bir girişim olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin affektif sinir bilim leğinin öfke ve oyun parametrelerinde azalma belirlenmiştir. Öfke alt leği kişilerin asabi olmak, kolayca sinirlenmek ve hüsrana uğramak, sözel ve fiziksel Şiddet göstermek ve de uzun süre öfkeli kalmak gibi deneyimleri ne sıklıkla yaşadıklarını araŐtırmaktadır. Bu sonuçlara göre logoterapi sonrası çalışmaya katılan bireylerin bu deneyimleri daha az yaşadıkları söylenebilir. Oyun alt leği ise eğlenmek, mizah, glmek, imkanlarıkefetmek gibi deneyimleri ölçmektedir. Bu sonuç logoterapi sonrası öfke deneyimlerinin azalması ile ilişkili görülmektedir. Bu iki alt ölçeğin sonuçları kayıp, yas ve gerçekliklerle karŐılaŐmak çapında ele alınabilir. Hastalar "neden ben" fkesini aŐıtka daha az oyuncu hissettikleri bir döneme girmiŐlerdir. Bu, yas sürecinin önemli olan ilk adımlarının atılması ve kişilerin buldukları Őartlar içerisinde anlamlı bir hayat inŐa etme yoluna girmeleri olarak yorumlanabilir. Amir ve ark. (2017) yaptığı bir çalışmada MS tanılı bireylerde grup logoterapinin algılanan stresi azaltmada etkin bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir. YaŐamdaki anlamın bireyin ruhsal sağlığını belirleyen önemli bir faktör olduğunu ve varoluŐ kavramının hem bedensel hem de ruhsal sağlık açısından anahtar öneme sahip bir nokta olduğunu ifade edebiliriz.

Araştırmaya katılan bireylerin logoterapi sonrası SF-36 parametrelerinden fiziksel fonksiyon, ağrı ve sosyal fonksiyon alt parametrelerinde logoterapi ile artan yaşam kalitesi durumunu ortaya koymuştur ( $p<0.001$ ). Mardanivalendani ve Ghafari (2015) bir teknik olarak logoterapinin, artan sorumluluk, hastanın yaŐamla ilgili inançlarının dnŐm ve yaşam beklentisinin artması ile MS'li hastalarda fiziksel ve psikolojik boyutlarda yaşam kalitesinin artmasına neden olduğunu belirtmektedirler. Yapılan bir çalışmada MS tanısı almış bireylerin fiziksel ve bilişsel sağlık bileŐenlerinin önemli bir bölümünde problemler olduğu bulunmuştur. Yapılan bir diğer çalışmada SF-36 testi ile hastalık progresyonu ve disabilite ile ilişkili bulunmuş ve EDSS ile ilişkisi ortaya konulmuŐtur (Baumstarck, 2013). Zibaei ve ark. (2013) yaptığı bir çalışmada MS tanılı bireylerde grup logoterapisinin algılanan stresi azaltmada ve yaşam beklentisinin artmasında etkili olduğu bulunmuştur. MS hastalarında algılanan stresi azaltmada ve yaşam beklentisinin artmasında logo terapisinin etkinliğini gösteren elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında, bu çalışma yaşam kalitesini arttırmada yardımcı olduğu söylenebilir. Kronik hastalıklardan biri olan MS çok boyutlu olduğu ve yaşamın tüm boyutlarını etkileme olasılığı bulunduğu için bireylerin bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir.Sadece fiziksel faktörlerin değil, bireyi etkileyen diğer faktörlerinde değerlendirilmesi ile bütüncül bir yaklaŐım sergilenmektedir. Bütüncül bir yaklaŐım fiziksel, psikospiritel ve sosyal boyutlarda iyileşme sağlayarak yaşam kalitesinin arttığı söylenebilir.

Araştırma amaçları MS tanısı almış bireylerde, depresyon, anksiyete, affektifite ve yaşam kalitesi üzerinde etili olabilecek kanıtlanmış potansiyel yolları keŐfedebilmektir. Frankl Logoterapinin etkisini aıkladırken, MS tanılı bireylerde yaŐamdan anlam bulmada ve hastalığın getirdiği yaşam zorlukları karşısında dahi seçim olasılığını görmede, yaşam üzerinde kontrolü olduğu duygunu yerleŐtirmede etkili olabildiği ve bu sayede hissedilen depresyon, anksiyete ve affektif semptomların azalabildiği

ve yaşam kalitesinin arttığı görülmektedir. Her gün kendi takvimine korku ve üzüntüyle bakan bir kişi, bu takvimi her gün çevirmeye devam ettikçe, en sonunda yaşama karşı üzüntü ve kötümser bir bakış açısı geliştirecektir. Fakat yaşamı daha aktif bir perspektiften gören bir kişi, sadece bu sayfaları çevirmekle kalmayacak her takvim yaprağının arkasına da önemli bir not yazacaktır. Yaşamın son noktasına kadar sürecek olan, kişinin yaptıklarından yapmak istediklerine kadar giden bir yolu adım adım takip edecektir. Ancak böyle bir kişi yaşamda aktif bir role sahip olabilecek, mutlu ve doyumlu bir yaşam sürebilecektir. Tüm bunlar da bireyde yaşam kalitesinin artmasını sağlayacaktır.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

### Sonuçlar

MS tanılı kadınların varoluşu felsefeye temellendirilmiş logoterapi sonrası depresyon, anksiyete, affektif sinir bilim leği alt boyutlarından öfke ve oyun düzeylerinin ve yaşam kalitesinin fiziksel fonksiyon, sosyal fonksiyon, ağrı düzeylerinin anlamlı düzeyde azaldığı belirlenmiştir.

### neriler

1. MS tanılı kadınlarda görülen depresyon, anksiyete, affektif semptom belirtilerini azaltmada ve yaşam kalitesini arttırmada logoterapinin etkili bir yöntem olarak tedavi ve bakıma katılması önerilebilir.

2. Gelecek araştırmalarda MS tanılı bireylerin uyum sürecinde yaşamdaki anlamın önemine odaklanan çalışmaların artmasıyla, fiziksel engele ve psikosozyal kayıplara karşı pozitif duyguların oluşmasını sağlayacak daha geniş grupları içeren kontrollü çalışmalar yapılması önerilebilir.

## KAYNAKLAR

Amir F., Ahadi H., Nikkha K., Mohammadreza Seirafi M. (2017). The Effectiveness of Acceptance and Commitment Group Therapy and Group Logotherapy in Reducing Perceived Stress among MS Patients. *Caspian.J.Neurol.Sci*, 3(4), 175-184

Azimi A., Makvandhoseini S., Najafi M., Rafieenia P. (2018) . A comparative study on effectiveness of acceptance and commitment therapy and logotherapy on symptoms of depression, anxiety and stress of women suffering relapsing remitting multiple sclerosis: A randomized controlled trial study. *Koomesh Journal*, 20(4), 612-619.

Bahadir, M., Parlar, H., Spiteller, M. (2000). SpringerUmweltlexikon. Heidelberg: Springer.

Baumstarck, K.,Butzkueven, H., Fernández, O., Flachenecker, P., Stecchi, S., Idiman, E., Pelletier, J.,Boucekine, M., Auquier, P.(2013). ResponsivenessofTheMultipleSclerosis International Qualityof Life QuestionNairetoDisabilityChange: A Longitudinalstudy. *HealthQual Life Outcomes*, 29,111-127.

Beck, A. T.,Steer, R. A. (1984). Internalconsistencies of theoriginalandrevisedBeckDepression Inventory. *Journal of ClinicalPsychology*, 40(6), 1365-1367.

Beck, A. T.,Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J. andErbaugh, J. (1961). An inventoryformeasuringdepression. *Archives of General Psychiatry*, 4(6), 561-571.

Beckner V., Howard I., Vella L., David C., Mohr J. (2010). Telephone-administered psychotherapy for

depression in MS patients: moderating role of social support. *Behavioral Medicine Resach*, 33,47-59. doi: 10.1007/s10865-009-9235-2

Confavreux, C.,Vukusic, S., Adeleine, P. (2003). EarlyClinicalPredictorsandProgression of IrreversiblDiability in MultipleSclerosis: An AmnesicProcess. *Brain*, (126): 770-782.

Davis, K. L., Panksepp, J. and Normansell, L. (2003). The affective neuro science personality scales: Normative data and implications. *Neuro psychoanalysis*, 5(1), 57-69.

Dunn, D. S. (1996).Well-Being Follow in Gamputation: Salutary Effects of Positive meaning, Optimism and Control. *Rehabilitation Psychology*, 41, 285-302.

Emre, U., Ergn, U., Yıldız, H., oşkun, ., İnan, L. (2003). Multipl Skleroz ve Psikiyatrik Hastalıklar Düşünen Adam, 16(1): 46-49.

Engin, E., Kaçmaz, ED., Uğuryol, M. (2016). Türkiye'de Hemşire Olma Kaygısı: Varoluşu Felsefe Bakış Açısıyla Bir Gözden Geçirme. *IJSR*, 9(43): 1226-31.

Ertekin, .,zakbaş, S., İdiman, E., Algun, C. (2012). Qualityof Life, FatigueandBalanceImprovementsAfter Home-BasedExercise Program in MultipleSclerosisPatients. *Nöro Psikiyatı Arş*, (49): 33-38.

Frankl, V. E. (1966). Self-Transcendence as a Human phenomenon. *Journal of Humanistic Psychology*, 6, 97-106.

Frankl, V. E. (1988). Thewilltomeaning: Foundationsandapplications of Logotherapy. New York: Meridian.

İdiman, E. (2004). MultiplSkleroz'unİmmunopatogenezi. *Türkiye Klinikleri*, 2, 171-17.

Karabudak, R. (2008). Multipl Skleroz: Bilimsel Araştırmalardan Multipl Sklerozda Yeni Yönelimler. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 39(3), 115-120.

Koçyiğit H, Aydemir , Fisek G ve ark. "Kısa Form-36'nın Türkçe Versiyonunun Güvenilirliği ve Geçerliliği", İlaç ve Tedavi Dergisi, 1999.

Mardanivalendani M., Ghafari Z. (2015). The Effectiveness of Logotherapy on Quality of Life Among MS Patients in Shahrekord. *Journal of Ilam University of Medical Sciences*,23(5),47-56.

Milanlıoğlu, A., zdemir, G., ilingir, V., Gle, ., Aydın, N., Tombul, T. (2014). CopingStrategiesandMoodProfiles in PatientswithMultipleSclerosis, *ArqNeuropsikiyatı*, 72(7), 490-495.

Minden, S. (2000). MoodDisorders in MultipleSclerosis: DiagnosisandTreatment. *Journal of Neurovirology*, 6(2), 160-167.

Ososkie, J. N.,Schultz, J. C. (2003). DisabilityAcceptanceTheoriesAndLogotherapy. *International Forum forLo-Gotherapy*,26, 21-26.

zakkaş, T. (2008). Btncl Psikoterapi. İstanbul: Litera Yayınevi.

Penner, IK, Bechtel, N.,Raselli, C., Stcklin, M., Opwis, K., Kappos, L.,Calabrese, P. (2007). Multipl Sklerozda Yorgunluk: Depresyon, Fiziksel Bozukluk, Kişilik ve HRasolı I., Borjalı A. (2011). The Efficiency of Group Logotherapy in Decreasing Anxiety and Increasing Self Esteem in Patients With Multiple Cclerosis. *Clinical*

Psychology Studies, 1(3) ,43-56. hareket Kontrolü İle İlişki. Multipl Skleroz Dergisi, 13 (9), 1161-1167.

Sartre, J.P. (2012). Varoluşçuluk. İstanbul: Say Yayınları.

Talebian, L., Mehrabizadeh Honarmand, M., Yavari, A.H. (2012). The Effectiveness of The therapy on Depression, Anxiety and quality of Life of Cancer patients, the Journal of Psychological Achievement Smartyr Chamran University, 4(2), 244-199.

Van, D.E., Arnold, B.C. (2017). Existential Perspectives on Human Issues: A

Handbook for Therapeutic Practice: United Kingdom: Macmillan Education.

Zibaei FG., Dehkordi MA., Alipour A., Mohtashami T. (2013). Efficacy of Group Logo Therapy in the Perceived Stress and Life Expectancy in Ms Patients. Goals and Priorities of Journal of Research in psychological Health ,6(4).

## EBELİK ÖĞRENCİLERİNİN KADINA UYGULANAN ŞİDDETE VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Emel GÜVEN<sup>1</sup>, Birsen ALTAY<sup>2</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu araştırma ebelik öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

**Yöntem:** Araştırma 13-17 Kasım 2017 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ebelik bölümü birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri (N:166) oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmaya katılmaya gönüllü 119 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmada veriler, araştırmacıların literatür doğrultusunda geliştirmiş olduğu, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini sorgulayan Kişisel Bilgi Formu, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veriler SPSS 20 programı ile değerlendirilmiştir ve istatistiksel analizinde; Bağımsız İki Örnek t testi, One-Way Anova, Mann-Whitney U Testi, Kruskal Wallis Testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

**Bulgular:** Araştırmaya katılan öğrencilerin %42'si birinci sınıf, %58'i ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.46±1.89, %71.4'ü yurttan kalıyor, %54.6'sı ilde yaşıyor, %69.3'ünün ailesinin geliri orta düzeyde, %79.8'i çekirdek aile tipine sahip, %26.1'i aile içinde şiddete tanık olmuş, %50.4'ü yaşamı süresince herhangi bir şiddete maruz kalmış, %80.7'si şiddet ile karşılaşma durumunda bildirim yapacağını belirtmiştir. Öğrencilerin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 34.96±13, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 157.68±18.81 olarak bulunmuştur. Ebelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

**Sonuç:** Ebelik öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ilişkin çağdaş bir görüşe ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik ise eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu saptanmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Ebe; Kadına yönelik şiddet; Öğrenci; Toplumsal cinsiyet

### Determination of Attitudes of Midwifery Students Towards Violence Against Women and Gender

### ABSTRACT

**Aim:** This study was conducted to determine midwifery students' attitudes towards violence against women and gender roles.

**Methodology:** The research was conducted between 13-17 November 2017. The universe of the study consists of Ondokuz Mayıs University Midwifery Department first and fourth year students (N:166). Sampling selection was not made, and 119 students who volunteered to participate in the study were reached. The data in the study were collected using Personal Information Form, which inquired about the socio-demographic characteristics of the students, developed by the researchers in line with the literature, the Domestic Violence Against Women Attitude Scale and the Gender Roles Attitude Scale. The data were evaluated with SPSS 20 program and in statistical analysis; Two Independent Sample t test, One-Way Anova, Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis Test and correlation analysis were used.

**Results:** 42% of the students participating in the research are first year students and 58% are fourth year students. The average age of the students is 20.46±1.89, 71.4% live in dormitories, 54.6% live in the city, 69.3% have a medium income, 79.8% have nuclear family type, 26.1% have witnessed violence in the family, % 50.4% of them have been subjected to any violence during their lifetime, 80.7% of them stated that they will make a notification in case of experiencing violence. The total score average of the Students' Domestic Violence Against Women Attitude Scale was 34.96±13 and the Gender Roles Attitude Scale was 157.68 ± 18.81. No significant difference was found between the attitudes of first and fourth year midwifery students towards violence against women and gender roles (p>0.05).

**Conclusion:** It has been determined that midwifery students have a contemporary view of violence against women and an egalitarian attitude towards gender roles.

**Keywords:** Gender; Student; Midwife; Violence against women

DOI:10.47115/jshs.764948

<sup>1</sup>Araştırma Görevlisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı.

<sup>2</sup>Doçent Doktor, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı.

**Sorumlu yazar:** Emel Güven, emel.guven@omu.edu.tr

Yazar Notu: Bu çalışma, 2. Uluslararası Bilimsel Çalışmalarda Yenilikçi Yaklaşımlar Sempozyumu'nda (30 Kasım-2 Aralık 2018, Samsun) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

## GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1993 yılında ‘‘Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesini’’ yayınlamıştır. Bildirgede kadına şiddeti ‘‘kamusal alanda ya da özel hayatta kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar verme veya bunlarla sonuçlanma olasılığı olan bu tür eylemlerin tehditleri, zorlama ya da keyfi olarak özgürlükten mahrum bırakma da dahil olmak üzere cinsiyete dayalı herhangi bir şiddet eylemi’’ olarak tanımlanmıştır. Kadına şiddet her bölgede, ülkede ve kültürde yaşanmakta ve gelir, sınıf, ırk ve etnik kökene bağılı olarak dünya genelinde devam etmektedir. Şiddet durumu kadınların gelişimini engellemekte, kadınların insan haklarından ve temel özgürlüklerinden yararlanmasını önlemektedir (United Nations, 2020).

Dünya çapında kadınların yaklaşık üçte birinin fiziksel ve/veya cinsel eş şiddeti ya da eş dışı cinsel şiddet yaşadığı gösterilmektedir. Küresel olarak kadın cinayetlerinin %38’i yakın bir erkek arkadaşı tarafından işlenmektedir (WHO, 2017). Fiziksel ve/veya cinsel eş şiddeti görülme sıklığı Afrika’da %36.6, Güneydoğu Asya’da %37.7, Doğu Akdeniz’de %37, Amerika’da %29.8 ve Avrupa’da %25.4’tür. Dünyada eşi tarafından şiddete uğrayan kadınların %37.8’i 40-44 yaş aralığında yer almaktadır (WHO, 2013).

Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre kadınların %36’sı hayatının bir döneminde fiziksel şiddete, %12’si cinsel şiddete ve %38’i her iki şiddet türünden en az birine maruz kalmıştır. Yerleşim yerine göre şiddet düzeyleri incelendiğinde, kırdan kentte yaşama şiddet düzeylerinde önemli bir değişiklik oluşturmazken yaşanan bölgeler arasında fiziksel şiddet düzeyi %27 ile %43 arasında değişmekte ve en yüksek şiddet düzeyi Orta Anadolu Bölgesi’nde görülmektedir. Fiziksel ya da cinsel şiddet türünden en az birini yaşayan kadınların %28.1’i 15-24 yaş aralığında, %42.7’si 45-59 yaş aralığında bulunmuştur (Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2015). Yerleşim yerine, yaş aralığına göre değişen kadına yönelik şiddet düzeyini toplumsal cinsiyet de önemli derecede etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğin toplum tarafından biçtiği rolleri ve sorumlulukları kapsamaktadır. Toplumun belirlediği rollerde erkek kadına yönelik şiddeti kolaylıkla uygulayabilmekte ve buna da hakkı olduğunu düşünmektedir. Erkeğin her zaman güçlü ve kadını ilgilendiren herşeyden sorumlu olarak görüldüğü toplumda kadına haddini bildirme, terbiye etme gibi nedenlerle erkeğin kadına uyguladığı şiddet normal olarak görülmektedir (Kümbetoğlu, 2010; Akın ve Özvarış, 2012; Short ve ark., 2013). Toplumsal cinsiyetin neden olduğu kadına yönelik şiddeti erken dönemde fark etme ve önleme de kadınların büyük bir kısmıyla karşılaşan sağlık çalışanları oldukça önemli bir yere sahiptir.

Sağlık çalışanlarının kadına yönelik şiddeti zamanında tespitini engelleyen önemli sorunlardan birisi şiddete maruz kalan kadınları fark edememesidir. Bu durum aslında sağlık çalışanları için kaçırılmış bir fırsattır. Sağlık çalışanının şiddet durumunu farkedememesi yadsıma, gerekçelendirme, küçümseme, özdeşleştirme ve akıl yürütme gibi tutumlarından kaynaklanabilmektedir. Yaşanılan toplumun cinsiyete karşı algısı ile şiddete yönelik tutumu birbiri ile ilişkili olabilmektedir (Elmalı ve ark., 2011; Rocha ve ark., 2015). Sağlık profesyonellerinden özellikle mesleki alanı kadın olan ebelerin kadına yönelik şiddeti erken dönemde saptamasında ve önlemede bilgi düzeyleri ve toplumsal cinsiyet farkındalığı çok önemli bir yere sahiptir. Özellikle

kadınlar ile sürekli iletişim içerisinde olan ebelerin lisans eğitimleri döneminden itibaren kadına yönelik şiddet ve

toplumsal cinsiyete yönelik bilgi düzeyleri ve farkındalık kazanmaları kadına yönelik şiddet vakalarını daha erken dönemde saptanmasını sağlayacaktır.

Literatürde kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konusunda ebe, hemşire ve öğrencilerle yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ebe ve hemşirelerle yapılan bir araştırmada erkek hemşirelerin kadınları suçlama eğiliminin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Giacomo ve ark, 2016). Ebeler ve hemşirelik öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada, Avustralya ve Çin doğumlu erkek öğrencilerin aile içi şiddeti reddetme olasılığının kadın öğrencilere göre daha yaygın olduğu belirlenmiştir (Doran ve ark, 2019). Sağlık Yüksekokulu öğrencileri ile yapılan bir araştırmada toplumsal cinsiyet puanı (olumlu algı) arttıkça şiddet eğiliminin düştüğü belirlenmiştir (Uçtu ve Karahan, 2016). Toplumsal cinsiyet şiddet eğilimini etkileyen önemli faktörlerden birisidir. Bu araştırmada öğrencilerin kadına uygulanan şiddet ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını içermektedir. Başka bir araştırmada, ebe ve hemşirelerin %5.3’ü şiddete uğrayan kişinin hak ettiğini, %17.5’i şiddet uygulayan kişinin ruh sağlığının normal olduğunu ve %7’si de seven kişinin hem sevip hem de şiddet uygulayacağı inancını belirtmiştir (Elmalı ve ark., 2011). Başka bir araştırmada öğrencilerin %65.4’ü şiddete uğramış kadına yaklaşımda bulanamayacağını belirtmiştir (Dağlar ve ark., 2017). Şimşek ve Ardahan’ın (2020) yaptığı bir araştırmada kadına yönelik şiddetle ilgili bir kursa katılan ebeler ve hemşirelik öğrencilerinin geleneksel tutumlarının azaldığı saptanmıştır.

Literatürde ebeler ve öğrencileri ile yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunda kadına yönelik şiddet ele alınmıştır ancak literatürde ebeler ve öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının birlikte incelendiği araştırmalar sınırlı sayıdadır (Wild ve ark, 2019; Çelik ve Aydın, 2019; Pinar ve Sabancıoğulları, 2019; Creedy ve ark, 2019; Masoumi ve ark, 2019). Kadın ile sürekli iletişim içerisinde olan ebelerin lisans eğitiminden itibaren kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konularında farkındalık kazanmaları oldukça önemlidir. Bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ebeler ve öğrencilerin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına ebeler ve öğrencilerin lisans eğitiminin etkisini incelemek için birinci ve dördüncü sınıf öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir.

Bu araştırma ebeler ve öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

### Araştırmanın Soruları

1. Ebeler ve öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Ebeler ve öğrencilerinin kadına uygulanan şiddet ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nasıldır?

### YÖNTEM

**Araştırmanın Türü, Yeri ve Zamanı:** Tanımlayıcı araştırma ilkelerine göre planlanan bu araştırma Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebeler Bölümü öğrencileri ile 13-17 Kasım 2017 tarihlerinde yürütülmüştür.

**Araştırmanın Evren ve Örneklemi:** Araştırmada evreni bir üniversitenin Ebeler bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencileri (N:166) oluşturmuştur. Öğrencilerin kadına uygulanan şiddete ve



toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına ebelik lisans eğitiminin etkisini incelemek için birinci ve dördüncü sınıf öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada rneklem seçimi yapılmadan evrenin tamamına ulaşılması planlanmış, araştırmaya katılmaya gönüllü 119 öğrenciye ulaşılmıştır.

**Verilerin Toplanması:** Araştırmada veriler, araştırmacıların literatür doğrultusunda geliştirdiği Kişisel Bilgi Formu, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Tutum leği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum leği kullanılarak toplanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından sözlü onam alınarak yüzyüze görüşme tekniği ile toplanmıştır.

**Kişisel Bilgi Formu:** Literatüre dayalı araştırmacılar tarafından geliştirilen bu formda öğrencilerin yaş, sınıf, kardeş sayısı, kimle kaldığı, medeni durum, çalışma durumu, gelir durumu, sosyal güvenceye sahip olma, aile tipi, yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer, ebeveyn eğitim ve çalışma durumu gibi sosyo-demografik özellikleri yer almaktadır. Ayrıca bu form, kadına yönelik Şiddete tanık olma ya da maruz kalma durumları, Şiddet türleri, Şiddetin kim tarafından uygulandığı, başkasına Şiddet uygulama durumları, Şiddete tanık olma durumunda bildirim yapma durumları ve Şiddet ile toplumsal cinsiyet ilişkisine yönelik 21 soru içermektedir (Gürkan, 2019; Tathlıoğlu, 2019; Turhan, 2019).

**Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Tutum leği (KYAIŐT):** Gmbl (2000) tarafından geliştirilen ölçek kadına uygulanan Şiddete yönelik tutumları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte erkeğin eşine uyguladığı Şiddete yönelik 19 tutum ifadesi bulunmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler kadına yönelik fiziksel, duygusal, psikolojik, cinsel ve ekonomik Şiddeti ve Şiddete yönelik mitleri kapsamaktadır. Ölçeğin puan aralığı minimum 19, maksimum 95'tir. Ölçeğin bir kesme noktası bulunmamaktadır. Ölçek ekonomik Şiddet, duygusal, psikolojik, cinsel Şiddet, meşrulaştırıcı mitler (Şiddeti normalleştiren mitler) ve neden açıklayıcı mitler (Şiddeti bir nedene bağlayarak normalleştiren mitler) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 1'den 5'e doğru seeneklendirilmiş (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Tamamen katılıyorum) Likert tipi bir lme aracıdır. 19 sorunun altısı (7,8,10,11,12,13) ters kodlanmıştır. Katılımcıların alt boyut ve toplam ölçek puanlarının yükselmesi Şiddete yönelik tutumlarda gelenekselliğin artışını, puanların düşmesi ise gelenekselliğin azalışını ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.82 olup bu araştırma için Cronbach alpha değeri 0.92'dir.

**Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum leği (TCRTÖ):** Zeyneloğlu ve Terzioğlu tarafından 2011 yılında niversite ğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü olmak üzere beş boyuttan oluşmaktadır. Ayrıca lek erkek cinsiyet rolü alt boyutu 6 madde, diğer alt boyutlar 8'er madde olmak üzere toplam 38 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlar toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda etkili olan faktörlerin çeşitliliğini göstermektedir. Erkek cinsiyet rolü alt boyutu puan aralığı minimum 6, maksimum 30'dur. Diğer alt boyutların alabileceği puanlar minimum 8, maksimum 40'dır. Ölçek toplam puan aralığı 38 ile 190 arasında değişmektedir. Ölçeğin puanlama kısmında kesinlikle katılmıyorum (1) ve tamamen katılıyorum (5) ifadeleri arasında değişen beşli Likert tipi derecelendirme kullanılmaktadır. Ölçek puanlarının yükseliği katılımcıların eşitlikçi tutumunu, dşikliği ise katılımcıların geleneksel tutumunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alpha

değeri 0.82 olup bu araştırma için Cronbach alpha değeri 0.91'dir.

**Verilerin Değerlendirilmesi:** Verilerin analizi SPSS 20.0 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Verilerin normallik testlerinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Bağımsız İki rnek t testi, One-Way Anova, Mann-Whitney U Testi, Kruskal Wallis Testi ve korelasyon analizi testleri kullanılmıştır.

**Araştırmanın Etik Yönü:** Araştırmada gerekli kurum izni alınmış olup, araştırmaya gönüllü olan öğrencilerin sözlü onamı ve izinleri alınmıştır.

## BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan ebelik ğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, yaş ortalaması 20.58±2.13 (min 18-max 28) yıl olarak bulunmuştur. Ebelik ğrencilerinin %58'inin 4. sınıfa devam ettiği, %71.4'ünün yurtda kaldığı, %54.6'sının yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yerin il olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

**Tablo 1.** ğrencilerin Sosyo-Demografik zelliklerinin Dağılımı

Yaş ortalaması (yıl) $\bar{X} \pm SD$ : 20.58±2.13; Min-Max:18-28		
zellikler	n	%
<b>Sınıf</b>		
1.Sınıf	50	42
4.Sınıf	69	58
<b>ğrencilerin kiminle/nerede kaldığı</b>		
Aile	27	22.7
Arkadaş	3	2.5
Yurt	85	71.4
Tek	4	3.4
<b>Yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer</b>		
İl	65	54.6
İlçe	35	29.4
Köy	19	16
<b>Gelir durumu</b>		
İyi	33	27.7
Orta	83	69.7
Kötü	3	2.5
<b>Aile tipi</b>		
Çekirdek aile	95	79.8
Geniş aile	21	17.5
Parçalanmış aile	3	2.7
<b>Anne eğitim durumu</b>		
Okur-yazar değil	2	1.7
Okur-yazar	10	8.4
İlköğretim	80	67.2
Lise	23	19.3
Üniversite	4	3.4
<b>Baba eğitim durumu</b>		
Okur-yazar	3	2.5
İlköğretim	54	45.4
Lise	42	35.3
Üniversite	20	16.8
<b>Anne alışma durumu</b>		
alışıyor	20	16.8
Çalışmıyor	99	83.2



**Tablo 2.** Öğrencilerin Şiddete Yönelik Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	n	%
<b>Kadına yönelik şiddete ilişkin eğitim alma durumu</b>		
Alan	46	38.7
Almayan	73	61.3
<b>Alınan eğitimin yeterli olma durumu</b>		
Yeterli	22	18.5
Yeterli değil	9	7.6
Kısmen yeterli	15	12.6
<b>Eğitim almayanların şiddete yönelik eğitim isteği</b>		
İsteyen	66	55.5
İstemeyen	7	5.8
<b>Aile içinde herhangi bir şiddete tanık olma durumu</b>		
Tanık olan	31	26.1
Tanık olmayan	88	73.9
<b>Şiddete maruz kalma durumu</b>		
Maruz kalan	60	50.4
Maruz kalmayan	59	49.6
<b>Maruz kalan şiddet türü</b>		
Fiziksel	22	18.5
Duygusal	35	29.4
Cinsel	2	1.7
Ekonomik	1	0.8
<b>Şiddetin kim tarafından uygulandığı</b>		
Anne	9	7.6
Baba	11	9.2
Kardeş	8	6.7
Sevgili	13	10.9
Arkadaş	17	14.3
<b>Şiddet durumu ile karşılaşıldığında bildirim yapma durumu</b>		
Bildirim yapan	96	80.7
Bildirim yapmayan	1	0.8
Şiddetin türüne göre bildirim yapan	22	18.5
<b>Toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim alma durumu</b>		
Alan	54	45.4
Almayan	65	54.6
<b>Alınan eğitimin yeterli olma durumu</b>		
Yeterli	25	21
Yeterli değil	11	9.2
Kısmen yeterli	18	15.1
<b>Toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim isteği</b>		
İsteyen	56	47.1
İstemeyen	9	7.6
<b>Baba çalışma durumu</b>		
Çalışıyor	114	95.8
Çalışmıyor	5	4.2

Öğrencilerin %69.7'sinin gelir durumunun orta düzeyde olduğu, %79.8'inin çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %67.2'sinin annesinin ve %45.4'ünün babasının ilköğretim mezunu olduğu, %83.2'sinin annesinin çalışmadığı ve %95.8'inin babasının çalıştığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Ebelik öğrencilerinin şiddete yönelik özellikleri incelendiğinde, %61.3'ünün kadına yönelik şiddete ilişkin eğitim almadığı, eğitim alan öğrencilerin %18.5'i alınan eğitimin yeterli olduğunu, eğitim almayan öğrencilerin %55.5'inin eğitim almak istediği ve %73.9'unun aile içinde herhangi bir şiddete tanık olmadığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Birinci sınıfların tamamının, dördüncü sınıfların ise %33'ünün kadına yönelik şiddet konusunda eğitim almadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin %50.4'ünün şiddete maruz kaldığı, şiddete maruz kalanların %29.4'ünün duygusal şiddet türü yaşadığı, %14.3'ünün arkadaşı tarafından şiddete uğradığı, %80.7'sinin şiddet durumu ile karşılaştığında ilgili yerlere bildirim yapıp engel olmaya çalıştığı bulunmuştur. Öğrencilerin %54.6'sının toplumsal cinsiyete yönelik eğitim almadığı, eğitim alan öğrencilerin %15.1'inin alınan eğitimin kısmen yeterli olduğunu ve eğitim almayan öğrencilerin %47.1'inin eğitim almak istediği saptanmıştır. Toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim alan öğrencilerin %2.6'sı birinci sınıf iken, %42.8'si dördüncü sınıftır. Alınan eğitimi kısmen yeterli bulan öğrencilerin %0.8'ini birinci sınıf, %14.3'ünü dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (Tablo 2).

**Tablo 3.** Araştırmada kullanılan KYAİŞTÖ ve TCRTÖ'nden Elde Edilen Puanların Dağılımı

KYAİŞTÖ Alt Boyutları	$\bar{X}\pm SD$	Min-Max
Ekonomik Şiddet	13.07±6.37	7-35
Duygusal, Psikolojik, Cinsel Şiddet	12.27±5.78	6-30
Meşrulaştırıcı Mitler	4.50±2.68	3-15
Neden Açıklayıcı Mitler	6.22±2.71	3-15
KYAİŞTÖ Toplam Puan	34.96±13	19-91
TCRTÖ Alt Boyutları	$\bar{X}\pm SD$	Min-Max
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	36.50±4.95	9-40
Kadın Cinsiyet Rolü	28.99±5.57	16-40
Evlilikte Cinsiyet Rolü	36.63±4.09	19-40
Geleneksel Cinsiyet Rolü	29.89±5.76	13-40
Erkek Cinsiyet Rolü	25.09±4.02	7-30
TCRTÖ Toplam Puan	157.68±18.81	103-190

Öğrencilerin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 34.96±13 olup öğrenciler çağdaş bir görüşe sahiptir. Ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ekonomik şiddet için 13.07±6.37, duygusal, psikolojik, cinsel şiddet için 12.27±5.78, meşrulaştırıcı mitler için 4.50±2.68 ve neden açıklayıcı mitler için 6.22±2.71'dir. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 157.68±18.81 olup öğrenciler eşitlikçi tutuma sahiptir. Ölçeğin alt boyut puan ortalamaları eşitlikçi cinsiyet rolü için 36.50±4.95, kadın cinsiyet rolü için 28.99±5.57, evlilikte cinsiyet rolü için 36.63±4.09, geleneksel cinsiyet rolü için 29.89±5.76 ve erkek cinsiyet rolü için 25.09±4.02'dir (Tablo 3). Birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Öğrencilerin kaldığı yer, yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer, gelir durumu, aile tipi, ebeveyn eğitim ve çalışma durumu özellikleri ile KYAİŞTÖ ve TCRTÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05) (Tablo 4). Öğrencilerin şiddet durumunda bildirim yapma

durumları ile KYAİŞTÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ( $p<0.05$ ). Şiddet durumunda şiddetin özelliğine göre bildirim yapma yanıtını veren öğrencilerin şiddete ilişkin daha geleneksel tutumda olduğu saptanmıştır. Ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim isteği ile KYAİŞTÖ ve TCRTÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Toplumsal cinsiyete yönelik eğitim isteği olmayan öğrencilerin şiddete ilişkin daha geleneksel bir tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim isteği olan öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

**Tablo 4.** Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre KYAİŞTÖ ve TCRTÖ Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	KYAİŞTÖ Toplam Puan Medyan (Min-Max)	TCRTÖ Toplam Puan Medyan (Min-Max) $\bar{X}\pm SD$
<b>Sınıf</b>		
1.Sınıf	32.5(19-85)	160(118-190)
4.Sınıf	32(21-91)	161(103-188)
İstatistik*	U=1627.000; p=0.597	U=1699.000; p=0.889
<b>Öğrencilerin kiminle/nerede kaldığı</b>		
Aile	30(22-91)	154.96±21.43
Arkadaş	39(29-45)	137.66±30.61
Yurt	33(19-90)	158.45±18.47
Tek	31.5(29-49)	157.50±15.06
İstatistik	KW=0.619; p=0.892	F=1.255; p=0.293
<b>Yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer</b>		
İl	31(19-91)	157.07±22.17
İlçe	32(22-90)	156.42±16.03
Köy	34(21-54)	158.47±15.48
İstatistik	KW=0.392; p=0.822	F=0.067; p=0.935
<b>Gelir durumu</b>		
İyi	31(21-71)	162(115-187)
Orta	32(19-91)	160(103-190)
Kötü	51(30-90)	159(111-161)
İstatistik	KW=2.629; p=0.269	KW=1.307; p=0.520
<b>Aile tipi</b>		
Çekirdek aile	31(19-91)	161(111-190)
Geniş aile	38(21-85)	154(103-181)
Parçalanmış aile	29(26-55)	149(121-165)
İstatistik	KW=1.650; p=0.438	KW=2.691; p=0.260
<b>Anne eğitim durumu</b>		
Okur-yazar değil	39(27-51)	132.5(118-147)
Okur-yazar	33(23-85)	166.5(120-190)
İlköğretim	31.5(19-90)	160(111-190)
Lise	31(21-91)	164(103-187)
Üniversite	35.5(26-37)	153.5(137-165)
İstatistik	KW=0.620; p=0.961	F=1.277; p=0.283
<b>Baba eğitim durumu</b>		
Okur-yazar	50(24-55)	121(120-177)
İlköğretim	32.5(19-90)	160.5(118-190)
Lise	30.5(19-82)	160(103-190)
Üniversite	34.5(22-91)	162.5(115-185)
İstatistik	KW=1.697; p=0.638	KW=1.312; p=0.726
<b>Anne çalışma durumu</b>		
Çalışıyor	29(19-55)	159.40±21.52
Çalışmıyor	33(19-91)	156.64±19.07
İstatistik	U=800.500; p=0.178	t=0.576; p=0.566
<b>Baba çalışma durumu</b>		
Çalışıyor	32(19-91)	160(103-190)
Çalışmıyor	31(30-71)	169(118-184)
İstatistik	U=200.000; p=0.260	U=235.500; p=0.512

\*t: Bağımsız İki Örnek t Testi, F: One-Way Anova Testi, U: Mann-Whitney U Testi, KW: Kruskal Wallis Testi

Şiddete yönelik eğitim almayan öğrencilerin şiddete ilişkin eğitim isteği ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeydedir (p<0.05). Eğitim isteği olan öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu saptanmıştır.

5).

Maruz kalınan şiddet türü ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeyde bulunmuştur. (p<0.05). Fiziksel olarak şiddete uğrayan öğrencilerin toplumsal cinsiyete ilişkin daha eşitlikçi tutumu olduğu belirlenmiştir (Tablo

**Tablo 5.** Öğrencilerin Şiddete Yönelik Özelliklerine Göre KYAİŞTÖ ve TCRTÖ Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	KYAİŞTÖ Toplam Puan Medyan (Min-Max)	TCRTÖ Toplam Puan Medyan (Min-Max) $\bar{X} \pm SD$
<b>Kadına yönelik şiddete ilişkin eğitim alma durumu</b>		
Alan	31(22-91)	161(111-187)
Almayan	33(19-90)	160(103-190)
İstatistik	U=1656.000; p=0.900	U=1583.000; p=0.600
<b>Eğitim almayanların şiddete yönelik eğitim isteği</b>		
İsteyen	31.5(19-90)	158.42±17.94
İstemeyen	50(29-67)	139.42±25.58
İstatistik	U=81.000; p=0.432	<b>t=2.554; p=0.013</b>
<b>Aile içinde herhangi bir şiddete tanık olma durumu</b>		
Tanık olan	30(19-90)	161(103-185)
Tanık olmayan	34(19-91)	160(111-190)
İstatistik	U=1160.000; p=0.216	U=1346.000; p=0.913
<b>Şiddete maruz kalma durumu</b>		
Maruz kalan	31.5(19-85)	161(111-190)
Maruz kalmayan	33(19-91)	157(103-190)
İstatistik	U=1726.000; p=0.815	U=1558.000; p=0.260
<b>Maruz kalınan şiddet türü</b>		
Fiziksel	31(22-85)	166.90±14.34
Duygusal	31(19-67)	155.60±21.88
Cinsel	32(30-34)	129.50±20.5
Ekonomik	43(43)	139.0±0
İstatistik	KW=1.506; p=0.681	<b>F=3.473; p=0.022</b>
<b>Şiddetin kim tarafından uygulandığı</b>		
Anne	30(22-85)	164(115-185)
Baba	29(23-48)	161(132-183)
Kardeş	30.5(23-71)	170(118-190)
Sevgili	39(24-56)	161(111-188)
Arkadaş	31(19-59)	160(124-184)
İstatistik	KW=2.183; p=0.702	KW=1.194; p=0.879
<b>Şiddet durumunda bildirim yapma durumu</b>		
Bildirim yapan	30.5(19-91)	161(111-190)
Bildirim yapmayan	26(26)	146(146)
Şiddetin türüne göre bildirim yapan	41(19-90)	150.5(103-184)
İstatistik	<b>KW=9.316; p=0.009</b>	KW=4.394; p=0.111
<b>Toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim alma durumu</b>		
Alan	31(19-91)	161(111-187)
Almayan	33(19-90)	160(103-190)
İstatistik	U=1720.000; p=0.852	U=1713.000; p=0.823
<b>Alınan eğitimin yeterli olma durumu</b>		
Yeterli	34(22-91)	155(111-187)
Yeterli değil	35(19-71)	157(115-184)
Kısmen yeterli	29(22-55)	167.5(118-185)
İstatistik	KW=3.208; p=0.201	KW=3.970; p=0.137
<b>Toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim isteği</b>		
İsteyen	32.5(19-90)	160.21±15.34
İstemeyen	44(29-50)	146.44±23.79
İstatistik	<b>U=138.000; p=0.030</b>	<b>t=2.302; p=0.025</b>

Ebelik öğrencilerinin kadına şiddete ilişkin eğitim alma durumu, alınan eğitimin yeterli olma durumu, eğitim almayanların şiddete yönelik eğitim isteği, aile içinde herhangi bir şiddete tanık olma durumu, şiddete maruz kalma durumu, maruz kalınan şiddet türü, şiddetin kim tarafından uygulandığı, toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim alma durumu ve alınan eğitimin yeterli olma durumu ile KYAİŞTÖ puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Ebelik öğrencilerinin kadına şiddete ilişkin eğitim alma durumu, alınan eğitimin yeterli olma durumu, aile içinde herhangi bir

şiddete tanık olma durumu, şiddete maruz kalma durumu, maruz kalınan şiddet türü, şiddetin kim tarafından uygulandığı, şiddet durumunda bildirim yapma durumu, toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim alma durumu ve alınan eğitimin yeterli olma durumu ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeyde saptanmamıştır ( $p>0.05$ ) (Tablo 5).

Kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin tutumlar ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $p<0.05$ ). İlişkinin negatif yönlü olması, kadına uygulanan şiddete ilişkin geleneksel tutumun azalması durumunda toplumsal cinsiyete yönelik eşitlikçi tutumun arttığını ifade etmektedir.

## TARTIŞMA

Araştırmanın amacı, ebelik öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesidir. Araştırmada şiddete tanık olma durumunda şiddetin fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet olma türüne göre bildirim yapma yanıtını veren ebelik öğrencilerinin şiddete ilişkin daha geleneksel tutumda olduğu saptanmıştır. Sabancıoğulları ve arkadaşlarının 2016 yılında hemşirelik öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada, kadına yönelik şiddet durumlarına müdahalenin yeterli olduğunu düşünen öğrencilerin şiddete yönelik geleneksel tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin flört şiddetine yönelik tutumlarının şiddete maruz kalma durumları ile ilişkisini inceleyen araştırmalarda erkeğin flört durumunda uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddeti kabul eden bireylerin fiziksel şiddet yaşadıkları saptanmıştır (Başar ve Demirci, 2015; Selçuk ve ark, 2018). Araştırma sonuçlarına göre kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin geleneksel tutumun şiddete yönelik düşünceleri, şiddet yaşama durumunu etkilemekte ve araştırma sonucunu desteklemektedir. Öğrencilerin kadına uygulanan şiddetin türüne göre bildirim yapma durumu ataerkil toplum yapısı, kültür ve toplumsal cinsiyetten kaynaklanabilir.

Toplumsal cinsiyete yönelik eğitim isteği olmayan öğrencilerin kadına şiddete yönelik daha geleneksel bir tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısının artması ile şiddete yönelik geleneksel tutumun arttığı bulunmuştur (Akpınar ve ark, 2019). Geleneksel tutuma sahip öğrencilerde toplumsal cinsiyete yönelik eğitim isteğinin olmaması durumu, geleneksel tutuma yönelik düşüncelerin etkisi ve toplumsal cinsiyet konusundaki farkındalık düzeyine bağlı olabilir.

Toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim isteği olan öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Şimşek ve Ardahan'ın 2020 yılında yaptığı araştırmada kadına yönelik şiddetle ilgili bir kursa katılan ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin geleneksel tutumlarının azaldığı saptanmıştır. Eğitimin hem kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konularında etkisi bulunmaktadır. Araştırma sonucu çalışma bulgusunu

desteklemektedir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet konusunda eğitim isteği, öğrencilerin kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konusunda sahip oldukları farkındalıktan kaynaklanabilir.

Şiddete ilişkin eğitim isteği olan ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyete yönelik daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Üniversite öğrencileri ile toplumsal cinsiyet ve şiddet konusunda yapılan bazı araştırmalarda, toplumsal cinsiyet algısı olumsuz olan öğrencilerin fiziksel şiddet yönünden daha riskli olduğu bulunmuştur (Reyes ve ark, 2016; Selçuk ve ark, 2018). Başka bir araştırmada kadına yönelik şiddetle ilgili bir kursa katılan ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin geleneksel tutumlarının azaldığı belirlenmiştir (Şimşek ve Ardahan, 2020). Kadına uygulanan şiddete ilişkin eğitim isteği olan öğrencilerin toplumsal cinsiyete ilişkin duyarlılığı, farkındalığı ve ilgisi daha yüksek olabilir. Ayrıca öğrencilerin eğitim isteği kadına yönelik şiddete ilişkin çağdaş tutuma sahip olmalarından kaynaklanabilir.

Fiziksel olarak şiddete uğrayan ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Uçtu ve Karahan'ın 2016 yılında Sağlık Yüksekokulu öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin fiziksel şiddete maruz kalmaları ile cinsiyet rolleri arasındaki ilişki anlamlı düzeyde saptanmıştır. Toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet birbiri ile ilişkili kavramlardır. Öğrencilerin fiziksel bir şiddete maruz kalması toplumsal cinsiyete yönelik algısını, duyarlılığını ve farkındalığını artırmış olabilir.

Kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin geleneksel tutum azaldıkça toplumsal cinsiyete yönelik eşitlikçi tutum artmaktadır. Yapılan bir araştırmada toplumsal cinsiyet olumlu algısının artması ile kadına yönelik şiddet eğiliminde azalmanın olduğu negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Uçtu ve Karahan, 2016). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sonucunda meydana gelen durumlardan birisi de kadına yönelik şiddettir. Ataerkil toplum yapısı nedeni ile kadın ve erkek arasında ortaya çıkan asimetric güç ilişkisi kadına yönelik şiddete neden olmaktadır. Bu durumda öğrencilerin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi etkileyebilir.

Öğrencilerin sınıflara göre Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeyde bulunmamıştır. Yapılan bir araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyine göre Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (Dağlar ve ark., 2017). Başka bir araştırmada sınıf düzeylerine göre ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalaması arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Derya ve ark., 2017). Sınıf düzeyine göre kadına uygulanan şiddet ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir farkın olmaması bu konuların güncel ve iletişim kanallarında oldukça sık yer almasından kaynaklanabilir. Sınıf düzeyleri içerisinde şiddete yönelik tutumlarda anlamlı bir farkın olmasını lisans eğitiminde alınan şiddete yönelik dersler etkileyebilir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebelik öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ilişkin çağdaş bir tutuma, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ise eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Ebelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur. Kadına uygulanan şiddete ilişkin geleneksel tutum

azaldıkça toplumsal cinsiyete yönelik eşitlikçi tutum artmaktadır. Araştırmada şiddete tanık olma durumunda şiddetin türüne göre bildirim yapma yanıtını veren, toplumsal cinsiyete yönelik eğitim isteği olmayan öğrencilerin şiddete ilişkin daha geleneksel tutumda olduğu bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet ve şiddete yönelik eğitim isteği olan ve fiziksel olarak şiddete uğrayan ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyete yönelik daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda üniversitelerin müfredatlarına toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet konusunda derslerin eklenmesi, üniversite öğrencileri için seminerlerin yapılması ve toplumsal cinsiyet farkındalık eğitimlerinin verilmesi, toplumsal cinsiyete ve kadına yönelik şiddete ilişkin öğrenci topluluk ve kulüplerinin oluşturulması önerilebilir. Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet konularını birlikte ele alan bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.

### KAYNAKLAR

Akın, A, Özvarış, Ş.B. (2012). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. Ç. Güler, L. Akın (Ed). Halk Sağlığı Temel Bilgiler (s.116-126). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Akpınar, R.B., Küçüköğlü, S, Apay, S.E., Karaca, N, Balcı, A. (2019). Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları, toplumsal cinsiyet algıları, şiddet eğilimleri ve şiddetle karşılaşma durumları. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 62, 409-430.

Başar, F, Demirci, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet. *KASHED*, 2, 41-52.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1993). Declaration on the Elimination of Violence Against Women., <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/violenceagainstwomen.aspx>. Erişim Tarihi: 12.04.2020.

Çelik, A, Aydın, A. (2019). The effect of a course on violence against women on the attitudes of student midwives and nurses towards domestic violence against women, their occupational roles in addressing violence, and their abilities to recognize the signs of violence. *Perspect Psychiatr Care*, 55, 210-217.

Creedy, D, Baird, K, Gillespie K. (2020). A cross-sectional survey of pregnant women's perceptions of routine domestic and family violence screening and responses by midwives: Testing of three new tools. *Women Birth*, 33(4), 393-400.

Dağlar, G, Bilgiç, D, Demirel, G. (2017). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. *DEUHFED*, 10(4), 220-228.

Derya Y.A., Taşhan S.T., Uçar T, Karaaslan T, Tunç Ö.A. (2017). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların cinsel tabulara etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1),1-8.

Doran, F, Hutchinson, M, Brown, J, East, L, Irwin, P, Mainey, L, Mather, C, Miller, A, Mortel T.V., Sweet, L, Yates, K. (2019). Australian nursing and midwifery student beliefs and attitudes about domestic violence: A multi-site, cross-sectional study, 40, 102613. doi: 10.1016/j.nepr.2019.08.007.

Elmalı, F, Erten, Z.K., Zincir, H, Özen, B, Balcı, E. (2011). Hemşire ve ebelerin aile içi fiziksel şiddete bakış açıları. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(1), 39-47.

Giacomo, P.D., Cavallo, A, Bagnasco, A, Sartini, M, Sasso, L. (2017). Violence against women: knowledge,

attitudes and beliefs of nurses and midwives. *Journal of Clinical Nursing*, 26, 2307-2316.

Gömbül Ö. (2000). Hemşirelerin Ailede Kadına Eş Tarafından Uygulanan Şiddete ve Şiddete Mesleki Role İlişkin Tutumları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2(1):19-32.

Violence against women: knowledge, attitudes and beliefs of nurses and midwives

Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi, 1993.

[https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocitiescrimes/Doc.21\\_declaration%20elimination%20vaw.pdf](https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocitiescrimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf). Erişim Tarihi: 12.04.2020.

Kümbetoğlu, B. (2010). Değersizleştirme: Kadınları Maruz Kaldıkları Şiddette Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Beklentilerinin Önemi. Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar (Ed). *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni*. (s.39-65). İstanbul:Ayrıntı Yayınları.

Masoumi, S.Z., Babahydarian, F, Sangestani, G, Roshanaei, G. (2019). assessment of different types of domestic violence against pregnant mothers exposed to violence in sahenh city. *Pajouhan Scientific Journal*, 17(2), 24-30.

Rocha, B.D., Landerdahl, M.C., Cortes, L.F., Vieira, L.T., Padoin, S.M.M. (2015). Violence against women: perceptions of nursing students' about the focus on the formation. *Invest Educ. Enferm*, 33(22), 260-268.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2015. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>. Erişim Tarihi: 12.04.2020.

Pınar, S, Sabancıoğulları, S. (2019). Nursing and midwifery students' attitudes towards violence against women and recognizing signs of violence against women. *International Journal of Caring Sciences*, 12(3), 1520-1529.

Reyes, H.L.M., Foshee, V.A., Niolon, P.H., Reidy, D.E., Hall, J.E. (2016). Gender role attitudes and male adolescent dating violence perpetration: normative beliefs as moderators. *J Youth Adolesc*, 45, 350-360.

Sabancıoğulları, S, Yılmaz, F.T., Ar, E, Çakmaktepe, G. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları, benlik saygıları ve etkileyen faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13(1), 35-43.

Selçuk, K.T., Avcı, D, Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *ACU Sağlık Bil Derg*, 9(3), 302-308.

Short, S. E., Yang, Y. C., Jenkins, T. M. (2013). Sex, gender, genetics, and health. *American Journal Of Public Health*. 103(1), 93-101.

Şimşek, H, Ardahan, M. (2020). The level of recognition of the symptoms of violence against women by senior year nursing and midwifery students. *Contemporary Nurse*, <https://doi.org/10.1080/10376178.2020.1737554>.

Uçtu, A, Karahan, N. (2016). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2882-2905.

United Nations, 2020. Violence against women. <https://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/v-overview.htm>. Erişim Tarihi: 12.04.2020.

Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. (2011). Toplumsal cinsiyet rolleri tutum olçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi (H. U. Journal of Education),40, 409-420.

WHO, 2017. Violence against women. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>. Erişim Tarihi: 11.04.2020.

WHO, 2013. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. [https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625\\_eng.pdf?sequence=1](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf?sequence=1). Erişim Tarihi: 11.04.2020.

Wild, K, Gomes, L, Fernandes, A, Araujo, G, Madeira, I, Matos, L, McDonald, S, Taft, A. (2019). Responding to violence against women: A qualitative study with midwives in Timor-Leste. *Women and Birth*, 32(4), 459-466.

ANNELERİN ÇOCUKLARININ EV KAZALARI İLE İLİŞKİLİ GÜVENLİK ÖNLEMLERİNİ TANILAMASI  
Esra TURAL BÜYÜK<sup>1</sup>, Emine GÜDEK SEFEROĞLU<sup>2</sup>

**ÖZET**

**Amaç:** Bu araştırma 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

**Yöntem:** Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırma Mayıs- Haziran 2019 tarihleri arasında Türkiye'nin kuzeyinde bulunan bir üniversite hastanesinin çocuk kliniklerinde tedavi olan 334 çocuğun annesi ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında Tanımlayıcı Bilgi Formu ve "0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve ortanca, bağımsız iki örnek t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi kullanılmıştır.

**Bulgular:** Annelerin % 24.6'sı çocuğunun evde kaza geçirdiği ve evde geçirilen kaza şeklinin ise en sık (%64.6) düşme olduğu belirlenmiştir. Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeği toplam puan ortalaması 162.00±22.22'dir. Anne yaşı, eğitim durumu ve çocuğunun daha önce kaza geçirme durumunun annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyini etkilediği bulunmuştur ( $p<0.05$ ).

**Sonuç:** Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyleri yüksek bulunmuştur. Annelerin yaş ve eğitim seviyeleri arttıkça, ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeylerinin arttığđı görülmüştür.

**Anahtar kelimeler:** Ev kazaları; Güvenlik önlemleri; Tanılama

**Mothers' Identification of Safety Measures Associated With Children's Home Accidents.**

**ABSTRACT**

**Objective:** This study was carried out to determine the level of identification of safety measures against home accidents and the factors affecting mothers with children in the 0-6 age group.

**Methods:** This descriptive study was conducted with 334 mothers of children aged 0-6 who were treated on pediatric wards of university hospital in the North of Turkey between May-June 2019. Data were collected using the Descriptive Information Form and the "0-6 Year Old Children's Mothers' Identification Scale Security Measures Towards Home Accidents". Data were analyzed by using frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and median, t-test, one way variance analysis (ANOVA) and the Tukey test.

**Results:** 24.6% of the mothers stated that their children had an accident at home and the most common type of accident at home was falling (64.6%). The scale points of the mothers were mean 162.00±22.22. It was found that the mother's age and educational status, her child's previous accident status affected the level of identification of safety measures for home accidents ( $p < 0.05$ ).

**Conclusions:** Mothers' level of identification of security measures for home accidents was found to be high. It was observed that as the age and education levels of the mothers increased, the level of identification of safety measures for home accidents increased.

**Keywords:** Home accidents; Safety measures; Identification

DOI: 10.47115/jshs.793194

<sup>1</sup> Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kurupelit Kampüsü, 55200 Atakum, Samsun, Turkey.

<sup>2</sup> Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD

**Sorumlu Yazar:** Esra TURAL BÜYÜK, e-mail: esratural55@gmail.com



## GİRİŞ

Ev kazaları evin içinde veya eve ait balkon, bahçe, havuz, garaj gibi evin yakın çevresinde meydana gelen kazalardır (Erdem ve ark., 2017; Karatepe & Akış, 2013). Ev kazaları çocukluk ve gençlik döneminde küresel bir sağlık sorunudur. Dünya’da yaralanmaların en önde gelen sakatlık ve ölüm nedeni olduğunu ve bu yaralanmaların büyük kısmının evde meydana gelen düşmeler, boğulmalar ve yanıklar olduğu bildirmektedir (Lafta ve ark.2013; Hatamabadi ve ark.2014;Özdemir ve ark., 2016; Gholap, 2017). Ülkemizde ve dünyada yapılan güncel çalışmalarda ev kazası geçirenlerin bir sağlık kurumuna başvuru sıklığı % 1-22 arasında olduğu bildirilmektedir (Özdemir ve ark., 2016). Yapılan araştırmalarda çocuklarda kazaların çoğunluğunun 0- 6 yaş aralığında ve ev ortamında gerçekleştiği görülmüştür (İnce ve ark. 2014, Altuntaş ve ark.,2014; Malta ve ark., 2015; Alrimawil ve ark.,2019). Ayrıca araştırmalarda çocukların ev kazaları geçirme sıklığı ve ailelerin ev kazalarını önlemeye yönelik bilgi ve tutumlarının sosyodemografik özelliklerden etkilendiği de görülmüştür (Lafta ve ark.,2013; Hatamabadi ve ark.2014; Gholap,2017; Jassem ve ark.2019; Al Rumhi ve ark., 2020).

Ev kazalarının önlenmesi, izlenmesi, kayıt altına alınması ve bakımının yapılması çok disiplinli bir ekip hizmeti gerektirmektedir. Sağlığı koruma ve geliştirmeye yönelik girişimler sağlık ekibinin önemli bir üyesi olan hemşirenin görevleri arasındadır (Çapık ve Parlak Gürol, 2014). Yapılan araştırmalarda ailelere ev kazalarına yönelik verilen eğitimlerin, hem bilgi seviyelerini hem de ailelerin bu kazalara yönelik farkındalıklarını arttırdığı görülmüştür (Eldosoky,2012; Çapık ve Parlak Gürol, 2014; Alrimawil ve ark, 2019; Bayram ve ark., 2019; Riberio ve ark., 2019). Carlson ve ark. (2016) araştırmasında ailelere ev ziyaretlerinde verilen eğitimlerin, evde çocuk yaralanmasının önlenmesi, annelerin çocuk yaralanmasına yönelik farkındalıkları üzerinde önemli bir olumlu etki yarattığını bulmuştur.

Sağlığın değerini anlayan ve sağlık hizmetlerinden makul ölçüde yararlanan ebeveynlerin yetiştirdiği çocuklarla sağlıklı bir nüfus ve gelecek olasıdır (Çınar & Görak, 2003; Aktürk & Erci, 2016). Bundan dolayı ev kazalarını önlemek için, başta çocuğa bakım veren kişiler olmak üzere tüm aile bireylerine ev kazalarını önlemeye yönelik bilinçli ve olumlu tutum kazandırılması gerekmektedir. Bu amaçla 0-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlere hastaneye geldiklerinde bu konudaki farkındalıklarının belirlenmesi ve bu doğrultuda eğitimler planlanması önemlidir.

## Amaç

Bu araştırma 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

## GEREÇ ve YÖNTEM

### Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırma Türkiye’nin kuzeyinde yer alan bir üniversite hastanesinde Mayıs- Haziran 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bu hastanede belirtilen tarih aralığında çocuk servislerinde tedavi gören çocukların anneleri oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, verilerin toplandığı tarihte

çocuğu ile birlikte hastanede kalan, okuma yazma bilen, 0-6 yaş arası çocuğu olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 334 anne çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama sürecine gerekli etik kurul izni ve kurum onayı alındıktan sonra başlanmıştır.

### Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan Tanımlayıcı Bilgi Formu ve 0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği kullanılmıştır.

**Tanımlayıcı Bilgi Formu:** Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan bu form, yaş, cinsiyet gibi sosyo-demografik özelliklere ait dokuz sorudan oluşmaktadır.

### 0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği:

Ölçeğin Türkiye geçerlilik-güvenirlilik çalışması Çınar (2003) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa katsayısı 0.82 olarak bildirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 40, en yüksek puan 200’dür. En yüksek puan annelerin çocuğunu ev kazalarından korumaya yönelik önlemleri en üst düzeyde aldığını gösterir. Ölçek 34 olumlu, 6 olumsuz ifade içeren 40 maddelik (örnek madde 1: Banyo ve tuvalet zeminini kuru tutmaya özen gösteririm, örnek madde 2: Mobilya seçerken keskin kenarlı ve sivri köşeli olmamasına dikkat ederim) beşli likert tipi (1:Her zaman, 2:Çoğu zaman, 3: Bazen, 4: Nadiren, 5: Hiçbir zaman) bir ölçektir. Negatif ifade içeren maddeler 6, 9, 23, 26, 30, 40. madde olup, bu maddeler tersine çevrilerek kullanılmaktadır (Çınar ve Görak, 2003). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,94 bulunmuştur.

### Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde; istatistiksel analizler için SPSS 23 ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için kolmogorov-smirnov testi, tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve ortanca), normal dağılım gösteren verilerin analizinde parametrik testler (bağımsız iki örnek t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi) kullanılmıştır. Tüm karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi "0.05" olarak değerlendirilmiştir.

### Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlamadan önce etik kurul onayı (B.30.2.ODM0.20.09/2019/311) ve gerekli kurum izni alınmıştır. Araştırmaya katılan annelerden de sözlü onam alınmış, annelere istedikleri zaman geri çekilebileceği ve yanıtlarının gizli kalacağı söylenmiştir. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uygun olarak yapılmıştır.

## BULGULAR

Annelerin % 36.2’si 26-30 yaş arası, % 28.1’i ilköğretim mezunu, % 84.1’i ev hanımı ve % 32.3’ü 0-1 yaş çocuğa sahiptir. Annelerin % 89.8’i çekirdek aile tipi, %53’ü il merkezinde ve % 71.3’ünün geliri giderine denk olduğu görülmüştür. Katılımcıların % 85.6’sı çocuğunun akut hastalıkları nedeniyle hastanede bulunduğunu, % 24.6’sı çocuğun daha önce evde kazası geçirdiğini ve evde geçirilen kaza şeklinin ise en sık (% 64.6) düşme olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 1 ).

**Tablo 1.** Ailelerin bazı tanımlayıcı özellikleri (n=334)

Özellikler	(n)	(%)
<b>Yaş (yıl)</b>		
20-25	46	13.8
26-30	121	36.2
31-35	95	28.4
36-40	57	17.1
41 ve üzeri	15	4.5
<b>Eğitim durumu</b>		
İlkokul	94	28.1
Ortaokul	81	24.3
Lise	95	28.4
Üniversite	64	19.2
<b>Annenin çalışma durumu</b>		
Ev hanımı	281	84.1
Çalışıyor	53	15.9
<b>Çocuğun Yaşı</b>		
1 yaş altı	108	32.3
2 yaş	41	12.3
3 yaş	44	13.2
4 yaş	44	13.2
5 yaş	49	14.7
6 yaş	48	14.4
<b>Aile tipi</b>		
Çekirdek aile	300	89.8
Geniş aile	34	10.2
<b>Yaşanılan yer</b>		
İl	177	53.0
İlçe	130	38.9
Köy	27	8.1
<b>Gelir durumu</b>		
Gelir giderden az	49	14.7
Gelir gidere denk	238	71.3
Gelir giderden fazla	47	14.1
<b>Daha önce çocuğun ev kazası geçirme durumu</b>		
Geçiren	82	24.6
Geçirmeyen	252	75.4
<b>Geçirilen ev kazası türü (n:82)*</b>		
Düşme	53	64.6
Yanık	10	12.2
İlaç zehirlenmesi	10	12.2
Diğer (elektrik çarpması, boğulma v.s)	9	11.0

\* Yüzdeler "n" üzerinden hesaplanmıştır.

Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeği toplam puan ortalamaları 162.00±22.22 (min=91-max=200) bulunmuştur (Tablo 2).

**Tablo 2.** Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeği toplamı puan ortalaması

	Ort. ± SS	Ortanca	Min	Max
<b>Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği Toplamı</b>	<b>162.00±22.22</b>	109	91	200

Annelerin yaş gurupları ve eğitim durumları ile ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmış, bu farkın 40 yaş üzeri anneler ile ilkokul mezunu olan annelerden kaynaklandığı görülmüştür (p<0.05). Çalışmada çocuğu kaza öyküsü olan annelerin toplam puan

ortalamalarının daha düşük olduğu da görülmüştür (p<0.05). Araştırmaya katılan annelerin çalışma durumları, aile tipi, yaşadıkları yer, gelir durumları ve çocuğun yaşı ile ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olamadığı bulunmuştur(p>0.05) (Tablo 3).

**Tablo 3:** Bazı değişkenlere göre annelerin 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları (n:334)

Değişkenler	Ort.±SS	Test İstatistiği (F)	p
<b>Yaş grubu</b>			
20-25	150.27±24.67(a)	5.009	<b>0.001</b>
26-30	157.74±22.35(b)		
31-35	160.07±21.27(b)		
36-40	162.18±22.87(b)		
40 ve üzeri	172.33±19.12(c)		
<b>Eğitim durumu</b>			
İlkokul	156.63±21.16(a)	2.990	<b>0.031</b>
Ortaokul	162.95±23.40(b)		
Lise	163.63±20.20(b)		
Üniversite	166.53±23.36(b)		
<b>Annenin çalışma durumu</b>			
Çalışmıyor	161.51 ±22.52	0.360	0.576
Çalışıyor	163.54±21.09		
<b>Çocuğun yaşı</b>			
1 yaş altı	164.68±23.12	0.822	0.535
2 yaş	163.80±21.37		
3 yaş	161.58±22.90		
4 yaş	160.23±21.17		
5 yaş	158.11±20.62		
6 yaş	159.42±23.25		
<b>Aile tipi</b>			
Çekirdek aile	162.46±22.19	2.189	0.140
Geniş aile	156.50±22.55		
<b>Yaşanılan Yer</b>			
İl	163.27±22.54	1.179	0.309
İlçe	159.49±22.06		
Köy	163.89±21.26		
<b>Gelir seviyesi</b>			
Gelir giderden az	165.54±21.23	0.787	0.456
Gelir gidere denk	161.28±22.69		
Gelir giderden fazla	160.78±21.20		
<b>Daha önce kaza geçirme durumu</b>			
Evet	156.17±25.17	7.637	<b>0.006</b>
Hayır	163.90±20.87		

a-c: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur. F (One Way ANOVA testi)

## TARTIŞMA

Ev kazaları tüm dünyada çocukların sağlığını ve yaşamını tehdit eden önemli bir toplumsal problemdir. Araştırmada annelerin %24.6'sının çocuklarının ev kazası geçirdiği belirlenmiştir. Ülkemizde yapılan araştırmalarda ev kazası görülme sıklığı % 50' den az ve (Yalaki ve ark., 2010; Karatepe & Akış, 2013; Şekerci & İnal, 2016; Özakar Akça ve ark., 2017; Kahraman & Karadeniz, 2018) %50'den fazla olan oranlar (Yıldırım & Kubilay, 2012; Selvi Çalışkan & Balcı, 2018) da bulunmuştur. Bu farklılık çalışmaların ülkenin farklı bölgelerinde ve farklı zamanlarda yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan çocukların en sık geçirdiği ev kazası şeklinin düşme olduğu belirlenmiştir. Bulgularımıza benzer şekilde birçok araştırmada 0-6 yaş grubu çocuklarda en sık yaşanan ev kazası türünün düşmeler olduğu bildirilmektedir (Yalaki ve ark., 2010; Gündüz & Aytekin, 2015; Özdemir ve ark., 2016; Karatepe & Akış, 2013; Aktürk & Erci, 2016; Çevik ve ark., 2017; Dolgun ve ark., 2017; Şekerci & İnal, 2016; Selvi Çalışkan & Balcı, 2018; Bayram ve ark., 2019). Çocukların özellikle bu yaş

aralığında hareketli ve dikkatsiz olmasının, düşmelerin yaygın olarak görülmesine zemin hazırladığı düşünülmektedir.

Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyleri yüksek bulunmuştur. Birçok araştırmada bu puan yüksek bulunmuşken (Erkal, 2010; Altundağ ve ark.,2007; Erdem ve ark.,2017; Karatepe & Akış, 2013; Gündüz & Aytekin, 2015), bazı araştırmalarda ise düşük düzeyde (Özakar Akça ve ark., 2017; Tural Büyük ve ark.,2015) bulunmuştur. Ayrıca annelere ev kazalarını önlemeye yönelik verilen eğitimin, kazaları önleme, ilk yardım bilgileri ve ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeylerini arttırdığı görülmüştür (Whitehead & Owens, 2012; Silva ve ark.,2016; Carlsson ve ark.,2016; Özakar Akça ve ark., 2017; Dolgun ve ark., 2017; Kahraman & Karadeniz, 2018; Alrimawil ve ark, 2019; Bayram ve ark.,2019). Yurt dışında yapılan araştırmalarda annelerin ev kazalarını önlemeye yönelik bilgi düzeylerinin yüksek (% 75 oranında) oranda olduğu çalışmaların bulunduğu gibi bilgi düzeyinin düşük oranda (% 10'un altında) olduğu araştırmalara da rastlanmıştır (Wang ve

ark.2012; Lafta ve ark.,2013; Hatamabadi ve ark. 2014; Gholap,2017; Jassem ve ark,2019). Bu durumun ÷lkelerin sosyo demografik ve ekonomik dñzeylerinin farklılığından kaynaklanabileceği dñşñn÷lmektedir.

Araştırmada 40 yaş ve üzeri yaşa sahip annelerin, yaşı genç olan annelere g÷re daha fazla güvenlik ÷nlemlerini tanımlayabildikleri saptanmıştır. Bu durum annelerin yaşla birlikte çocukların ge÷irdikleri kazalara bağlı daha fazla deneyim kazanmaları ve buna bağlı güvenlik ÷nlemlerini tanılama dñzeylerinin olumlu y÷nde değişebileceğini dñřñnd÷rmektedir. Benzer şekilde Yalaki ve ark (2010) ve ÷zakar ve ark. (2017) alışmalarında anne yaşı k÷ç÷ld÷ke, annenin çocuk bakımında deneyimsiz olmasına bağlı çocuğun ev kazası geirime riskinin arttığı ve güvenlik ÷nlemleri tanılama dñzeylerinin dñřt÷đü saptanmıştır. Lafta ve ark(2013) ise annelerin ev kazalarına y÷nelik evde aldıkları güvenlik ÷nlemleri konusundaki bilgi dñzeyinin yaş arttıkaa daha da arttığını belirlemişlerdir. Diğer taraftan bazı çalışmalarda ise daha genç yaşa sahip annelerin ev kazalarına y÷nelik güvenlik ÷nlemlerini tanılama dñzeylerinin y÷ksek olduğu (Eldosoky,2012; ÷zakar Akça ve ark., 2017; Erdem ve ark., 2017) veya anne yaşının ÷lek puanını etkilemediği g÷r÷lmüşt÷r (şekerci ve İnal 2016; Evgin ve alışkan 2018; Aydođdu ve ark. 2019; Bayram ve ark.,2019).

Eğitim seviyesi, annenin çocukluk kazalarını ÷nlemede doğru bilgi ve uygulamalarının ÷nemli bir belirleyicisidir. Çalışmada annelerin eğitim seviyeleri arttıkaa, daha çok güvenlik ÷nlemlerini tanıladıkları g÷r÷lmüşt÷r. Araştırmada benzer olarak bazı araştırmalarda y÷ksek eğitim seviyesine sahip annelerin çocukluk kazalarını ÷nlemede doğru bilgi ve doğru uygulamalarında etkili olduğu g÷r÷lmesine rağmen (Eldosoky,2012; apık & Parlak G÷rol,2014; şekerci & İnal, 2016; Evgin & alışkan, 2018; G÷nd÷z & Aytekin, 2015), bazı araştırmalarda ise ilköğretim mezunu olan annelerin ev kazalarına y÷nelik daha fazla güvenlik ÷nlemi aldıkları saptanmıştır (Lafta ve ark.,2013; Hatamabadi ve ark.2014; ÷zakar Akça ve ark., 2017).

Kazaların ve yaralanmaların risk etmenleri incelendiğinde öng÷r÷lebilir ve ÷nlenebilir olduğu dñřñn÷lmektedir (iekler ve ark., 2012). Çocukları kazalardan korumak ise ebeveynlerinin eylemlerine bağlı olup ve bu ebeveyn de sıklıkla çocuğun annesidir (Cant÷rk & Parlak G÷rol, 2014). Araştırmada ev içi kaza öyküsü olmayan çocukların annelerinin güvenlik ÷nlemlerini daha iyi bildikleri saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar elde edilmişken (Karatepe & Akış, 2013; G÷nd÷z & Aytekin, 2015, Akt÷rk & Erci,2016), bazı araştırmalarda ev kazası öyküsü olan çocukların annelerin, ev kazalarına y÷nelik güvenlik ÷nlemlerini tanılama dñzeylerinin daha y÷ksek olduğu g÷r÷lmüşt÷r (÷zakar Akça ve ark., 2017; Erdem ve ark., 2017). Lafta ve ark.,(2013) alışmasında ise çocuğunun ev içi kaza öyküsü olan annelerin, ev kazalarını ÷nlemeye y÷nelik daha fazla bilgiye sahip oldukları bulunmuştur. Alrimawil ve ark. (2019) araştırmasında, annelerin çoğunluğunun ev kazalarını ÷nlemeye y÷nelik olumlu tutumlara sahip olduklarını, fakat sosyoekonomik fakt÷rlere bağlı genel yaşam koşullarından dolayı annelerin ev kazalarını ÷nlemeyemediklerini ifade ettiklerini bulmuştur. Whitehead ve Owens (2012) araştırmasında ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklara y÷nelik potansiyel kaza riskleri belirleyebildiklerini ve yaralanmaların ÷nlenebilir olduğunu dñřñndüklerini belirtmelerine rağmen,

ebeveynlerin çocukların özelliğinden dolayı yaralanmaların kaçınılmazlığına ilişkin algılarının olduğunu saptamıştır. Bu bulgular ışığı altında annelerin ev kazalarına y÷nelik güvenlik ÷nlemleriyle ilgili farkındalıklarının y÷ksek olması, çocuklarında gelişebilecek kaza riskini azalttığını ve kaza deneyimlemenin, annelerin ev kazaları riskleri tanımlama durumlarını etkilemediğini söyleyebiliriz.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak annelerin ev kazalarına y÷nelik güvenlik ÷nlemlerini tanılama dñzeyleri y÷ksek olduğu belirlenmiş olup, annelerin yaşları ve eğitim seviyelerinin güvenlik ÷nlemlerini tanılamada etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışmada çocuklarında ev içi kaza öyküsü olmayan annelerin, ev kazalarına y÷nelik güvenlik ÷nlemlerini tanılama dñzeylerinin daha fazla olduğu g÷r÷lmüşt÷r.

Çocukluk ağında g÷r÷len ev kazalarına bağlı ölümler ve sakatlıkların azalması için tüm topluma bu konuya y÷nelik eğitim verilmelidir. Sağlık hizmetlerinin her kesiminde bakım hizmeti sunan hemşirelere bu konuda ÷nemli rol ve sorumluluklar dñřmektedir. Hemşireler bu eğitimleri sadece birinci basamak sağlık hizmetlerinde değil, aynı zamanda hastanede çocuğu ile birlikte kalan ve bakım hizmeti alan ailelere de verebilirler. Bu eğitimin içeriği hazırlanırken ailenin sosyodemografik özelliklerinin göz önünde bulundurulması, çocuğun büyüme gelişme dönemlerine özg÷ ÷nlemler içermesi ve kaza halinde ailelerin uygulayabilecekleri ilk yardım bilgi ve becerilerinin de yer alması ÷nemlidir. Ev kazaları konusunda ÷lke çapında veriler elde edebilmek için araştırmalar yapılması, ev kazaları ile ilgili dñzenli bir kayıt sisteminin oluşturulması önerilebilir.

## KAYNAKLAR

- Akt÷rk, Ü., & Erci, B. (2016). Determination of knowledge, attitudes and behaviors regarding factors causing home accidents and prevention in mothers with a child aged 0-5 years. *Journal of Education and Practice*. 7(18),142-53.
- Al Rumhi, A., ALAwaisi, H., AL Buwaiqi, M., & AL Rabaani, S. (2020). Home accidents among children: a retrospective study at a tertiary care center in Oman. *Oman Medical Journal*, 35 (1)1, e85.
- Alrimawil, I., Watson, MC., Hall, C., & Saifan, AR.(2019) Preventing Unintentional Injuries to Children Under 5 in Their Homes: Palestinian Mothers' Perspectives. *Sage Open*, 13:1-11.
- Altuntaş, M., Kaya, M., Demir, ř., Oyman, G., Metecan, A., Rastgel, H.,& Öngel, K. (2013). 0-14 yaş arası çocuklarda ÷nlenebilir nitelikteki kazaların belirlenmesi ve ilişkili tedbirlerin alınması. *Smyrna Tıp Dergisi*, 1,28-33.
- Bayram, T., Ilgin, C., Kulbay, H., Tozakoglu, B., Karaduman, I., & Colak, BC. (2019). The factors associated with mothers' preventive measures against home accidents: A descriptive study from Istanbul, Turkey. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 9(2), 151-6.
- Büy÷k, ET, avuşoglu, F, & Teker, E.(2015). Sıfır altı yaş arası çocuğu olan annelerin ev kazalarına y÷nelik güvenlik ÷nlemlerinin tanınlanması. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 17-22.
- Carlsson, A., Dykes, AK., Jansson, AK, & Bramhagen, AC.(2016). Mothers' awareness towards child injuries and injury prevention at home: an intervention study. *BMC Research Notes*, 9(1),1-8.

Çapık, C., & Parlak Gürol, A. (2014). Eğitimin annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik tedbirlerini tanılama yetilerine etkisi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, 4(3),87-94.

Çınar, N.,& Görak, G. (2003). 0-6 yaş çocuklarda annenin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeği'nin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Çocuk Formu*, 6 (1),22-7.

Çiçekler, CY., Er, KR., Pirpir, AD, & Büyükbayraktar, Ç. (2012). 0-6 yaş grubunda çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3),157-74.

Dolgun, E., Kalkım, A., & Ergün, S. (2017). The determination of home accident risks and measures to prevent accident of children: Quasi-experimental research. *Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care*, 11 (2), 100-7.

Eldosoky, RS. (2012). Home-related injuries among children: knowledge, attitudes and practice about first aid among rural mothers. *East Mediterranean Health Journal*,18(10),1021-7.

Erdem, SS., Bolu, F.,& Mayda, AS. (2017). Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin tanımlanması. *Konuralp Tıp Dergisi*, 9(2),117-23.

Evgin, D., & Çalışkan, Z. (2018). Çocuklarda görülen ev kazaları ve annelerin kazalardan korunmaya yönelik uygulamaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 671-8.

Gholap R.(2017). A Study to assess mothers knowledge and their practices in prevention of home accidents among toddlers. *International Journal of Life and Sciences Research*, 3(3), 992-4.

Gündüz, G, Aytekin, A. (2015). Annelerin çocuklarını ev kazalarından korumaya yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Izmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 5(3),184-92.

Hatamabadi, HR., Mahfoozpour, S., Alimohammadi, H., & Younesian, S. (2014) Evaluation of factors influencing knowledge and attitudes of mothers with preschool children regarding their adoption of preventive measures for home injuries referred to academic emergency centres, Tehran, Iran. *Int J Inj Contr Saf Promot*. 21(3),252-9.

İnce, T., Yalçın, S., & Yurdakök, K. (2014). Çocukluk çağında ciddi kaza sıklığı ve risk faktörleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 57, 173-82.

Jassem, AF., Al Doori, N., & Abd-Redha, AA. (2019). Mothers' knowledge towards prevention of early childhood home-injuries at babylon province, Iraq. *Indian Journal of Public Health Research & Development*, 10(2), 834-42

Kahraman, I., & Karadeniz, H. (2018). Effects of a safety-awareness-promoting program targeting mothers of children aged 0-6 years to prevent pediatric injuries in the home environment: Implications for nurses. *Journal of Trauma Nursing*, 25(5), 327-35.

Karatepe, TU., & Akış, N. (2013). 0-6 yaş çocuklarda ev kazası geçirme sıklığı ve ilişkili faktörler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 39(3), 165-8.

Lafta, R., Al Shatari, AS., & Abass, S. (2013). Mothers' knowledge of domestic accident prevention involving children in Baghdad City Qatar Medical Journal. (2),50-6.

Malta, DC., Mascarenhas, MDM., Neves, ACM., & Silva, MA. (2015), Treatment of childhood injuries and violence in public emergency services, *Cad. Saúde Pública*, Rio de Janeiro, 31(5),1095-105.

Özakar Akça, S., Çankaya, T.,& Aydın, Z. (2017). 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyleri ve annelere verilen ev kazalarına yönelik eğitimin etkisi. *Journal of Contemporary Medicine*, 7(1), 50-7.

Özdemir, U., Reşitoğlu, R., Tolunay, O., Çelik, T., Celiloğlu, C., Karakılıç, A., Tanyeli, Z., Sarıbaş, E., Kazgan, ŞT., Pehlivan, D., & Çelik, Ü. (2016). Çocuk acile başvuran ev kazalarının değerlendirilmesi. *Çocuk Acil ve Yoğun Bakım Dergisi*, 3(3), 146-50.

Ribeiro, MGC., Paula, ABR., Bezerra, MAR., Rocha, SS., Avelino, FVSD., & Gouveia, MTO. (2019). Social determinants of health associated with childhood accidents at home: An integrative review. *Rev Bras Enferm [Internet]*, 72(1):265-76. DOI: <http://dx.doi.org/10.1590/0034-7167-2017-0641>.

Selvi Çalışkan, S., & Balcı, S.(2018).Resim yöntemi ile ev kazaları risklerinin ve alınan önlemlerin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, (2),137-46.

Silva, ECS., de Fátima Fernandes, MN., Sá, MCN., de Souza, LM., de Araújo Gordon, AS., de Jesus Costa, ACP., et al.(2016). The effect of educational intervention regarding the knowledge of mothers on prevention of accidents in childhood. *The Open Nursing Journal*, 10,113-21.

Şekerci, E., & İnal, S. (2016). Hastanede yatan 0-6 yaş grubu çocukların annelerinin ev kazaları konusundaki bilgi ve uygulamalarının incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(3), 160-72.

Wang, X., Chen, N., Shi, Z., & Zhao, Z. (2012). An investigation on knowledge-attitude-practice about injury and the related factors among school children's parents in Jinan, China. *Int J Inj Contr Saf Promot*. 19(3),267-71.

Whitehead, E., & Owens, D. (2012). Parental perceptions of unintentional injury risks to children. *International Journal of Health Promotion and Education*, 50, 20-7.

Yalaki, Z., Taşar, MA., Kara, N., & Dallar, Y. (2010). Sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin ev kazaları hakkında bilgi düzeylerinin ölçülmesi. *Akademik Acil Tıp Dergisi*, 9 (3),129-33.

Yıldırım, N., & Kublay, G. (2012). 1-4 yaş dönemi çocukların ev kazası sıklığı ve risk faktörleri. 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (Kongre Kitabı). Bursa, 2-6 Ekim, 865-867.

Türkiye İstatistik Kurumu 2018 verileri ([https://biruni.tuik.gov.tr/yayin/views/visitorPages/yayinGoruntuleme.zul?yayin\\_no=500](https://biruni.tuik.gov.tr/yayin/views/visitorPages/yayinGoruntuleme.zul?yayin_no=500)).

## ÖĞRENCİLERİN HEMŞİRELİKTE ARAŞTIRMALARA YÖNELİK TUTUM VE FARKINDALIKLARI

Rana CAN<sup>1</sup>, Hatice TAMBAĞ<sup>2</sup>, Funda CAN<sup>3</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutum düzeyleri ile etkileyen faktörlerin incelenmesi ve konu hakkında farkındalık yaratmaktır.

**Yöntem:** Araştırmanın evrenini Akdeniz bölgesinde bir üniversitenin sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünün ikinci ve dördüncü sınıfında okuyan 174 öğrenci oluşturmaktadır (%89.65). Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın örneklemini 156 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında; Tanıtıcı Bilgi Formu ve Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Farkındalığı ve Tutumu Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde frekans dağılımı, ortalama, bağımsız grup t Test, Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis Test kullanılmıştır.

**Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması  $20.85 \pm 12.09$ , %66.02'si kadın, %66.6'sı ikinci sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %50.64'ü bilimsel toplantılara katıldıklarını; %41.66'sı hiç bilimsel dergi okumadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %60.89'unun araştırma dersi aldığı, %59.61'inin biyoistatistik dersi almadığı, %84.61'inin araştırma deneyiminin olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalık puan ortalaması  $122.03 \pm 16.28$ 'dir. Bu çalışmada, sadece yaş ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ( $p < 0.05$ ).

**Sonuç ve Öneriler:** Bu çalışmada, öğrenci hemşirelerin genel olarak araştırma yapmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının olumlu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerden yaşı küçük olanların, ikinci sınıfta okuyanların, hemşire olarak çalışanların, kadınların, fen lisesi mezunlarının, bilimsel araştırma yapma deneyimi olmayanların, bilimsel dergi okuyanların araştırma yapmaya yönelik farkındalık ve tutum ölçek puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik tutumlarını ve farkındalıklarını arttırmaya yönelik eğitimlerin planlanması, mezuniyet sonrasında benzer çalışmaların yapılması önerilir.

**Anahtar Kelimeler:** Hemşirelik; Araştırma; Öğrenciler; Tutum; Farkındalık

### Students' Awareness and Attitude Toward Nursing Research

#### ABSTARCT

**Aim:** The aim of this study is to determine the attitudes of nursing students towards research and developments in nursing and to raise awareness about the importance of the subject.

**Methods:** The universe of the study consisted of 174 second and fourth year students studying in the nursing department of a university's health college located in the Mediterranean Region (89.65%). The sample of this descriptive study was composed of 156 students. Introductory Information Form and "Nursing Students' Attitudes to and Awareness of Research and Development within Nursing Scale" were used to collect data. To evaluate the data percentage frequency distribution, mean, Independent Sample t Test, Mann-Whitney U Test and Kruskal-Wallis Test were used.

**Results:** The average age of the students was  $20.85 \pm 12.09$ . 66.02% were female and 66.6% were 2nd year students. 50.64% of the students stated that they attend scientific meetings; 41.66% had never read a scientific journal, 60.89% took a research course, 59.61% did not take a biostatistics course and 84.61% did not have any research experience. The students' attitude and awareness point average was  $122.03 \pm 16.28$ . This study significant difference was found only between age and scale score average ( $p < 0.05$ ).

**Conclusion:** Student nurses' attitudes toward conducting research are positive. The average score of younger students, women, second year students, graduates of science high school, working as nurses, who do not have scientific research experience, those who read scientific journals was higher. It is recommended to plan training for nursing students to increase their attitudes and awareness towards research and to conduct similar studies after graduation.

**Keywords:** Nursing; Research; Students; Attitude; Awareness

DOI:10.47115/jshs.770031

<sup>1</sup> Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

<sup>2</sup> Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

<sup>3</sup> Samandağ İlçe Devlet Hastanesi

**Sorumlu Yazar:** Rana CAN, [rcan0131@gmail.com](mailto:rcan0131@gmail.com), [ranacan@akdeniz.edu.tr](mailto:ranacan@akdeniz.edu.tr)

Yazar Notu: Bu çalışma, 9-12 Mayıs 2018 tarihlerinde Mersin'de düzenlenen Türkiye Biyoetik Derneği IX. Ulusal Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

## GİRİŞ

Bilgi edinme ve öğrenme süreci olarak karşımıza çıkan araştırma, mesleki bilgi birikimine katkı sağlayan ve kanıta dayalı çalışmayı destekleyen önemli bir unsurdur. Araştırma eğitiminde, bilimsel yöntem ve onun gereği olan tüm teknik bilgi, beceri ve tutumları bilme ve sergileme, araştırma etiğine uygun çalışma yapma, araştırmacı ve gönüllü katılımcı olabilme farkındalığını yaratabilmek önemlidir (Karasar, 2008; Karadaş, Özdemir, 2015; Bikwa, Zvinavashe & Mugadza, 2019).

Hemşirelik hizmetlerinin kalitesinin sağlanması ve sürdürülmesinde, profesyonel hemşirelik anlayışının kazandırılmasında, sağlık ve teknolojiye gelişmelerin takip edilmesinde, yeniliklere uyum sağlanmasında, hemşirenin çağdaş rol ve işlevlerinin benimsenmesinde, lisans düzeyinde araştırma ve hemşireliği geliştirici uygulamalara yer verilmesinin önemi büyüktür (Ünsal, Karakurt & Tanrıverdi, 2014). İlhan ve arkadaşları (2016) bireylerin araştırmalarda yeterli olmalarını etkileyen faktörler arasında, araştırma yöntemleri dersi alma durumunun, araştırma yapma/gönüllü olma deneyiminin ve araştırmaya yönelik tutumun önemine vurgu yapmıştır. Hemşirelikte araştırma eğitiminin yeterliliğinin sağlanması; hemşirelik rollerinin yerine getirilmesi, kaliteli hemşirelik bakımı sunulması ve hemşirelerin profesyonel rollerini yerine getirebilmesi için önemlidir. Araştırma yapmak ve araştırma sonuçlarını kullanmak için gerekli bilgi-beceriye sahip ve istekli öğrencilerin mezun olarak çalışmaya başlaması; hasta bakımında kanıta dayalı uygulamaların yaygınlaşmasını sağlayacaktır (Karadaş & Özdemir, 2015; Halabi, 2016; Aydemir Gedük, 2018).

Hemşirelikte araştırmayı güçlendirmek için tüm hemşirelerin araştırma etkinliklerinin desteklenmesi önemlidir (Erkin, Uysal Toraman, Şimşek & Bayık Temel, 2017; Bikwa, Zvinavashe & Mugadza, 2019; Franks-Meeks, 2020). Öğrenci hemşireler lisans eğitimleri sırasında araştırmaya yönelik dersler ile araştırmacı kimliği kazanmak için gerekli bilgi, becerileri ve etik değerleri kazanırlar (Halabi, 2016; Ünver, Semerci, Kızılıçık Özkan & Avcıbaşı 2018). Bu süreçte öğrencilerin bilimsel araştırmalara teşvik edilmesi konu ile ilgili bilgi, tutum ve farkındalıklarının olumlu etkileyecektir (Björkström, Johansson, Henoch ve ark., 2014; Siamian, Mahmoudi, Habibi, Latifi & Zare-Gavani, 2016; Erkin ve ark., 2017; Darawad ve ark., 2018). Öğrencilerin farkındalıklarının artması mezuniyet sonrası davranışlarının da belirleyicisi olduğundan, çalışma yaşamında kanıta dayalı bakım uygulamalarında ve araştırmacı ya da gönüllü katılımcı olarak bilimsel çalışmalarda kendilerine yol gösterici olur (Forsman, Rudman, Gustavsson, Ehrenberg & Wallin, 2010; Wangenstein, Johansson, Björkström & Nordström, 2011; Karadaş & Özdemir, 2015). Araştırma bulguları ile elde edilen bilgilerin kullanımı hemşireliği güçlendirir, mesleki profesyonelliğe katkı sağlar. Hemşirelerin alanda araştırma sonuçlarının kullanıcıları olmalarının yanı sıra araştırmaya kendilerinin katılımları bilgilerinin ve yeterliliklerinin farkına varmalarına katkı sağlayacaktır (Leach, Hofmeyer & Bobridge, 2015).

Saracaloğlu çalışmasında (2008), araştırma kültürünün öğrencilere kazandırılmasının bir eğitim sorunu olduğuna dikkat çekmektedir. Literatürde lisans düzeyindeki araştırma eğitiminin güçlendirilerek bilimsel araştırmalara yönelik olumlu tutumun geliştirilmesinin önemini vurgulayan çalışmalar yer almaktadır (Saracaloğlu, 2008; Vijayalakshmi,

Pashupu, Nagarajaiah, Thimmaiah & Math, 2014; Siamian ve ark., 2016; Kes & Öztürk Şahin, 2019). Lisans eğitimi sırasında hemşire adaylarına alana özgü araştırmalar yapma ilkeleri ve yöntemleri öğretilmeli, araştırmacının farklı boyutlarında yer almanın ve mesleki bilgi birikimine katkı sağlamanın önemi benimsenmelidir.

ve farkındalıkları arttırılmalıdır. Aynı zamanda araştırma etiğinin temel noktaları öğretilmeli, araştırma etiğine uygun çalışmalar planlanmalıdır. Bu nedenle birinci sınıftan itibaren öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere karşı farkındalık yaratılması, alana özgü bilimsel çalışmalar hakkında bilgi verilmesi, bilimsel çalışma yapmaya özendirilmesi, çalışmalarda rehberlik edilmesi ve araştırmalara yönelik tutumlarının belirlenmesi ve geliştirilmesi önemlidir (Karadaş, Duran & Ergün, 2015; Siamian ve ark., 2016). Bu çalışmanın çıkış noktası da hemşirelikte araştırma dersi almamış olan ikinci sınıf ve hemşirelikte araştırma dersi almış olan dördüncü sınıf öğrencilerinin hemşirelikte araştırmalara yönelik farkındalık ve tutumlarını belirlemek, konunun önemi hakkında farkındalık yaratmak ve araştırma etiğine vurgu yapmaktır.

## YÖNTEM

### *Araştırmanın Tipi*

Bu çalışma, kesitsel tipte tanımlayıcı bir araştırma olarak planlanmıştır.

### *Evren ve Örneklem*

Araştırmanın evrenini 2017 – 2018 eğitim – öğretim yılı güz yarıyılında Akdeniz bölgesinde yer alan bir ildeki Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü ikinci ve dördüncü sınıfta okuyan 174 öğrenci oluşturmaktadır. “Hemşirelikte Araştırma” dersi almamış ikinci sınıf ve “Hemşirelikte Araştırma” dersi alan dördüncü sınıf çalışmaya dahil edilmiştir. Bu okulda araştırma ile ilgili dersler bahar döneminde verilmektedir. Öğrenciler sözlü olarak bilgilendirilmiş ve bilgilendirme sonrası araştırmaya katılmayı kabul eden 156 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiş olup evrenin %89.65’ine ulaşılmıştır.

### *Verilerin Toplanması*

Çalışmaya başlamadan önce katılımcılara, araştırmacılar tarafından çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Bilgilendirme sonrası çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere veri toplama formu dağıtılmış ve doldurmaları istenmiştir. Doldurulan formlar araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Veri toplama aracının doldurulması yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

### *Veri Toplama Araçları*

Çalışmada Tanıtıcı Bilgi Formu ve Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Farkındalığı ve Tutumu Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır.

**Tanıtıcı Bilgi Formu:** Literatür taranarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup 13 sorudan oluşmaktadır (Bayık Temel, Uysal, Erin & Koçer, 2008; Ünsal ve ark., 2014; Karadaş ve ark., 2015; Karadaş & Özdemir, 2015; İlhan ve ark., 2016). Bu sorular öğrencilerin cinsiyet, sınıf, okudukları okul, araştırma ve istatistik dersi alıp almadıkları, daha önce bir araştırmada görev alıp almadıklarıyla ilgilidir.

Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Farkındalığı ve **Tutumu Ölçeği:** Björkström ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması Temel ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Bayık Temel ve ark., 2008). Ölçek tek boyutlu olup, öğrenci hemşirelerin araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumunu belirlemeye yöneliktir (Bayık Temel ve ark., 2008). Ölçek 5’li likert tipindedir. Ölçek 29 maddeden oluşmakta olup



maddelerin 17'si olumlu, 12'si olumsuz ifadedir. Beşli likert tipinde yanıtlanan ölçekten. alınacak en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29'dur. Ölçeğin madde puan ortalamasının beşe yaklaşması, farkındalığın ve olumlu tutumun yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışmanın Cronbach alfa katsayısı 0.89'dur. Bu çalışmada Cronbach alfa katsayısı 0.90 bulundu.

#### Araştırmanın Etik Boyutu

Ölçeğin Türkçe uyarlamasını yapan yazardan ve araştırmanın yapılacağı kurumdan yazılı izin alınmıştır. Öğrencilerden bilgilendirme sonrası sözel onamları alınmış, çalışmaya katılmayı kabul edenler çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın etik kurul izni ilgili üniversitenin Tıp Fakültesinin Etik Kurul'undan alınmıştır. (Tarih 04.01.2018/ karar no:7)

#### İstatistiksel Analiz

Verileri değerlendirmek için SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır ve  $p < 0.05$  istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde frekans dağılımı, ortalama, Bağımsız grup t testi, Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis Test kullanılmıştır.

#### Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma sadece bir sağlık yüksekokulunun hemşirelik bölümünde yürütülmüştür. Bu nedenle çalışmadan elde edilen bulgular sadece araştırmanın uygulandığı hemşirelik okulunu kapsamaktadır.

#### BULGULAR

Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması  $20.85 \pm 2.09$ , çoğunluğunun kadın (%66.02) olduğu ve yarıdan fazlasının (%66.6) 2. sınıf öğrencisi olduğu bulunmuştur. Katılımcıların yarısından fazlası (%60.25) Anadolu lisesi mezunu. tamamına yakını (%94.23) herhangi bir kurumda hemşire olarak çalışmamaktadır.

Katılımcıların %60.89'u araştırma dersi aldığını. %59.61' i biyoistatistik dersi almadığı. %84.61'i araştırma deneyiminin olmadığını belirtmiştir. Araştırma deneyimi olan 24 öğrenci (%15.38) araştırmanın farklı aşamalarında görev aldıklarını belirtmiştir. Bu katılımcılar; veri toplama (21 kişi), araştırmayı planlama (10 kişi), bilgisayara veri girişi yapma (5 kişi), makaleyi yazma (6 kişi), makaleyi dergiye gönderme (2 kişi) ve katılımcı olma (10 kişi) aşamalarında yer aldıklarını belirtmiştir.

Öğrenci hemşirelerin %50.64' ü bilimsel toplantılara katıldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 9.61'i düzenli bilimsel dergi okuma alışkanlığına sahip olduklarını. %41.66'sı hiç bilimsel dergi okumadıklarını. %7.69'u ayda bir okuduklarını belirtmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalık puan ortalamasının  $122.03 \pm 16.28$  olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

**Tablo 1.** Öğrencilerin Ölçek ve Madde Puan Ortalamaları

Puan	n	Ort ± SS	Ortanca (Min- Max)
Ölçek toplam puanı	156	122.03±16.28	126.50 (74.00-145.00)
Madde puanı	156	4.20±0.56	4.36 (2.55-5.00)

Bu çalışmada sadece yaş ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ( $p < 0.05$ ). Yaşı küçük olan öğrencilerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Araştırma kapsamındaki kadınların, ikinci sınıfta okuyan öğrencilerin, fen lisesi mezunlarının, hemşire olarak

çalışanların, bilimsel araştırma yapma deneyimi olanların, bilimsel dergi okuyanların araştırma yapmaya yönelik farkındalık ve tutum puanları diğerlerine göre yüksek olup, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ( $p > 0.05$ ). (Tablo 2).

**Tablo 2.** Demografik Değişkenlerle Ölçek Puan Ortalaması Arasındaki İlişki

Özellik	n	Ort ± SS	İstatistik
<b>Cinsiyet</b>			
Kadın	103	123.05±15.67	t= 1.091
Erkek	53	120.05±17.37	p= 0.277
<b>Yaş (<math>\bar{X} = 20.85 \pm 2.09</math>)</b>			
18-20	83	124.54±14.65	t= 2.070
21 ve üstü	73	119.19±17.62	<b>p= 0.040</b>
<b>Sınıf</b>			
İkinci	104	123.82±14.96	t= 1.958
Dördüncü	52	118.46±18.27	p= 0.052
<b>Mezun olduğu lise</b>			
Sağlık meslek lisesi	14	125.50±19.61	
Fen lisesi	5	132.40±8.82	$X^2=7.157$
Genel lise	32	121.40±17.32	p= 0.128
Anadolu lisesi	94	121.52±15.77	
Diğer meslek liseleri	11	119.18±15.77	
<b>Hemşire olarak çalışma</b>			
Çalışan	9	122.77±22.62	Z= -1.106
Çalışmayan	147	121.99±15.91	p= 0.269
<b>Araştırma dersi alma</b>			
Alan	61	119.77±18.46	t= -1.398
Almayan	95	123.49±14.62	p= 0.164
<b>Biyoistatistik dersi alma</b>			
Alan	63	119.90±18.51	t= -1.351
Almayan	93	123.48±14.50	p= 0.179
<b>Araştırma deneyimi</b>			
Var	24	126.33±14.15	Z= -1.148
Yok	132	121.25±16.56	p= 0.122
<b>Bilimsel toplantıya katılım</b>			
Katılan	79	121.96±16.40	t= -0.059
Katılmayan	77	122.11±16.26	p= 0.953
<b>Düzenli bilimsel dergi okuma sıklığı</b>			
Hiç okumayan	65	117.29±19.44	
Yılda bir	11	125.81±10.10	
Düzensiz	64	125.40±12.17	$X^2=5.329$
Üç ayda bir	4	122.75±13.93	p= 0.255
Ayda bir	12	126.08±17.61	

t= Bağımsız grup t Test, Z= Mann-Whitney U Test.

$X^2$ = Kruskal-Wallis Test

#### TARTIŞMA

Bu çalışmada, lisans düzeyinde eğitim alan hemşirelik öğrencilerinin araştırma yapma ve geliştirmeye yönelik farkındalık ve tutumlarının olumlu olduğu bulunmuştur ( $122.03 \pm 16.28$ ). Bu sonuç olumlu ve beklenen bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Hemşirelik öğrencileri ile aynı konuda yapılan çalışmalarda benzer sonuçlar bulunmuştur (Halabi & Hamdan-Mansour, 2010; Ünsal ve ark., 2014; Halabi, 2016; Ünver ve ark., 2018; Kes & Öztürk Şahin, 2019; Yılmaz, İflazoğlu & Uzelli Yılmaz, 2020). Hemşirelik dördüncü sınıf



öğrenceleri ile yapılan çalışmada öğrencilerin araştırma yapma kaygılarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Çelik, Önder, Durmaz, Yurdusever & Uysal, 2015). Bu çalışmaların aksine Chukwu ve ark çalışmasında (2016), hemşirelik ve ebelik öğrencilerin araştırmaya yönelik farkındalıklarının yüksek ancak tutumlarının olumsuz olduğu. bu olumsuz tutumun öğrencilerin araştırmaların zor ve zaman alıcı olduğuna inanmalarından kaynaklandığı bulunmuştur. Hindistan’da çalışan hemşireler üzerinde yapılan bir çalışmada hemşirelerin % 84.1’i “*araştırma tüm öğrencilere öğretilmelidir*” görüşünde olduklarını belirtmiştir (Vijayalakshmi ve ark., 2014). Japonya’da hemşireler üzerinde yapılan bir çalışmada öğrenci iken hastalar üzerinde yer alan araştırmalara katılan öğrenci oranı %14.3 olup hemşirelerin tamamına yakını hemşirelerin araştırma yapma konusunda daha donanımlı olması gerektiğini belirtmiştir (Yanagawa, Takai, Yoshimaru, Miyamoto, Katashima & Kida, 2014). Hemşirelikte araştırmanın kullanımı ile ilgili bilgi ve beceriler; araştırma bilgisinin gerekliliğine yönelik farkındalık, yeterli araştırma bilgisine sahip olma, araştırma sonuçlarını okuma ve değerlendirebilmeyi içermelidir (Akin & Ege, 2008). Lisans eğitimi sürecince hemşirelikte araştırmaya yönelik bilgi ve deneyimin artırılması, farkındalığın geliştirilmesi ile sağlanabilir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %68’inin araştırmalara yönelik olumlu tutuma sahip olduğu, öğrencilerin %71’inin araştırmayı zor, karmaşık ve stresli bir süreç olarak algıladıkları; %85’inin araştırmanın mesleki gelişime katkı sağladığını ve mesleki gelişim için değerli olduğunu belirttikleri bulunmuştur (Al Furaikh, Al Omairi & Ganapathy, 2017). Yapılan bir sistematik incelemede hemşirelik öğrencilerinin genellikle araştırmaya yönelik olumlu tutumları olduğu; öğrencilerinin hemşirelik araştırmalarına yönelik tutumlarını olumlu etkileyen faktörler arasında; bir araştırma dersi almak, hemşirelik araştırmalarının belirli bir alanına ilgi duymak, araştırma sonuçlarını uygulayabilmek, araştırma deneyimine sahip olmak olduğu belirtilmiştir (Ross & Burrell, 2019).

Bu çalışmada, yaş ile araştırmaya yönelik farkındalık ve tutum arasında anlamlı fark bulunmuştur ( $p=0.040$ ). Yaşı küçük olan katılımcıların araştırmaya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bu da ikinci sınıf öğrencilerinin araştırma ve biyoistatistik dersi almamalarına rağmen daha olumlu tutuma sahip olduklarını ve konu ile ilgili farkındalıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışmamızın aksine Ünver ve arkadaşlarının (2018) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerde yaş arttıkça araştırmalara yönelik tutumun daha olumlu olduğu saptanmıştır. Bu çalışmadan ve çalışmamızdan farklı olarak çalışan hemşire ve ebeler üzerinde yapılan çalışmalarda yaşın bilimsel çalışmalara yönelik tutumlarını etkilemediği saptanmıştır ( $p>0.05$ ) (Kuuppelomakia & Tuomi, 2005; Aydın, Adıgüzel & Topal, 2015). Bu çalışmada ve diğer çalışmalarda elde edilen sonuçların eğitimcilerin araştırmaya yönelik tutumlarından kaynaklanabileceği, araştırmaya yönelik tutumda kurum kültürünün etkili olduğu, kurumun öğrencilerden eğitim sürecinde proje/araştırma yapma beklentisinin olmasının etkili olabileceği söylenebilir.

Bu çalışmada, cinsiyet ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamış olup kadın katılımcıların ölçek puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu, genel olarak öğrencilerin cinsiyet farkı gözetmeksizin araştırmalara olumlu yaklaştıklarını, kadın öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermektedir. Dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin

cinsiyetleri ile bilimsel araştırma yapmaya yönelik tutumları arasında anlamlı fark saptanmamış olup bu sonuç çalışmamız sonuçları ile benzerdir (Çelik ve ark., 2014). Benzer şekilde Halabi ve Hamdan-Mansour’un (2010) çalışmasında da cinsiyet ile araştırmalara yönelik tutum arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Lisansüstü eğitim alan öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada araştırma kaygısı puanları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Saracaloğlu, 2008). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, kadınların araştırmaya yönelik tutum puanlarının erkeklerinkine göre daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (İlhan ve ark., 2016). Ünsal ve arkadaşlarının çalışmasında (2014) öğrencilerin cinsiyetleri ile hemşirelikte araştırmaya yönelik tutum ve farkındalığını belirlemeye yönelik kullanılan ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiş ve kadınların ölçek puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Literatürdeki çalışma sonuçları ve bu çalışma araştırma yapmaya yönelik tutumun cinsiyet faktöründen etkilenmediğini göstermekte olup kadın katılımcıların tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Kadınların hemşirelikte bilimsel araştırmalara katılma ve akademik eğilimlerinin daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, öğrencinin okuduğu sınıf ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamış olup ikinci sınıftaki öğrencilerin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. İkinci sınıf öğrencileri henüz araştırma ile ilgili bağlantılı dersleri almamıştır. Bu öğrencilerin araştırma deneyimlerinin ve eğitimlerinin yetersiz olması, araştırma yapma zorluklarını bilmemelerinin araştırmalara yönelik daha olumlu tutuma sahip olduklarını söylemek mümkündür. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada üçüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre araştırmaya yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (Ünver ve ark.,2018). Benzer çalışmalarda öğrencilerin sınıfı arttıkça araştırmalara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur (Halabi, 2016; İlhan ve ark., 2016)

Öğrencilerden fen lisesi mezunu olanların araştırmaya yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Bunun liseler arası eğitim anlayışından kaynaklandığını, fen lisesi mezunlarının araştırmaya daha yatkın olduğunu ve mezun olunan lisede edinilen deneyimlerin lisans eğitiminde kimi yaklaşımlarda öğrenciler üzerinde belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan bir çalışmada hemşirelik son sınıf öğrencilerinin en son mezun oldukları okul ile ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı fark bulunmamış ( $p>0.05$ ). ancak sağlık meslek lisesi mezunlarının puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur (Ünsal ve ark., 2014). Benzer şekilde birinci sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada sağlık meslek lisesi mezunlarının araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıkları daha yüksek bulunmuştur (Karadaş ve ark., 2015). Mesleki eğitimde araştırmaya yönelik derslerin olması farkındalığı artırıcı bir unsurdur. Lise eğitimde okullar arasındaki fark araştırmalara yönelik tutumu etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada, katılımcılarından hemşire olarak çalışanların sayısı çok sınırlı olup araştırmaya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır. Ölçek toplam puan ortalaması ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ( $p> 0.05$ ). Çalışan ebe ve hemşireler üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların %43.8’nin bilimsel araştırma konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ifade ettiği. %75’nin çalışma alanlarında bilimsel

araştırma yapma isteği duyduklarını belirttikleri saptanmıştır (Aydın ve ark., 2015). Birinci sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada çalışan öğrenci oranı %9.40 olup araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıkları daha yüksek bulunmuştur (Karadaş ve ark., 2015). Çalışma sonuçlarına göre meslek üyesi adayı hemşirelerin eğitimleri sırasında çalışıyor olmaları araştırmalara yönelik tutumlarını olumlu şekilde etkilediğini söylemek mümkündür.

Bu çalışmada, araştırma dersi almayan öğrencilerin ölçek puan ortalaması daha yüksek bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ( $p > 0.05$ ). Bu sonuç bilimsel araştırma ile ilgili ders alan öğrencilerin araştırmaya yönelik tutumlarının olumlu olmadığını göstermektedir. Bunun bilimsel araştırma yapmanın güçlüklerinden kaynaklanabileceği düşünülebilir. Lisansüstü öğrencileri ve lisans öğrencileri üzerinde yapılan çalışmaların sonucu çalışmamız ile benzerlik göstermektedir (Saracaloğlu, 2008; İlhan ve ark., 2016; Kes & Öztürk Şahin, 2019). Çalışmamızdan farklı olarak dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada istatistik dersi alanların araştırma yapmaya yönelik tutumları daha olumlu bulunmuştur (Çelik ve ark., 2014). Bir diğer çalışmada araştırma dersi almanın araştırmaya yönelik tutumu olumlu etkilediği bulunmuştur (Halabi, 2016). Emiroğlu ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında mezun hemşirelerin sadece %11.1'inin araştırmaya yönelik eğitim aldığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada hemşirelik araştırmalarının yararlarına ilişkin katılımcıların; %39.7'si "hemşireliğin gelişmesini sağlar", %27.3'ü "hizmeti iyileştirir", %15.7'si "bilimselliği arttırır" yanıtını vermiştir (Emiroğlu ve ark., 2005). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerine verilen araştırma eğitiminin etkinliğini belirleyen çalışmada, öğrencilerin çalışma sonrası araştırmaya yönelik tutum ve farkındalığının arttığı saptanmıştır (Karadaş & Özdemir, 2015). Yapılan çalışmada araştırma dersini almanın ve hemşirelik lisans eğitimi boyunca araştırma ile ilgili / bağlantılı derslerin devam etmesinin araştırmaya yönelik algıları olumlu etkilediği ve kanıt dayalı uygulamaları daha çok benimsemeye, mezuniyet sonrasında kanıt dayalı uygulamaları daha sık kullanmaya katkı sağladığı vurgulanmıştır (Keib, Cailor, Kiersma & Chen, 2017). Araştırma yapmayı ve meslekte araştırma sonuçlarını kullanmada müfredatta yer alan derslerin devamlılığının olması önemlidir.

Bu çalışmada, lisans eğitimi sırasında araştırma deneyimi yaşayan öğrencilerin araştırmalara yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Araştırma deneyimi yaşama durumu ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamıştır ( $p > 0.05$ ). Çalışmamızda bir araştırmanın bir ya da birkaç basamağında görev alan öğrenci oranı dörtte birden azdır (%15.58). Bu çalışmada, bir araştırmanın planlanmasından yayın aşamasına kadar olan tüm basamaklarından herhangi birinde ya da bir kaçında görev alan öğrencilerin araştırmaya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu görülmektedir. Son sınıf hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, daha önce bir araştırma deneyimi olan ya da araştırmaya katkıda bulunan öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır (Çelik ve ark., 2014). Hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada eğitim sırasında herhangi bir araştırmada görev almada isteksiz olan öğrencilerin bilimsel araştırmalara yönelik tutumlarının daha olumsuz olduğu bulunmuştur (Ünver ve ark., 2018). Yapılan çalışmada lisans eğitimi sırasında tez yapmanın yani bilimsel bir çalışmayı başından sonuna kadar yürütmenin hemşirelikte araştırma ve

geliştirmeye yönelik farkındalık ve tutumu olumlu etkilediği bulunmuştur (Uysal Toraman, Hamaratçılar, Tülü & Erkin, 2017). Çalışan hemşirelerin araştırmaya yönelik ve araştırma sonuçlarını bakımda kullanmaya yönelik tutumlarını belirlemek üzere yapılan çalışmada hemşirelerin %45.6'sının herhangi bir araştırma sürecinde yer aldığı; katılımcıların %40.7'sinin uygulama. %39.8'inin araştırma sürecinin planlama. %30.6'sı verilerin değerlendirilmesi aşamasında yer aldıkları belirlenmiştir (Kelleci, Gölbaşı, Yılmaz & Doğan, 2008). Ertuğ ve Önal'ın (2014) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin sadece % 4.2'si bir araştırmada görev aldıklarını belirtmişlerdir. Hemşirelik birinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada herhangi bir araştırmaya katılan öğrencilerin tutum puanı daha yüksek bulunmuştur (Karadaş ve ark., 2015).

Katılımcılarımızdan bilimsel bir etkinliğe katılanlarla katılmayanların sayısı birbirine çok yakın olup yarıyadır. Bilimsel bir etkinliğe katılma durumu ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmamış olup bilimsel etkinliğe katılmayanların puan ortalamasının katılanlara göre çok az daha yüksek bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda, herhangi bir sempozyum, kongre gibi bilimsel aktiviteye katılan öğrencilerin araştırmalara yönelik olumlu tutumları olduğu. ölçek puan ortalaması ile bilimsel etkinliğe katılma durumu arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur ( $p > 0.05$ ) (Ünsal ve ark., 2014; Tan, Polat & Özdelikara, 2016; Ünver ve ark., 2018; Kes & Öztürk Şahin, 2019). Bilimsel etkinliğe katılmanın öğrencilerin araştırmalara yönelik farkındalıklarının yükselmesine katkı sağladığını söylemek mümkündür. Birinci sınıf öğrencilerinin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıklarını belirlemek için yapılan çalışmada katılımcıların %71.2'sinin bilimsel bir toplantıya katılmadığı bulunmuştur (Karadaş ve ark., 2015).

Bilimsel dergi okuma sıklığı ile ölçek puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ( $p > 0.05$ ). Çalışmamızda ayda bir kez bilimsel dergi okuduğunu söyleyen öğrenci sayısı az olup puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur ( $126.08 \pm 17.61$ ). Bu çalışmada, bilimsel dergi/yayın hiç okumayan öğrenci sayısı yarıya yakın olup araştırmalara yönelik tutum ve farkındalıkları diğer okuyanlara göre daha olumsuzdur. Son sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada herhangi bir hemşirelik dergisine abone olan öğrencilerin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıkları daha olumlu bulunmuştur (Ünsal ve ark., 2014). Bilimsel yayın okuma hem meslek gelişime hem de araştırmalar konusunda farkındalığı arttırmada önemlidir. Öğrencilerin daha çok bilimsel yayın takip etmelerine teşvik edilmeleri mezuniyet öncesi dönemde önemlidir. Bilimsel araştırmaları takip etme becerisini kazanmak meslek yaşamında bakım kalitesini yükseltmeye ve kanıt dayalı bakım uygulamaları kullanmaya yönelik eylemlerin arttırmasına katkı sağlayacaktır. Bir çalışmada öğrencilerin yarısı bilimsel yayına nasıl ulaşacağını bilirken, öğrencilerin tamamı herhangi bir bilimsel yayını düzenli takip etmemektedir (Ertuğ & Önal, 2014). Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinde yapılan çalışmada verilen araştırma eğitimi sonrasında düzenli Türkçe makale takip edenlerin oranının %36.7'ye yükseldiği bulunmuştur (Karadaş & Özdemir, 2015). Çalışan hemşireler üzerinde yapılan bir çalışmada bilimsel literatürü takip edenlerin araştırmaya yönelik olumlu tutuma sahip olduğu bulunmuştur (Kuuppelomakia & Tuomi, 2005). Son sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada bilimsel mesleki yayın takip eden öğrencilerin bilimsel araştırmalara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur (Yılmaz ve ark., 2020).

**SONUÇ ve ÖNERİLER**

Çalışma, öğrenci hemşirelerin araştırma yapmaya yönelik tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir. Çalışmamızda sadece yaş ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ( $p < 0.05$ ). Bu çalışmada, yaşı küçük olanların, kadımların, ikinci sınıfta okuyan öğrencilerin, fen lisesi mezunlarının, hemşire olarak çalışanların, bilimsel araştırma yapma deneyimi olanların, bilimsel dergi okuyanların, araştırma yapmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin çok azının düzenli olarak bilimsel mesleki dergileri takip ettiği bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda; öğrencilerin eğitimleri sırasında bilimsel araştırma yapmalarına olanak sağlayacak ortamların yaratılması ve müfredatta yoğun şekilde araştırma ilgili/bağlantılı konulara yer verilmesi, mesleki bilimsel yayınları düzenli olarak takip etmelerine teşvik edilmesi önerilmektedir. Araştırma ile ilgili bağlantılı derslerin içeriğinde öğrencilerin araştırma bilgi ve farkındalıklarının daha da artırılması, araştırma becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesi yönündeki konulara daha çok yer verilmesi, ilgi duydukları konular üzerinde araştırma yapma ve sürece aktif katılmalarının sağlanması öğrencilerin araştırmaya yönelik olumlu tutumlarını destekleyebilir.

**KAYNAKLAR**

Akın, B., Ege, E. (2008). Hemşirelik lisans programlarında araştırma eğitimi. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(3), 60-69.

Al Furaikh, S.S., Al Omairi, B.E., Ganapathy, T. (2017). A cross-sectional survey on nursing students' attitude towards research. *J Health Spec*, 5, 185-191.

Aydemir - Gedük, E. (2018). Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri. *HSP*, 5 (2), 253-258.

Aydın, Y., Adıgüzel, A., Topal, E.A. (2015). Ebe ve hemşirelerin bilimsel çalışmalara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *J Hum Rhythm*, 1(4), 168-175.

Bayık Temel, A., Uysal, A., Erin, Ö., Koçer, A. (2008). Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya gelişmelere farkındalığı ve tutumu. *DEUHYO ED*, 1(2), 108-23.

Bikwa, B., Zvinavashe, M., Mugadza, G. (2019). Perceptions of midwifery nursing students regarding research at Chitungwiza Central Hospital. *Journal of Nursing Science Practice, Research and Advancements*, 1(2), 25-58.

Björkström, M.E., Johansson, I.S., Hamrin, E.K., Athlin, E.E. (2003). Swedish nursing students' attitudes to and awareness of research and development within nursing. *J Adv Nurs*, 41(4), 393-402.

Chukwu, E.O., Nwakanma, I.S., Fiase, T.M., Iornengen, E.M. (2016). Attitude of student nurses and midwives towards research: Study of schools of nursing and midwifery Mkar, Gboko Benue State. North Central Nigeria. *South American Journal of Nursing, Special Edition*, 1-11.

Çelik, S., Önder, G., Durmaz, K., Yurdusever, Y., Uysal, N. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı ve tutumlarının belirlenmesi. *HSP*, 1(2), 23-31.

Darawad, M.W., Alhussami, M., Abu Sa'aleek, M., Al Ateeq, E., Samarkandi, O.A., Al-Anati, A. (2018). Nursing faculty members' attitudes and perceived barriers toward conducting scientific research: A descriptive study from Saudi Arabia. *International Journal of Caring Sciences*, 11(2), 1192-1203.

Emiroğlu, O.N., Ünlü, H., Terzioğlu, F., Bulut, H. (2005). Hemşirelerin araştırmalara katılma durumları,

araştırmaya ilişkin görüşleri ve bilgi gereksinimleri. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 5(1), 64 – 86.

Erkin, Ö., Uysal Toraman, A., Şimsek, H., Bayık Temel, A. (2017). Nursing students' attitudes toward research-development: Does taking research course make a difference?. *International Journal of Caring Sciences*, 10 (2), 988-996.

Ertuğ, N., Önal, H. (2014). Undergraduate nursing students' research activities and utilization: A Turkish sample. *Aquichan*, 14(2), 251-260.

Forsman, H., Rudman, A., Gustavsson, P., Ehrenberg, A., Wallin, L. (2010). Use of research by nurses during their first two years after graduating. *J Adv Nurs*, 66(4), 878-890.

Franks-Meeks, S. (2020). Participation in nursing research: We can do better. *Nursing2020*, 50 (1), 1 – 3.

Halabi, J.O., Hamdan-Mansour, A. (2010). Attitudes of Jordanian nursing students towards nursing research. *Journal of Research in Nursing*, 17(4), 363–373.

Halabi, J.O. (2016). Attitudes of Saudi nursing students toward nursing research. *Saudi J Health Sci*, 5, 118-124.

Hench, I., Jakobsson-Ung, E., Ozanne, A., Falk, H., Falk, K., Sarenmalm, K.E., Öhlén, J., Fridh, I. (2014). Nursing students' experiences of involvement in clinical research: an exploratory study. *Nurse Educ Pract*, 14(2), 188-194.

İlhan, A., Çelik, H.C., Aslan, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 141-156.

Karadaş, A., Duran, S., Ergün, S. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırma, gelişmelere karşı farkındalık ve tutumları. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 5, 1-18.

Karadaş, C., Özdemir, L. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 30–39.

Karasar, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 18. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Keib, C.N., Cailor, S.M., Kiersma, M.E., Chen, A.M.H. (2017). Changes in nursing students' perceptions of research and evidence-based practice after completing a research course. *Nurse Education Today*, 54, 37–43.

Kelleci, M., Gölbaşı, Z., Yılmaz, M., Doğan, S. (2008). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin araştırma yapma ve araştırma sonuçlarını bakımda kullanma ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2, 3-16.

Kes, D., Öztürk Şahin, Ö. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı ve tutumlarının belirlenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 68-78.

Kuuppelomakia, M., Tuomi, J.(2005). Finnish nurses'attitudes towards nursing research and related factors. *International Journal of Nursing Studies*, 42, 187–196.

Leach, M.J., Hofmeyer, A., Bobridge, A. (2015). The impact of research education on student nurse attitude, skill and uptake of evidence-based practice: A descriptive longitudinal survey. *Journal of Clinical Nursing*, 25, 194–203.

Ross, J.G., Burrell, S.A. (2019). Nursing students' attitudes toward research: An integrative review. *Nurse Education Today*, 82, 79–87.

Saracaloğlu, A.S. (2008). Lisansüstü öğrencilerin akademik güdülenme düzeyleri. araştırma kaygıları ve

tutumları ile araştırma yeterlikleri arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 179-208.

Siamian, H., Mahmoudi, R., Habibi, F., Latifi, M., Zare-Gavani, V. (2016). Students' attitudes towards research at Mazandaran University of Medical Sciences in 2015. *Mater Sociomed*, 28(6), 468-472.

Tan, M., Polat, H., Özdelikara, A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırmaya, gelişmelere farkındalığı ve tutumu. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 8, 1-14.

Uysal Toraman, A., Hamaratçılar, G., Tülü, B., Erkin, Ö. (2017). Nursing students' attitudes toward research and development within nursing: Does writing a bachelor thesis make a difference?. *Int J Nurs Pract*, 23(e12517), 1-7.

Ünsal, A., Karakurt, P., Tanrıverdi, D. (2014). Farklı okullarda eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya, gelişmelere farkındalığı ve tutumunun belirlenmesi. *Balikesir Sağlık Bil Derg*, 3(2), 87-93.

Ünver, S., Semerci, R., Kızılcık Özkan, Z., Avcıbaşı, İ. (2018). Attitude of nursing students toward scientific research: A cross-sectional study in Turkey. *The Journal of Nursing Research*, 26(5), 356-361.

Vijayalakshmi, P., Pashupu, D.R., Nagarajaiah, Thimmaiah, R., Math, S.B. (2014). Nurses attitudes and perceptions of nursing research: An Indian perspective. *Asian J Nur Edu and Research*, 4(4), 509-513.

Wangenstein, S., Johansson, I.S., Björkström, M.E., Nordström, G. (2011). Research utilization and critical thinking among newly graduated nurses: predictors for research use. A quantitative cross-sectional study. *J Clin Nurs*, 20(17-18), 2436-2447.

Yanagawa, H., Takai, S., Yoshimaru, M., Miyamoto, T., Katashima, R., Kida, K. (2014). Nurse awareness of clinical research: A survey in a Japanese University Hospital. *BMC Medical Research Methodology*, 14 (85), 1-8.

Yılmaz, D., İflazoğlu, B., Uzelli Yılmaz, D. (2020). İntörn hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 27-35.

## HEMŞİRELİK BİRİNCİ VE DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE İÇİ ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMLARININ VE AKADEMİK ÖZYETERLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Emel GÜVEN<sup>1</sup>, Birsen ALTAY<sup>1</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Araştırmanın amacı hemşirelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumlarının ve akademik özyeterlik düzeylerinin incelenmesidir.

**Yöntem:** Araştırmanın evrenini 19-23 Mart 2018 tarihleri arasında bir üniversitenin Hemşirelik Bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencileri (N:220), örneklemini ise 177 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği ve Akademik Özyeterlik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veriler SPSS 20 programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, t testi, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis ve ANOVA testleri kullanılmıştır.

**Bulgular:** Araştırmaya katılan öğrencilerin %48.6'sı 1. sınıf, %51.4'ü 4.sınıf, %78.0'ı kadın, %22.0'ı erkektir. Hemşirelik öğrencilerinin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği 1. sınıf (20(13-19)) ve 4. sınıf (18(13-65)) puan ortancaları ile aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Akademik Özyeterlik Ölçeği 1. sınıf (115.39±19.42) ile 4. sınıf (112.25±21.96) puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ( $p>0.05$ ). Cinsiyete göre aile içi şiddete yönelik puan ortalamaları ile akademik özyeterlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Hemşirelik "1. sınıf" (6.62±1.88) ve "4. sınıf" (5.98±1.93) öğrencilerinin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinde şiddet nedensellik alt ölçeği ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sınıflar arasında Akademik Özyeterlik Ölçeği iyi vatandaş alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir ( $p<0.05$ ).

**Sonuç:** Hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumu olumsuz, akademik özyeterlik düzeyi iyi olarak belirlenmiştir.

**Anahtar kelimeler:** Aile içi şiddet; Akademik özyeterlik; Hemşirelik; Öğrenci.

### ABSTRACT

#### Examining Nursing First and Fourth Grade Students' Attitudes Towards Domestic Violence and Academic Self-Efficacy Levels

**Objective:** The aim of the study is to examine the attitudes of first and fourth year nursing students towards domestic violence and academic self-efficacy.

**Method:** The population of the study consists of first and fourth year students (N: 220) of the Nursing Department of a university between 19-23 March 2018, and the sample consists of 177 students. The data of the study were collected using the Personal Information Form, Attitude Scale Towards Domestic Violence and the Academic Self-Efficacy Scale. The data were evaluated with the SPSS 20 program. Descriptive statistics, t test, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis and ANOVA tests were used to analyze the data.

**Results:** 48.6% of the students participating in the study are 1st grade, 51.4% are 4th grade, 78.0% are female and 22.0% are male. No statistically significant difference was found between the nursing students' median points on the Attitude Scale towards Domestic Violence in their 1st grade (20 (13-19)) and 4th grade (18 (13- 65)) ( $p> 0.05$ ). There was no statistically significant difference between the Academic Self-Efficacy Scale averages of 1st grade (115.39±19.42) and 4th grade (112.25±21.96) ( $p>0.05$ ). A significant difference was found between the mean scores for domestic violence and academic self-efficacy according to gender ( $p<0.05$ ). Nursing "1. class " (6.62±1.88) and " 4. Class "(5.98±1.93) students' mean scores of the violence causality subscale in the Attitude Scale Towards Domestic Violence were found. A significant difference was determined between the Academic Self-Efficacy Scale good citizen subscale scores between the classes ( $p<0.05$ ).

**Conclusion:** Nursing students' attitude towards domestic violence was negative and their academic self-efficacy level was determined as good.

**Keywords:** Academic self-efficacy; Domestic violence; Nursing; Student.

DOI:10.47115/jshs.764918

<sup>1</sup> Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı.

Sorumlu Yazar: Emel GÜVEN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Kurupelit Kampüsü Atakum/Samsun.E-mail: [emel.guven@omu.edu.tr](mailto:emel.guven@omu.edu.tr)

**Yazar Notu:** Bu çalışma, IV. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi'nde (30 Ekim-Kasım 2018, Antalya) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

## GİRİŞ

Ailede bir bireyin diğer aile üyeleri üzerinde baskı oluşturması, kuvvet uygulaması aile içi şiddet olarak tanımlanabilmektedir. Bu tür şiddet aynı evde yaşayan bireyler arasında gerçekleşmektedir. Aile içerisinde sadece kadınlara değil erkeklere, çocuklara ve yaşlılara yönelik de şiddet uygulanabilmektedir. Aile içi şiddet türleri genel olarak fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve psikolojik şiddeti içermektedir (Devries ve ark, 2013; World Health Organization, 2013).

İngiltere ve Galler Suç Araştırması'na göre, 16-59 yaş aralığında yaklaşık 2 milyon insanın %6'sının aile içi şiddet yaşadığı saptanmıştır. Kadınlar erkeklere göre iki kat daha fazla aile içinde şiddete maruz kalmaktadır. Bu oran yaklaşık 1.3 milyon kadın ve 695 bin erkeğe denk gelmektedir (İngiltere Ulusal İstatistik Ofisi, 2018). Türkiye'de yapılan Aile İçi Şiddet Araştırmasına (2014) göre evli kadınların %38'i, yaşamında kocası ya da sevgilisi tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaşamıştır. Aile içi şiddeti erken dönemde farketme ve müdahale etme sürecinde sağlık profesyonelleri oldukça önemli bir yere sahiptir (Ali ve McGarry, 2020).

Sağlık profesyonelleri aile içi şiddeti tanımlama ve şiddete maruz kalan bireyleri gerekli hizmetlere yönlendirmek için kilit bir noktadadır (Safe Lives, 2012). Aile içi şiddette sağlık profesyonelleri şiddetin nedenlerini, risk faktörlerini, belirtilerini ve etkisini bilmesi şiddete maruz kalan bireylerin erken dönemde belirlenip gerekli müdahalenin zaman kaybetmeden yapılmasını sağlamaktadır (Ahmad ve ark, 2017; Ali ve McGarry, 2020).

Sağlık profesyonellerinden hemşire de birey, aile ve toplumun sağlığının korunması, geliştirilmesi ve devam ettirilmesinde etkin bir rol almaktadır (Hemşirelik Yönetmeliği, 2010). Hemşire toplumun her kesimiyle çalıştığı için aile içi şiddet konusunda bilgi düzeyinin ve farkındalığının yüksek olması gerekmektedir. Bireyleri aile ortamı içerisinde değerlendirme ve sağlık eğitimi verebilme fırsatına sahip olan hemşireler aile içerisinde yaşanabilecek şiddetin engellenmesinde ve azaltılmasında kilit noktadadır (Ford-Gilboe ve ark. 2011; Humphreys ve Campbell, 2011). Hemşirelerin aile içi şiddet konusunda bilgi düzeyinin ve farkındalıklarının yüksek olması için lisans eğitiminden itibaren bu konuda eğitim almalıdır (Humphreys ve Campbell, 2011).

Literatürde hemşirelik öğrencileri ile aile içi şiddet kapsamında yapılan çalışmalar mevcuttur ancak hemşirelik öğrencilerinde aile içi şiddet ve akademik özyeterliliği konusunu inceleyen araştırmalar sınırlıdır (Dağlar ve ark, 2017; Tosunöz ve ark, 2019). Bu araştırmanın hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları ve akademik özyeterlilik düzeyleri konusunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma hemşirelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumlarının ve akademik özyeterlilik düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

## YÖNTEM

**Araştırmanın Türü, Yeri ve Zamanı:** Tanımlayıcı tipte yapılan bu araştırma Orta Karadeniz Bölgesinde bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile 19-23 Mart 2018 tarihleri arasında yapılmıştır.

**Araştırmanın Evren ve Örneklemi:** Araştırmada birinci ve dördüncü sınıf 220 hemşirelik öğrencisi araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutumlarında ve akademik özyeterlilik düzeylerinde hemşirelik lisans eğitiminin etkisini değerlendirmek için birinci ve dördüncü sınıf öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Örneklem seçiminde evren 220 olarak alındığında evreni bilinen örneklem hesaplama programı ile 0.05 yanlıgı düzeyi, %95 güven aralığı, %80 test gücü ile en az 141 öğrencinin gerektiği, tespit edilmiştir. Araştırmanın örnekleme çalışmaya katılmaya gönüllü olan 177 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur.

**Verilerin Toplanması:** Veriler öğrencilerin tanıtıcı bilgilerini, akademik durumunu ve şiddete yönelik özelliklerini içeren "Kişisel Bilgi Formu", öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutumlarını değerlendirmek için "Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği" ve öğrencilerin akademik özyeterliliklerini değerlendirmek için "Akademik Özyeterlilik Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından sözlü onam alınarak yüzyüze görüşme tekniği ile sınıf ortamında toplanmıştır.

**Kişisel Bilgi Formu:** Literatür taramasıyla geliştirilen form öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, akademik durumu ve şiddete yönelik özelliklerini içeren 21 sorudan oluşmaktadır (Gürkan, 2019; Tatlılıoğlu, 2019; Turhan, 2019) **Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (AİŞYTÖ):** Şahin ve Dişsiz tarafından 2009 yılında geliştirilen aile içi şiddete yönelik tutumların belirlenmesi amacıyla geliştirilen ölçek 13 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin beş maddesi "Şiddeti Olağanlaştırma"(1,2,3,4,5), üç maddesi "Şiddeti Genelleştirme"(6,7,8), üç maddesi "Şiddeti Nedenselleştirme"(9,10,11) ve üç maddesi "Şiddeti Saklama"(12,13) alt boyutlarından oluşmaktadır. Beşli likert tipinde olan ölçeğin puanlamasında 1-5 puan sistemi kullanılmıştır (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum). Ölçek puan aralığı 13-65'dir ve puanın artması şiddete yönelik olumlu tutumun arttığını, puanların azalması ise şiddete yönelik olumsuz tutumun arttığını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha'sı 0.72'dir. Ölçeğin, bu örneklemdaki Cronbach Alpha'sı 0.79 olarak bulunmuştur.

**Akademik Özyeterlilik Ölçeği (AÖÖ):** Owen tarafından 1988 yılında geliştirilen ölçek, 2006 yılında Kemer tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek toplam 33 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 11 maddesi Akademik Özyeterlilik, 7 maddesi İyi Bir Öğrencinin Özellikleri, 6 maddesi Sosyal Özyeterlilik, 4 maddesi Kavrayış, 2 maddesi Akademik Yardım Yeterliliği ve 3 maddesi Sayısal Özyeterlilik alt boyutlarından oluşmaktadır. Beşli likert (1= oldukça az güvenirim, 5= çok fazla güvenirim) tipinde olan ölçekte tersten puanlanan madde yoktur. Ölçek puan aralığı 33-

165'dir ve puan arttıkça akademik özyeterlik düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha'sı 0.89'dur. Ölçeğin, bu örnekleme Cronbach Alpha'sı 0.83 olarak bulunmuştur.

**Verilerin Değerlendirilmesi:** Verilerin analizi SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı ile yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadıkları Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk ile test edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, normal dağılım gösteren verilerde t testi, ANOVA (F), normal dağılım göstermeyen verilerde Mann-Whitney U (U), Kruskal-Wallis (KW) testleri kullanılmıştır.

**Araştırmanın Etik Yönü:** Araştırma için gerekli kurum izni alınmış olup, araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerden sözlü onam alınmıştır.

## BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, yaş ortalaması 20.59±2.38 (min:17-max:37) yıl olarak bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinin %78.0'ının kadın olduğu, %51.4'ünün 4. sınıfa devam ettiği, %43.5'inin akademik ortalamalarını iyi olarak değerlendirdiği, %52.0'ının yurttan kaldığı ve %42.4'ünün yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yerin il olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %73.4'ünün gelir durumunun orta düzeyde olduğu, %81.4'ünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %68.4'ünün annesi ve %54.8'inin babası ilköğretim mezunu olduğu, %86.4'ünün annesinin çalışmadığı ve %76.8'inin babasının çalıştığı belirlenmiştir (Tablo 1).

**Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı (n=177)**

Yaş ortalaması (yıl) $\bar{X} \pm SD$ : 20.59±2.38; Min-Max: 17-37		
Özellikler	n	%
<b>Cinsiyet</b>		
Kadın	138	78.0
Erkek	39	22.0
<b>Sınıf</b>		
1.Sınıf	86	48.6
4.Sınıf	91	51.4
<b>Öğrencilerin akademik ortalamalarını değerlendirme durumu</b>		
Çok iyi	17	9.6
İyi	77	43.5
Orta	72	40.7
Kötü	8	4.5
Çok Kötü	3	1.7
<b>Öğrencilerin nerde kaldığı</b>		
Aile	64	36.2
Arkadaş	15	8.5
Yurt	92	52.0
Yalnız	6	3.3
<b>Yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer</b>		
İl	75	42.4
İlçe	70	39.5
Köy	32	18.1
<b>Gelir durumu</b>		
İyi	37	20.9
Orta	130	73.4
Kötü	10	5.7
<b>Aile tipi</b>		
Çekirdek aile	144	81.4
Geniş aile	31	17.5
Parçalanmış aile	2	1.1
<b>Anne eğitim durumu</b>		
Okur-yazar değil	7	4.0
Okur-yazar	10	5.6
İlköğretim	121	68.4
Lise	29	16.4
Üniversite	10	5.6
<b>Baba eğitim durumu</b>		

Okur-yazar değil	4	2.3
Okur-yazar	1	0.6
İlköğretim	97	54.8
Lise	46	26.0
Üniversite	29	16.3
<b>Anne çalışma durumu</b>		
Evet	24	13.6
Hayır	153	86.4
<b>Baba çalışma durumu</b>		
Evet	136	76.8
Hayır	41	23.2

Hemşirelik öğrencilerinin şiddete yönelik özellikleri incelendiğinde, %60.5'inin lisans döneminde aile içi şiddete yönelik eğitim almadığı, %65.5'inin aile içinde herhangi bir şiddete tanık olmadığı, %72.3'ünün ailesi tarafından şiddete maruz kalmadığı ve şiddete maruz kalanların %48.5'inin psikolojik şiddet türü yaşadığı, %88.1'inin flört şiddetine

maruz kalmadığı ve şiddete maruz kalanların %55.5'inin psikolojik şiddet türü yaşadığı, %71.2'sinin akran şiddetine maruz kalmadığı ve şiddete maruz kalanların %67.2'sinin psikolojik şiddet türü yaşadığı, %51.9'unun şiddet durumu ile karşılaştığında ilgili yerlere bildirim yapıp engel olmaya çalıştığı bulunmuştur (Tablo 2).

**Tablo 2. Öğrencilerin şiddete yönelik özelliklerinin dağılımı**

Özellikler	n	%
<b>Aile içi şiddete yönelik eğitim alma durumu</b>		
Evet	70	39.5
Hayır	177	60.5
<b>Aile içinde herhangi bir şiddete tanık olma durumu</b>		
Evet	61	34.5
Hayır	116	65.5
<b>Aile tarafından şiddete maruz kalma durumu</b>		
Evet	49	27.7
Hayır	128	72.3
<b>Maruz kalan şiddet türü</b>		
Fiziksel	29	41.4
Psikolojik	34	48.5
Ekonomik	7	10.0
<b>Flört şiddetine maruz kalma durumu</b>		
Evet	21	11.9
Hayır	156	88.1
<b>Maruz kalan şiddet türü</b>		
Fiziksel	9	33.3
Psikolojik	15	55.5
Cinsel	3	11.1
<b>Akran şiddetine maruz kalma durumu</b>		
Evet	51	28.8
Hayır	126	71.2
<b>Maruz kalan şiddet türü</b>		
Fiziksel	17	30.9
Psikolojik	37	67.2
Cinsel	1	1.8
<b>Şiddet durumu ile karşılaşıldığında yapılan şey</b>		
Sessiz kalma	3	1.6
İlgili yerlere bildirim yapıp engel olmaya çalışma	94	51.9
Duruma göre değişir	78	43.0
Şiddet durumunda ne yapacağımı bilmeme	5	2.7
Şiddete şiddet	1	0.2



Kadın öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutumlarının erkeklere göre daha olumsuz olduğu belirlenmiştir ( $p<0.05$ ). Akademik ortalamasını çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları diğerlerine göre daha düşük saptanmıştır ( $p<0.05$ ). Parçalanmış aile tipine sahip hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları daha olumsuz bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Öğrencilerin anne ve baba çalışma durumları ile AİŞYTÖ incelendiğinde annesi çalışan, babası çalışmayan öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutumları daha olumsuz bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Akademik ortalamasını çok

iyi olarak değerlendiren hemşirelik öğrencilerinin akademik özyeterliklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir ( $p<0.05$ ). Öğrencilerin sınıf, öğrencilerin kaldığı yer, yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer, gelir durumu, anne ve baba eğitim durumu ile AİŞYTÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Öğrencilerin cinsiyet, sınıf, öğrencilerin kaldığı yer, yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer, gelir durumu, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, anne ve baba çalışma durumu ile AÖÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ( $p>0.05$ ) (Tablo 3).

**Tablo 3. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği ve Akademik Özyeterlik Ölçeği toplam puan ortalamalarının dağılımı**

Özellikler	AİŞYTÖ Toplam Puan Medyan (Min-Max)	AÖÖ Toplam Puan $\bar{X}\pm SD/$ Medyan (Min-Max)
<b>Cinsiyet</b>		
Kadın	18(13-36)	113.89±21.27
Erkek	22(13-65)	113.38±19.14
	<b>U=1864.500; p=0.003</b>	t=0.134; p=0.893
<b>Sınıf</b>		
1.Sınıf	20(13-39)	115.39±19.42
4.Sınıf	18(13-65)	112.25±21.96
	U=1.000; p=0.094	t=1.006; p=0.316
<b>Öğrencilerin akademik ortalamalarını değerlendirme durumu</b>		
Çok iyi	16(13-24)	128.58±23.60
İyi	19(13-65)	117.57±16.26
Orta	21(13-39)	107.84±20.99
Kötü	18.5(16-29)	103.62±31.58
Çok Kötü	17(13-26)	102.00±4.00
	<b>KW=12.174; p=0.015</b>	<b>F=5.499; p&lt;0.001</b>
<b>Öğrencilerin nerde kaldığı</b>		
Aile	18(13-37)	117.5(65-161)
Arkadaş	22(15-65)	114(96-165)
Yurt	20(13-39)	110(33-165)
Tek	18(16-39)	125(99-144)
	KW=5.033; p=0.169	KW=4.537; p=0.209
<b>Yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer</b>		
İl	18(13-65)	114(41-165)
İlçe	19.5(13-32)	115.5(80-145)
Köy	21(13-39)	110(33-137)
	KW=3.758; p=0.153	KW=3.069; p=0.216
<b>Gelir durumu</b>		
İyi	21(13-39)	117.83±19.21
Orta	19(13-39)	112.96±19.61
Kötü	17(13-65)	109.40±36.70
	KW=2.360; p=0.307	F=1.030; p=0.359
<b>Aile tipi</b>		
Çekirdek aile	18(13-65)	113.29±21.60
Geniş aile	22(13-39)	113.83±14.93
Parçalanmış aile	16.5(15-18)	148±11.31

<b>Anne çalışma durumu</b>		
Evet	19(13-39)	127(87-155)
Hayır	19(13-65)	113(33-165)
	<b>U=784.500; p&lt;0.001</b>	<b>U=1469.000; p=0.116</b>

<b>Baba çalışma durumu</b>		
Evet	19.5(13-39)	113.28±20.91
Hayır	18(13-65)	115.41±20.46
	<b>U=456.000; p&lt;0.001</b>	<b>t=-0.574;p=0.567</b>

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik eğitim alma, aile içinde herhangi bir şiddete tanık olma, aile tarafından şiddete maruz kalma, flört şiddetine ve akran şiddetine maruz kalma durumları ile AİŞYTÖ ve AÖÖ toplam puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ( $p>0.05$ ). Şiddet durumu ile karşılaşıldığında yapılanlar ile AİŞYTÖ ve AÖÖ değerlendirildiğinde şiddete şiddet yanıtını veren öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu ve akademik özyeterliklerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir ( $p<0.05$ ) (Tablo 4).

Öğrencilerin AİŞYTÖ toplam puan ortalaması  $20.86\pm 6.69$  olarak bulunmuştur ve öğrencilerin aile içi şiddete

yönelik olumsuz bir tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin AÖÖ toplam puan ortalaması  $113.77\pm 20.77$ 'dir ve akademik özyeterlikleri iyi olarak belirlenmiştir. Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin AİŞYTÖ ve AÖÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği şiddet nedensellik alt ölçeği puan ortalaması birinci sınıf öğrencilerinin  $6.62\pm 1.88$  ve dördüncü sınıf öğrencilerinin  $5.98\pm 1.93$  olarak saptanmış ve sınıflar arası puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir ( $p<0.05$ ). Sınıflar arasında öğrencilerin Akademik Özyeterlik Ölçeği iyi vatandaş alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir ( $p<0.05$ ).

**Tablo 4. Öğrencilerin şiddete yönelik özelliklerine göre Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği ve Akademik Özyeterlik Ölçeği toplam puan ortalamalarının dağılımı**

Özellikler	AİŞYTÖ Toplam Puan Medyan (Min-Max)	AÖÖ Toplam Puan Medyan (Min-Max)
<b>Aile içi şiddete yönelik eğitim alma durumu</b>		
Alan	18(13-65)	113.87±21.06
Almayan	20(13-39)	113.71±20.6
	<b>U=3469.000; p=0.406</b>	<b>t=0.047;p=0.962</b>
<b>Aile içinde herhangi bir şiddete tanık olma durumu</b>		
Tanık olan	20(13-65)	113.09±21.46
Tanık olmayan	18.5(13-39)	114.13±20.48
	<b>U=3167.500; p=0.251</b>	<b>t=-0.316;p=0.753</b>
<b>Aile tarafından şiddete maruz kalma durumu</b>		
Kalan	19(13-34)	111.55±21.23
Kalmayan	19(13-65)	114.63±20.61
	<b>U=2987.000;p=0.624</b>	<b>t=-0.883;p=0.379</b>
<b>Flört şiddetine maruz kalma durumu</b>		
Kalan	21(13-65)	112.04±31.27
Kalmayan	19(13-39)	114.01±19.06
	<b>U=1291.500; p=0.115</b>	<b>t=-0.281;p=0.781</b>
<b>Akran şiddetine maruz kalma durumu</b>		
Kalan	19(13-37)	113.49±18.89
Kalmayan	19(13-65)	113.89±21.55
	<b>U=3209.000;p=0.990</b>	<b>t=-0.118;p=0.907</b>
<b>Şiddet durumu ile karşılaşıldığında yapılanlar</b>		
Sessiz kalırım	14(13-15)	148(131-165)
İlgili yerlere bildirim yapıp engel olmaya çalışırım	18(13-65)	122(33-165)
Duruma göre değişir	20(13-39)	107.5(68-156)
Şiddet durumunda ne yapacağımı bilmiyorum	24(17-30)	106(77-114)
Şiddete şiddet	31(31)	87(87)
	<b>KW=16.839; p=0.018</b>	<b>KW=21.566;p=0.003</b>

## TARTIŞMA

Araştırmada kadın öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumlarının erkeklere göre daha olumsuz olduğu belirlenmiştir. Tosunöz ve arkadaşlarının 2019 yılında hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları araştırmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre Şiddet eğilimlerinin fazla olduğu bulunmuştur. Buna benzer başka bir araştırmada erkek ğrencilerin Şiddete ilişkin tutumunun daha geleneksel olduğu saptanmıştır (Dağlar ve ark, 2017). Erkek ğrencilerin kadın öğrencilere göre Şiddete yönelik olumlu tutuma sahip olması, toplumda erkeğin her alanda hakimiyetini ifade eden ataerkil toplum yapısı ve kültürel özelliklerden kaynaklanabilir.

Akademik ortalamasını çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumları diğerlerine göre daha olumsuzdur. Hutchinson ve arkadaşlarının (2020) hemşirelik ve ebelik öğrencileriyle yaptığı araştırmada, öğrencilere verilen aile içi Şiddete yönelik çalışma programının (program içeriği: aile içi Şiddet ve ocuk, g, cinsiyet ve aile içi Şiddete ilişkin mitler) aile içi Şiddet konusunda olumsuz tutum ve inanç oluşturmada ilişkili olduğu bulunmuştur. Akademik ortalamasını çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumlarının daha negatif olması, lisans ders içeriklerinde yer alan aile içi Şiddete yönelik konulardaki farkındalıklarının daha yüksek olmasından kaynaklanabilir.

Parçalanmış aile tipine sahip öğrencilerin aile içi Şiddet tutumları daha olumsuz bulunmuştur. Dikmen ve Marakoğlu'nun (2019) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı araştırmada çekirdek aile yapısına sahip öğrencilerin kadına yönelik Şiddete karşı tutumları daha olumsuz saptanmıştır. En az bir kez evlenmiş 18 yaş ve üzeri kadınlarla yapılan başka bir araştırmada aile tipi ile aile içi Şiddet arasında bir ilişki saptanmıştır. Parçalanmış aile tipine sahip kadınların çekirdek ve geniş aile tipine sahip olan kadınlara göre daha yüksek düzeyde Şiddete maruz kaldığı bulunmuştur (Basar ve Demirci, 2018). Aile içi Şiddeti etkileyen faktörlerden birisi de aile tipidir. Aile içi Şiddet ve aile tipi birbiri ile ilişkili olup bireylerin bu konuya yönelik tutumlarını etkilemektedir. Öğrencilerin aile tipinin aile içi Şiddet tutumlarını etkilemesi öğrencinin yaşadığı aile içi ilişkilerden (lm, boşanma, ayrı yaşama) ve aile yapısından kaynaklanabilir.

Araştırmada annesi çalışan, babası çalışmayan öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumları daha olumsuz bulunmuştur. Lise ğrencileri ile yapılan bir araştırmada babası çalışmayan öğrencilerde daha fazla Şiddet eğiliminin olduğu belirlenmiştir (zgr ve ark, 2011). Ayhan ve zkan'ın 2016 yılında ergenlerle yaptığı bir araştırmada baba mesleği ve Şiddet uygulama ölçek puanı değerlendirildiğinde babası işsiz olanların daha fazla Şiddet uyguladıkları saptanmıştır. Türk toplumunda çocukların yetiştirilmesinde genelde anneler ilgilenmektedir. Annenin eğitim seviyesi çocukların yetiştirilmesini etkileyen önemli faktörlerden birisidir. alışan anne eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte aile içi Şiddete karşı olumsuz tutuma sahip olacaktır. Annesi

alışan, babası çalışmayan öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik daha olumsuz tutuma sahip olması, annenin Şiddete yönelik negatif tutumunun çocuğuna yansımından kaynaklanabilir.

Akademik ortalamasını çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin akademik özyeterliklerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Üniversite ğrencileri ile yapılan bir araştırmada öğrencilerin akademik zyeterlik inançlarının akademik başarıyı artırdığı saptanmıştır (Bahar, 2019). Araştırma sonucunda, akademik başarının akademik yetkinliği, benlik saygısını ve özgüvenini olumlu olarak etkilemesiyle akademik özyeterliliği artırdığı düşünülebilir.

Şiddete Şiddet yanıtını veren öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır. Üniversite ğrencileri ile yapılan bir araştırmada sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışları arttıkça çocuğa yönelik Şiddete duyarlılıklarının da arttığı bulunmuştur (zyrek ve ark, 2020). Şiddete Şiddet yanıtını veren öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumunun daha olumlu olmasını, öğrencilerin yaşadığı evre, kültür, aile ve toplum yapısına bağlı oluşan Şiddete ilişkin olumlu algısı etkileyebilir.

Şiddete Şiddet yanıtını veren öğrencilerin akademik özyeterliklerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Sawyer ve arkadaşlarının 2017 yılında paramedik öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik yanlış algılamalara ve Şiddete yanıt vermek için yetersiz zyeterlik ve güvene sahip oldukları bulunmuştur. Şiddete ilişkin olumlu tutum öğrencilerin akademik başarısını, benlik saygısını ve özgüvenini olumsuz etkileyerek akademik özyeterliliği düşürdüğü düşünülebilir.

Akademik zyeterlik leği Cronbach Alpha değerinin orjinal ölçekten daha düşük bulunması araştırmanın sınırlılığıdır.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik olumsuz bir tutuma sahip olduğu ve akademik zyeterlik düzeyleri iyi olarak belirlenmiştir. Hemşirelik 1. ve 4. sınıf ğrencilerinin aile içi Şiddete yönelik tutumları ve akademik zyeterlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kadın ğrencilerin, akademik ortalamasını çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin, parçalanmış aile tipine sahip hemşirelik ğrencilerinin, annesi çalışan, babası çalışmayan öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumları daha olumsuz bulunmuştur. Akademik ortalamasını çok iyi olarak değerlendiren hemşirelik ğrencilerinin akademik özyeterliklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Şiddet durumu ile karşılaşıldığında Şiddete Şiddet yanıtını veren öğrencilerin aile içi Şiddete yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu ve akademik özyeterliklerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda erkek öğrenciler toplumsal cinsiyet konularında farkındalık eğitimi verilmesi, kadınların eğitim seviyesinin arttırılması, Şiddete yönelik olumlu tutum sergileyen öğrencilerin belirlenerek olumsuz tutum geliştirmesini sağlayacak faaliyetlerin

yapılması, öğrencilere şiddet durumunda neler yapması gerektiğine yönelik konferansların düzenlenmesi, öğrencilerin akademik özyeterlik düzeylerinin artırılmasının desteklenmesi ve aile içi şiddet ile akademik özyeterlik konularında farklı

alanlarda çalışmaların yapılması önerilebilir.

#### KAYNAKLAR

Ahmad, I, Ali, P.A., Rehman, S, Talpur, A, Dhingra, K. (2017). Intimate partner violence screening in emergency department: a rapid review of the literature. *J Clin Nurs*, 26(21-22), 3271-3285.

Ayhan, F, Özkan, B. (2016). Aile içi şiddetin ergenler üzerindeki etkisi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3753-3767.

Basar, F, Demirci, N. (2018). Domestic violence against women in Turkey. *Pak J Med Sci*, 34(3), 660-665.

Dağlar, G, Bilgiç, D, Demirel, G. (2017). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. *DEUHFED*, 10(4), 220-228.

Devries, K.M., Mak, J.Y., García-Moreno, C, Petzold, M, Child, J.C., Falder, G, Lim, S, Bacchus, L.J., Engell, R.E., Rosenfeld, L, Pallitto, C, Vos, T, Abrahams, N, Watts, C.H. (2013). The global prevalence of intimate partner violence against women. *Science*, 340(6140), 1527-1528.

Dikmen, H. A., Marakoğlu, K. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 29(2), 73-79.

Ford-Gilboe, M, Varcoe, C, Wuest, J, Gray-Merritt, M. (2011). Intimate partner violence and nursing practice. J. Humphreys, JC. Campbell (Ed). In *Family Violence and Nursing Practice* (s. 115-154). New York, Springer Publishing Company.

Ali, P, McGarry, J. (2020). Introduction to Domestic Violence and Abuse Within Healthcare Context. Ali, P, McGarry, J (Ed). *Domestic Violence in Health Contexts: A Guide for Healthcare Professions* (s. 1-12). Switzerland, Springer Nature.

Gürkan, Ö. C. (2020). Aile içi şiddet dersinin hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddet belirtilerini tanıma ve şiddete karşı tutumlarına etkisi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(1), 57-63.

Hemşirelik Yönetmeliği, 2010. <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.13830&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=hem%C5%9Frelilik%20y>. Erişim Tarihi: 15.11.2019.

Humphreys, J.C., Campbell, A. (2011). *Family Violence and Nursing Practice*, 2nd Edition. New York, Springer Publishing Company.

Hutchinson, M, Doran, F, Brown, J, Douglas, T, East, L, Irwin, P, Mainey, L, Saunders, A, Sweet, L, Mortel, T. V. E., Yates, K.. (2020). A cross-sectional study of domestic violence instruction in nursing and midwifery programs: Out of step with community and student expectations. *Nurse Education Today*, 84, 1042092. doi: 10.1016/j.nedt.2019.104209.

Kemer, G. (2006). The role of self-efficacy, hope, and anxiety in predicting university entrance examination scores of eleventh grade students. Unpublished master's thesis. Ankara: Middle East Technical University.

İngiltere Ulusal İstatistik Ofisi, (2018). Domestic abuse: findings from the Crime Survey for England and Wales: year ending March 2018. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/domesticabusefindingsfromthecrimesurveyforenglandandwales/yearendingmarch.2018>. Erişim Tarihi: 15.12.2019.

Özgür, G, Yörükoğlu, G, Arabacı, L.B. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Journal of Psychiatric Nursing*, 2(2), 53-60.

Özyürek, A, Kürtüncü, M, Sezgin, E, Kurt, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocuğa yönelik şiddete duyarlılık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişki. *DEUHFED*, 13(1), 19-24.

Safe Lives, 2012. Insights into domestic abuse . A place of greater safety. [https://safelives.org.uk/sites/default/files/resources/A\\_Place\\_of\\_greater\\_safety.pdf](https://safelives.org.uk/sites/default/files/resources/A_Place_of_greater_safety.pdf). Erişim Tarihi: 10.12.2019.

Sawyer, S., Coles, J., Williams, A., Lucas, P., Williams, B. (2017). Paramedic students' knowledge, attitudes, and preparedness to manage intimate partner violence patients. *Prehospital Emergency Care*, 21(6), 750-760.

Şahin, N., Dişsiz, M. (2009). Sağlık çalışanlarında aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 263-274.

Tatlıhoğlu, K. (2019). Aile içi kadına karşı şiddetin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi: Bingöl ili örneği. *Bingöl Araştırmaları Dergisi*. 2019;6(1):55-76.

Turhan, Z. (2019). Türkiye'de aile içinde erkek şiddetini önleme konusundaki çalışmaları inceleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 35, 106-123.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2015. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>. Erişim Tarihi: 15.10.2019.

Tosunöz, İ.K., Öztunç, G, Eskimez, Z, Demirci, P.Y. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi. *Çukurova Medical Journal*, 44(2), 471-478.

World Health Organisation, (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and nonpartner sexual violence. [http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625\\_eng.pdf?ua=1](http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf?ua=1). Erişim Tarihi: 23.08.2019.